EL TEMPS

14 / 20 maig 1990

Any VII / Núm. 308 / Setmanari d'informació general / 300 Ptes.

Especial: Un museu per als 90

Entrevista a
Jordi Pujol

Deu anys de govern

La ultradreta als Països Catalans

Els homes de Le Pen

Sanchis Perales

Fins al coll

© SHINING STRATEGIC DESIGN

PRODUCTES PER A LA JUBILACIÓ

Per afrontar el futur amb confiança, actuï avui.

Per afrontar el futur amb tranquil·litat i seguretat plena, pensi i actuï avui. Ara ho té molt fàcil: Caixa de Catalunya li ofereix tres solucions per planificar el seu futur:

- Pla de Pensions.
- Pla de Jubilació Garantit.
- Llibreta Previsió.

Com avanç, li recordem alguns consells bàsics per a una bona elecció:

— Informi-se'n bé. Actuï amb coneixement i convenciment; el millor pla, a la seva mida, només és un.

— No es deixi portar per previsions massa optimistes.

— Consideri el seu Pla de Pensions com un complement de la seva pensió de jubilació de la Seguretat Social.

— Determini vostè mateix com i quant vol estalviar sense deixar-se influir exclusivament pels avantatges fiscals.

Pensi-s'ho bé. La seva jubilació és important. Li oferim els 560 punts d'informació de Caixa de Catalunya.

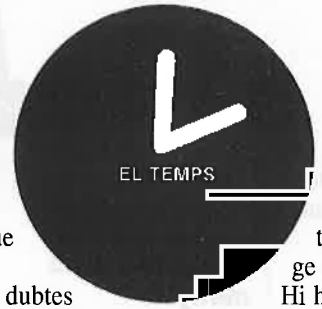
Amb tota confiança

CAIXA DE CATALUNYA

El jutge, els conservadors i la llei

A hores d'ara, passades ja algunes setmanes des de l'inici del *cas* (i el *cas,* de moment, és el *cas Naseiro*, però encara no té nom propi definitiu), hi ha alguns *indicis* que comencen a poder considerar-se *fets*. L'accés que alguns mitjans informatius sembla que han tingut al sumari, i fins i tot al contingut de les cintes on hi ha les converses dels implicats, demostra com a mínim que l'existència de comissions rebudes pel PP a canvi dels favors corresponents era una realitat efectiva. Demostra que els tresorers del PP, primer Sanchis i després Naseiro, recorrien de manera sistemàtica a la captació de fons afavorint adjudicacions i contractacions d'obres i serveis públics a importants empreses. Els exemples que han aparegut fins ara són en gran part valencians (obres i serveis a València, Cullera, Alacant, Elx, Torrevella), però la pràctica molt probablement cobria tot el territori espanyol.

És a dir, com ha expressat una font oficiosa, "una estructura de finançament en la qual les irregularitats estan assumides com a normals". Els elements de judici apareguts fins ara a la llum demostren també una altra cosa: que la *irregularitat* sistemàtica –la il.legalitat, en definitiva– no era iniciativa aïllada de figures menors del PP: els òrgans centrals, inclosos els presidents anterior i actual del PP, com a mínim *sabien* el que estava passant. Sabien i consentien. Més encara, s'ha parlat dels 300 milions que Fraga "s'endugué" a Galícia, dels quals menys de 100 apareixen regularment justificats. Les negacions públiques, solemnes i irades no són més que part de la comèdia.

Així, queden escassos dubtes que el Partit Popular està emmerdat fins al coll en maniobres fosques, irregularitats financeres, corrupció, comissions il.legals, influències a canvi de diners, i altres pràctiques semblants. És cert que no només els conservadors han acudit a aquesta mena de pràctiques: el PSOE, directament o indirectament, ha acudit sovint a pràctiques del mateix o semblant estil. Però els conservadors s'havien passat anys denunciant incessantment la corrupció *dels altres,* acusant, atacant i –implícitament– proclamant per contrast la pròpia innocència exemplar. Repetim: el PSOE no està lliure de pecat, i no ha estat precisament conseqüent amb el que acaba de dir el mateix Felipe González: "Un poder hipotecat per la corrupció converteix en inútil la democràcia". Per fi els ha tocat a ells, un jutge els ha *agafat*, i només en trauen una conclusió, el jutge és el culpable.

Hi ha un possible delicte, hi ha uns mètodes processals, però ¿com s'atreveix un jutge a aplicar-los *a ells* aquests mètodes, a insinuar que *ells* poden ser culpables de delictes? Les coses que ells han fet estaven justificades perquè les feien ells. L'associació Jutges per la Democràcia ho ha expressat insuperablement, en parlar dels "gelosos cultivadors de la doble moral social i política", d'aquells que "no poden suportar la idea d'ocupar dins del sistema, també del sistema penal, altra posició que la de beneficiaris". Si la llei –que ells van votar– es gira contra ells, és una mala llei. Si el jutge els fa passar per la llei, és un mal jutge. I si els esquitxos, la complicitat o l'aquiescència, arriben fins als més alts personatges (que es presentaven com paradigma de la més irreprotxable integritat), qui sap a qui li carregaran les culpes.

Només hi ha una cosa que no es pot fer, arribats en aquest punt: seguir l'exemple francès. Canviar la llei, o destruir-la, per anul.lar automàticament el delicte. Creure que la corrupció és general, i que l'única neteja és amagar la brutícia. No hi ha més neteja que la justícia. Inclosa la que –¿és ja possible, o encara no?– hauria de caure sobre els caps dels grans senyors conservadors.

EL TEMPS. SETMANARI D'INFORMACIO GENERAL. **Director:** Oriol Castanys. **Subdirector**: Josep Maria Pasqual. **Redacció:** Miquel Alberola, Tona Català, Eduard Company, Xavier Duran, Ismael López Belda, Sílvia Montfort, Nel.lo Pellicer, Albert Punsola, Jordi Sebastià, Xulio Ricardo Trigo, Albert Vicent, Miquel Payeras (Palma de Mallorca), M. Carme Grau Ribot (Andorra), Pau Echauz (Lleida), Cinta Bellmunt (Tarragona), Patrícia Alberola (Alacant), Bernat Joan Marí (Eivissa), Univers Bertrana (Perpinyà). **Fotògrafs:** Xesc Amengual, Rafa Gil, Domènec Umbert. **Rúbriques:** Ramon Barnils, Fabià Estapé, Joan F. Mira, Valentí Puig, Joan de Sagarra, Josep M. Sanmartí. **Col.laboradors:** Adolf Beltran, Joan A. Benach, Francesc Caballero, Antoni Castel, Jaume Comelles, Llibert Ferri, Carles Gàmez, Daniel Giralt Miracle, José Luis Guamer, Juan M. Játiva, Ronan Killeen, Enric A. Llobregat, Josep M. Lluró, Josep Morell, Josep V. Marqués, Manuel Ollé, Vera Orlova, Vicent Partal, Toni Picazo, Miquel Porta Perales, Antoni Reig, André Ricard, Enric Satué, Josep Lluís Sirera, Andreu Sotorra, Ferran Torrent, Manuel Vazquez Montalbán, Vicenç Villatoro. **EDITA:** Edicions del País Valencià, SA. Consell d'administració: Rafael Mansanet (president) **Editor:** Eliseu Climent **Direcció, redacció, administració, publicitat i subscripcions**: Avda. del Baró de Càrcer, 40, 13. 46001 València. Telèfon: (96) 352 48 69. Fax: (96) 352 09 83. **Redacció de Barcelona:** Carrer de Casanova, 46, 4-2. 08011 Barcelona. Telèfon: (93) 323 00 71. Fax: (93) 323 35 41. **Redacció de Mallorca:** Plaça de Caterina de Thomàs, 4, 4rt, B. 07001 Palma de Mallorca. Telèfon: (971) 72 07 63. **Fotolits**: Gràfiques Papallona. **Fotomecànica color**: Añón. **Impressió**: Gràfiques Morvedre. Depòsit Legal: V.853-1984

EL 308 TEMPS

14 / 20 maig 1990

PAÍS

10 J.M. PASQUAL
Deu anys de Govern.
Entrevista a Jordi Pujol als deu anys de president de la Generalitat de Catalunya

17 Tona CATALÀ
Angel Sanchis Perales, fins al coll.
La vida i les empreses de l'home clau del *cas Naseiro*.

22 Eduard COMPANY
La ultradreta posa 'seny'.
Els homes de Le Pen als Països Catalans.

26 Ismael L. BELDA
UPV: més amb menys.
Crònica de la IV Conferència d'Unitat del Poble Valencià.

32 Bernat JOAN i MARÍ
La infrastructura inexistent.
Entrevista a Enric Fajarnès, batlle d'Eivissa.

INTERNACIONAL

36 F. ADORNATO G.INVERNIZZI
Manifest de l'esquerra del 2000.
Entrevista a Michel Rocard.

42 Antoni REIG
Mercadeig i ostatges a quatre bandes.

TEMPS OBERT

46 Miquel ALBEROLA
HUMANOTS: Tàpies: l'amo dels signes.
Un dia en la vida d'Antoni Tàpies.

50 Albert MAS-GRIERA
Molt més que 'lambada'.
Tots els camins de la música brasilera.

52 **Passatemps.**

56 **Recomanacions.**

58 **Pel.lícules.**

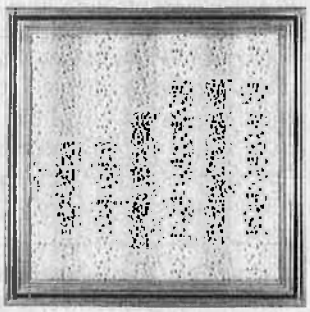
CRÍTICA

60 José Luis GUARNER
CINEMA
El sentit còmic i tràgic de la vida.

61 Enric SATUE Paco BUENO
DISSENY
Un manifest que ve d'Itàlia

DISCOS
Academy Chamber Ensemble.

62 Paco BUENO R. DE LA CALLE

MÚSICA
La mediocritat interpretativa.

SUMARI

Any VII - No. 308 - Setmanari d'informació general - 300 Ptes

ART
Carmen i Ana Navarrete.

64 Josep Lluís SIRERA
TEATRE
Variacions sobre el retorn d'Ulisses.

65 Ramon MIRAVILLAS
TELEVISIO
L'elefant de TVE es posa a córrer

CULTURA
66 Néstor LUJÁN
Història i anècdota dels dos 'Cyranos'.

LLIBRES
72 Manel OLLÈ
LLIBRE DE LA SETMANA
Etcètera, etcètera.

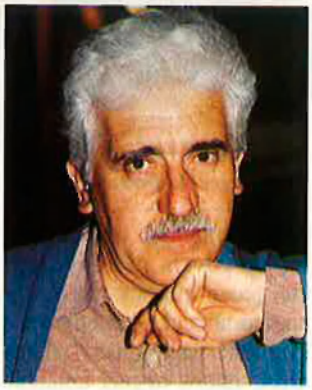
76 Àlex SUSANNA
SEDUCCIONS:
Joan Margarit, en plena Edat roja.

CIÈNCIA
78 Albert PUNSOLA
Arriba la hipertele.

ECONOMIA
82 Sílvia MONTFORT
Cobrar més per perdre menys.

84 Albert VICENT
Vicent Villanova, l'inconformista.

Entrevista al secretari general de CNT-AIT.

DOCUMENT
91 Blanca LUCAS
DOCUMENT
Cerdà-Bohigas: després del 92.

RÚBRIQUES
9 Ramon BARNILS
Valentí PUIG
Cervera
Telescopis i hamburgueses.

34 Josep Maria SANT-MARTÍ
DES D'EL RETIRO
García Damborenea fa nàixer el PSOE bis

41 Llibert FERRI
Catalunya i els opositors russos.

71 Joan de SAGARRA
L'OU COM BALLA
'Emmanuelle' .

89 Fabià ESTAPÉ
Els consells del FMI

98 Joan F. MIRA
CONTRAPUNT
La por als Huns.

Les cartes al director han de ser el més breu possible, màxim trenta ratlles mecanografiades i han d'anar signades. EL TEMPS agraeix tota la correspondència adreçada a aquesta secció però per motius d'espai no en garanteix la publicació.

El cas Guerra

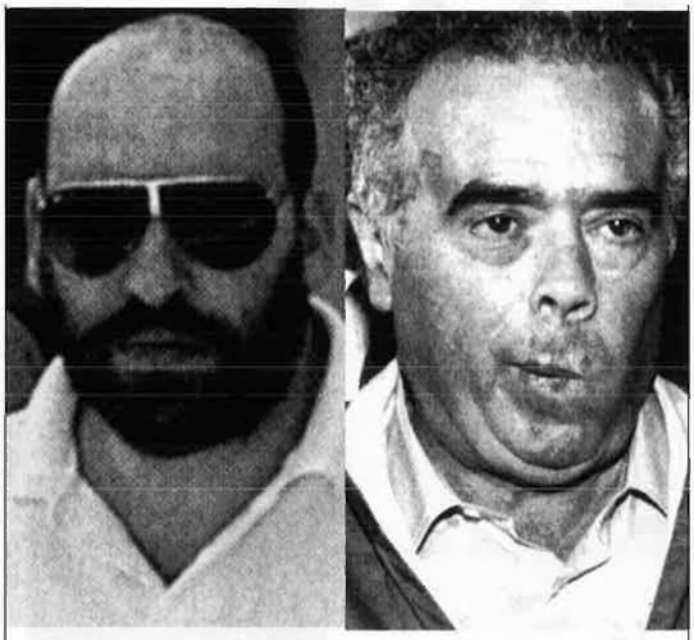
Permeteu-nos Sr. director que aventurem el nostre judici sobre el tràfic d'influències ja que altra cosa més greu no sembla deduir-se per ara de l'enrenou promogut pels Guerra.

Inclús haurem d'esperar a la regulació jurídica de semblant presumpte delicte i la seua incorporació al Codi Penal per a valorar més encertadament les actuacions que han determinat que un treballador modest haja esdevingut multimilionari arran de la seua participació mediata o immediata en al política de la Comunitat Andalusa. Només que, naturalment, per aplicació de l'universal principi d'irretroactivitat de la llei penal el delicte de tràfic d'influències no abastarà els fets que ara han estat atribuïts a l'esmentat clan familiar.

No hi ha dubte, però, que uns tals fets han deteriorat lamentablement la imatge dels polítics del PSOE al més alt nivell i això sense necessitat d'implicacion delictives ni quasi delictives.

Nosaltres detectem una infracció i heus ací el nostre raonament: per aplicació d'un altre universal principi de dret és lícit a l'individu fer tot allò que no estiga prohibit per la llei. El particular que especula en la indústria immobiliària, urbanística, etc. a ningú no ofèn exercint una activitat no restringida per la llei. Ara bé, la persona jurídica, la persona moral, està subjecta a un altre principi: que només pot fer allò que la llei li determina. Una corporació municipal, una delegació de govern, un ministeri, etc. tenen que ajustar el seu comportament a l'estatut o reglament fundacional. I no creem que el negoci immobiliari siga lícit per a cap autoritat en l'exercici *per se*, o delegadament, de la seua funció representativa. És la nostra modesta opinió que sotmetem, dc bestreta, a qualsevol altra millor fonamentada.

Vicent Badia Marín
València (l'Horta)

Juan Guerra i Rosendo Naseiro.

Quatre paradoxes

Cada dia ens estranyem menys de coses que ens haurien de soprendre. Però les sorpreses s'han multiplicat aquests últims temps i n'hem registrat algunes més sorprenents que de costum.

Ens assabentem que han mort a Marbella l'home considerat el cervell del fabulós assalt a un tren comès fa anys a la Gran Bretanya. Vivia, diuen, en una propietat luxosa i potser ha estat víctima d'una venjança.

No és estrany que hagi mort violentament. Sí que és sorprenent, en canvi, que pogués viure *tranquil,* fins a cert punt, i adquirir propietats valuoses a l'estat espanyol donats els seus antecedents, conegudíssims, quan tants honestos treballadors estrangers topen amb mil dificultats per legalitzar una situació administrativa i laboral o molts fills d'exiliats polítics de la tirania, nascuts al mateix estat, també ensopeguen amb obstacles burocràtics per recuperar la nacionalitat espanyola, malgrat que la Constitució estipula que aquesta nacionalitat no es perd mai.

Una altra sorpresa ve de l'oferiment, fet pel partit anomenat popular, de sotmetre els seus comptes a l'autoritat per demostrar la innocència dels seus membres en possibles irregularitats financeres. Donem per establert que els militants d'aquell partit, i de tots els altres, són innocents mentre no rebin una condemna ferma. Però també suposem que ningú no enregistra operacions fraudulentes en una comptabilitat oficial. Un administrador que obrés així es desqualificaria professionalment per sempre més. Els particulars o les empreses que mantenen doble comptabilitat ho saben molt bé, com no ho ignora l'administració de Finances que procura perseguir el frau fiscal. Les operacions irregulars o bé es computen en una caixa negra o bé, més senzillament, no figuren enlloc. De manera que els al.ludits farien bé de trobar altres proves d'innocència.

Tercera sorpresa. Hi ha dues demandes judicials presentades contra el senyor Prenafeta. (Repetim-ho: el considerem innocent mentre no sigui reu de sentència ferma). I una d'elles, imprevistament, prové d'un sindicat anarquista.

En la guerra d'Espanya –no la volem anomenar civil: fou més aviat incivil, una rebel.lió militar que obrí la porta a una invasió estrangera– molts anarquistes van improvisar-se, contra tota llur propaganda anterior i amb més o menys èxit, en jutges, policies, carcellers, botxins, i també en patrons, banquers, diplomàtics. Però ara han fet una passa endavant. Confien en la justícia, imperfecta i lenta, de la societat democràtica. Val més tard que mai.

L'última sorpresa que experimentem és el nou parc d'atraccions projectat al sud de Catalunya. No tenim res a dir si el fan o no, a l'indret previst o a qualsevol altra banda. Però no ens empassem que una empresa estrangera, multinacional, transnacional o com en vulguin dir, per important i respectable que sigui, decideixi o faci decidir els límits i les atribucions de municipis catalans. Proveu d'imposar condicions similars als Estats Units per a instal.lar-hi un negoci i ja veureu com us responen.

Potser hi ha altres paradoxes. De moment, ningú no ens aclareix aquestes quatre.

Granier-Barrera
Barcelona (el Barcelonès)

Una vella tècnica

Quan va esclatar el *cas Juan Guerra,* molta gent va dir que ara els socialistes no

deixarien viure en pau ningú. I així ha estat: primer, els catalans van tenir preferència amb la qüestió del joc i la querella contra el secretari general de la Presidència de la Generalitat de Catalunya, Sr. Lluís Prenafeta; després, li ha tocat el torn al PP amb el *cas Rosendo Naseiro.*

Segons el poder executiu i el poder judicial, Prenafeta i Naseiro sí que han de ser objecte d'una investigació exhaustiva i una persecució implacable. En canvi, l'executiva del PSOE i els mateixos poders executiu i judicial, consideren que l'afer que ha protagonitzat Juan Guerra no mereix especial atenció, perquè el prestigi del cognom Guerra és garantia d'honestedat.

I és que res no ha canviat. El vice-president del govern central no ha rectificat i continua emprant una vella tècnica coneguda de tots els catalans.

Ramon Cervera
Barcelona (el Barcelonès)

Política fiscal

Voldria posar a la consideració dels lectors de la nostra revista un cas de política fiscal. No entenc la col.laboració del Sr. Fabià Estapé com "un consultori", però seria molt interessant que hi volgués dir la seva.

Conec una persona, casada amb cinc fills i la mare víuda que, per diversos conceptes, reuneix uns ingressos anuals de 7.000.000 de pessetes brutes, de les quals, una vegada pagat l'IRPF, només n'hi queden unes 4.800.000 de disponibles. Si es divideix entre 8 persones, es veurà que no és molt, tenint en compte que la *renda per càpita* mitjana d'Espanya diuen que voreja les 800.000 ptes. netes. Ell no es queixa: està satisfet d'haver pogut pujar una família nombrosa.

Però ara es va vendre una parcel.la de terra i, una vegada pagats tots els impostos, li quedaran 2.000.000 de ptes. nets. Les volia invertir en un compte bancari d'aquests que donen el 13%, però ha fet números i s'adona que, si en descompta un 7% que li *mossegarà* la inflació i, donat el seu nivell previ d'ingressos, un 50% d'IRPF sobre el 13% teòric, encara hi haurà d'afegir diners. Està indignat i li vénen ganes de comprar-se un cotxe nou.

¿No li sembla que una cosa és una política fiscal *progressista* i l'altra una confiscació, per allò de qui mana cobra? ¿Amb quina autoritat moral es podrà apel.lar després al seu sentit cívic i de solidaritat social? De situacions similars, se'n donen moltes.

J. Lleonart
Barcelona (el Barcelonès)

Puntualitzacions

Respecte a l'editorial "Alemanya: entre la unitat i l'annexió" publicat en la revista número 301, em permeto d'enviar-los les ratlles següents:

1. Wolfgang Schnurr no va ser mai el cap de la Democràcia Cristiana CDU sinó cap del DA. CDU, DA i DSU formen l'Allianz für Deutschland (Aliança per Alemanya) sontinguda per H. Kohl.
2. Vostès escriuen que la RFA no té una constitució ni formal ni definitiva. Això no correspon a tota la realitat prou complicada. La nostra constitució (Grundgesetz) pot ser modificada en el cas que les dues Alemanyes seran unificades però això no és obligatori (la discussió actual entre una reunificació conforme al § 23 o una conforme al § 143 del "Grundgesetz" no significa que la RFA no té una constitució definitiva).
3. La gran majoria dels alemanys vol una reunificació d'acord amb el model de la RFA (p. ex. 80% dels alemanys de la RDA; resultat de l'elecció del 18 de març 1990). 42 anys de domini comunista han desmostrat què significa solidaritat amb els vells, els rendistes, els obrers i els *underdogs* d'aquella societat pseudo-socialista.
4. Em demano per què vostès no parlen de l'explotació sistemàtica de la RDA pels soviètics, del col.lapse ecològic i econòmic d'aquest país, l'engany de dues generacions que han sacrificat la vida per un socialisme humà (sic!), etc, etc. ¿Per què no diuen als lectors d'EL TEMPS que un rendista de la RDA amb 400 marcs de renda al mes ha de pagar 150 marcs per un parell de sabates? ¿Per què parlen d'una "annexió"? ¿Per què no parlen dels diners, que hem pagat, paguem i pagarem nosaltres, ciutadans de la RFA, pels alemanys de la RDA? ¿És això una rendició incondicional de la RDA si la RFA haurà pagat més de 200.000 milions de DM per millorar el nivell de vida dels habitants de la RDA?

Vostès parlen de "la unitat ara i a qualsevol preu. No és cap bon símptoma per a la pròxima Alemanya unida". Em demano com es poden enunciar aquestes frases. ¿Són els catalans, valencians o balears que pagaran el preu d'una Alemanya unida? ¡Una mica més de modèstia, amics! Els Països Catalans als catalanòfons, el països alemanys als alemanys. Estem agraïts per les bones proposicions, però les insinuacions: no gràcies.

K.D. Naegele
Berlín (RFA)

Manifestòdrom

Darrerament han aparegut a la premsa diversos escrits on es proposen solucions per als problemes de trànsit derivats de les manifestacions i altres propostes ciutadanes, l'exemple més recent va ser la protesta que els ramaders van fer durant el dilluns de Pasqua i que va col.lapsar totes les carreteres catalanes.

Algú va proposar, molt encertadament, un *carril* –manifestacions, igual que hi ha un *carril* per als autobusos i taxis. La solució és prou enginyosa però encara em sembla millor la que proposava fa pocs dies un lector de *La Vanguardia:* construir un manifestòdrom en el qual els manifestants poguessin donar totes les voltes que volguessin.

La solució em sembla perfecta, a més de manifestar-se podrien treure beneficis de la venda de localitats. No cal dir que el manifestòdrom hauria de tenir servei de bar, guarderia i tot allò necessari per al bon desenvolupament de les manifestacions.

En el cas de Barcelona, a més, la solució del manifestòdrom no costaria ni cinc ja que tenim un lloc idoni per a aquest tipus d'acte. Si, com sembla, l'Espanyol no s'interessa per l'Estadi de Montjuïc, convertir-lo en manifestòdrom seria una idea excel.lent, barata i democràtica. Que el lloc reuneix les condicions, ho sabem tots, ja que va ser posat a prova i amb molt d'èxit durant la visita dels reis.

Montserrat Dalmau
Barcelona (el Barcelonès)

Rectificacions

Núm. 306 pàg. 83

–Sota el mapa del cel apareixen les hores en què aquest es troba en la situació indicada, però no són les dates en què podrà veure el cometa Austin, visible durant tota la nit.
–També s'indica que Richard West va vindre a Silla per a fer una foto de la cua del cometa Austin. Es refereix al de *La Silla* (Xile).

EL TEMPS

Subscriure's a EL TEMPS és una decisió plena d'avantatges

Joan de Sagarra, Fabià Estapé, Josep Vicent Marqués, Néstor Luján, Ferran Torrent, Vicenç Villatoro, Oriol Bohigas, Joan Francesc Mira, Pere Calders, Josep Sandoval, Ramon Barnils...
Des d'ara, firmes tan importants com aquestes no es guardaran les seves opinions. Perquè setmana a setmana ells passaran revista a l'actualitat. Ells fan la nova revista EL TEMPS.

Xavier Mariscal, Julia Otero, Andreu Alfaro, M Vázquez Montalbán, Manuel Vicent, Carles Mas Carme Riera, Urruti, Jaume Perich, Dolly Fontana Steve Archibald..... **La gent que setmana a setmar protagonitza l'actualitat llegeix la nova revis EL TEMPS.**

1er. cognom _____ 2on. _____ Nom _____ Tel. part. _____
Domicili _____ Població _____
Any de naixement _____ Professió _____ Tel. Treball _____ DNI _____

Se subscriu al setmanari EL TEMPS per un període d'UN ANY, prorrogable si no hi ha ordre en contra, i un import de: 13.886 pessetes

(Firma)

Amb pagament:
☐ Anual (1 rebut per la quantitat abans citada)
☐ Semestral (2 rebuts de 6.943 pessetes. Sols en el cas de pagament per banc).
☐ 19.500 (Europa) ☐ 25.500 (Amèrica)

• **La subscripció representa un descompte de més de l'11% sobre el preu de venda als quioscos.**

Forma de pagament:
☐ Dom. bancària. ☐ Xec bancari adjunt
☐ Gir postal núm. _____

Distingits senyors: Caixa/Banc _____ Agència _____
Adreça _____ Població _____
Nom i adreça del titular del compte _____

Els pregue que fins a nova ordre els rebuts que presentarà Edicions del País Valencià, S. A. per l'import de la SUBSCRIPCIÓ ANUAL a pagar en:

☐ 1 rebut anual ☐ 2 rebuts semestrals
siguen pagats amb càrrec:
☐ C/c. ☐ Llibreta Núm. _____

Butlleta de subscripció

_____ de _____ 199_
(Firma)

EL TEMPS • Avinguda del Baró de Càrcer, 40, 13a. • 46001 VALÈNCIA
Tel. (96) 352 48 69 • C.I.F. A-46186821

PAS DE RATLLA

Ramon Barnils

Cervera

Una de les primeres informacions sobre el país que vaig rebre per tradició oral a la infantesa feia referència a Cervera: explicaven les padrines de la Noguera que una vegada el rei va dir als de Cervera què volien, i els de Cervera van dir que volien el mar; llavors el rei els va donar la Universitat perquè sortissin de tanta ignorància.

Ja a l'adolescència vaig anar identificant els fets: el rei era Felip V de Borbó, el premi era per haver fet costat als Borbons contra els Austries a la Guerra de Successió, i la Universitat era perquè el mateix rei havia suprimit totes les existents al Principat.

De més gran encara vaig anar posant més nòtules al marge de la llegenda contada a la vora del foc: els de Cervera no van ser els únics borbonistes; la guerra no era per aconseguir més llibertats sinó que, a conseqüència de perdre-la, ens van traure les que ens quedaven després de les que mig ens havien pres, mig havíem abandonades; Casanova, l'heroi, havia acabat de funcionari dels borbons; a la Universitat de Cervera havia entrat el Romanticisme i amb ell les llavors de la Renaixença intel.lectual i artística; que si al wàter jo n'havia sentit dir el Felip també n'havia sentit dir el Cent (del Consell de Cent austriacista).

Nòtules més recents encara eren que de totes les Passions que es representaven a Catalunya, la de Cervera es feia en castellà; que de Cervera eren Josep Benet, i Duran i Sanpere.

L'últim mes hi ha hagut retocs: un, que durant la *tournée* del potser borbó vinent, la borbonalla imperant ha fet per manera que ens creguéssim que la visita a Cervera va ser la més borbonista de totes, recolzant en la imatge habitual de Cervera; un altre, que en realitat va ser a Cervera on hi va haver més oposició activa a la visita, on la policia espanyola es va comportar més com a espanyola i en canvi els mossos d'esquadra més com a policia dels catalans.

Tota aquesta feinada individual de construcció, reconstrucció, matisació, correcció, rectificació i aprofundiment de la nostra Història els l'hauríem d'evitar a les generacions noves de trinca. Però ho tenen tan malament com nosaltres: a les escoles de la Comunitat Autonòmica vigent no hi ha assignatura d'Història de Catalunya.

N.B. Efectivament, els rodolins francesos transcrits a l'article "de vilesa i d'infàmia" eren un *private joke* adreçat exclusivament a Joan de Sagarra, l'únic francès seriós que conec: per a Laharpe, els opressors eren els revolucionaris, i els oprimits la noblesa. Bona estada a Alacant. Tot irà bé *–ç a ira–* que deien al Rosselló.

OPINIÓ PER A TOTS DOS

Valentí Puig

Telescopis i hamburgueses

Quan hagueren enllestit la primera guerra mundial, la conferència de París fou molt entretinguda. El president Wilson demanà a Clemenceau si mai havia estat a Alemanya. "No", digué Clemenceau, "però els alemanys han estat aquí dues vegades". És costum que la història i la naturalesa ens ho compliquin tot, inclús l'intercanvi de visites. Fent de pont entre totes dues veritats, la guerra ho explica. En cas de pau, fem per viure un màxim de lligams amb un mínim d'opcions o bé un mínim de lligams amb un màxim d'opcions: l'equilibri precís és, justament, la civilització. A les societats premodernes, els lligams, de tribu, de fe, aclaparaven l'individu i li feien patir la manca de possibles eleccions. La societat moderna, en canvi, augmenta la possibilitat electiva i sovint destrueix lligams. Oblidem, per exemple, la por que ens lligava al record de Hitler i acceptem l'opció d'una Alemanya europea. A la vegada recuperem plaers atàvics o sospitam que la vida familiar no es mereixia les critíques antipsiquiàtriques.

Els alemanys tornaren una tercera vegada a París i aleshores alguna premsa germànica va titular: "A la fi hem vençut Richelieu". Retrobaven un lligam de rancúnia ancestral i una hegemonia somiada, però és curiós que alhora els seus científics ja sabien que en un univers en expansió la Terra no és el centre de res, sinó una roca sense pretensions que gira entorn del Sol, una estrella més aviat plebea, extraviada entre altres cent mil milions de sols d'una sola galàxia. Tot això era ben clar als telescopis, però pel que fa a la història, encara comptava la revenja contra l'astre Richelieu.

En l'àmbit de les societats obertes, dedicades a garantir de forma simultània la seguretat i la llibertat, l'home cada dia reclama tots els drets a la seva vida privada, sense intromissions de la societat, l'Estat o la nació –fausta o *infelix*–. Entre el *zapping* i la commiseració urbana, adesiara també fa alguna aposta sobre la transcendència: vol, per exemple, que les paraules, les idees o les formes sobrevisquin a la finitud i que el llibre, la simfonia, la fórmula matemàtica o la catedral assumeixin el misteri de les presències que mai definirem del tot. Inventa nous lligams; rebutja velles opcions. Ara el telescopi espacial Hubble hi veu deu vegades millor que qualsevol dels telescopis terrestres. Ens ha de permetre, per exemple, llegir el text d'una moneda a dos cents quilòmetres de distància. A la fi, de Richelieu potser només en parlaran els *gourmets* i tal vegada ara fins i tot aclarirem per quina raó els independentistes de Barcelona trenquen els vidres dels McDonald's i en canvi els independentistes lituans volen més hamburgueses.

PAÍS

Jordi Pujol, als deu anys de president de la Generalitat de Catalunya.

"El que generalitza una forma única per a tot Espanya, perjudica Catalunya"

El 6 de maig de 1980 s'iniciava la primera legislatura de Jordi Pujol. En aquesta entrevista, ell diu que han estat 10 anys amb més guanys que renúncies, a la vegada que recorda com fa quinze anys creia que avui Catalunya tindria una autonomia millor que la que té.

Senyor Jordi Pujol, vostè va ser un dels primers polítics que va promoure que un país, per tirar endavant nacionalment i socialment, havia de deixar de pensar que amb l'estat ja n'hi ha prou, i entendre que l'estat no pot arribar a tot i que la societat civil ha de fer de motor. ¿Com veu avui aquest equilibri entre estat i societat civil?

—Afortunadament, a Catalunya tenim una societat civil bastant forta. Això és important perquè cada vegada, a tot arreu, la societat civil serà més important i necessària. Si la societat civil no té iniciatives en els camps econòmic, social i cultural, hi ha moltes coses que les administracions soles no les podran fer.

—*¿Per exemple?*

—En aquest moment a Catalunya tenim 35.000 persones de més de 85 anys, l'any 2000 en tindrem 130.000. Aquest és un problema que ni l'administració catalana, ni l'administració espanyola, ni l'administració comunitària, soles, no el poden resoldre, ni aquí ni a tot Europa. Caldrà que la societat civil també tingui iniciatives.

—*¿Està dibuixant una regressió de la confiança amb el poder polític ?*

—Que faci tantes referències a la societat civil i parli de les limitacions del poder públic no vol dir que tregui importància a l'extrem pes que tenen els poders públics. El que cal és que hi hagi un equilibri entre un bon poder públic, una bona administració i una bona, forta, rica, i amb iniciatives, societat civil.

—*Concretament, ¿quin grau d'equilibri hi ha ara i aquí?*

—Bé, però de tota manera necessitem, primer, una societat civil més forta, i segon, que el marc legal en què es mou sigui més favorable. Els socialistes continuen, malgrat tot, sent en el fons bastant dirigistes i sobretot molt intervencionistes. Tenen ganes que hi hagi una societat civil però controlada per ells. I una societat civil ha de tenir un marc polític, un marc institucional, però ha de ser molt lliure.

—*¿Algun exemple d'aquesta reticència socialista de què parla?*

—Un exemple clar són les dificultats que posen cada vegada que algú, per exemple el Grup Parlamentari Català, intenta que es faci una llei de fundacions.

Necessitem encara més societat civil, que es bellugui en un marc que li sigui favorable, no basat en la desconfiança, i després necessitem advertir-la del perill que corre a vegades de pensar que la seva feina és parar la mà, quan a vegades la seva feina és prendre riscos, fer les seves aportacions i, a més, exigir un marc i uns ajuts adequats per part de l'administració política.

—*Vostè que s'ha marcat l'objectiu de fer arribar l'acció de govern a la globalitat del territori, ¿pensa que s'ha aconseguit l'equilibri Barcelonaresta de Catalunya?*

—L'equilibri territorial és un dels objectius bàsics de la meva política per raons socials i per raons nacionals. Nosaltres necessitem bàsicament un país amb coherència. No hi ha només problemes socials en els barris perifèrics de Barcelona, també n'hi ha a moltes comarques que poden quedar marginades. Però avui crec que no hi ha cap comarca que no hagi progressat. És cert que s'han de fer més coses, però en tot cas, si algun dia hagués de passar aquest examen sobre l'equilibri territorial, és un examen que no em faria por passar.

—*També és cert que algunes comarques progressen més que altres.*

—Hi ha el tema dels Jocs Olímpics que crea una gran esperança, però d'altra banda crea una gran inquietud en molts llocs de Catalunya, que pensen que tot es gastarà només a Barcelona. El mateix esclat de la ciutat de Barcelona i d'algunes comarques turístiques i industrials de Catalunya, que creixen molt, crea algunes inquietuds en altres comarques. Ara, sí bé és cert que algunes comarques progressen més que altres, sempre faig la comparança. Algunes comarques abans anaven amb un cotxe que anava a cinquanta i ara van a cent, però de tota manera veuen passar altres cotxes que van a cent vint, a cent cinquanta o a dos cents, i aleshores malgrat que elles han millorat molt, unes certes sensacions de marginació continuen subsistint.

—*Hi ha qui diu que la seva política de govern no té ideologia...*

—En primer lloc, a mi m'agradaria saber quina ideologia tenen els que em diuen que jo no tinc ideologia. Sobretot després del que ha passat en els últims deu anys, tothom ha de ser molt caute a l'hora de dir que ell té ideologia i que els altres no en tenen. En qualsevol cas,vull que quedi clar que ideologia entesa com un sistema tancat d'idees fixes no la tinc i no la vull tenir. Vull quedar molt més lliure en les meves decisions, en les meves sensacions i visió de la vida i del món.

—*De tota manera, ¿hi ha uns principis bàsics inspiradors de la seva política en què vostè no ha cedit?*

—Abans que res sóc un nacionalista

Espinosa

català, això voldria que quedés clar. Com a segon punt, un principi inspirador de la meva política ha estat sempre l'humanisme personalista. Entenc que tota acció política, i en general tota acció social, cultural..., ha d'estar basada en la persona. La política que fa que millori la situació de la persona, dels individus, és bona, i la que l'empitjora és dolenta, per més que es vesteixi de declaracions ideològiques.

L'humanisme personalista em porta a posar com a primer valor el de la llibertat, perquè és una condició *sine qua non* de la realització personal i del valor de la persona. El valor de la persona va lligat amb la responsabilitat i no hi ha responsabilitat sense llibertat. També em porta a entendre que els plantejaments teòrics moltes vegades no es poden portar fins a l'extrem, perquè quan s'hi porten, d'una manera abstracta, d'una manera dogmàtica, el que surt perdent és la persona en concret. I després em porta a pensar en allò que en dic *els que no poden seguir*, que evidentment és una expressió poc tècnica, poc política, però que respon molt millor al que és la realitat humana del dolor, del fracàs, de la pobresa o de la marginalitat.

I un principi molt bàsic és el de subsidiaritat, aplicat a tot, des de l'estat fins a la persona. Tothom ha de poder fer el màxim que està al seu abast. L'estament superior només ha de començar a intervenir quan es posa de manifest que des del nivell més baix hi ha coses que no es poden fer.

—Vostè ha fet apostes fortes per Espanya que li han valgut crítiques des dels sectors nacionalistes; en canvi, des d'altres sectors, se'l continua acusant de no tenir sentit d'estat. ¿Té o no té sentit d'estat, senyor Pujol?

—Continuarà havent-hi gent a Espanya que continuarà no acceptant el fet català, tal com és, amb una llengua, una cultura pròpia, una personalitat ben diferenciada. Per això, per exemple, va ser molt important que TVE retransmetés els discursos del príncep parlant ell en català, perquè parlar en català continua sent per a molta gent de fora de Catalunya un fet molt incomprensible. Mentre això no canviï, serà molt difícil que puguin acceptar que nosaltres tenim sentit d'estat, si aquest sentit d'estat té el seu punt d'arrancada a Catalunya. En el fons el que hi ha entre Catalunya i la resta d'Espanya, des de fa probablement alguns segles, és una crisi greu de confiança. I tot i que hem intentat molt de superar-la, no estic segur que s'hagi resolt del tot. De tota manera, hi continuarem treballant.

"Els socialistes continuen sent bastant dirigistes i sobretot molt intervencionistes. Tenen ganes que hi hagi una societat civil, però controlada per ells".

"Després del que ha passat en els últims deu anys, tothom ha de ser molt prudent a l'hora de dir que ell té ideologia i que els altres no en tenen".

En tot cas, vull que quedi clar que nosaltres treballem en el marc de la Constitució i de l'Estatut, no en cap altre marc, per bé que la forma com s'estan aplicant la Constitució i l'Estatut no ens deixa gens satisfets. Entenem que no respon a les necessitats i el caràcter de Catalunya, ni a l'esperit amb què van ser redactats els anys 1978 i 1979.

—¿Quina importància real té que Catalunya estigui convidada a formar part del que s'ha anomenat club dels quatre motors d'Europa?

—N'hi ha molts altres, de motors a Europa, la majoria de *länder* alemanys, algunes regions italianes, Flandes, la regió de París... És podria fer un altre club dels quatre motors d'Europa, a part dels quatre que som, i segurament dos o tres clubs més.

Nosaltres hem fet concretament aquest. Per raons diverses hem tingut especial contacte amb Baden-Wurttemberg, Roine-Alps i la Llombardia. ¿Quina importància té això? En primer lloc vol dir que aquestes tres regions molt poderoses i d'un molt alt nivell econòmic, tècnic i cultural creuen que el lloc de Catalunya és precisament allà on estan elles, i en el seu nivell.

Encara que hi ha a Europa altres regions més fortes que nosaltres, crec que, avui dia, Catalunya està en primera fila, al grup del davant de les regions europees des del punt de vista del dinamisme, del progrés i de la transformació que s'està produint a casa nostra.

Un segon nivell d'importància és que situar-se amb aquests companys vol dir exigir-se molt, posar-se el llistó alt. I això és el que nosaltres hem de fer, posar-nos el llistó alt, per mirar de saltar-lo i, per tant, per incrementar la nostra competitivat i el nostre dinamisme en tots els sentits.

—Vostè i els socialistes no s'han arribat a posar d'acord en quin model de federalisme o és que ni tan sols la proposta s'ha plantejat formalment a nivell d'estat?

—Crec que això del federalisme no s'ha plantejat en cap moment de debò, ni per part dels socialistes espanyols ni per part dels socialistes catalans.

Per part dels socialistes espanyols és evident que no, però per part dels socialistes catalans crec que quan n'han parlat ha estat simplement un fet de tàctica política. Voler introduir una paraula que té unes certes ressonàncies simpàtiques, que els permet a ells obviar el tema de la gran incomoditat en què es troben per la seva vinculació amb el PSOE en tot el que fa referència als interessos nacionals de Catalunya.

Evidentment, el federalisme a base

de les 17 regions espanyoles, a Catalunya no li interessa. A Catalunya l'únic federalisme que li podria interessar, si de cas, és el que està basat en nacionalitats. És a dir, federar aquelles parts d'Espanya que tenen una personalitat nacional pròpia, amb la seva llengua, la seva cultura, la seva consciència col.lectiva..., però no a base del tema de les 17 regions.

En realitat està vist que tot el que generalitza una forma única per a tot Espanya perjudica Catalunya, perquè es vulgui o no es vulgui, la pràctica la situa en un nivell més baix del que és el gruix de la seva personalitat i per tant la seva reivindicació autonòmica.

—De les paraules pronunciades en els discursos per SAR el príncep Felip de Borbó durant el recent viatge a Barcelona sembla desprendre's la idea que la Corona accepta la realitat d'una història diferenciada de Catalunya. ¿Què pensa de la relació Corona d'Espanya?

—En un moment determinat Espanya es va fer sobre la base de l'entesa i el respecte, després es va fer sobre la base del que se'n deia *el justo derecho de conquista*, així mateix ho vaig dir en un dels meus discursos al príncep Felip. Abans hi havia un pacte i ara hi ha de tornar a ser. Aquest esperit de pacte, entre parts iguals, no en el volum, ni amb les mateixes responsabilitats, sinó iguals en el sentit que cadascú té la seva personalitat diferenciada, que ha de ser respectada. En aquest sentit és evident que Catalunya, per la seva història, té el dret i reclama que es torni a l'esperit de pacte basat en l'entesa i el respecte a la personalitat de cadascú.

—En el pacte a nivell institucional i de partits, ¿per què per a vostè compta més el PSOE que el Partit dels Socialistes de Catalunya?

—No és cert que el PSC no compti. El PSC és un partit molt important. Però entenc que hi ha d'haver una entesa de Catalunya amb el govern de Madrid, com a institucions. No són els partits els que han de discutir la relació entre Catalunya i la resta de l'estat, sinó que són el govern de Madrid i el govern de la Generalitat. Situar-ho a nivell dels partits seria rebaixar el sostre

"A Catalunya, el federalisme a base de les 17 regions espanyoles, no li interessa. L'únic federalisme que li podria interessar si de cas és el que està basat en nacionalitats".

"Necessitem encara més societat civil, que es bellugui en un marc que li sigui favorable, no basat en la desconfiança, i després necessitem advertir-la del perill que corre a vegades de pensar que la seva feina és parar la mà, quan a vegades la seva feina és prendre riscos".

institucional de l'autonomia i, en darrer terme, el sostre en el qual es vol moure Catalunya.

—10 anys construint la Generalitat. Ara ve l'etapa de nacionalitzar Catalunya ¿Com?

—Per nacionalitzar Catalunya entenc sobretot reforçar l'ús social de la seva llengua, reforçar la incidència i la influència de la cultura catalana, reforçar la consciència col.lectiva del país i el sentiment de país.

Entre la gent que té un autèntic sentiment català, molt sovint no hi ha ni prou intensitat ni prou conseqüència, a part, hi ha sectors importants de catalans que mantenen un comportament no anticatalà, però sí acatalà. Per tant, ens trobem en un grau de nacionalització insuficient. Això és una de les coses en les quals hem de treballar més en el futur.

—¿Què pensa d'algunes crítiques referents al fet que l'administració de la Generalitat ha copiat el sistema defectuós de l'administració espanyola?

—Diria que el sistema administratiu espanyol ens ha vingut en gran part imposat. A nosaltres ens fan uns traspassos amb uns *cuerpos nacionales*, cossos que valen per tot l'estat i que nosaltres no ens podem saltar.

De vegades, dins d'aquest sistema es poden fer canvis, però fer canvis en una determinada direcció contradictòria amb el plantejament dominant del context en el qual t'has de moure, en el nostre cas el context administratiu espanyol, és difícil de fer i a vegades és perillós, perquè es creen tensions o desequilibris i al final et pots quedar amb el pitjor dels dos sistemes, amb el que tingui de pitjor el sistema espanyol, que és el més difícil d'eradicar, i amb uns canvis mal encaixats que al final tampoc donen cap resultat positiu. Per tant la cosa no és tan fàcil de fer. I vull dir que en el sistema administratiu espanyol no tot és dolent, això pot semblar sorprenent i requeriria en tot cas una explicació més llarga.

—¿Quins són els objectius del nacionalisme català a curt termini?

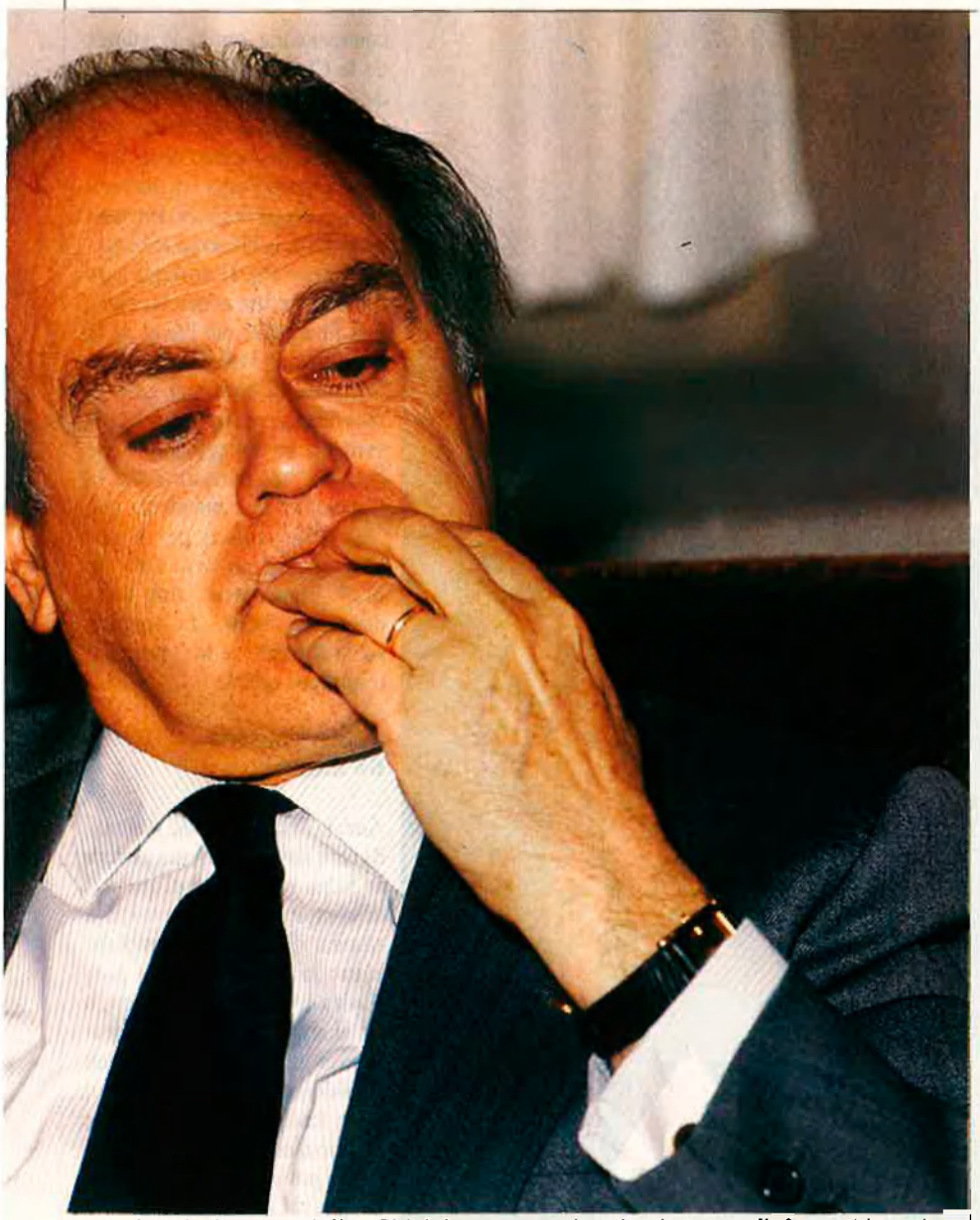
—Primer objectiu, assegurar la supervivència de Catalunya i el seu enfortiment. Això hi ha hagut moments en què era decisiu perquè l'existència de Catalunya com a nació estava molt amenaçada. Ara ho està menys, però no definitivament consolidada. L'enfortiment ha de ser com a nació i com a consciència de nació, i en tots els sentits.

El segon objectiu, la cohesió interna del país, que és molt essencial que no s'esberli. El tercer objectiu, tot el que fa referència a posar el país al dia, modernitzar-lo i, per altra banda, projectar-lo internacionalment. Fer un país que al mateix temps que molt profundament català estigui molt obert al món.

I hi ha un quart objectiu, cal acabar de resoldre el que ha de ser actualment el posicionament de Catalunya com a país i del nacionalisme català. Per exemple, és evident que tot el que afecta la unificació europea altera algunes de les dades en les quals s'havia mogut políticament i també doctrinalment el nacionalisme català. El fet que avui Espanya sigui un país sensiblement diferent del que era fa quinze, cinquanta o cent anys, també obliga a una reflexió de posicionament. Aquest és el punt que jo diria que no està definitivament resolt.

—¿Quin paper tindrà la nova construcció d'Europa en aquest posicionament?

—Moltes vegades hi ha hagut sectors del nacionalisme que han cregut que la integració europea, una mena d'Estats Units d'Europa, resoldria el problema català. Això no és cert. Sempre he dit que no era cert. Per si sola, no resol

Si bé l'europeisme situa el catalanisme en un marc més favorable, també és cert que comporta riscos".

res, és més, hem de vigilar. Si bé és veritat que, en certs aspectes, l'europeisme ajudarà i està ajudant ja molt el catalanisme, situant-lo en un marc més favorable, també és cert que comporta riscos. Hem de tenir en compte que dins de l'estat espanyol la problemàtica catalana es pot entendre o no entendre, acceptar o no acceptar, pactar amb ella o agredir-la, però en tot cas és una problemàtica històricament molt important i, a més, molt viva i indefugible. En canvi, a nivell europeu, malgrat que es creï un marc favorable a la llibertat i al reconeixement de totes les realitats també hi ha un risc més alt de desil.lusió.

—Si es comparen les realitats lituana i catalana, sembla que aquesta, amb més elements d'afirmació nacional, no tiri endavant amb la mateixa convicció que aquella. ¿Es difícil combinar engrescament nacionalista i societat benestant?

—No és veritat que Lituània no tingui tants elements d'afirmació nacionalista com pugui tenir Catalunya. Es una autèntica nació i fins i tot té una història brillant, una llarga història d'independència i fins i tot de potència. A finals del segle XVIII va ser dominada pels russos, però després ha tingut una independència recent i això també és un factor positiu per a ells.

D'altra banda, els lituans viuen ara un moment d'exaltació i evidentment tenen uns fets diferencials nacionals molt clars, el fet linguístic, el fet religiós, tenen poca immigració i per tant una homogeneïtat lituana bastant important i, a més, tenen en aquests moments molt fresca l'agressió brutal que representen els cinquanta anys de dictadura comunista, d'una banda, i d'opressió nacional, de l'altra. I tenen a favor seu haver estat víctimes d'un pacte criminal entre Hitler i Stalin. Això els dóna molta autoritat moral.

Dit això, pot ser que hi hagi una certa contradicció entre engrescament nacionalista i societat benestant. La societat benestant, evidentment, és una amenaça, no contra el sentiment nacionalista, sinó una mica contra tots els sentiments i tots els plantejaments de caràcter idealista. Això és cert, però no deixa de ser cert també que moltes vegades la buidor que arriba a produir una vida basada només en el benestar pot provocar l'eclosió d'una necessitat d'identitat, i això també ho veiem.

En el cas concret de Catalunya, crec que estem en condicions de fer compatible el nostre progrés material amb un sentiment nacional més fort del que tenim. Està perfectament al nostre abast aconseguir-ho.

—En els 10 anys d'autogovern, ¿més guanys o més renúncies?

—Més guanys. Evidentment més guanys. Però de tota manera, sincerament, fa quinze o vint anys, jo creia que en aquests moments Catalunya tindria una autonomia millor de la que té.

Josep Maria Pasqual

EL TERMÒMETRE

Emèrit Bono

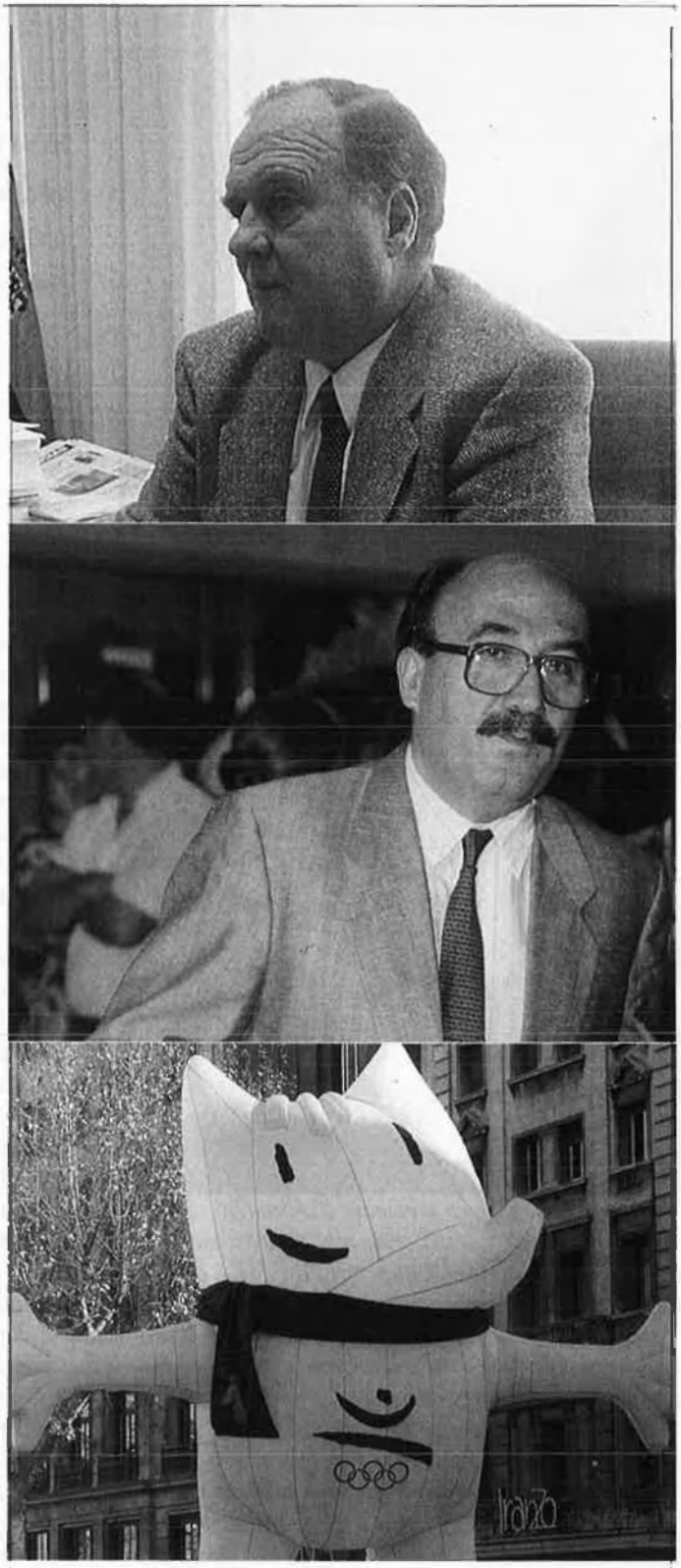
Pugem el conseller d'Administració Pública de la Generalitat valenciana perquè la direcció general d'Interior, que depèn de la seua Conselleria, ha obert el primer expedient sancionador d'aquesta temporada contra el maltractament dels animals en les festes populars. Aquesta vegada ha estat un poble de Castelló el que rebrà la sanció per maltractar els jònecs en les darreres festes. Si l'any passat van ser només sis els expedients oberts, sembla que enguany la vigilància serà molt estricta i que la llei de protecció es farà respectar de manera severa.

Barcelona, antihispanitat

Ara que puja el termòmetre de la hispanitat i el *V centenario*, la ciutat de Barcelona sembla disposada a fer-lo baixar. Fa uns dies es va celebrar en aquesta ciutat una trobada d'intel.lectuals llatinoamericans molt crítics amb aquesta celebració –per cert que la premsa no se'n va fer gaire ressò–. D'altra banda, els veïns del barri de la Sagrada Família ja han demanat que la nova gran plaça de la Hispanitat que s'ha inaugurat al barri es digui de les Amèriques o de Simón Bolívar. Des de la intel.lectualitat i des de l'acció popular, una mateixa iniciativa: posar en evidència els anacronismes d'un nacionalisme que gairebé mai no és denunciat.

Barcelona Balears 92

Calor que agermana Barcelona i Palma i, per extensió, les Balears, és el que es pot disfrutar durant deu dies a la plaça Major de Palma, on s'ha instal.lat l'exposició itinerant "Barcelona 92" que, en aquesta ocasió, té com a eslògan "Barcelona 92 amb Balears". El

Lluís Font de Mora i Emèrit Bono.

Cobi, reproduccions d'instal.lacions olímpiques, vídeos, etc., podran disfrutar-se durant l'estada de les Olimpíades a Palma

Lluís Font de Mora

Ridícula, si més no, a més de contradictòria, resulta la política de la Conselleria d'Agricultura de la Generalitat valenciana, dirigida per Font de Mora, respecte a la dessecació de la marjal d'Oliva-Pego (la Safor). Mentre els ecologistes demanen protecció i la Generalitat suggereix en el Pla Hidrològic que "és una de les zones humides més importants del litoral de la Comunitat Valenciana" la Conselleria continua amb la seua idea de dessecar-la i convertir-la en sòl agrícola, sense creure's les paraules de la Generalitat que manifesta que "les dessecacions per a fins agrícoles estan avui fora de lloc". Francament, amb tanta descoordinació, la política sobre el medi de la Generalitat resulta poc creïble.

Junta gestora de Salou

Amb la seva actitud tan obstinada com absurda, la junta gestora de Salou aconseguirà el que a fi de comptes hem de començar a sospitar que és el seu propòsit: evitar la construcció del parc Bush a la zona i, si hi ha sort, a Catalunya. Aquest és un pressupòsit amable perquè amb ell considerem intel.ligents els qui estan fent perdre la paciència a l'Anheuser Busch. Clar que, també pot ser que no siguin tan maquiavèl.lics i que realment vulguin el parc, en aquest cas el judici no pot ser amable: ¡rucs!

Eleccions a l'OCB

Llamps caiguin sobre aquells que intenten *polititzar* les pròximes eleccions a l'Obra Cultural Balear. És curiós que els uns i els altres denuncien les deficiències sense traure a la llum les activitats positives. Ja ho diu la dita mallorquina: "entre poc i massa, sa mesura passa".

Àngel Sanchis Perales, fins al coll

EL TEMPS ja va descobrir el maig del 86 els negocis del principal implicat en el *cas Naseiro*. Aquest home nascut a Albal, l'Horta, va formar la seua fortuna multimilionària gràcies als principals dirigents del règim de Franco i als governs reaccionaris de Grenada i Argentina.

La fortuna de Sanchis Perales no es va fer en dos dies. L'any 1958 i la ciutat de Badajoz marquen l'inici de l'home que va arribar a controlar la caixa forta del PP. Aquell any va arribar a la capital extremenya per fer el servei militar i s'hi va instal.lar durant deu anys. Allí es va casar amb una rica hereva, Mari Carmen Herrero, amb la qual ha tingut tres fills.

Aprofitant el Plan Badajoz, ideat pel seu amic i aleshores ministre d'Informació i Turisme, Manuel Fraga, va encetar una cursa d'èxits econòmics que s'ha vist aturada amb l'obertura del sumari sobre el *cas Naseiro*.

El 1959 va crear a Olivenza la fàbrica d'insecticides Fedina, aprofitant una plaga que s'havia apoderat de les carrasques extremenyes. Poc després, va inaugurar una altra empresa a la localitat portuguesa d'Elvas. "Era una bona oportunitat per introduir-me en el mercat veí i, a més, també hi havia carrasques i erugues".

Del sector d'insecticides, Sanchis Perales va passar al de la benzina i va muntar estacions de servei a les localitats de Monesterio, Zafra, Santa Marta i Talavera de la Reina, de les quals el Ministeri d'Hisenda li'n va expropiar dues i li'n va tancar la resta.

Una investigació va demostrar que Sanchis Perales barrejava gas-oil agrícola amb un producte anomenat Paratex que adquiria a Puertollano. El producte, un derivat del querosè, va provocar el deteriorament de totes les bombes d'injecció dels vehicles agrícoles que van rebre la barreja. En aquella època el litre de gas-oil costava 6 pessetes, de les quals el 50% estava subvencionat per l'estat, mentre que el litre de Paratex costava una pesseta. La multa de Campsa va ascendir el 1967 a un milió de pessetes.

El 1974 Àngel Sanchis va intentar la creació del Banco Industrial de Badajoz, que serviria per a la promoció de noves empreses. El projecte no va merèixer la confiança dels possibles inversors, sobretot perquè encara era recent l'incident de Campsa.

GRENADA I ELS PARADISOS FISCALS

De Badajoz, Sanchis Perales va passar a Portugal, on es va nacionalitzar per a defugir les seues contribucions fiscals. Des del país lusità Sanchis controla les empreses que a poc a poc va creant i, a més, el 1977 és nomenat ambaixador de l'illa de Grenada a l'Organització Mundial de Turisme i a Portugal. "En aquests llocs tenen per costum enviar un home de negocis com a ambaixador, i com que Grenada és un país de la Commonwealth, em vaig presentar a Ramalho Eanes amb cartes credencials de la reina d'Anglaterra", va comentar Sanchis a EL TEMPS.

País

TRESORER I COORDINADOR GENERAL D'AP

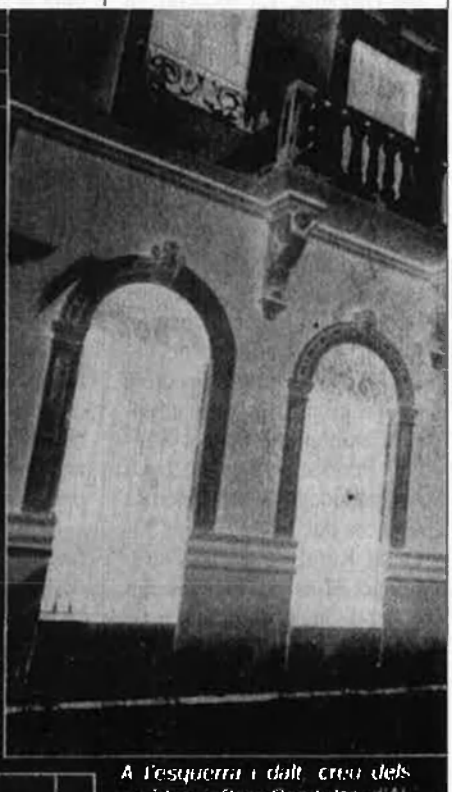
Angel Sanchis, currículum d'un virrei

Valencià, multimilionari, latifundista, ex-diplomàtic, cervell econòmic de la Coalición Popular, Manuel Sanchis Perales havia d'encapçalar la llista per València com a «cuneros imposat per Madrid. La seua influència, però, va molt més enllà.

Joan Pomares

Partido Unido de Alianza Popular. President, Manuel Fraga. Secretari general, Jorge Vestringe. Secretaris generals adjunts: primer, Carlos Robles Piquer; segon, Angel Sanchis Perales. Malgrat aquest nom, que no figura en cap dels òrgans de direcció del partit, Sanchis Perales és un dels homes més influents de la Coalición Popular. Ell és el tresorer i coordinador general d'AP, i s'ocupa de molts altres assumptes propis del Comité Executiu.

Ara, la mà dreta de Fraga en el món financer i membre de l'artilleria pesada de la Coalición, havia estat cridat per aquell perquè encapçalàs la llista electoral dels populars valen-

A l'esquerra i dalt creu dels «caídos» i «Casa Capitular» d'Al-

Sanchis Perales entrega al president Ramalho Eanes les cartes credencials com a ambaixador de l'illa de Grenada.

Grenada estava governada per l'ultradretà E. Gairy amb el suport de forces parapolicials. La caiguda d'aquest govern va accelerar l'interès de Sanchis pels negocis a Argentina.

HERNAN CORTÉS DEL SEGLE XX

La Moraleja, SA, es va constituir el 26 de desembre de 1978 i va actuar com a intermediari Carlos Ponce Martínez, ex-funcionari del govern del general Juan Carlos Ongania. La societat va quedar integrada pels advocats Juan Carlos Berisso, en qualitat d'apoderat de Redwood Finance & Investments Corp, SA, i Mario Fernando Díaz Colodrero, que va ser qui va fer les gestions prèvies a constituir-se la societat. El domicili social es fixa en Corrientes, 327, Buenos Aires, i subscriuen un capital inicial de 30 milions de pesos. La nova junta directiva queda composta pels advocats esmentats, Àngel Sanchis Perales com a director, i pel president de la poderosa Cambra del Tabac i de la Societat Rural de Salta, Dario Felipe Arias, íntim amic del general Ongania.

Pel maig del 79 decideixen crear noves oficines a Salta i així registren la societat amb la intenció de "recuperar terres àrides, forestació, explotació agrícola, industrialització i comercialització". Augmenten el capital en 10 milions més i compren terres a Estación Luis Burela, al departament d'Anta. És la finca més important de la regió, amb 24.000 hectàrees i un cost de trenta milions de dòlars EUA.

La finca està ubicada a 260 km de la ciutat de Salta, entre les localitats d'Apolinario Saravia i Luis Burela i és una de les més importants de la zona. Disposa de dues pistes d'aterratge, la més important dins la partida anomenada El Manantial, vora uns pujols aïllats.

La Moraleja manté ocupades de manera fixa al voltant de 300 persones, que en època de collita augmenta en 200 més. L'administrador actual n'és l'espanyol Ignacio Blanco, que manté molt bones relacions amb l'alcalde, la policia i l'església, per ordres expresses de Sanchis Perales. L'ex-tresorer d'AP ha convençut les autoritats, que durà a cantar José Luis Perales, del qual es fa passar per parent pròxim.

El principal conreu de la finca és la soja, amb un total de 6.500 hectàrees en explotació, la més gran de la regió. També hi ha plantacions de fesols, blat i cebes. És el principal proveïdor de la firma Las Lajitas, la més important cadena d'alimentació argentina.

Sanchis Perales continua fent inversions i fa poc va comprar uns terrenys a Anta, on pensa instal.lar La Moraleja II. Aquesta zona estava ocupada fins fa poc per arbres semitropicals i arbustos, però va ser completament deforestada pel capità de la marina argentina i governador de Salta durant el Procés de Renovació Nacional (1977-1982), Augusto Ulloa, el qual és en aquest moments diputat pel Partido Renovador, hereu del Proceso i amic personal de Sanchis Perales.

A la província de Salta ningú no és lliure de les acusacions de narcotraficant i és un secret a veus que les plantacions de coca que estan disminuint a Bolívia s'estan traslladant a aquesta zona aprofitant que continua sent en la seua major part una regió semiselvàtica. Els peons que treballen a la finca La Moraleja ens han comentat que periòdicament aterren avionetes que deixen uns paquets i en recullen d'altres. "Es estrany perquè no són avionetes de fumigació, ni tampoc les que utilitza el *gallego* quan ve des de Buenos Aires"–comenta Eduardo Justicia, transportista que compra llenya de la Moraleja.

Pel setembre de 1986 van desaparèixer del seu domicili al carrer de Tres Cerritos de Salta, Ingrid Khune i Thelma Elisa Edwards, perquè "els terratinents es van assabentar que les dues dones sabien perfectament que hi circulaven productes químics per a fabricar la cocaïna.

"Aquesta química entra a Salta, des d'on es distribueix cap al nord o directament s'utilitza a la província"–diu Juan Carlos Domínguez, advocat de Salta i fill d'emigrants espanyols, el qual afegeix que "amb un territori tan ampli i tants llocs completament descontrolats a l'interior de les finques, és difícil saber si s'està conreant i processant cocaïna o no".

FINS AL COLL

L'imperi d'Àngel Sanchis Perales s'ha estès internacionalment pels EUA i Amèrica del Sud. Ha arribat a presidir trenta-set societats, amb un capital aproximat de nou mil milions de pessetes. La implicació en el *cas Naseiro* posarà en dubte la frase que més li ha agradat a Sanchis repetir al llarga de la seua vida: "Tot m'ho he guanyat treballant. Tot m'ho he guanyat amb el meu esforç i amb honradesa".

Tona Català, amb informacions de Guillermo Wilde(Salta),Manuela Martí (Badajoz) i Celestino Amarald(Lisboa).

Propietats a Argentina

1) La Moraleja, a Salta.
24.000 hectàrees
Valor: 30 milions de dòlars
Cultiu de soja i fesols
Domicili Social: Corrientes, 327 Buenos Aires
Junta Directiva:
Angel Sanchis
Juan Carlos Benisso, de Redwood Finance and Investments Corp.
Darío Felipe, president de la cambra de tabac i la societat rural de Salta.

2) La Moreneta (Moraleja 2) a Tautapol, prop de Bolivia
18.000 hectàrees
Valor: un milió de dòlars

3) Empresa Olega
Domicili: Carrer de la Florida, 681 Buenos Aires
Exportació de fesols i altres activitas com màquines escurabutxaques
Altres socis: Julián Talón de CACEVA, València; Juan Paredes Hernandez de MARBAR Madrid i Recreativos Jerezanos, Jerez; Hernán Cortejo, governador de Salta.

Els bancs de la seua vida

Nuevo Banco: Creat el 1971 la seua primera gran obra empresarial, va acabar unint-se a Banco de Levante de Garrigues Walker. Va ser el banquer més jove de l'estat.
Banco Industrial de Badajoz, intent fallit de crear una entitat financera en la seua terra de promissió.
United American Bank de Nova York, va posseir el 30%

Àngel Sanchis Perales

Les empreses:

1) Corporación industrial 25
Amb participació de Robles Piquer i Manuel Fraga.

Robles Piquer

Manuel Fraga

El 1986 crea una societat amb CIRSA, de manuel Lao Barcelona: Distribuidora Gallega de Gestión, que es va veure involucrada en l'afer de la corrupció en l'adjudicació de la loto gallega.
2) Video España: Empreso de video comunitari que s'arruïnà i que Sanchis preparà com un primer pas cap a la televisió privada. Va tenir nombrosos problemes legals.
3) Fedina: Fabrica d'insecticides creada el 1979 a Olivenza, Badajoz. El 1960 va crear-ne una altra a Elvas, Portugal.
4) Benzineres: Durant la dècada dels 60 va obtenir les concessions per crear benzineres a Zafra, Santa Marta, Monesterio i Talavera la Real. El 1967 Campsa el va multar amb un milió de pessetes per barrejar amb el gas-oil un producte anomenat Paratex que va provocar el deteriorament de totes les bombes d'injecció dels vehicles agrícoles que van rebre la barreja.
5) Hidro Norte: Dedicada a la construcció de minicentrals elèctriques. Capital: 1.010 milions de pessetes.

Altres negocis de la família:

Urbamóbil: dedicada a la construcció de la-vabos públics amb una forta participació del seu fill i pendent de la decisió de diversos ajuntaments sobre col.locar-los o no als seu carrer.

La seua dona té una immobiliària a Madrid

CAFE DEL TEMPS

Miquel Alberola

Bono for Àfrica

La Conselleria d'Administració Pública de la Generalitat valenciana va tenir la fausta iniciativa, continuant les intencions del programa ASIA (Assistència Integral als Ajuntaments), que té per objecte aconseguir que els consistoris municipals disposen del nivell de serveis que les demandes dels ciutadans exigeixen, la fausta iniciativa, deia, de fer una donació de 400 faxs a tal nombre d'ajuntaments.

A tal efecte el conseller **Emèrit Bono**, home difícil de trobar al seu despatx i home amb molta mà esquerra que es va autopracticar la *perestroika* quan s'estilava el comunisme *dry*, va idear un acte amb totes les de la llei per a solemnitzar l'obsequi davant dos centenars llargs d'alcaldes de diversos reductes lingüístics, el president de la Diputació de València, **Francisco Blasco**, i una dotació de directors generals per delimitar.

No seria cristià negar la utilitat de l'enginy que es va repartir ni l'esdeveniment que haurà ocasionat entre alguns funcionaris municipals l'arribada de l'artilugi. Però hi ha un parell de detalls que reclamen un comentari. Una, que un fax —hi ha faxs i faxs, amb la mateixa oscil.lació de prestacions i economia que acompanya qualsevol classe de gènere— costa vint mil duros, quantitat que amb molta dificultat rebenta un pressupost municipal per discret que siga. I l'altra, que pels volts del segle XXI un conseller, en un país de creixement econòmic japonès —economistes del PSPV-PSOE *dixerunt*— estructuren una epopeia d'unes dimensions que recorden una entrega de penicilina o dacsa de l'Organització Mundial de la Salut a Namíbia o Etiòpia, no deixa de ser un motiu d'inquietud. O de jocositat en els casinos.

La quarta

El cap de setmana que haurem liquidat quan aquestes ratlles tocaran la superfície, la Unitat del Poble Valencià (UPV) haurà efectuat una conferència, que és com denomina el partit els congressos, crucial. Ja em faig càrrec dels inconvenients de tocar, simplement, el tema i de tocar-lo quan l'única possibilitat a què es presta és l'especulació.

Per tant, al marge de siga quin haja estat el resultat, l'objectiu quedarà reduït a glossar les actituds oficials que han precedit la cerimònia de la confusió. Dic això amb motiu d'una conferència de premsa que va facturar el reponsable de política institucional de la formació, **Pere el Gran**, un parell de dies abans de la convocatòria. L'aspirant —si més no mentre redacte— a la secretaria general i diputat al Parlament valencià, va fer una professiona(ciona)líssima exhibició de xarlatanisme, que, fascinant-me com em fascina la condició humana, no hi ha duros amb què pagar-la.

Em resultaria relativament fàcil sucar la ploma en la seua desgràcia —acusar els crítics de regionalistes quan ell i la comitiva que acomboia van realitzar una ponència que programava la destrucció del nacionalisme—, però només tinc interès en una reflexió: la *paraeta*. Perquè no arriba a aquests extrems qui no veu perillar el pinso: si per un sou de diputat és capaç de vociferar més demagògia de la que pot suportar la seua gràcil base corporal, ¿quines cobles cantaria per una nòmina de president de la Generalitat?

Si els bitllets et cremen la butxaca

Que és com, més o menys, comença el text de l'exposició que s'ha inaugurat al Poble Espanyol de Montjuïc sobre els pisos de la Vila Olímpica (V.O.). Passa que els 2.500 pisos que faran de residència als atletes mentre durarà la celebració dels Jocs Olímpics (JJ.OO.) de Barcelona 92 es posaran a la venda a partir del pròxim dia 15.

La impressió és que no hi ha hagut, al llarg dels JJ.OO., cap V.O. que no haja causat problemes a la ciutat que s'ha ocupat d'organitzar-los. I, aparentment, no hi ha cap motiu pel qual Barcelona haja de ser-ne l'excepció. La V.O. de Barcelona va ser pensada per un combinat d'empreses que en principi, probablement encerte, tenien la seua promoció i dependència en l'Ajuntament de Barcelona i que ara pertanyen a allò que en diuen el Holding Olímpic, amb una participació municipal del 49 per cent. I una altra, la restant, del 51 per cent, d'interès estatal.

Pel mes d'octubre de l'any passat **Jordi Parpal**, en aquell moment tinent d'alcalde, i **Ramon Boixadós**, conseller delegat de Vila Olímpica S.A. (VOSA), en una conferència de premsa van notificar que els pisos es posarien a la venda i anirien destinats a la classe mitjana/alta. I pels mateixos dies **Lluís Armet**, ja mà dreta de **Pasqual Maragall** perquè Parpal estava tocat per l'incident de l'Estadi Olímpic, va fer una nota de premsa on s'explicava que l'Ajuntament de Barcelona tenia interès que un 25 per cent dels pisos anaren destinats a habitatge social per a parelles joves. I que, d'acord amb les seues possibilitats activaria els dispositius al seu abast perquè fóra així. Era temps de comicis electorals.

Al poc d'això, l'expresident de RENFE i conseller delegat de VOSA, Ramon Boixadós, declara que els polítics diran el que voldran, però que a ell l'han contractat per a vendre pisos a preu de mercat. De vivenda social, res de res. Classe mitjana/alta. Fa un mes, aproximadament, l'Ajuntament de Barcelona va dir que compraria el 25 per cent dels pisos i, continuant la filosofia explicada, els llogaria a parelles joves.

I ara Nova Icària S.A. (NISA), una de les empreses del combinat olímpic per a l'explotació de la cosa ha muntat l'exposició anticipant el preu definitiu de cada pis: 40 milions de pessetes. I d'entrada,' 2. Classe mitjana/alta. I Boixadós, que sembla que al llarg de tot el procés era l'únic que sabia certament què es deia, ho ha justificat així: "L'única manera d'evitar l'especulació en la Vila Olímpica és vendre a 40 milions de pessetes".

I la publicitat, gratis: "Si els diners us cremen a les butxaques, si la targeta de crèdit és el vostre equipatge, si sou dels que sempre sabeu trobar allò que ningú no troba.... Nova Icària us ho fa més fàcil".

Els homes de Le Pen als Països Catalans

La ultradreta posa 'seny'

El fracàs del Frente Nacional en les últimes eleccions europees ha fet canviar el suport del líder *ultra* francès Jean Marie Le Pen. Repudiat Blas Piñar, l'extrema dreta espanyola es vertebra des de Barcelona al voltant de les Juntas Españolas.

El 2 d'abril de l'any passat, el dirigent del Frente Nacional espanyol **Blas Pinar**, va clausurar el III Congrés del partit. Al seu costat es trobaven **Jean-Marie Le Pen**, del Front Nacional francès, i **Armando Vicevil**, del Moviment Social Italià. Amb la seva presència, els dos dirigents ultradretans europeus donaven un suport explícit al líder de l'extrema dreta espanyola i a la seva agrupació, el Frente Nacional, nascuda el 1987 de les cendres de l'antiga Fuerza Nueva –disolta l'any 1982. Des d'aleshores, quan a Jean-Marie Le Pen se li preguntava per les vinculacions del Front Nacional francès amb grups de la ultradreta espanyola, sempre responia, amb la contundència que el caracteritza, que el Front Nacional francès només mantenia relacions amb el seu homònim espanyol, el partit de Blas Pinar. Però una circumstància imprevista, les eleccions europees de l'estiu passat, va fer variar la situació.

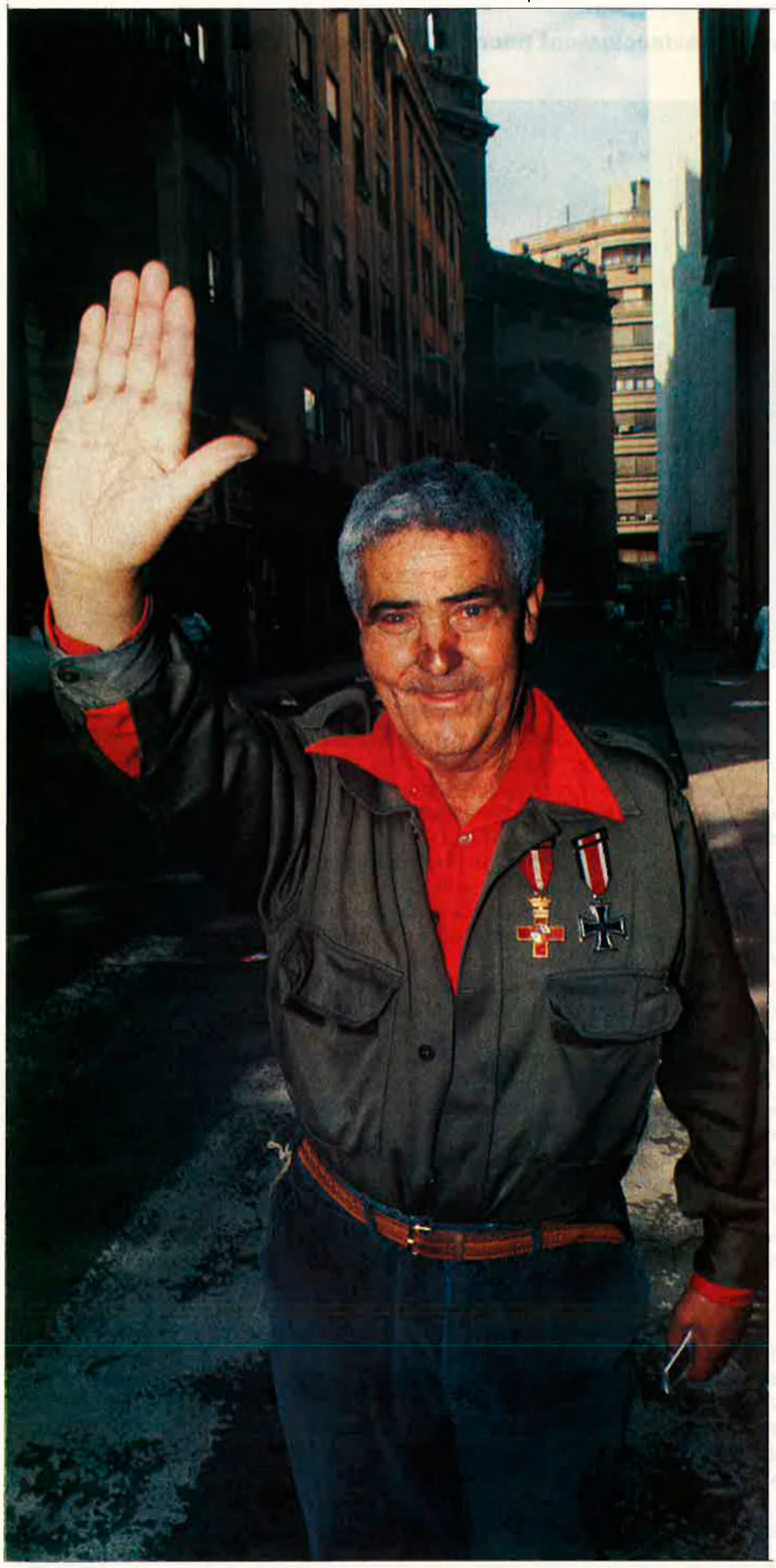
En els últims comicis al Parlament d'Estrasburg, davant dels excel.lents resultats del Front Nacional francès –12 % dels vots i 10 escons–, i del Partit Republicà alemany, també d'extrema dreta –un 7 % i 6 diputats— el Frente Nacional espanyol sofria, per contra, un dur revés electoral –a penes si va assolir 60.000 vots (0'3 %), insuficients per a ser present al Parlament europeu. En un article publicat després de les eleccions a *Forces Nouvelles*, revista de l'extrema dreta belga –aquest moviment té una gran popularitat a Bélgica; no pot oblidar-ser que el Vlaams Blook flamenc, amb un diputat, és la tercera força del Grup de les Dretes Europees a Estrasburg–, i sota el títol *Espanya: un fracàs que dol*, el periodista es qüestionava la validesa, fins aleshores indiscutible, de Blas Piñar. I en aquests clarissims termes: "S'ha de reconèixer que la campanya de Blas Pinar no ha estat atractiva, i no ha suscitat entusiasme. Les seves *idees força* están superades, no són actuals i no interessen a la societat espanyola d'avui; per tant, la seva retòrica no ha trobat eco en el poble. (...) L'única frase del líder del FN que ha estat recollida en la premsa fa referència a la justificació, i diu: l'abstenció ha estat el resultat del disgust del poble cap a aquest estúpid sistema polític. Això, doncs, no fa més que demostrar a la gent el caràcter intransigent i antidemocràtic del FN". I l'article acaba amb una sentència premonitòria: "Altres líders més joves que Blas Pinar, tot i que sense el seu carisma, intentaran renovar ara aquest partit".

La crítica al líder ultradretà espanyol per part dels seus companys europeus no ha estat tan sols verbal. Tant Le Pen com Armando Vicevil i **Wolf York** (Republicans Alemanys), han condicionat l'ajuda a l'extrema dreta espanyola a la seva modernització. Modernització que passa, necessàriament, per l'acatament de la Constitució i l'acceptació de l'estat democràtic de dret. És a dir, per la formació d'un grup polític allunyat dels vells postulats totalitaris –i la seva simbologia–, i sumit enterament en els preceptes de la democràcia. Aquestes premisses han estat la clau de l'èxit de Le Pen a l'estat francès i de York a la República Federal d'Alemanya.

Com afirmen fonts de la ultradreta catalana, es tracta, senzillament, d'actuar amb intel.ligència. En aquest sentit i salvant les relativitats possibles, la manera de fer del dirigent del Partido Popular a Barcelona, **Aleix Vidal-Quadras**, en seria un bon paradigma. Per exemple, en una de les seves intervencions més destacades a TV-3, en *La vida en un xip* de Joaquim Maria Puyal, el discurs espanyolista de Vidal-Quadras va rebre suport d'uns joves del públic que van argumentar la seva intervenció en uns termes semblants als del responsable barceloní del PP. Aquests joves del públic, **Javier Mulleras** i **José Antonio Sánchez**, pertanyien a Nuevas Generaciones, partit de la joventut Popular. Aleix Vidal-Quadras ho sabia prou bé; al contrari que molts assistents al programa i, per descomptat, que la gran majoria dels espectadors.

L'astúcia d'aquesta mena és la que demana la ultradreta europea per ajudar els seus correligionaris espanyols, i que fins fa poc no ha trobat. Per això Le Pen ha apadrinat la unió de les dues úniques forces polítiques d'extrema dreta espanyola amb una certa entitat: el Frente Nacional de Blas Pinar, i les Juntas Espanolas. Si bé inicialment el líder gal va forçar l'acord de fusió entre els dos partits l'abril de l'any passat, tot sotmetent les Juntas Españolas a la supremacia del Frente Nacional –i n'és la prova el fet que els màxims dirigents del primer, **Esteban Gómez Rovira**, **Gregorio Martín Olmedo** i **Ramón Graells Bofill**, entre altres, van presentar-se als comicis europeus com a independents a les llistes del FN–, després de l'esmentat fracàs electoral, l'actitud de Jean-Marie Le Pen va canviar, i en l'actualitat són les Juntas Españolas el partit que gaudeix de les preferències la l'*ultra* francès de cara a vertebrar una extrema dreta espanyola unitària i consistent.

Les Juntas Españolas van nàixer el 1985, afavorides per la dissolució, tres anys abans, del partit ultradretà per excel.lència, Fuerza Nueva. A poc a poc van anar cobrant protagonisme, sobretot a Catalunya, i després d'un procés de modernització que va iniciar-se el 1988 amb l'entrada d'un important contingent de gent jove (entre 25 i 35 anys), ara com ara compten ja amb més de 5.000 afiliats arreu de l'estat. Dirigents *històrics* de les Juntas, com el líder ultradretà al Principat, Esteban Gómez Rovira, o **Agustín Castejón Roy** –ex-governador civil de Tarragona en l'època franquista–, han deixat pas a una nova generació de dirigents joves i amb maneres modernes de defensar antics ideals. Curiosament, el contin-

gent més fort d'aquests líders és català, i segons s'afirma des de Juntas Espanolas, la vertebració de l'extrema dreta espanyola només pot realitzar-se mitjançant una forta dosi de *seny*.

El novembre passat va dur-se a terme un dels canvis més importants en la cúpula dirigent de les Juntas: l'advocat català de 37 anys, Ramón Graells, va substituir l'anterior president nacional, Agustín Castejón. Entre altres vocals del partit –en la mateixa línia que el nou president–, cal destacar, a Catalunya, **Juan José Aizcorbe** i **Sergio Debritto**, i, al País Valencià, **Javier Mompó**. Aquest canvi va comportar una revisió ideològica, que es basa essencialment en els següents punts: acatament de la Constitució excepte en l'article relatiu a les nacionalitats; servei militar obligatori de nou mesos; referèndum per implantar la pena de mort per a delictes de terrorisme; derogació de la llei de l'avortament; i aplicació rigorosa de la llei d'estrangeria. Com pot comprovar-se, uns principis que subscriuria el mateix Front Nacional francès.

Si bé la confessionalitat de l'estat que propugna el Frente Nacional de Blas Piñar és la indeleble discrepància ideològica que fa impossible la seva unió amb les Juntas, el que no escapa a cap observador és que al marge d'aquesta raó oficial, una altra d'oficiosa, que consisteix en el repartiment de càrrecs del que seria el nou partit, és la vertadera causa de l'allunyament entre les dues forces *ultres*. Això no obstant, en l'actualitat, el Frente Nacional, que des de 1979 fins ara ha perdut més de 300.000 vots, no pot contemplar la negociació des d'un equilibri de forces. I més des que el gener d'enguany, Le Pen i Wolf York van entrevistar-se a Madrid amb el nou president de les Juntas, Ramón Graells, a qui van manifestar el desig que una representació del partit espanyol estigués present en els respectius congressos que les dues agrupacions polítiques celebraran próximament.

A tot això, gran part dels afiliats al Frente Nacional als Països Catalans estan a favor de la unió amb les Juntas, però els seus dirigents, encapçalats per **Ángel Ortuño** (València), fidels a Blas Piñar i al seu liderat, són els principals esculls per a la fusió. Els altres presidents provincials del FN són **Pedro Vilaplana** (Barcelona) i **Miguel José Sánchez-Hernández** (Mallorca). Una fusió que, d'altra banda, existeix ja en la Universitat. A la Facultat de Dret de la Universitat de Barcelo-

CONTINUA EN PÀG. 25

Entrevista a Jean Marie Le Pen: El reviscolament neonazi a l'Alemanya Oriental

Jean Marie Le Pen, líder del Front Nacional, somnia un nou ordre europeu, un reviscolament del nacionalisme. Ara, però, el seu objectiu és l'Elisi.

—¿Quin efecte li produeix sentir-se el gran vell o, si ho prefereix, el gran personatge de l'extrema dreta europea?

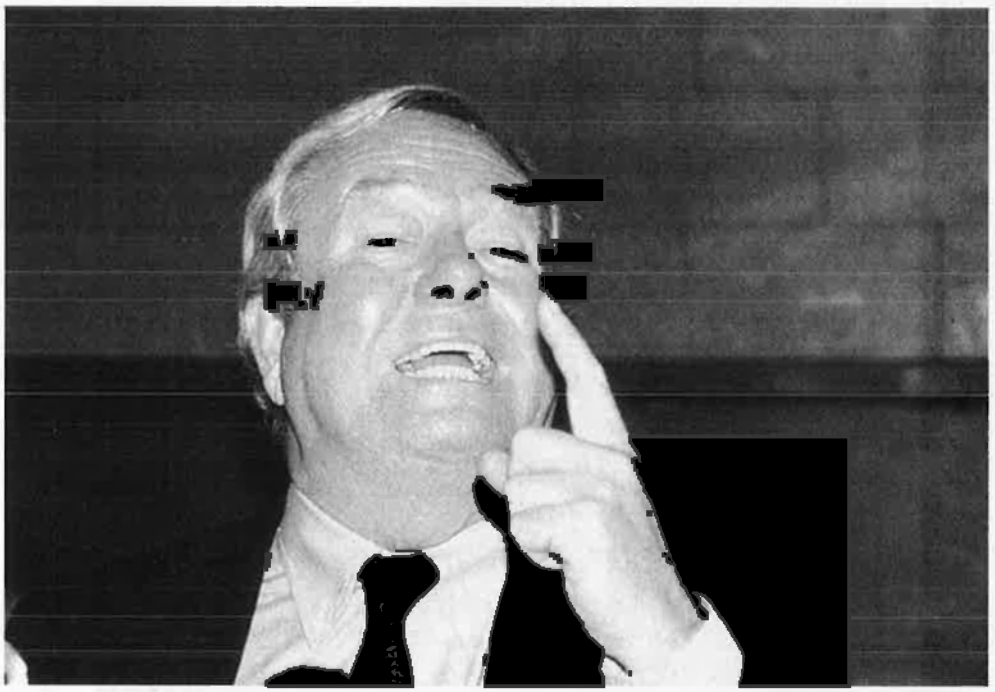
—No sóc vanitós, però la idea m'encoratja de cara al futur. La dreta nacional prendrà el poder en un cert nombre de nacions d'Europa i el fenomen pot donar-se també a l'Est europeu on l'amplitud del moviment tindrà repercusions a l'Oest. Viurem el declivi del socialisme i el renaixement del nacionalisme. Un renaixement més sociològic que polític.

—A Europa, ¿la dreta nacional té un àmbt precís des d'on prendre el poder? ¿No són vanament utòpics?

—Parlem de França. Quan una de les meues candidatures obté en les últimes legislatives parcials a la fi del 89 més del 62 per cent dels vots contra el conjunt dels altres partits, no em pareix impossible ni inversemblant que es done una situació pareguda quan Le Pen es presente a una elecció presidencial. Seguesc amb simpatia els esdeveniments dels republicans a Alemanya i la lluita dels grups, com a Itàlia, que comparteixen les meues idees. No, no sóc el seu president. Sóc segurament el seu punt de referència. Altrament: sóc el seu home símbol.

—¿Preveu un ascens de l'extrema dreta a l'Est?

—Sí, si el multipartidisme esdevé una realitat i es fan eleccions lliures després de l'absoluta absència de tropes soviètiques. Les poblacions de l'Est quan es manifesten expressen dues idees bàsiques: l'anticomunisme i la pàtria. Els hongaresos volen ser lliures a Hongria, els polonesos a Polònia, els alemanys a Alemanya, els romanesos a Romania i els txecs a Txecoslovàquia... Aquesta és l'aspiració formidable d'aquests pobles.

—¿Una casa comuna europea d'extrema dreta?

—¿Per què no? Però no puc acceptar l'expressió de Gorbatxov. No m'agradaria cohabitar en una mateixa casa amb ell, el tzar que només ha estat superat per Stalin si fem referència al poder que té en les seues mans.

—El seu cavall de batalla és la immigració. Vostè tiraria a la mar tots els magrebins i gent del sud en general. ¿Creu que els immigrants de l'Est substituiran els del Sud?

—No hi haurà immigrants de l'Est. És el comunisme el que crea els *boat people* arreu del món. Després de la mort del comunisme –almenys aparentment– la gent de l'Est no voldrà abandonar la seua terra. Hi haurà treball quan la fàbrica de fabricar cam, com jo anomene el comunisme, serà substituïda per una maquinària productiva.

—Així, segons vostè, ¿el programa continuarà sent la immigració del Sud?

—Sens dubte, però aquest problema arribarà el dia que es plantejarà també cruament en l'Europa de l'Est i al mateix Gorbatxov. Àsia, Àfrica i Amèrica Llatina viuen explosions demogràfiques. Imagine's una meteorologia de la immigració: estem amenaçats per poderosos corrents, està en perill l'equilibri del món i la supervivència d'Europa. La immigració es produeix fins i tot per la diferència de nivells socials i per la permeabilitat de les fronteres. El dilema és aquest: els deixem passar o els aturem.

—¿Cal tancar les fronteres a l'Est i a l'Oest?

—Per ara a l'Est falta l'atracció social. Si u es mor de fam al Magreb no va a morir-se de fam a Bucarest. Per a l'Europa dels Dotze hem d'establir i contractar un flux migratori. Seria terrible que els països més pobres d'Europa es volcaren als països més rics. El buit creat seria omplit ràpidament per la immigració del Sud. Cal ajudar el desenvolupament del portugesos a Portugal i dels espanyols a Espanya.

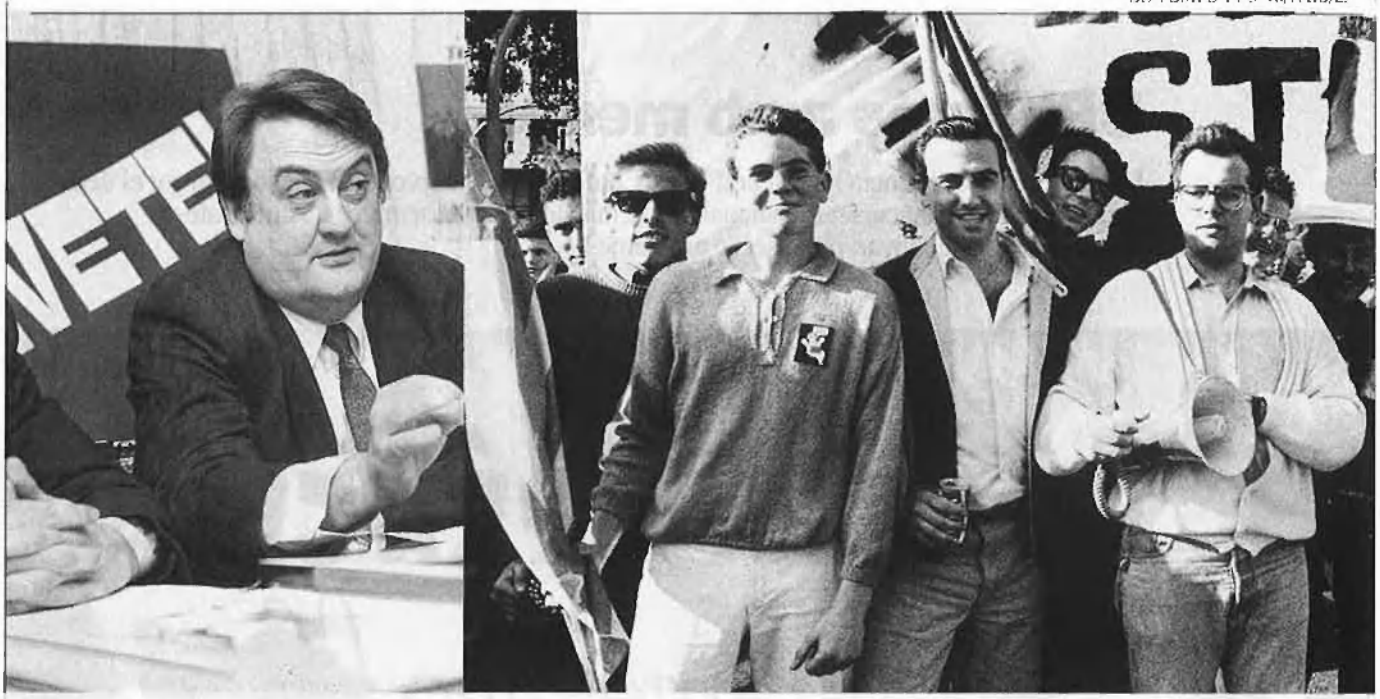
—¿El vertader problema és l'Islam?

—És un perill perquè és un fenomen religiós i, per tant, implica moments i moviments paradoxals. I a més l'Islam és una força política. En un pròxim futur la seua expansió demogràfica passarà de mil milons a dos mil milions d'ànimes. L'onada dels extremistes integristes constitueix una conjuntura extremadament temible per la pau.

—¿Ha imaginat alguna vegada que tracta de tu a tu amb Gorbatxov com a president de la República Francesa?

—És una hipòtesi probable aquesta de Jean Marie Le Pen en l'Elisi. Fins i tot anticipadament perquè Mitterrand pot decidir anar-se'n i el bon Déu pot decidir el seu successor.

Ulderico Munzi/Europeo
Trad: Vicent Hernàndez

Esteban Gómez Rovira. A la dreta, en el centre, Antoni García Santandreu.

CONTINUA DE PÀG. 23

na, en les passades eleccions claustrals (1989), el sindicat Acción Universitaria va aglutinar membres de les Juntas (entre els quals destaca **Elena Gómez Rovira**, filla de l'ex-dirigent de l'entitat, Esteban Gómez Rovira), i del Frente Nacional. A la Universitat de València, aquesta distinció no sembla tan clara; el sindicat ultradretà Alternativa Universitaria va ser creat, entre altres, per **García Santandreu**, ex-dirigent de SEU i de Falange Española de las JONS.

Si bé no és prudent certificar l'agonia del Frente Nacional de Blas Pinar, com ja han fet alguns comentaristes, no és menys cert que l'històric dirigent ultradretà, ara ja per raons d'edat, no compleix els requisits que demanen els seus correligionaris europeus per continuar al front d'un projecte polític *ultra* d'abast europeu. Això, malgrat que s'hagi preparat el successor, **Miguel Bernad**, advocat madrileny de 47 anys procedent del sindicat Fuerza Nacional del Trabajo, que, junt amb el valencià Angel Ortuño, lidera l'oposició a la unió amb les Juntas. Amb **Manuel Fraga** com a president del govern gallec, i amb **José María Aznar** al cap del Partido Popular, aquesta força política ha endolcit les seves crítiques respecte a les autonomies; canvi que deixa un clar espai polític per al projecte *lepenista* a l'estat espanyol. Tot apunta que l'eix sobre el qual s'articularà el moviment *ultra* espanyol volta les Juntas Espanyolas, i que l'èxit potencial de l'agrupació ha de tenir en compte alguns *tics* pretèrits que tan bé ha sabut obviar el Partit Republicà alemany.

Entre aquests *tics* s'ha d'esmentar el simbolisme franquista, que és l'estètica predominant en qualsevol manifestació convocada per partits d'extrema dreta. I, en un altre àmbit de coses, les diverses *tribus* urbanes –*skin-heads* i altres agrupacions violentes–, com també el moviment *hooligan* del futbol. Cal destacar també les *Juventudes Blanquiazules*, hereves de les famoses *Brigadas Blanquiazules*, que, pel que sembla, estan connectades amb el moviment *hooligan* internacional. Així ho demostra el fet que, en la revista francesa d'extrema dreta *Le Choc Du Mois*, que en el seu número del mes de març publica una entrevista amb un dels principals líders del moviment *skin* a l'estat veí i *supporter* actiu del Paris Saint-Germain, es faci referència a les bones relacions que el grup francès manté amb altres entitats europees, entre les quals cita com a exemples *O Side*, de Brussel.les, i *Brigadas Blanquiazules*, de Barcelona.

Molt distint és el panorama *lepenista* a la Catalunya Nord, on el Front Nacional francès té una importància alarmant; en les últimes eleccions municipals, el març de 1989, el candidat de Le Pen a Perpinyà va obtenir un 25 % dels vots. Els homes del Front Nacional a la Catalunya Nord són encapçalats per **Pierre Sergent**, diputat, regidor a l'Ajuntament de Perpinyà i conseller regional a Montpeller. Secretari departamental del Front Nacional, Sergent és un dels polítics més populars a tot l'estat pels seus llibres de memòries militars. El dirigent *lepenista* de Perpinyà fou un membre destacat de la formació terrorista OAS (Organització Armada Secreta) que, entre abril de 1961 i juny de 1962 va perpetrar 751 atemptats a l'estat francès, i va ocasionar 21.000 morts a Algèria.

Formen part del secretariat departamental de Sergent el també veterà **Jean Grisard**, i **Jacques Mulet**, tots dos presents als comicis cantonals que permeten ser representat al Consell General, com també a les darreres eleccions municipals.

Un cas diferent és el de **Joan Armengol**, incondicional de Le Pen en els anys en què les vaques encara eren magres per a l'extrema dreta. Català i declaradament catalanista, Armengol va ser exclòs del partit ara fa tres anys dins d'un clima de crisi interna, i es troba en l'actualitat dins del Centre National des Indépendants et Paysan (CNIP). Aquest crític de la banalització de la dreta i dels intents d'expansió exterior del FN, dirigeix una biblioteca municipal a la Catalunya Nord i és conseller regional a Montpeller, delegat a la cultura catalana. Entre altres coses, Armengol ha ajudat financerament les edicions Columna per a la publicació de les obres completes d'alguns il.lustres nord-catalans com Jordi-Pere Cerdà i Francesc Català.

Eduard Company i Univers Bertrana
(amb informacions de Pere Coudougnan)

UPV, més amb menys

Unitat del Poble Valencià ha celebrat la IV Conferència. Una proposta planava per tot el debat: l'accentuació del seu caràcter nacionalista, demanada per l'Assemblea d'Almussafes. L'oficialisme va guanyar, però, sense problemes.

La IV Conferència ha enfortit la Unitat, però deixant fora un important nucli nacionalista.

"Potser des de l'inici hi havia dos projectes d'UPV que, posteriorment, s'anaren perfilant: per a uns, allò important era la reconstrucció de l'esquerra al País Valencià, amb tints més o menys valencianistes. Per als altres: la reconstrucció nacional del País".

Aquest paràgraf, aprovat pel col.lectiu nacionalista reunit mesos arrere en l'Assemblea d'Almussafes, i incorporat al seu document d'esmena a la totalitat del text *oficialista*, va polaritzar tota la discussió sobre l'eix de ferro de la futura Unitat del Poble Valencià, UPV, alhora que va duplicar l'única força del valencianisme polític en dos grans grups d'opinió: els partidaris de col.locar l'esquerra com a nom principal del projecte i el nacionalisme com a primer cognom –els diputats autonòmics **Pere Mayor** i **Aureli Ferrando**, amb **Ernest Garcia, Josep Lluís Blasco, Andreu Banyuls** i **Carles Mulet**, principals quadros de la jerarquia–, i els apostants per remarcar en negreta el rostre nacionalista de la formació. Un tercer sector, encarnat pels dirigents **Vicent Àlvarez** i **Vicent Grau,** partidaris d'una UPV de sensibilitat social, faria la seua permanent aparició, amb una posició ben crítica davant l'aparell de Pere Mayor i el Consell Polític ixent, al qual, a pesar de la seua crida a l'abstenció, finalment donarien suport amb una candidatura conjunta.

Els d'Almussafes constataven als seus papers el continu canvi de missatge del partit. No debades, la Unitat ha dut a terme, segons aquests crítics, "un procés de substitució progressiva del nacionalisme per l'esquerra: En la I Conferència, "partit nacionalista d'esquerres"; en la II, "l'esquerra nacionalista", i en la III ja eren "l'esquerra verda valenciana ". UPV, per tant, havia de refundar-se en aquesta Conferència-Congrés, i el nacionalisme, a parer dels d'Almussafes, conformar l'eix aglutinador de tota la militància.

DOS DIES I DOS VIES

El cap de setmana del 5 i 6 de maig en la Facultat d'Econòmiques de València, l'aparell del partit va tornar a mostrar-se ben sòlid i arrelat entre el gruix de l'afiliació. Tèbiament autocrític i defensiu, però atacant el bou per les banyes, el vell Consell Polític va assenyalar a la seua Memòria de Gestió que "la inserció social

Els corrents i els grups en les frases

Assemblea d'Almussafes

Rafael Castelló:

"Es necessari definir el partit com un partit essencialment nacionalista, per raons de pura existència".

"El contingut polític ha estat permanentment erràtic, intentant ocupar el discurs d'esquerra d'Esquerra Unida i el verd de l'ecologisme".

"Una UPV nacionalista és un element de pau social".

"Som una organització inconsistent".

"La situació del partit mai s'havia deteriorat tant".

Francesc Santacatalina:

"La ideologia de la direcció ha modificat l'esperit fundacional, de naixement d'UPV".

Francesc Orts:

"Durant els últims dos anys el Consell Polític només ha elaborat papers".

Francesc Ferrandis:

"És necessari integrar diversos corrents nacionalistes, però el grup dirigent no compta amb un projecte per a integrar els que discrepen".

Joan Sebolla:

"Som molts els que no creiem en una esquerra verda valenciana".

Josepa Chesa:

"El camí per a fer UPV és la feina dels col.lectius, bàsicament municipals".

Oficialisme

Pere Mayor:

"Veig continguts polítics que s'allunyen del nostre projecte, que van cap a la dreta regionalista".

"UPV és un instrument polític, no una caixa per a guardar essències".

"Una gran part de vosaltres –Almussafes– no parleu més que de símbols".

"La proposta econòmica d'Almussafes és un INI neoliberal valencià".

Carles Mulet:

"Nacionalisme és defensar el país econòmicament, socialment, ecològicament".

Ernest Garcia:

"Aquesta Conferència s'ha dividit en una discussió entre organigrama i teologia".

"El Consell Polític no ha frenat cap iniciativa nacionalista".

Tendència social i eco-pacifista

Vicent Àlvarez:

" El Consell Polític dóna el pes fonamental del nostre estancament als factors externs".

"Ens falta agressivitat parlamentària i voluntat rupturista".

"La direcció sempre ha improvisat".

"El Consell Polític no ha possibilitat les crítiques i tampoc sap articular al seu si les majories i minories".

"Alguns estem a la UPV perquè també qüestionem la societat en què vivim".

"Hem de parlar també del país social i industrial, no sols del país rural o dels nuclis xicotets".

Vicent Grau:

"Ens fa falta un projecte per a defensar la societat valenciana del camp".

"Es absolutament necessari aconseguir entrar dins del món de la gran població emigrant".

"No podem ser només un partit de base mitjana. Hem de fer UPV també als sindicats i al moviment veïnal".

"Som, bàsicament, una esquerra nacionalista".

Ernest Garcia, a l'esquerra: "No hem variat ni un pèl la nostra voluntat nacionalista". Francesc Ferrandis, de Futur Valencià i destacat del corrent d'Almussafes: "Cal tenir una sensibilitat integradora davant tots els corrents nacionalistes".

d'UPV no és millor ara que fa dos anys", i que "les propostes sectorials continuen sense desenvolupar-se satisfactòriament". Les eleccions generals de 1989, comenta el dossier oficial, "palesaren un estancament, amb repetició dels resultats de 1986". El partit valencianista no ha aconseguit superar el sostre de 58.000 vots, instal.lat a la convocatòria autonòmica de 1983 –40.000 vots fou el resultat de les darreres legislatives de 1989– i el degoteig de les fitxes de baixa ha reduït a la meitat la formació: un miler just d'adscrits, davant els dos milers llargs de la millor època.

El corrent d'Almussafes i la seua operació reformadora no van aconseguir, però, la ressonància esperada, encara que es va dibuixar com una important fracció, acceptada per un significat nombre de congressistes. I el comandament tradicional del partit va guanyar les distintes proves amb una tranquil.la majoria.

Així, el balanç de gestió del Consell Polític fou convalidat per 109 vots, mentre que 52 seguidors de **Rafael Castelló, Pepa Chesa, Rafael Company, Paco Orts** o **Paco Ferrandis,** els promotors i líders del corrent d'Almussafes, decidien el seu rebuig. Tota una prova de força, en la qual la tendència social i eco-pacifista d'Alvarez i Grau, partidària de l'abstenció, havia donat la sorpresa amb 27 compromissaris inhibits.

El segon torneig va arribar amb les grans esmenes als Estatuts oficials, defensades pels *refundacionistes*. Totes van ser perdudes pels d'Almussafes, però en aquest punt es va poder contrastar que el conjunt de la base *upevista* encara necessita una millor cohesió ideològica. Les xifres canten: 49 militants alçaren la targeta a favor d'una UPV "nacionalista d'esquerres"; 60 compromissaris ho van fer per un partit "d'esquerra nacionalista", i d'altres 37 congressistes no donaren resposta.

MAYOR, SECRETARI

A pesar del mar de calma i d'una atmosfera de tensió ben controlada, la discussió del Document Polític era el combat més esperat. Pepa Chesa, d'Almussafes, fou contundent: "el projecte oficial reflexa els *i smes* dels marginalismes, com el feminisme, l'ecologisme, etc, etc...Un discurs alternatiu en lloc de nacionalista". Ernest Garcia, ex-secretari general del PCE-PCPV i home clau en l'elaboració político-teòrica d'Unitat, li va respondre: "passem anys només definint-nos". Rafael Castelló, també cap crític, va ser clar: "la vostra UPV vol ocupar espais que són propis d'altres partits". 127 vots refrendaren el *no* a l'alternativa dissident que, no obstant això, va obtenir-ne 50, un destacat terç.

Finalment, el grup d'Almussafes no va presentar candidatura per a un govern de concentració i es va retirar del Congrés, a pesar de la crida de molts delegats a la seua participació. Pere Mayor resultava, hores més tard, elegit per primera vegada secretari general d'UPV, càrrec que abans no existia, en una còmoda executiva coalitzada amb seguidors de **Vicent Garcés.**

UPV, FORTA I DÈBIL

La nova Unitat ha enfortit el projecte polític desitjat per Pere Mayor, Blasco i García, però a partir d'ara corre més que mai pel perill d'una notable escissió. Des de dies abans del Congrés, columnes i pàgines de la premsa local valenciana van ser una autèntica boxa de les dues postures, i tant el corrent oficial com el purament nacionalista es van llançar tot de pedres. Pere Mayor va acusar Paco Ferrandis i Rafael Company, ànimes dels *almussafistes*, de servir a fosques maniobres d'Union Valenciana i l'anomenada *tercera via* des de Futur Valencià.

"Futur tan sols és un club de debat, estrictament per a la discussió. Alguna cosa més que una tertúlia, però de cap manera una plataforma política", comentava Francesc Ferrandis, situat per l'aparell a la llista dels innegociables per a la direcció. Per la seua banda, Rafael Company observa:" Futur Valencià és civisme i debat plural, cosa que no s'entén al si del Consell oficial. No som sicaris de Lizondo, però sí que estem per dialogar amb les bases d'UV i, ¿per què no?, de convèncer-los si és possible".

"Em trobe content, però disgustat perquè eren un grup organitzat molt majoritari", lamenta Pere Mayor. Els d'Almussafes decidiran dissabte 12 el seu futur. *Ismael L. Belda*

NOVETATS EDITORIALS

BIBLIOTECA INFANTIL

GENERALITAT VALENCIANA

CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ I CIÈNCIA

LA SETMANA

7

Perpinyà, més que mai

1 Quan es parla de l´euroregió que configuren Barcelona, Tolosa i Montpeller, s´oblida sovint que la ciutat nord-catalana de Perpinyà es troba al centre d´aquest triangle. L´ajuntament d´aquesta ciutat, amb Paul Alduy al cap, no sembla disposat que aquest oblit es continuï produint en el futur i per això ha endegat una ambiciosa política de promoció de la ciutat en tots els terrenys, destacant-ne molt especialment el cultural. Així, Perpinyà té des del passat 28 d´abril un modern Conservatori Nacional de Música, que va ser inaugurat amb un concert de Montserrat Caballé. Ambaixadora de tot Catalunya –tal com se la va presentar en el programa– la Caballé va interpretar, en català , l´obra de Salvador Pueyo *Cap al meu silenci*.

L´edifici del Conservatori, com es pot veure en la foto, segueix la tradició moderna i consta de 3.000 metres quadrats. Cal remarcar que la ciutat posseïa fins ara un conservatori municipal de tercera fila i que amb l´erecció del nou Conservatori Nacional, Perpinyà assoleix un primeríssim lloc pel que fa a equipaments d´aquesta mena, tenint en compte el volum de la ciutat (120.000 habitants).

El nou conservatori serà fonamentalment un centre d´ensenyament amb un total de 1.500 alumnes; però no només això, serà també un centre de recerca en dos àmbits: investigació del folklore i música tradicionals de la regió i experimentació de nous terrenys en música electroacústica. El conservatori no pretèn ser un lloc tancat, és per això que té programats gairebé una cinquantena de concerts a la ciutat de Perpinyà per a la present temporada. Hi destaquen els inclosos en el Festival de música ètnica i el Festival de música contemporània.

Albert Punsola

Més insubmissió

2 Amand Ortiz Gisbert, un jove valencià que havia d'haver-se incorporat fa set mesos al quarter de Lorca per al servei militar, es va presentar la setmana passada per tercera vegada davant el jutge militar que ha dictat acte de processament contra ell i l'ha deixat en llibertat condicional.

A més, un dia després, Hugo Vila de la Cruz es va presentar com a insubmís a la Prestació Social Substitutòria; un invent que no agrada ningú i que al País Valencià només realitzen 22 joves, dels quals 13 han denunciat que ocupen llocs de treball que podrien servir per evitar l'atur.

El moviment per la insubmissió continua enfrontat a un estat que reclama serveis dels seus ciutadans mascles sense justificar ben bé per a què. I mentrestant, el caporal condemnat per causar la mort d'un jove recluta es passeja tan tranquil per València esperant que arribe el moment de veure la seua apel.lació. Així les coses, hi ha insubmissió per a llarg.

Jordi Sebastià

Perpinyà estrena nou conservatori. Manuel Rivas: "El PSOE és el partit de les prebendes.

Minva ei PSPV-PSOE

3 "No tenim res a fer dins ". Amb aquesta frase Gonçal Lázaro, de la Caixa d'Estalvis de Torrent, i altres membres de Democràcia Socialista, el fins ara corrent d'opinió liderat per Ricardo García Damborenea, com l' ex-regidora de l'Ajuntament de València i diputada provincial, Alicía Vázquez, o l'ex-alcalde d'Elx, Ramon Pastor, anunciaven dijous passat l'eixida definitiva del partit liderat per Alfonso Guerra i Felipe González. Amb ells, més de dos-cents veterans socialistes abandonaven també el carnet del carrer d'Albacete, la caserna valenciana de l'aparell comandat per Joan Lerma.

En una entranyable carta dirigida al secretari general del PSPV-PSOE, li confirmaven la decisió majoritària del corrent de dissoldre's per constituir-se en nou partit socialista, subratllant la "postu-

ra irracional i totalitària de l'executiva". Joan Lerma i Cebrià Ciscar, a parer dels recents fundadors de Democràcia Socialista-partit, "no van demostrar posicions expressament negatives cap al corrent, però tampoc res de positiu". La nova força del socialisme dissident no es manifesta "enyorant de temps antics", però vol "reprendre l'esperit del programa del 82".

Sobreviure fora de la gran hidra institucional i orgànica del PSOE "és difícil", apuntaren. I manifestaren: "Volem un partit amb estatuts oberts a la societat, amb una estructura democràtica i socialista, en la qual s'excloga el menys possible. Un partit socialista per al segle XXI".

Manuel Rivas, ex-secretari d'administració i finances del PSPV, segon de bord de la nova formació i, fins fa dies, vice-president socialista de la Caixa d'Estalvis de València (a la qual va presentar la irrevocable dimissió), no guardava cap dubte sobre que la nova sigla socialista serà legalitzada: "Ningú s'apropiarà les nostres sigles perquè DS és propietat de l'ex-corrent. No ens donaran facilitats –alertava Rivas– però ja poden cantar missa, que ens legalitzen segur".

Ismael L. Belda

El nacionalisme eivissenc canvia de cara

4 El que era, fins fa poc, el partit nacionalista i d'esquerra d'Eivissa, l'Esquerra Nacionalista d'Eivissa i Formentera, ha canviat de nom en el recentment celebrat congrés. Des d'ara, a pesar de mantenir les característiques nacionalistes, es pretén incidir més en el missatge ecologista, tot intentant per la via verda la consecució dels vots necessaris per a entrar algun representant al Parlament a les pròximes eleccions autonòmiques de 1991. Amb aquesta finalitat el nou nom serà el d'Entesa Nacionalista i Ecologista, un nom que permet mantenir el logotip i les sigles, si bé el canvi és prou significatiu.

A consulta d'EL TEMPS, la parlamentària del partit eivissenc ecologista-nacionalista, Paula Guillén, declarà que "a pesar de probables canvis de nom –les declaracions eren fetes abans del congrés– el que és cert és que la ideologia i l'estratègia es mantindran exactament igual i, lògicament, això du com a conseqüència que seguirem dins la Federació Nacionalista de les Illes Balears".

D'altra banda, i arran de la dimissió del seu càrrec com a secretari general d'Enric Ribas, el Congrés decidí nomenar per a aquesta responsabilitat Antoni Marí.

El canvi, si més no tàctic, del nacionalisme d'esquerra eivissenc, entra dins d'una dinàmica general de forts moviments pre-electorals que afecten tots els partits balears. Dins l'esquerra, el pròxim Congrés dels Verds, els dies 19 i 20 de maig a Sóller, es presenta com la primera oportunitat de veure quina és la vertadera oferta política d'un moviment –ells rebutgen el nom de partit– que ja ha anunciat que no pactarà amb cap partit "tradicional". Per la seva part el PSM ja ha decidit –com s'informava la passada setmana– anar sol a les eleccions, mentre que Esquerra Unida i PSOE semblen estar en converses per a intentar "pactes de no-agressió" i, fins i tot, pactes programàtics amb vista a possibles acords pre-electorals. Dins el mateix PSOE semblen dissipar-se tots els dubtes que fins ara hi havia hagut i Francesc Obrador i Moratinos, actual batlle de Calvià i secretari general de la Federació Balear d'UGT serà amb tota probabilita el candidat socialista per a desbancar Gabriel Canyellas.

A la dreta, les coses són bastant més senzilles; una Unió Mallorquina gairebé desapareguda que pactarà com sigui i el que sigui amb el PP, un CDS que és com vaixell sense capità, i un PP que és el gran rei del centre-dreta i que compta amb un Canyelles que té com a gran objectiu aconseguir la majoria absoluta.

Miquel Payeras

El moviment d'insubmissió continua avançant.

Escola en valencià, ara

5 El passat cap de setmana, al voltant de 10.000 persones respongueren a la convocatòria de la Trobada d'Escoles en valencià que havia estat convocada per la Coordinadora d'alumnes, pares i professors per l'ensenyament públic en valencià (CAPPEPV).

La convocatòria va tenir més resposta que l'any passat i Carme Miquel, de CAPPEPV, manifestà a EL TEMPS que, "a més d'arribar a més gent, enguany hem constatat que ha augmentat la consciència de ser una festa reivindicativa de l'escola en valencià".

A partir d'un acolorit cercavila, els participants s'acostaren als jardins de Vivers per realitzar una animada festa amb diverses actuacions. L'escola, també fora de l'escola, demanava :"tant als pobles com a la ciutat volem el valencià"

Jordi Sebastià

La infrastructura inexistent

Alcalde gràcies a una moció de censura, el popular Enric Fajarnés s'enfronta ara amb el repte de proporcionar a Eivissa la infrastructura que altres administracions han oblidat.

Al capdavant de la corporació municipal d'Eivissa hi ha actualment l'alcalde Enric Fajarnés i Ribas, del Partit Popular, investit arran de la moció de censura que va desbancar el PSOE del govern i de l'Ajuntament.

Inevitablement, els temes d'infrastructura bàsica, com a actualitat més destacada, marquen l'inici de la nostra conversa.

—Entre els temes més candents actualment en aquesta ciutat, hi ha el de la potabilitzadora.

—Efectivament. Els socialistes iniciaren el procés d'una potabilitzadora privada, i nosaltres l'únic que vam fer va ser seguir les pautes marcades pels socialistes. Unes setmanes abans, el govern central marcà per decret que es podia fer una potabilitzadora pública a Eivissa, i nosaltres el que van fer fou simplement mostrar que no eren incompatibles una de privada i una de pública, perquè, segons els estudis realitzats, no fa falta una potabilitzadora, sinó que en fan falta dues. Jo estic convençut que el govern central acabarà concedint també la pública.

—Sembla, a nivell públic i des de l'oposició, que l'ajuntament beneficia una potabilitzadora privada i desaprofita la possibilitat d'instal.lar-ne una finançada per l'estat.

—La realitat és aquesta. El PSOE ho aprova, fins i tot amb l'abstenció del grup popular. Aprovaren el mateix projecte dos ajuntaments socialistes de les Illes Canàries, que també van fer una potabilitzadora privada, però l'estat, posteriorment, els va donar una subvenció de mil cinc-cents milions de pessetes a fons perdut, per a aquesta potabilitzadora privada. La van amortitzar. ¡A nosaltres també ens vindria bé! S'ha de pensar que en la conca d'Eivissa hi estan implicats tres ajuntaments i s'han d'establir contactes entre tots. El problema de l'aigua no és un problema d'Eivissa ciutat, sinó de tota l'illa.

—El fet que la potabilitzadora xucli aigua d'Es Gorg, ¿no farà que se salinitzin els pous pròxims del Pla de la Vila?

—No, això no és exacte. L'aigua procedirà de capes inferiors a la font d'Es Gorg, directament de la mar. Per tant, no l'afectarà, en aquest sentit. Seria una incongruència fer una potabilitzadora per xuclar d'un pou diguemne *normal* encara que l'aigua fos salmaia.

—Evidentment en un lloc com Eivissa l'aigua no es pot tirar. ¿Heu pensat en algun tipus de campanya amb vista a conscienciar la gent d'aquest problema?

—La mateixa empresa constructora de la potabilitzadora la durà endavant. Es faran estudis de despeses i d'allò que costarà. Aquí no podem deixar aixetes obertes.

—El projecte de la potabilitzadora privada va ser atorgat a l'empresa austríaca Desobre Hydrothecnic...

—Efectivament, es presentaren una sèrie de projectes, i el d'aquesta empresa fou el més convenient des del punt de vista econòmic, però comporta algunes dificultats burocràtiques, pel fet de no ser una empresa espanyola.

—Un avanç del 92, vaja.

—Home, d'alguna manera, sí.

—Una altra qüestió candent fa referència a l'ampliació del port d'Eivissa. Sembla que en aquesta qüestió tampoc hi ha acord amb la Direcció General de Ports.

—El Ministeri d'Obres Públiques presenta a l'ajuntament un projecte irrealitzable, amb un espigó projectat, en un lloc on no evitaria per res la penetració de les maregasses dins el port. Cal que aquest espigó sigui paral.lel a l'actual mur. El que passa és que en la qüestió de l'ampliació del port industrial s'ha produït l'enfrontament de dues filosofies diferents: la nostra i la del MOPU. El MOPU ho vol concentrar tot a la ciutat d'Eivissa, i nosaltres preferiríem que aquest port s'establís en algun altre lloc de l'illa... ¡Atenció! Nosaltres no deim on. Finalment, hem realitzat un altre projecte millor tècnicament, per acostar postures amb el Ministeri. Però no volem els combustibles dins la ciutat, perquè representen un perill evident. Ja no podem carregar-nos més. Nosaltres, a través del diàleg, intentam un mínim d'acord entre les parts implicades.

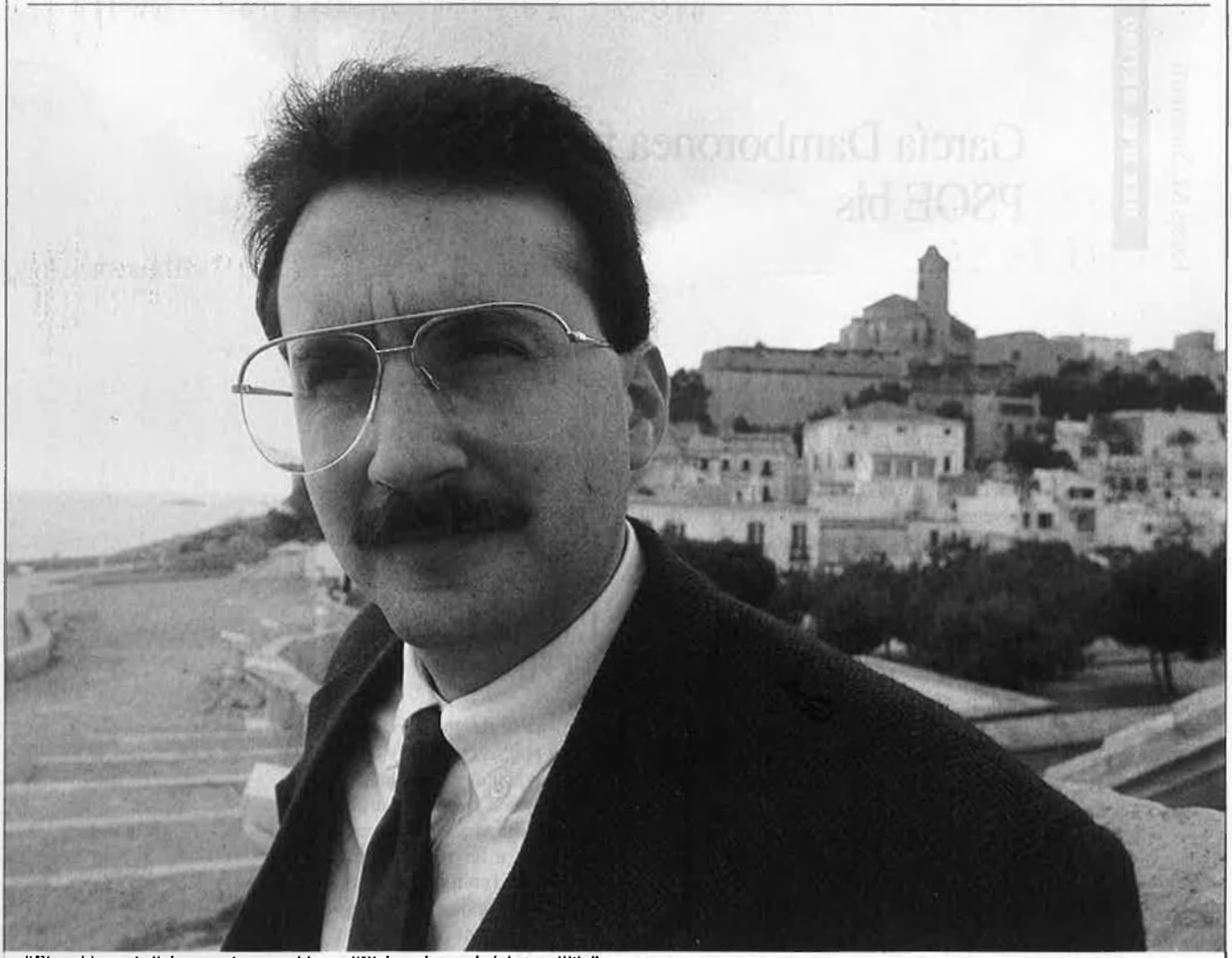
—De fet, però, l'ajuntament no ha presentat una proposta alternativa concreta quant a la ubicació perquè pot tractar-se simplement de traslladar el poblema...

—Segons com es planificàs, el port industrial podria quedar aquí a la ciutat. El que no hem tractat és el tema del combustible. Això és un problema de tota l'illa. D'altra banda, tenim previstos 350 milions per al Passeig Marítim, més uns quaranta milions de pessetes a la perimetral i a l'entrada a Talamanca, més un projecte específic per a aquesta zona turística. Comprendreu que no podem deixar que hi hagi camions carregats de contenidors, grues, etc., passant contínuament per aquesta zona d'alt *stànding*, on la gent ha fet inversions quantioses: apartaments, casino, discoteques, ports esportius...

—¿Hi ha, però, una solució millor?

—Sembla ser que sí, però això, en definitiva, s'ha de resoldre conjuntament amb CAMPSA. A més, el problema, insistesc, afecta el conjunt de l'illa d'Eivissa.

—Veus de l'oposició afirmen que es fan modificacions sobre el pla d'ordenació sense tenir en compte per a res la comissió provincial d'urbanisme, a compte i risc de l'equip mu-

"El problema de l'aigua no és un problema d'Eivissa ciutat, sinó de tota l'illa".

nicipal del PP.

—A veure, ¿com és això?

—Just així. Que es fan modificacions sobre zones verdes, etc., sense revisar el Pla d'Ordenació.

—No, no...això no és cert.

—Tenim entès que l'IBASAN construirà una depuradora per a cent mil habitants. D'aquí a l'any 2000 hi ha previst un creixement molt important a la ciutat d'Eivissa. Des de l'ajuntament, ¿quina filosofia hi ha per a afrontar aquest creixement?

—Bé, hi ha un pla general aprovat. De tota manera, a mi em preocupa que hi hagi un creixement exagerat, a pesar que el problema de la ciutat d'Eivissa és molt diferent del de la resta de municipis, perquè aquí tot és sol urbà. El problema és organitzar la infrastructura.

—Quan presentareu la moció de censura, ¿ho vau fer per imperatiu de la centraleta del partit o perquè ho consideraveu necessari?

—Era necessària. En dos anys, van veure que això no feia cara d'anar endavant. Per aquest motiu, la presentàrem. A més, cal tenir en compte que ara estem en un moment crític.

—Llegint declaracions com les d'Alexandre Forc ades, conseller d'Economia del govern balear, sembla que s'ha accentuat la pressió jacobina del govern espanyol. ¿Es nota això també en l'administració local?

—Pel que he sentit dir a companys del govern balear, consellers, etc, hi ha un procés important de centralització. Pens que podem parlar de poca sensibilitat autonòmica.

—En el camp de la normalització lingüística, ¿quines activitats duu a terme l'ajuntament? ¿I quins resultats hi veieu?

—Mai hem d'estar satisfets, però s'està avançant a nivell intern. Jo crec que en aquest camp no s'ha d'intentar abastar molt, sinó que s'ha de començar per arreglar la casa, i llavors anar a fora. I, certament, la casa, estava a zero de normalització lingüística. No hi havia res en català.

De cara a l'exterior, s'ha col.laborat amb l'Institut d'Estudis Eivissencs en forma de cursets. De tota manera, ens trobam amb l'inconvenient que som l'únic ajuntament de l'illa que té un tècnic en normalització lingüística.

—¿I a nivell vehicular (plens, etc)?

—En els plens, lògicament, cadascú parla com vol. Jo sóc el primer que de vegades parle en castellà, perquè un determinat tema m'hi surt més espontàniament o perquè el domini millor. Em sap greu, però les coses com són.

Bernat Joan i Marí

DES D'EL RETIRO

Josep M. Sanmarti

García Damboronea fa nàixer el PSOE bis

Un obscur militant basc del PSOE ha protagonitzat i dirigit la primera escissió que ha patit el PSOE des dels temps del PSOE-històric i del PASOC. Des del punt de vista polític i electoral no sembla que a primera vista el nou partit Democràcia Socialista hagi de tenir molta repercussió, però el fet és molt important en tant que trenca per primera vegada la fèrria unitat del partit governant. Fins ara les dissidències dins del PSOE s'havien resolt sempre amb solucions individuals, com per exemple la de Pablo Castellano o la de Francisco Bustelo, que se n'anaren a IU, o bé amb la retirada a la vida privada, vegeu el cas de Rafael Escudero. Cap d'ells no va intentar arrossegar altres nuclis del partit, ni havien intentat constituir una força política paral.lela.

Ricardo García Damborenea, un metge basc, va començar a destacar a finals dels anys 70 pels seus atacs ferotges als nacionalistes bascs, als quals acusava de simpaties cap el terrorisme d'ETA. Les seves crítiques en un llenguatge desmesurat van provocar les dolgudes protestes del PNB, llavors el màxim representant del nacionalisme basc, però van plaure a la direcció estatal del PSOE, que les va abonar. García Damborenea tenia a favor seu una actitud dura en la lluita antiterrorista, que connectava directament amb la política que s'aplicava des de Madrid. Els seus atacs al nacionalisme basc per la seva tebiesa contra la violència etarra li van valdre una imatge de polític incorruptible, valent i decidit, imatge que ell ha conreat fins al darrer dia. En aquells moments al PSOE li venia com anell al dit aquell bocamoll que denunciava sense diplomàcies de cap mena les vergonyoses complicitats que certs cercles nacionalistes mantenien amb la lluita armada amb l'esperança de conquerir noves competències estatutàries. Ningú del PSOE va atendre, per tant, les queixes de, per exemple, Miguel Unzueta sobre les acusacions que García Damborenea els feia a Euskadi.

Aquest llenguatge estripat i demagògic ben vist per la direcció socialista va anar convertint García Damborenea en una figura entre els cercles de l'esquerra espanyolista a Euskadi, especialmenta Biscaia, on arribà a tenir el control provincial del Partit Socialista d'Euskadi. A Txiqui Benegas l'actuació de García Damborenea li va anar bé per reconvertir el PSE en un partit obertament antinacionalista, sempre amb l'argument que el nacionalisme era la cobertura ideològica i política dels terroristes d'ETA. Ja diputat a Madrid, García Damborenea va complir brillantment el seu paper d'infanteria antinacionalista, o més ben dit de legionari que es distingia per les seves càrregues a la baioneta contra el PNB.

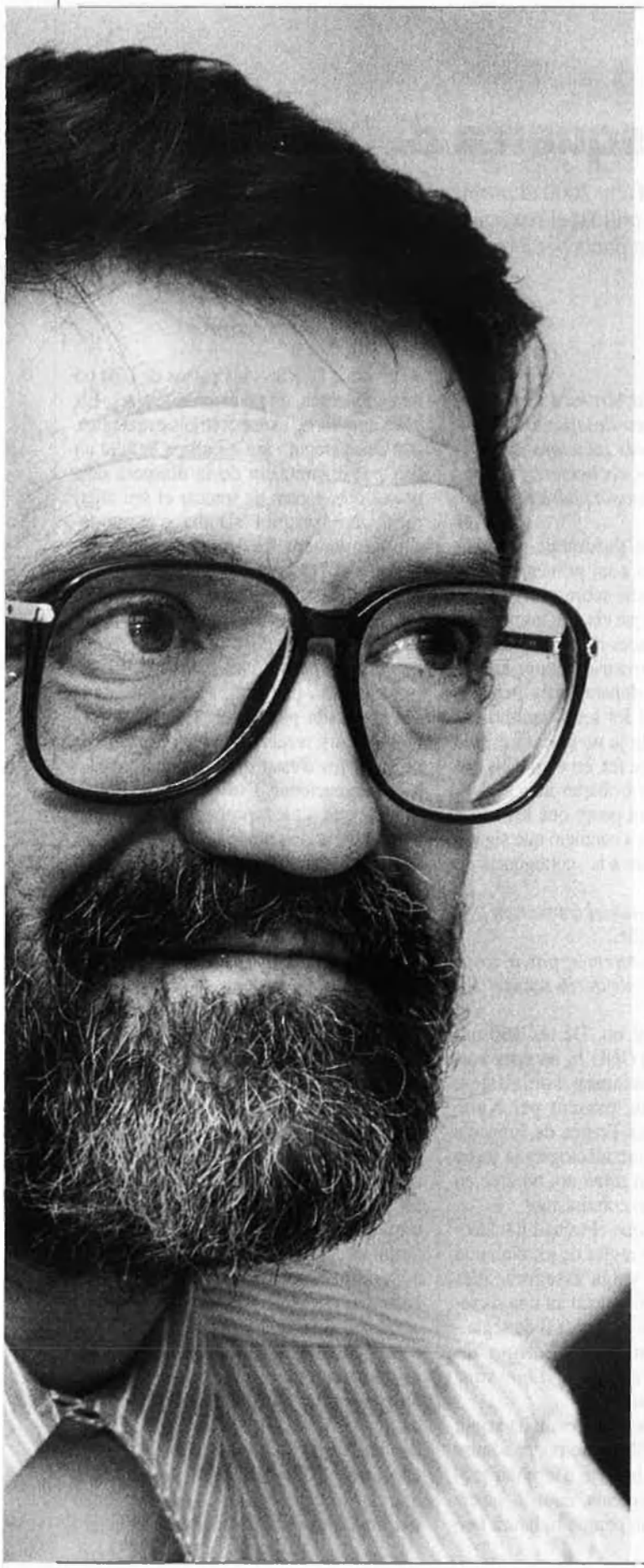
Fins que les coses van començar a canviar. El PNB es va posicionar obertament contra la violència i el govern central acceptava la idea d'entaular negociacions amb ETA i altres mesures com el reinseriment dels presos a la societat civil mitjançant unes condicions mínimes. La pacificació d'Euskadi ja depenia més de les subtilitats polítiques que no d'actituds presumptament valeroses, però escassament assenyades i molt inoportunes. Dit d'una altra manera, García Damborenea ja no interessava.

L'home de la UGT

El pacte de govern entre el PNB i el PSE el 1986 va deixar definitivament descol.locat el nostre heroi, que es va trobar sense *feina*. I va començar a buscar-ne a les rodalies de la UGT, quan l'enfrontament entre el partit i el sindicat es plantejava obertament i cruament. García Damborenea va continuar fent allò que sabia fer, només allò que sabia fer: criticar. En la pugna entre la UGT i el PSOE va prendre partit obertament a favor de les posicions del primer, fins al punt que en el darrer congrés del PSOE, les seves ponències van ser considerades com la veu del sindicat dins del partit.

El problema era que el dirigent basc no tenia crèdit fora de Biscaia. Els seus constants excessos verbals i la seva manca de tacte polític van impedir que les seves denúncies, sovint encertades, tinguessin un ressò ampli entre els militants socialistes. García Damborenea no ocupà mai càrrecs de relleu ni dins de l'Administració (central o autònoma), ni dins del partit. No va passar de secretari general del PSE de Biscaia, ni de diputat. Això mateix li va valdre

la imatge de màrtir, de profeta perseguit pel poder per la veritat sense embuts, ni dissimulació. Però cada vegada era un personatge més incòmode pels dirigents socialistes. Les maniobres de José Luis Corcuera, de Txiqui Benegas i de Ramon Jáuregui li van fer perdre el control de Biscaia i el 1989 no va entrar en les llistes a candidats al Congrés de Diputats pel PSE. El senyal ja era clar: el PSOE ja no se'n fiava d'aquest personatge, l'ofici del qual era fuetejar sense pietat.

García Damborenea va contestar el seu bandejament progressiu i va formar un corrent intern dins del PSOE. La cúpula del PSOE té pànic als corrents d'opinió interns, i bé que ho poden dir els seguidors d'Esquerra Unida, que malgrat tot s'han mostrat sempre molt disciplinats. Ara bé, un corrent d'opinió en mans de García Damborenea era més que un corcó a l'orella, era molt més que una veu crítica però raonable. Per Alfonso Guerra, Txiqui Benegas i els seus companys d'executiva, Democràcia Socialista, que així es deia el corrent, era una amenaça de desestabilització des de dins. De manera que des del primer dia van acusar els seus dirigents de fer una labor fraccional, prohibida pels estatuts. No ho van poder provar, però els excessos verbals de García Damborenea els van donar l'altre motiu per actuar disciplinàriament. Fins que a finals d'abril García Damborenea va ser suspès de militància per dos anys a conseqüència de les seves declaracions contra el partit i els seus dirigents. Damborenea va interpretar aquesta mesura com una ruptura i anuncià que es donava de baixa del partit. Ell mateix va tirar cortines de fum sobre la possibilitat de crear un partit nou, fet a la seva mesura.

El partit Democràcia Socialista

Tres o quatre dies després i per sorpresa, 16 caps de Democràcia Socialista trencaven el carnet del PSOE i avalaven davant del registre del Ministeri de l'Interior la inscripció d'un nou partit amb el mateix nom que l'ex-corrent intern del PSOE. García Damborenea reivindicava per a aquest partit la democràcia interna i la puresa pràctica que havia perdut el PSOE. Democràcia Socialista vol ser un PSOE bis, sense els seus defectes personalitzats en una direcció autoritària i tecnòcrata no socialista.

La decisió de García Damborenea va sorprendre els seus companys de corrent intern, que el van acusar de dissoldre el corrent per l'expulsió limitada d'un d'ells, ni tan sols d'un grup, i en segon lloc de reconvertir el corrent en partit sense haver consultat ningú. És a dir, d'haver fet el mateix que critica a la cúpula del PSOE. Ja està tot dit, un PSOE bis.

Col.loqui amb Michel Rocard

Manifest de l'esquerra del 2000

El primer ministre francès manté que l'any 2000 el problema número u serà constrènyer el capitalisme a adoptar un rostre humà, oblidat el reaganisme que ha triomfat els últims anys, per a la qual cosa llança un manifest de set punts per a ressuscitar les idees de progrés.

Què ha significat la paraula esquerra *per al nou-cents? ¿Què hi ha hagut destrucció o creació?*

—Creació, sempre. Per definició. La paraula *esquerra* evoca dues coses alhora: aspiracions, referències, valors d'ordre ètic i, a més, un sistema de racionalització basat en aquests mateixos valors, receptes socials per dirigir l'acció pública. En el moment que algunes d'aquestes racionalitzacions, les que havien arribat a ser dolentes, estan no fracassant, sinó canviant profundament, cal recordar que des del punt de vista ètic res no ha canviat. Fins i tot avui qui diu *esquerra* diu voluntat de canviar, diu més justícia, més igualtat, més democràcia, més contrapoders, més pluralisme...

—El balanç, doncs, ¿li pareix positiu?

—Abans de pensar en els balanços m'agradaria posar sobre la taula el segon significat de la paraula *esquerra*: el que jo anomene sistema de racionalització dels seus valors. En això hi ha implícita la hipòtesi –bastant estúpida, per cert– que l'home, sent fonamentalment bo, tenia prou amb un poder polític que no fóra llegatari de les perversitats del capitalisme, de la propietat privada, del profit i de la competència per alliberar-se de tot això. S'ha provat el contrari, i avui aquest sistema de racionalitzacions perverses deixa la major part de militants d'esquerra de tot el món sense identitat. La identitat del socialisme que s'havia format més sobre les racionalitzacions que sobre els valors inicials. Així, ara, s'haurà de fer un formidable treball de creació intel.lectual per reiventar un sistema de racionalització de govern que siga respectuós amb totes le esperances, però que accepte també el fet que l'home no és bo però pot ser-ho, com pot ser dolent; que una economia solament funciona si és competitiva i que aconseguirem més justícia social a mesura que establim unes millors regles de joc del mercat.

—Però amb la crisi històrica dels sistemes comunistes, ¿no desapareix també la utopia de les noves relacions d'igualtat i de justícia entre els homes? ¿O pensa en canvi que la utopia podrà ser re escrita?

—Aquesta pregunta s'hauria de plantejar als intel.lectuals, no a un primer ministre en exercici. Jo treballe sobre aquest horitzó i només puc dir que els sers humans no viuen sense esperances i, per tant, ens cal la utopia. Les horroroses experiències d'aquest segle ens donaran més lucidesa sobre el ser humà i les seues ambivalències. Jo per exemple ja no crec, si és que alguna vegada ho he fet, en els ideals comunistes. Potser es trobaran noves idees col.lectives, fins i tot pense que les tenim al nostre abast, però a condició que siguen més ben adaptades a la contigència de l'home tal com és.

—¿Es podrà reinventar el comunisme?

—No sé que hi vol dir...

—Llavors li preguntarem si por a vostè té encara sentit la definició societat socialista.

—Institucionalment no. De les 160 nacions que seuen a l'ONU hi ha unes vuitanta que es proclamen socialistes, d'Albània a Suècia, passant per Xina, l'URSS o la mateixa França de François Mitterrand. En l'esfera ideològica ja us he dit el que pense. En suma no, no crec en un reviscolament del comunisme.

Més aviat pense que el treball intel.lectual per elaborar les regles de joc d'un nou poder públic que vulga assegurar més igualtat i menys arbitrarietat en una societat serà el gran repte d'aquesta fi de segle.

—¿Del trasbalsament de l'Europa de l'Est podria nàixer una Europa que vaja de l'Atlàntic als Urals?

—No ho sé. A un ordre opressiu ha seguit un gran desordre. Abans de poder somiar en la *casa comuna* haurem d'afrontar problemes molt més urgents, com la supervivència alimentícia, perquè hi haurà fam a l'hivern a l'URSS i als països de l'Est on no es funciona, on no es produeix res. Els vells equilibris, incloent-hi els estratègics, han desaparegut i ara a Europa fa falta un fort pol organitzatiu de la diàspora dels països que tracten de trencar el seu aïllament, com Àustria i Islàndia, o el seu desenvolupament frustrat, com Polònia, Hongria, RDA. Aquest pol solament pot ser l'Europa comunitària; l'Alemanya Federal per si sola és massa menuda.

—¿Com avalua la perspectiva d'una reunificació de les dues Alemanyes?

—La qüestió tindrà un sentit quan puga ser afrontada per governs democràticament elegits, respectats com a tals i dotats de fronteres d'estat que no creen problemes internacionals. No obstant he de subratllar que aquest problema és sobretot competència dels mateixos alemanys: els toca a ells determinar les condicions i les etapes a través de les quals ha de tenir lloc el procés de reunificació i tot això, és clar, en el context de la integració europea. Pel seu compte el president Mitterrand ja ha confirmat que França no té objeccions de principi.

—Gorbatxov proposa un nou model polític: la innovació gestionada des del poder, ¿vostè que hi proposa?

—No vull caure en la ingenuïtat de creure que quatre paraules poden definir el destí d'un poble. No obstant li contestaré. És cert que el socialisme democràtic, alliberat de les constriccions estatals i administratives, és el model de referència de què tenim necessitat. Sabem que l'economia administrada no funciona perquè quan se l'aconsegueix controlar es fan els *gulags* i el comunisme, mentre que quan se cerca de conciliar-la amb la llibertat, fins i tot això funciona malament. L'única excepció ha estat França que, no obstant això, és un cas en si mateix, fruit d'una herència que ens han llegat els nostres reis i un home anomenat Colbert. Quatre segles abans que cap altre país d'Europa nosaltres havíem tingut un estat centralitzat i policial i

"El capitalisme a la Reagan o a la Thatcher és una catàstrofe".

és per aquest motiu que a França el sector públic funciona millor que en qualsevol altre lloc. D'altra banda, quan u s'allibera del socialisme estatal hi ha el risc de caure en el capitalisme pur i dur a la Reagan o a la Thatcher, i això és una catàstrofe. Tot el mercat viu una situació de volatilitat bé de les monedes bé de les primeres matèries que fa impossible una programació dels canvis i un desenvolupament organitzat. I aquesta anarquia és una matança per a tot el món que, amb un engany intel.lectual, s'anomena liberalisme. Cada nació defensa la seua moneda i la pròpia balança de pagaments contra totes les altres, les taxes d'interès augmenten espectacularment i a causa d'això, a causa d'aquest rebuig a organitzar-nos no podem finançar l'avenir. Tenim necessitat de creixement però no aconseguim realitzar-lo a causa d'aquest desastre que és el pensament econòmic liberal. El mercat, en canvi, ha de tenir uns límits, i si no és així, cap país serà capaç de salvar-se de la brutalitat de les seues lleis, que són sempre i solament les del més fort. Hem d'establir les noves regles de joc planetari. Aquesta serà la gran batalla dels pròxims anys.

—Però, mentrestant, ¿què proposa?

—Propose que a la conferència de la Haia es nomene una autoritat mundial de l'atmosfera per lluitar contra l'efecte hivernacle. Propose que es done vida a una legislació internacional que no siga solament la codificació dels drets de l'home, sinó que establesca també unes lleis per regular l'emissió de monedes, la competitivitat i els preus. Propose, per tant, una batalla per organitzar econòmicament el planeta. Jo no crec en les innovacions dirigides des del poder central, pense que s'ha de deixar camps innovadors el més vasts possibles a tots els sectors econòmics, socials i culturals, i que el poder públic dispose d'un radi d'acció més reduït que l'actual. Cadascú que jugue com vulga, però han d'existir unes regles de joc definides per l'interès general.

—Norberto Bobbio ha afirmat recentment que el capitalisme pot convertir-se en un devorador *de la democràcia, ¿adverteix també vostè aquest perill?*

—Brasil és la demostració pràctica que Bobbio té raó. I fins i tot Argentina. Aquests països viuen les mateixes tragèdies econòmiques que dugueren Hitler al poder amb sufragi universal i que, junt al populisme ideològic, feren l'èxit de Mussolini. Aquest perill avui és enorme. No sé que serà del planeta en el segle XXI si en els pròxims deu anys no aconseguim donar un suport més decisiu als països del Tercer Món. A més el rebuig de les regles de joc per part del liberalisme econòmic té una altra conseqüència: vivim sobre una volcà financer.

Mentrestant la relació mercaderies-finançament és d'un a quaranta, és a dir, l'economia real ha deixat de ser el fonament de l'economia financera. Ningú no sap com acabara això. Bobbio té raó. I el pitjor de tot és que no hi ha respostes racionals al perill que ha indicat.

—Segons vostè, ¿quines són les idees amb força que podrien guiar l'esquerr a dels anys noranta?

—Un dia vaig provar a enumerar-les i en vaig trobar set, ¿vol que intente recordar-me'n?

—Certament, ¿quina és la primera?

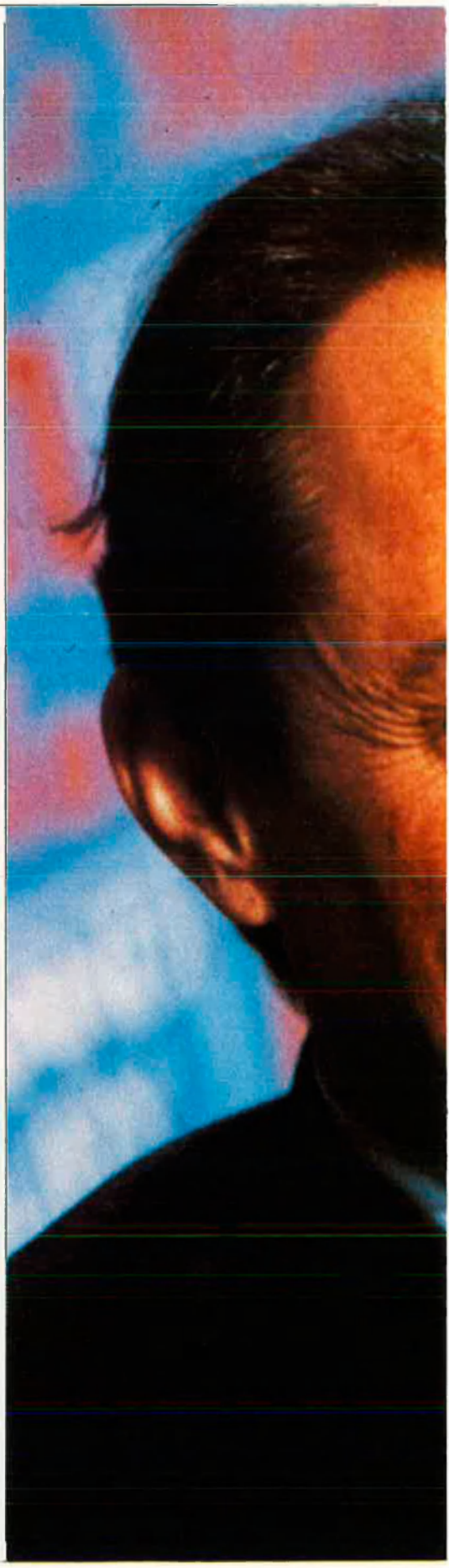
—La llibertat. D'anar i tornar, d'expressar les pròpies opinions, d'inscriure's en un sindicat o partit, etc., però també la llibertat de comprar i vendre tot el que es vulga, perquè, no importa que el venedor siga privat, cooperatiu o nacionalitzat, el mercat és un element constitutiu de la llibertat. Està molt bé que el discurs socialista faça seua aquesta veritat. El mercat, és podria objectar, amplifica les desigualtats. De fet, caldria posar-li límits, però una societat sense mercat és una societat sense llibertat.

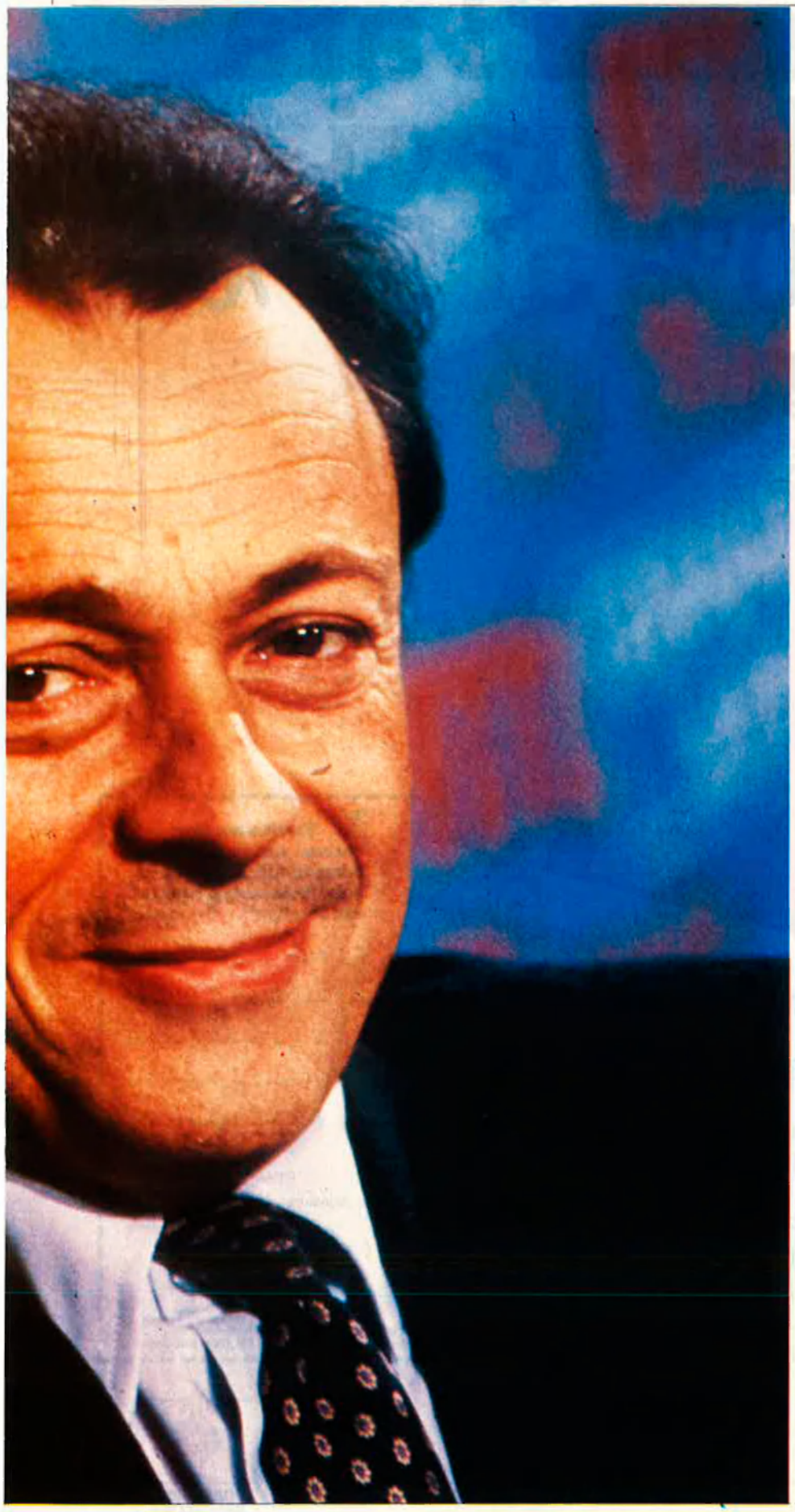
—¿I la segona...?

—L a democràcia. Es pot pensar que democràcia és sinònim de llibertat, però jo, amb aquesta paraula, vull referir-me als continguts dels poders públics, i hi incloc el pluralisme, la democràcia representativa i una mescla subtil entre democràcia directa, com els referèndums i les eleccions del cap d'estat per part dels ciutadans, i la democràcia indirecta dels poders delegats a les assemblees elegides. Hi afesgesc que la democràcia no és luxe reservat als països rics: és la condició prèvia de qualsevol desenvolupament econòmic i social durader. La tercera idea és la de l'autonomia...

—¿En quin sentit?

—En el sentit d'autogestió i descentralització. Autonomia significa que en l'organització dels poders públics ha d'haver un sistema de decisions que permeta prendre cada decisió de la manera més directa possible tant per part dels que l'aplicaran com dels que la patiran. I també que el control de les decisions es faça des de baix i no solament des de dalt. Després, en l'àmbit econòmic autonomia significa lluita contra els monopolis i les concentracions, però aquesta lluita pot començar al si de les empreses amb el descobriment per part de qui hi treballa que la valoració

de l'individu no es dóna només pel seu salari o per la seua casa sinó per conquistar un espai de responsabilitat. Per això la idea d'autonomia es relaciona amb la idea d'autogestió i de descentralització.

—¿El valor número quatre?

—L'anomenaria l'àmbit de les tecnologies. Avui som més víctimes que patrons en el salt endavant tecnològic i això és ben cert en l'automatització del treball que s'està fent brutalment sense tenir en compte la idea central de l'home, com en el camp de l'experimentació biològica. En la relació de l'home amb la matèria i amb la vida els productes de la recerca científica han progressat molt més ràpidament que l'elaboració filosòfica. Fins i tot ací es tracta en canvi de reafirmar que, com s'esdevé amb l'economia, també la ciència ha d'estar al servei de l'home i no al contrari.

—Ara ja som al cinquè.

—Sí, la solidaritat, és a dir, la voluntat permanent dels poders públics d'assegurar sobretot la no-marginalització de tots els disminuïts, de la naturalesa, de la salut, del desenvolupament econòmic i, després, una redistribució dels guanys que tinga en compte una jerarquia de talents, treballs més fatigosos i responsabilitats. Avui el que guanya un jugador de futbol o una estrella de la televisió provoca un desordre i fa que tota la societat respire el valor dels diners. Un dia s'haurà d'afrontar seriosament aquest problema perquè si els diners continuen sent un punt de referència exclusiu corrompran definitivament aquesta societat.

—I al sisè lloc, ¿què posa?

—La primacia del dret. No hi ha civilització sense dret. Avui dia reafirmar aquesta primacia esdevé una prioritat absoluta perquè com no hi ha un dret internacional qualsevol estat pot fer una matança amb el seu mateix poble. Penseu en Pol Pot. I a més el concepte de primacia del dret també val per a l'economia.

—Finalment el número set.

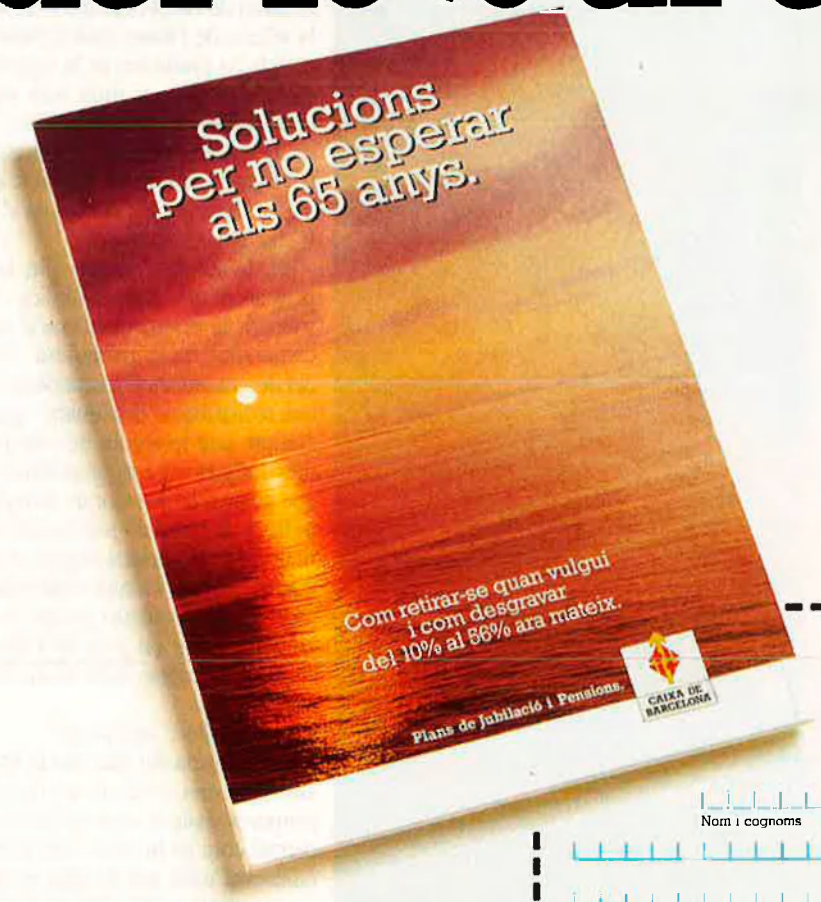
—La pau. Que aquesta idea siga la que ens moga a trobar la solució a qualsevol conflicte a través de la negociació i no de la força. Jo hi crec fermament i ho he demostrat.

—¿Acabem ací?

—No, vull afegir un punt que considere molt important. Aquests set valors que hem repassat no són propietat exclusiva de l'esperit d'Occident, són també els més eficaços quan es transfereixen a l'àmbit de l'organització social per a assegurar el desenvolupament del Tercer Món.

F. Adornato/ G. Invernizzi
Trad.: Vicent Hernández Esteve

Demani'l ara i desgravi del 10% al 56%.

Demani'ns el quadern "Solucions per no esperar als 65 anys".

L'hi enviarem a casa seva, gratis, encara que no sigui client de Caixa de Barcelona.

Perquè pugui fer-se un Pla per retirar-se quan vulgui, modificar les aportacions com li convingui, posar i treure diners en qualsevol moment i, a més, **desgravar del 10% al 56%.**

X Enviïn-me per correu, gratis i sense compromís, el quadern "Solucions per no esperar als 65 anys".

Nom i cognoms

Domicili

Codi postal Població

Telèfon D.N.I

És titular d'algun compte a Caixa de Barcelona? ☐Sí ☐No

En cas afirmatiu, indiqui: Cl. Oficina

Signatura

X

Nº de compte

Lliuri aquest cupó a qualsevol de les nostres Oficines o enviï'l per correu a: CAIXA DE BARCELONA (Pla de Jubilació i Pensions) Diagonal 530, 08006 Barcelona

Plans de Jubilació i Pensions.

CAIXA DE BARCELONA

OPINIO

Catalunya i els opositors russos

La història, una certa fatalitat del destí o, simplement, els acccidents de la vida, sembla destinada a vincular Catalunya amb els opositors russos. El líder radical de l'URSS, Boris Ieltsin, va arribar a Barcelona, diumenge dia 29, provinent de Còrdova, amb més de sis hores de retard. I és que al migdia, quan feia una bona estona que volava amb un aerotaxi, va haver de tornar a aterrar a la ciutat andalusa, perquè la tempesta que hi havia al sud d'Espanya va crear moments de perill. Al cap d'unes hores, un altre aerotaxi el va portar fins a l'aeropord del Prat, on Ieltsin, en sortir per la porta d'arribades, no va dubtar a saludar efusivament i amb una certa ingenuïtat els familiars dels *quintos* que tornaven de permís de Mallorca. Un episodi, el primer tot just arribar, en què Ieltsin va demostrar el seu carisma popular i populista; la seva facilitat de connectar amb el carrer: l'enorme figura –1'92 metres– de Ieltsin es va fondre amb mares i nòvies, que amb cara de sorpresa, i amb una mà encaixaven la del líder rus i amb l'altra aguantaven la capsa d'ensaïmades.

Després, quan passejava per la Rambla amb els organitzadors del debat del Canal 33 –al qual finalment no va poder assistir– Ieltsin ja es queixava que li feia mal l'esquena i la cama. I se'n va continuar queixant durant el sopar de benvinguda. Tot i que les molèsties, primer, i el dolor, més tard, no li van impedir dialogar amb els periodistes convidats, l'home que manté el rostre més radical i agosarat de la *perestroika* va evocar amb nostàlgia i amb una certa ingenuïtat –virtut que pel que sembla és irreverent– els dies de la seva destitució com a cap polític de Moscou, que va anar acompanyada de l'expulsió del politburó. Ieltsin gairebé es va emocionar explicant com, ja destituït de fet, però no encara formalment, i coincidint amb les celebracions de la revolució, al 7 de novembre de 1987, Fidel Castro i el genral Jaruzelski el van abraçar afectuosament a la tribuna de la Plaça Roja. Abraçades –explica Ieltsin– que segurament no van agradar gens Gorbatxov, que feia estona que se'l mirava malament. El líder de l'oposició soviètica treia en la conversa, sempre que podia, la famosa *carta oberta* del Comitè Central contra els reformistes i els radicals. "La carta, aquesta maleïda carta –deia Ieltsin–... Ja coneixem aquests mètodes..., els de sempre. La Carta vol dir la caça de bruixes".

I cada vegada que parlava de la Carta s'enfurismava i, al cap d'un moment, es queixava de les molèsties lumbars. Fins que, a la nit, el dolar va esclatar punyent i l'endemà no hi va haver cap més remei que passar la Diagonal i anar a l'Hospital de Barcelona. Després del diagnòstic del doctor Llovet, Ieltsin no va dubtar: "Operi'm. No estaria gens bé que el pròxim president de l'URSS tingués una cama paralítica". Diu que no vol el poder, però Ieltsin encara no ha renunciat a la presidència i a fundar el seu propi partit: el Partit Democràtic de Rússia.

L'endemà de l'operació era l'1 de Maig, i a Moscou es van manifestar els seus partidaris a milers. Fins i tot van escridassar Gorbatxov, que era a la tribuna de la Plaça Roja. Ell, mentrestant, a l'habitació amb vistes a la Diagonal disfrutava de les atencions mèdiques, institucionals i televisives.

Fa exactament 53 anys Barcelona va ser l'escenari d'una conspiració en què un grup de catalans –Caritat Mercader, el seu fill Ramon, i la nòvia de Ramon, Lena Inbert–, triats des de la foscor del dogma comunista, protagonitzarien l'acte final d'una tragèdia: l'assasssinat a Mèxic de Lev Davidovitx Trotski, cap de l'oposició a la dictadura de Stalin. Ramon li va obrir el cap amb un piolet.

Al cap de 53 anys, l'URSS ja no hi ha dictadors, i Gorbatxov es deixa escridassar pels partidaris de Ieltsin. I ell, a Barcelona, s'ha deixat cuidar pel doctor Llovet, per les paraules amables del president Pujol i pels periodistes de TV3. Uns catalans que han cuidat el cap de l'oposició i no tenen res a veure amb conspiracions ni piolets. I és que, com va dir el filòsof Karl Marx –tan menysprest en els temps actuals–, la Història no es repeteix. I quan ho sembla, allò que va ser tragèdia acaba sent comèdia. Catalunya s'ha reconciliat amb els opositors russos. Tots en pau.

Llibert Ferri

Mercadeig d'ostatges

Producte d'intercanvis polítics i econòmics entre Estats Units, Iran, Síria i Israel, un complex entramat d'interessos polítics i econòmics està fent servir els ostatges com a objecte de mercaderia.

Després de l'acord entre França i Líbia pel qual van ser alliberats els últims ostatges francesos a canvi de contrapartides econòmiques i polítiques, ara és el torn dels ostatges nord-americans. Estan en marxa un seguit de contactes i negociacions que com a primer resultat han donat l'alliberament de dos ostatges nord-americans al Líban: Robert Polhill, el 22 d'abril, i Frank Reed, el 30 d'abril.

En aquest joc d'interessos creuats el govern de Síria fa el paper d'intermediari entre Washington i Teheran, afavorit per la seva presència militar al Líban i per conseqüent els seus mitjans de pressió sobre l'organització integrista xiïta pro-iraniana Hezbollah (Partit de Déu), que a través dels seus grups clandestins controla la major part dels ostatges occidentals. Alhora Hezbollah està controlada, o fortament influïda, per l'Iran, i més específicament pels sectors més durs, intransigents i antinord-americans del règim dels ayatollahs. Per això, la batalla diària del president Rafsanjani per assentar el seu poder davant les faccions més dures del règim és decisiu en l'afer dels ostatges.

ELS OBJECTIUS DE RAFSANJANI

Recentment l'ex-president iranià ara exiliat a París, Abolhassan Bani Sadr, declarava a la revista italiana l'*Espresso* que "en aquests moments el primer objectiu de Rafsanjani és l'alliberament dels ostatges. Es una operació d'imatge que li servirà per a obtenir crèdits d'Occident (es parla de 27.000 milions de dòlars) i poder refer, en part, la greu situació econòmica a l'interior del país. Set dels ostatges estan actualment en mans de l'ex-ministre de l'Interior, Ali Akbar Mohtashami, i els altres són presoners de grups extremistes islàmics. Rafsanjani intenta per tots els mitjans sortir de l'atzucac, traure el país de l'aïllament internacional, però no té l'estatura per fer-ho".

Rafsanjani, home clau de la situació.

ISRAEL, OBJECTIU DE PRESSIONS

L'alliberament de Polhill i Reed ha estat presentat per Teheran com un gest de bona voluntat i sense pre-condicions, a l'espera d'una resposta de la mateixa direcció de Washington. Un primer pas per a obtenir nous alliberaments ara seria que Israel alliberés una part dels nombrosos presoners palestins i libanesos que té, començant pel dirigent xiïta Obeid, segrestat per un escamot israelià al Líban el 1989. Ara Iran espera que els EUA pressionin Israel en aquest sentit, però l'estat jueu està sense govern, en una profunda crisi política i abans de deixar anar cap presoner polític exigeix que li retornin els tres soldats capturats fa temps al Líban. El diàleg, doncs, és a quatre bandes: Estats Units, Iran, Síria i Israel.

BUSH DÓNA LES GRÀCIES

Des del 1988 Washington i Teheran tenen un fòrum de diàleg a la Haia sobre el contenciós financer bilateral provinent de la congelació dels diners iranians als Estats Units, quan els estudiants islàmics van assaltar l'ambaixada nord-americana a la capital iraniana. I mentre es negocia a la Haia, el departament d'estat nord-americà publicava a finals d'abril un informe assenyalant els sis estats que dirigeixen el terrorisme internacional: Iran, Síria, Cuba, Corea del Nord, Líbia i Iemen del Sud. A l'informe és diu que l'Iran és el pitjor de tots. I el mateix dia que això es feia públic, el president Bush donava les gràcies a Damasc i Teheran per l'alliberament dels dos ostatges nord-americans.

ESPANYA TÉ 'PRESONERS POLÍTICS' MUSULMANS

La facció més dura del règim iranià, que s'expressa a través del diari *Keyahn Internacional*, havia parlat el passat abril d'intercanvi de "presoners polítics" i esmentava noms d'integristes musulmans detinguts als Estats Units. Doncs bé, el 22 d'abril era alliberat als EUA un dels presoners esmentats pel diari *Keyahn*, i el mateix dia apareixia lliure al Líban Robert Polhill. A continuació, el líder de la facció dels durs, Mothashemi, condicionava nous alliberaments al Líban a la llibertat de "combatents musulmans detinguts als Estats Units i Europa occidental, com Alemanya Federal, Itàlia o Espanya i també a països com Aràbia Saudita, Israel i Kuwait".

El fet és que més enllà de consideracions ètiques i morals tothom negocia amb tothom.

Antoni Reig

El llarg camí de la reconversió

Té sentit preparar-se per a una guerra més allunyada? La pregunta no és nova, però segur que està en el cap de molts polítics i militars de l'OTAN i el Pacte de Varsòvia. Poc podien imaginar-se fa un temps, que els militars d'un bàndol i l'altre tindrien els mateixos maldecaps a conseqüència dels acords entre els Estats Units i la Unió Soviètica.

A més, les decisions polítiques sempre van per davant dels fets i quan tot just s'està negociant un acord, es torna a presentar una nova proposta de reducció d'armament. A començament de març, la Unió Soviètica va iniciar pel seu compte la repatriciació de part dels soldats establerts a Hongria i Txecoslovàquia. Les finalitats dels dos blocs van per camins diferents. Per un costat, l'OTAN treballa en el sentit de potenciar la seva vessant política, aconseguir augmentar la seva cohesió interna; per l'altre, el Pacte de Varsòvia ha d'afrontar el desmembrament dels règims que van omplir-lo de contingut polític. En aquest punt, els països de l'Est semblen més preocupats pel seu futur immediat que per donar un sentit polític molt més ampli a l'estructura del Pacte de Varsòvia.

De tota manera, malgrat que hi hagi reduccions importants d'armament i que la doctrina de resposta flexible que va veure la llum l'any 67, entri a formar part del museu de la història, l'anomenada solidaritat transatlàntica dels Estats Units i el Canadà es mantindrà. Aquests dos països continuaran mantenint la seva presència de forces nuclears i convencionals a Europa.

Els experts consideren en aquest nou *statu quo* podria permetre a finals dels anys 90 un 25 per cent del pressupost que els països europeus destinen a despeses de defensa. Els primers símptomes

Els generals tornen a casa.

d'aquests nous temps ja s'han deixat sentir en fets concrets. Els Estats Units han anunciat que es reduirà la quantitat a construir d'unitats del superbombarder B-2. Cada unitat d'aquest avió costarà 530 milions de dòlars, uns 64.000 milions de pessetes. L'administració Carter va donar llum verda a la construcció. Els temps han canviat i el B-2 pot haver perdut sentit abans de fer, com aquell que diu, el primer vol.

Josep Morell

Gorby tasta el carrer

Cada any la desfilada de l'I de Maig, a Moscou, començava amb les campanades de les deu, en el rellotge de Kremlin. I amb l'arribada del politburó a la tribuna que hi ha en la tomba de granit de Lenin. Aquests dos, enguany, van ser els únics elements coincidents amb els

Gorby.

anteriors primers de maig. Tota la resta va ser absolutament distinta.

Primer, perquè no desfilaren unitats militars. Segon, perquè no convocava el partit sinó els sindicats. Tercer, perquè no hi havia consignes oficials. Quart, perquè l'Ajuntament de Moscou ja era un ajuntament democràtic, i perquè Gorbatxov, Rijkov i la resta de personalitats van aguantar vint minuts de desfilada contestatària i, després, una xiuladissa històrica en retirar-se amb pas apressat de la tribuna.

Gorbatxov sabia que, des de quatre punts distints de Moscou, els manifestants convocats amb l'aquiescència de l'ajuntament anaven a entrar per primera volta en la Plaça Roja. Quan hi arribaren, l'espectacle fou històric: un pope brandant un crist i cridant "Gorbatxov, Déu ha ressuscitat", grups anarquistes fent voleiar banderes negres o roges i negres, un petit mar de banderes lituanes, aplaudides per la plaça, cartells contra el politburó, cànties poc respectuosos amb el partit i xapetes en els jerseis amb l'efígie d'un Ieltsin hospitalitzat a Barcelona.

Vint minuts aguantà Gorbatxov l'espectacle. I al capdavant ja no pogué més i decidí abandonar la tribuna per la banda dreta. Aleshores, tímids xiulets van obrir pas a la cridòria més espectacular que recorden els murs de la ciutadella moscovita.

Fora de l'URSS aquests crits, aquestes propostes, han estat acollides en alguns casos amb sorpresa. És explicable. Gorbatxov té quatre fronts principals oberts: l'econòmic, el polític, l'informatiu i l'internacional. Dels quatre l'únic que va vent en popa és l'internacional, el que coneixem tots els de fora. Els altres no. I els altres són els que aguanten els ciutadans moscovites que el primer maig van esclatar dient prou.

Vicent Partal

Primavera

NOVETATS en LLIBRES

edicions 62 s/a

L'ESTUARI
Miquel Bauçà
Premi Sant Joan 1989

El Balancí, 230. 176 pàgines

Miquel Bauçà, després de *Carrer Marsala*, que tant ressò lingué entre la crítica i lectors, ens ofereix el seu darrer text.

EDITORIAL TRES I QUATRE

LA VEGETACIÓ AL NOSTRE MEDI
Josep Asensi i Covadonga Tirado

Papers Bàsics, 21

Un llibre que molts estaven esperant. Tota una anàlisi de la flora del País Valencià.

Edicions BROMERA

TIRANT LO BLANC
Joanot Martorell
Versió de Francesc Machirant

Il.lustracions de M. Boix

Una versió a l'abast de tots

Editorial Empuries

AVARIA
J. M. Fonalleras
Narrativa, 11

La confirmació del talent narratiu de J.M. Fonalleras, amb el seu estil personalíssim.

La Galera

HOMÈNICA, VILA OLÍMPICA
Enric Larreula
Il.lustracions de Conxita Rodríguez Isart

Els Grumets de La Galera, 95

De com els homenets i homeneles del planeta Homènica van inventar els Jocs Olímpics.

curial

ELS MARGES 41

Revista de llengua i literatura.

Dirigida per Joaquim Molas

Edicions Proa

TITÀNIC
Vicenç Villaloro

Col.lecció A tot vent, 284

Alain Saurel arriba a Barcelona amb l'encàrrec de fer un reportatge sobre les pluges que abaten la ciutat. L'existència d'una noia a les filmacions seduirà estranyament el periodista.

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

LA LLENGUA ALS MITJANS DE COMUNICACIÓ
A. Ferrando; Ed. Col.lecció Oberta

Una sèrie d'aportacions teòriques i pràctiques d'interès ben viu sobre la llengua oral als mitjans de comunicació de massa.

LA VOSTRA ESCOLA LA NOSTRA LLENGUA

Si busqueu escola per al vostre fill/a veniu a visitar-nos.

Maternal.
Parvulari.
E.G.B.
Concertat

ESCOLA GAVINA

PARTIDA DE LA MARTINA, S/N.
TELEFON 157 05 94
46210 PICANYA (VALÈNCIA)

Centre
Carles Salvador

CURSOS PER CORRESPONDÈNCIA

1. **Llengua i Literatura:**
   - Curs d'Iniciació.
   - Curs d'Iniciació (per a castellanoparlants).
   - Curs Bàsic.
   - Curs Progressiu de Llengua.
   - Curs de Professorat.
2. **País Valencià:**
   - Geografia i Història del País Valencià.

Matrícula oberta tot l'any, tret del mes d'agost. Per a més informació, adreceu-vos al

Centre Carles Salvador

Moratín, 15, 6a. 46002-València

EL TEMPS

14 / 20 maig 1990 ... setmanari d'informació general / 300 Ptes.

EL TEMPS OBERT

PERSONES
Humanots: Antoni Tàpies

REPORTATGE
Música brasilera: molt més que 'lambada'

HUMANOTS

Tàpies, l'amo dels signes

Antoni Tàpies i Puig (Barcelona, 1923), artista plàstic. «Amo dels signes», com el va definir Alexandre Cirici Pellicer, i la més alta expressió pictòrica en actiu de la nostra cultura.

Aquest senyor amb el cabell enèrgic com una brotxa, que pentina amb l'elegància d'un lleó i proposa cara de recepció poc hospitalària és nét del memorialista i llibreter Francesc Puig i Alfonso, que va ser regidor a l'Ajuntament de Barcelona. El seu pare, liberal i home de lleis, va prendre una decisió sabàtica pel que fa al col.legi d'advocats durant la revolució africana, a fi d'evitar la seua intervenció en judicis polítics, i va sol.licitar faena a Josep Tarradellas, petició a què el Molt Honorable president va accedir de bon grat.

Així, el progenitor d'aquell jovenet de salut disminuïda que en els anys seria «l'experiència més important en els anys posteriors a la revelació mironiana», com diria Pere Gimferrer, es va convertir en conseller jurídic de la Generalitat atrinxerada. I el 1939, per tal que anara fent boca en els itineraris del dret, va convertir el seu fill en funcionari autonòmic. «No hi va haver tràfic d'influències, eh —diu Tàpies—. Jo només escrivia una mica a màquina. Era l'*enxufat* d'un *enxufat*».

"M'HAS CONVENÇUT, PERÒ M'HAS FOTUT"

Però l'*enxufat* d'un *enxufat* no compartia l'entusiasme del seu pare quant a la professió, i després de tres anys a la Facultat de Dret, del 43 al 46, va decidir donar curs a les seues vel.leïtats artístiques. «El meu pare no s'ho creia. Es pensava que jo era un *gamberro*. En canvi la meva mare va fer un gran esforç per entendre'm. Al meu pare li va caure bastant malament. Ell tenia la il.lusió que seguís al seu despatx d'advocat. Va pensar que aquesta aventura seria un desastre per a mi, un noi delicat de salut que acabava de sortir del sanatori de curar-me una tuberculosi. Després, quan el meu pare ja era prop de la seva mort, ho va començar a entendre. Va veure que em donaven premis i això. I em va dir: m'has convençut, però m'has fotut».

El 1948, amb Joan Brossa, Arnau Puig, Modest Cuixart, Joan Ponç i Joan Josep Tharrats, un grup d'amics, alguns dels quals van deixar de ser-ho, va fundar la revista d'art *Dau al Set*, i el 1950, gràcies a una beca de l'Institut Francès, va anar a París, on, certament, va adquirir la projecció internacional que la seua obra exigia. «En aquella època ser pintor era com pensar que havies d'anar a dormir sota els ponts del Sena, perquè aquí no hi havia res a fer; no com ara, que qualsevol es guanya la vida bé pintant».

—¿Va passar gana a París, senyor Tàpies?

—No, no n'he passat mai. I crec que cap artista ha passat mai gana.

EL COLOR DELS DINERS

Quaranta anys després, l'obra d'Antoni Tàpies ha assolit tan alt nivell d'interès en el mercat de l'art que és una de les firmes més temptadores per als camells que blanquegen duros i per als falsificadors. «Desconec quants diners són els que s'han pagat pel quadro més car de la meva obra. El valor econòmic de la meva obra l'he descobert, d'alguna manera, ara que estem fent una col.lecció per a la Fundació Tàpies i hem hagut de comprar coses meves a col.leccionistes. I per algunes coses dels anys 50, que jo havia venut per 3.000 pessetes, han arribat a demanar-me 80 milions, ha, ha, ha. Tan cars no els vull, aquests quadros. El primer quadro que vaig vendre va ser al primer Saló d'Octubre de Barcelona, i va ser per 500 pessetes. M'han proposat comprar-lo per una xifra que ara ni recordo, de tants zeros com té».

«Per una altra banda —continua Tàpies—, no crec que els traficants de droga blanquegin, ha, ha, ha... El que he sentit dir és que vivim una època en què hi ha molt de diner negre. I que inverteixen en antiguitats, però, ha, ha, ha... que blanquegin... Ara, sí que m'han falsificat sovint. No exagero si dic que quasi cada dia ens envien a la Fundació fotografies de còpies i ens demanen certificats d'autenticitat. Algunes falsificacions inclús han sortit a subhastes públiques importants, però ara estan més alerta i ens telefonen. Una vegada van agafar un falsificador suec a Estocolm. I el van agafar, curiosament, per l'empremta del peu en el quadro. Aquell senyor, imitant aquells quadros de reminiscència parietal que he fet amb l'empremta del meu peu, falsificava la meva obra, però hi posava el seu peu, que era la millor manera de delatar-se. Està a la presó, crec».

LA MEMÒRIA PERSONAL

L'inequívoc i explícit compromís del pintor amb el seu país i el seu temps, i la seua valenta actitud ciutadana, han atret, en ocasions repetides, els sectors cívics, socials i culturals a buscar la subvenció i la salvació en la seua casa del carrer de Saragossa. «M'han demanat bastants diners. A l'època de Franco, sobretot. Tothom demanava per a ajudar gent i organitzar coses: editorials, revistes, diaris, llengua... I ara també rebem visites de gent que ens proposa coses, algunes editorials».

«Les coses van lentes. Jo pensava que amb la vinguda de la democràcia s'arreglaria tot de pressa. Vivim en un moment de contrast. Un moment en què l'home ha progressat moltíssim, però alhora és una època on els nivells de misèria material i intel.lectual són realment preocupants. Jo em podria classificar en aquell grup d'intel.lectuals que, potser, estaven massa il.lusionats i després ens vam desenganyar una mica. Tampoc no en faig un drama, d'això. Jo encara voto, però no seria correcte que digués a qui. En conjunt, el país ha millorat molt. Ara vivim un moment bo a Catalunya, encara que queden molts serrells per arreglar. Hi ha moments en què encara m'he de pessigar per veure que és veritat aquest canvi, perquè, per la meva edat, he viscut pròpiament tota la vida en els quaranta anys de la dictadura».

—Vostè va estar vinculat al PSUC per simpatia, ¿com valora l'enfonsament del comunisme a l'est d'Europa?

—S'enfonsa la manera com han aplicat el socialisme en països concrets. S'enfonsa el totalitarisme i la repressió. Però amb el temps es veurà que alguna cosa bona ha que-

dat del socialisme. Em sembla que ho veurem aviat, perquè aquestes masses que entren corrents a l'Alemanya occidental s'adonaran que no tot funciona. Pel que fa al PSUC, jo hi tinc molts amics, però clar, han fet tanta revisió que ja no sé si li tinc simpatia o no al partit. Quan estigui la cosa més sedimentada ja en parlarem.

ART CONTRA ESTÈTICA

Alexandre Cirici Pellicer va escriure sobre l'interès de contemplar l'obra de Tàpies en el context dels primers anys 80, inventariant els elements que conté i les relacions que revela, i verificant els elements i les relacions que rebutja. Procediment que situa la seua obra en el territori de la seua especificitat. La seua plenitud.

«Els anys 80 han estat una dècada molt interessant, hi ha hagut una mena de floriment de la pintura. Els anys 70 van ser més d'art conceptual —l'art com una idea—, que jo no hi he cregut gaire, perquè la pintura per a mi és un mitjà de comunicació que té una dialèctica. Jo mantinc un diàleg amb els materials que utilitzo: a mesura que els vaig col.locant van parlant. Tot es converteix en un símbol, des del color a la textura. Es com un diàleg entre l'autor i l'obra».

«No crec gens en això que en diuen estètica normativa, vinguda sobretot del món dels intel.lectuals d'esquerra. Jo, per exemple, m'he tobat amb la sorpresa que amb els que haurien de ser els meus confrares no em puc entendre. L'estètica normativa ja es feia visible abans als països de l'Est amb el dirigisme cultural. I els teòrics han d'adaptar-se a allò que els artistes van desenvolupant, i no a la inversa».

—A vostè se l'ha ubicat en molts corrents, ¿en quin està ara?

—Estic en el corrent de la bona pintura, ha, ha, ha. Cada isme que hi ha hagut ha aportat una nova faceta, un petit canvi. Jo m'he trobat còmode en tot i potser hi ha hagut una obra meva en cada isme. Fins i tot tinc quadros al límit de l'art conceptual. Quan va sortir l'informalisme van dir que jo era informalista; m'han dit abstracte, surrealista, pop-art, expressionista... M'han dit de tot.

—Fins i tot místic.

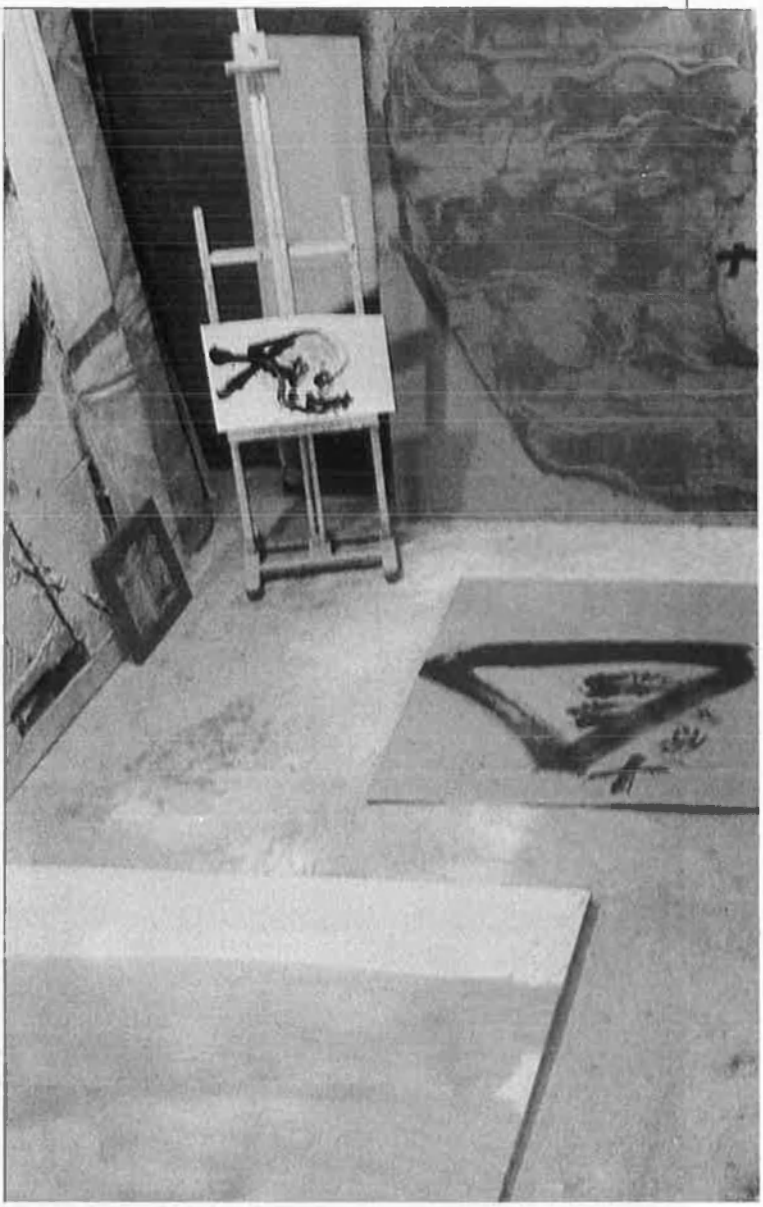
—Tinc un esperit prou religiós, sense estar-hi afiliat. Es per l'afany per la ciència que m'he interessat per la mística. Vinc d'una generació que es pensava que la ciència anava de debò, que ho aclariria de veritat. I a través dels llibres de divulgació científica he vist que es parlava molt de filosofia oriental. Molts científics estableixen un paral.lelisme entre les seves troballes i el pensament de la saviesa oriental en general.

LA PRÀCTICA DE L'ART

Tàpies, per autodefinició, un home que reflexiona pintant, vesteix soledat màxima i severíssims silencis en el procés de la creació, arribant, sovint, al treball obsessionat. «M'obsessiono molt. M'he passat nits senceres obsessionat per un quadro, però això, per regla general, em passa a l'estiu que és quan treballo. Quan tothom està de vacances i nosaltres ens quedem sols a la casa de Campins, al Montseny, és quan més absorbit estic per la feina».

«Treballo, generalment, en un sol quadro. Però, com el procés d'assecat és lent, després de tenir-los en horitzontal, en terra, perquè faig servir materials molt espessos, els penjo i, en veure el conjunt, aprofito per a efectuar algun retoc. Mentre s'eixuga puc començar-ne un altre, però no em dóna bon resultat treballar simultàniament en més d'un quadro: tinc una tendència a la repetició».

«No tinc una norma fixa per a la creació. Hi ha quadros, sobretot si són de gran format, que abans de començar-los faig uns petits apunts per a orientar-me una mica. En canvi, als petits improviso molt. Els puc corregir molt. Altres vegades vaig a l'estudi sense saber què faré i començo a pintar intentant interceptar el pensament intel.lectual: les vísceres. I unes altres vegades deixo que els pinzells amb què treballo estiguin expressament bruts o gastats, a fi que em costi treballar. I la mateixa dificultat em fa fer coses que, potser, jo no voldria fer però que faig per a donar sortides que em sorprenguin a mi mateix».

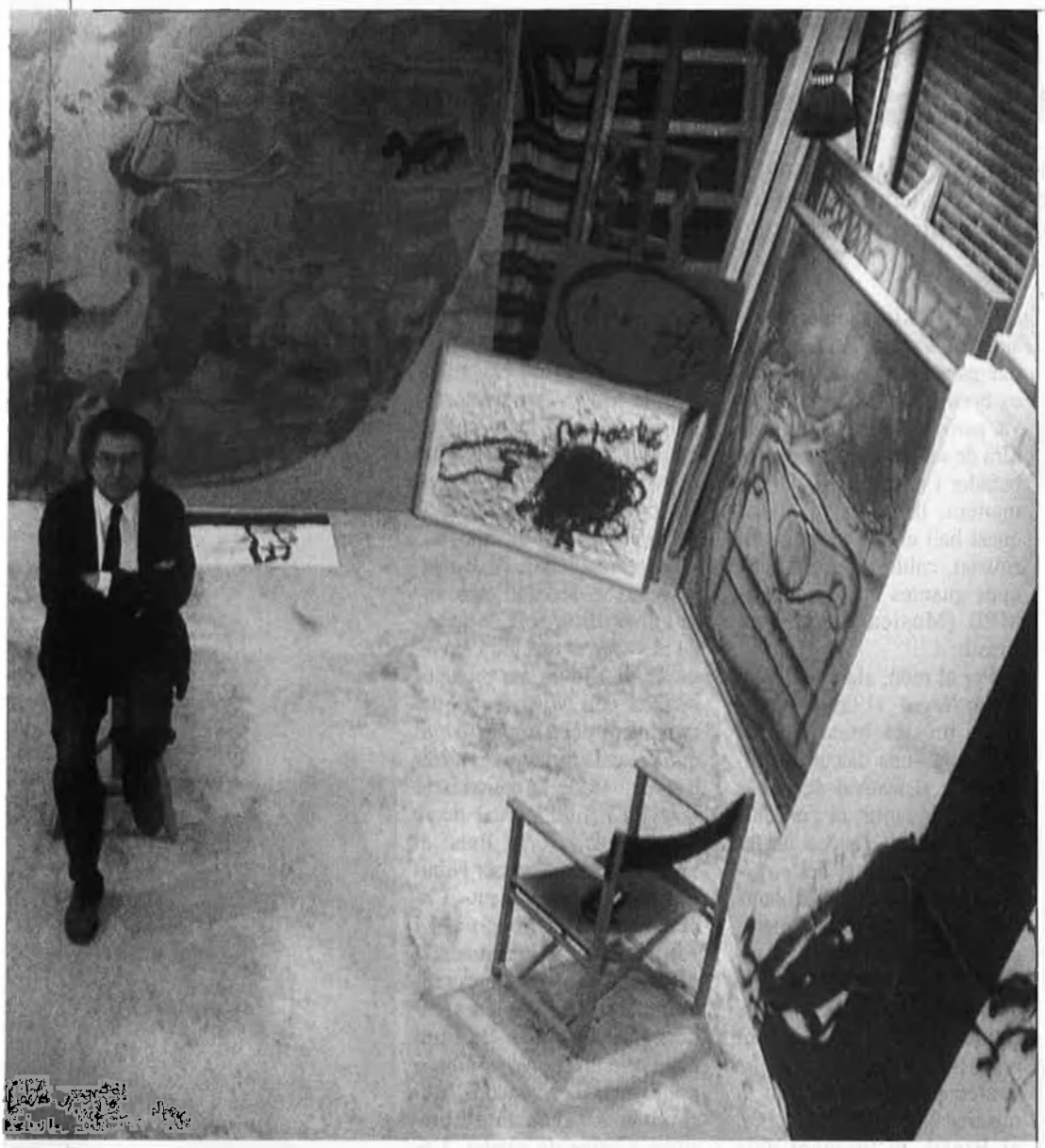

—¿Ha trencat algun quadro perquè no li ha agradat el resultat?

—Sí, però no gaires vegades. Quasi tot es pot aprofitar rascant i pintant a sobre. Potser quan era jove sí que em passava això de no agradar-me, perquè de jove tempteges més i no saps com reaccionaran els materials que utilitzes. Ara ja sé, més o menys, què passarà amb cada material. No és que he arribat a això que en diuen "dominar l'art" en el sentit clàssic, però tinc un domini de tot el repertori de recursos que pot tenir un pintor.

—¿Ho ha fet tot, senyor Tàpies?

—No he comptat els quadros, però els que estan fent el catàleg de la meva obra em van dir

l'altre dia que estaven per la fitxa número 6.500. Només comptant les pintures sobre fusta, tela, cartó i paper. I deixant de part els gravats, els aiguaforts, les litografies, els cartells... És cert que he fet molta cosa, encara que hi ha molta gent que diu que sempre faig el mateix: creus. El dia que una persona seriosa agafi el catàleg que s'està confeccionant veurà que cada quadro és un quadro diferent. És com allò que diuen que tots els xinesos s'assemblen. Si els examines bé veus que no.

Amb les imatges m'ha passat que n'he fet tantes i tan variades que, de vegades, inclús demano ajuda a la meva dona o a alguns amics perquè me'n suggereixi d'inèdites. Hi ha determinades imatges molt menyspreades per la gent, que no poden ser estètiques per a la convenció i que segons com les tractes poden arribar a ser bellíssimes imatges: un fragment inèdit del cos humà, una aixella amb el seu pèl, unes espardenyes brutes, un cistell trencat o un tros de pinta mig podrida.

TRES NOMS I UN COLOR

—*Foix.*
—Color solar.
—*Gimferrer.*
—Color barroc.
—*Brossa.*
—Color inesperat.

ESPECULAR LA REALITAT

L'amo dels signes especula no només amb el món imaginari de la seua obra sinó també amb la realitat, com a mostra d'un sentit de l'humor que en absolut es correspon amb la seua aparença. En certa ocasió va posar en circulació la historia que era família de Toulouse-Lautrec. «Això m'ho vaig inventar. És una teoria. A la meva família s'explicava que veníem del sud de França, on hi ha tants Tapié. És normal que els noms amb el temps es pluralitzin: els Tapiés. Tots els Tapié eren família de Toulouse-Lautrec, i per tant, jo també. Una vegada li ho vaig comentar a un parent seu de debò, un crític d'art que es diu Michel Tapié, que em va ajudar molt durant els primers anys».

EL SAGRAT RITUAL

Antoni Tàpies es desperta diàriament entre les 6 o quarts de 7. Els dos anys convalescents que va passar en la seua joventut el van habituar a treballar amb tota tranquil.litat al llit. «He tingut una salut molt dèbil. He tingut problemes d'ossos, pulmons, columna vertebral... Ara tinc insuficiència coronària i fa uns anys vaig patir un indici d'angina de pit. Passar tant de temps al llit m'ha resultat, segons com es miri, d'utilitat. Em desperto molt d'hora i em poso a llegir, a escriure. Corregeixo textos i articles que he anat reunint en forma de llibre. Cap a les 8.30 la meva dona em porta el desdejuni. Esmorzo i faig una ullada ràpida als diaris. I vinc a l'estudi, tal com surto del llit. Tinc uns pijames que em serveixen per pintar, plens de taques».

«De vegades no faig res. Estic tot el matí passejant i removent coses d'un costat a l'altre. M'he d'escalfar com un motor. Ho faig bastant sistemàticament. Faig moviments rítmics donant voltes per l'estudi, acompanyant-me de sorolls rítmics. Així: tec, tec. M'estimula la imaginació. Reflexiono o medito. Tinc el temperament una mica de filòsof. Després de dinar m'estic una hora quiet, perquè el cardiòleg em va recomanar que ho fes així. I em prenc tots els medicaments amb una tassa de te. De vegades escolto música. Sóc incapaç d'escoltar música i fer una altra cosa. M'agrada Schumann, Brahms, Wagner. Sóc molt wagnerià. Després passejo amb la meva dona una hora diària i tornem a casa. A la nit quedem sols i sopem amb fill, algun amic». *Miquel Alberola*

Molt més que 'lambada'

Després de la moda de la *lambada*, el ball prefabricat de l'últim estiu, la música brasilera continua sorprenent-nos amb la riquesa que l'havia caracteritzat sempre.

El fenomen internacional de la *lambada* sembla haver posat de moda, ni que sigui indirectament, la música brasilera. Poc importa que aquest ball (per cert, *lambada* vol dir *bufetada* en portuguès –imaginem que en sentit metafòric–) sigui tan poc característic de l'autèntica tradició musical del Brasil com ho era, respecte a la de Grècia, el *sirtaki* inventat per Mikis Theodorakis per il.lustrar *Zorba el grec* i seduir el públic àvid d'exotismes. *Lambada i sirtaki* són, de fet, recreacions de mercat sobre danses regionals de zones concretes que, en realitat, no són exactament així. Però no ens ha de fer res. I menys en aquest cas. La música brasilera -probablement una de les més riques i estimulants del planeta- es mereixia l'atenció del gran públic i l'interès de les editores discogràfiques (aquí, tothom que ha volgut estar ben servit de música del Brasil ha hagut de fer més d'un peregrinatge a París o aprofitar un cap de setmana a Andorra), encara que l'hagi aconseguida gràcies a un ball prefabricat sense cap interès musical i, després d'haver provocat més d'una luxació de malucs i algun embaràs ocasional, condemnat a l'oblit.

L'autèntica *lambada*, ballada sobretot a les zones fronteres, però popularitzada a la capital de la música brasilera, Salvador de Bahia, és una recepta afortunada feta amb els ingredients més variats; la base és un dels molts ritmes de tradició afro-brasilera del país, aquí especiat amb gotetes caribenyes –*soca, zouk, merengue, reggae*– i amb guarnició de folklore dels estats americans veïns. Per a aquells interessats a conèixer la música brasilera més representativa, però, la *lambada* no passarà de ser un divertiment embafador i repetitiu. Si, de tota manera, la gimnàstica d'aquest ball els ha picat la curiositat, caldrà que sàpiguen unes quantes coses sobre la MPB (Música Popular do Brasil).

Per al món, abans del film *Orfeo Negro* (1959) no existia la música brasilera. La pel.lícula –una discutida Palma d'Or al festival de Canes que ha aguantat el pas dels anys– va tenir l'encert de fer conèixer la realitat del *samba*, les cadències vacil.lants dels ritmes negres, les melodies dolces –que no ensucrades– que emergien de les *favelas* (les cases dels barris pobres de Rio de Janeiro) amb la convicció dels que canten per no pensar en la misèria que els envolta. Era, al Brasil, el moment dels grans canvis musicals. Una generació d'*il.lustrats*, decidits a convertir en art modern la vella –i bella– tradició musical del seu país, presentaven a Bahia la *bossa-nova* ("nova manera de fer"), un mestissatge de *samba i jazz* que va interessar als oïdors més sensibles. Antonio Carlos Jobim, Vinicius de Moraes –primer amb Baden Powell, després amb Toquinho– i Joao Gilberto va ser la *santíssima Trinitat* de la renovació de la MPB; encara avui impressiona el nivell musical i poètic d'aquests gegants.

Encara que fins i tot Frank Sinatra va versionar *Garota de Ipanema*, i que cançons de *bossa-nova* com ara *Desafinado, A felicidade o Agua de beber* van ser un èxit mundial, la MPB –com qualsevol música, per molt bona que sigui, que no segueixi els interessos de les grans editores anglo-americanes o els gustos del gran públic– va perdre bufera internacional. Al Brasil, però, no va fer sinó enriquir-se i diversificar-se, i de seguida hi va haver una altra *revolució* de ritmes, ara protagonitzada pels *joves irats* del moviment del *Tropicalismo*, que pretenia tornar a les arrels i apartar-se de la sofisticació jazzísta i intel.lectual de la *bossa nova*. Jorge Ben –el seu *Pais tropical* va ser l'himne oficiós del moviment–, Caetano Veloso, Gilberto Gil i Joao Bosco van reconduir la MPB amb els seus temes més voluntàriament populars, alhora que d'una manera semblant a la nostra *Nova cançó* polititzaven les cançons, atacaven la dictadura militar brasilera a ritme de *samba* i es guanyaven uns anys d'exili a Europa que van saber aprofitar per a eixamplar horitzons i guanyar-se adeptes.

Tot i que les darreres generacions de cantants i compositors brasilers no han aconseguit desbancar la força encara present dels *tropicalistes* –i encara menys esborrar el record de Jobim, molt poc actiu, o Vinicius de Moraes, l'*ànima* de la MPB, mort el 1980 per a desgràcia de tothom que hagi sentit la seva veu rogallosa o llegit els seus poemes xops de *cachaca* –, la música brasilera ha tornat a interessar el món durant els anys 80. Només ha calgut –podríem dir que el fenomen *lambada* n'és

EL TEMPS

Any VII / Nº
manari d'informació general / 300 Ptes.

SANT PIUS EL MUSEU DELS 90

COORDINA: CARLES GAMEZ

Presentació

La renovació arquitectònica del Museu de Belles Arts constitueix un dels grans reptes culturals de la ciutat de València per a aquesta dècada. Una renovació que, com diuen els seus promotors, "supera l'àmbit arquitectònic per a inscriure's en el marc de les actuacions de les administracions, orientades a la recuperació històrica de la ciutat".

El Museu de Sant Pius V, considerat pels especialistes la segona pinacoteca de l'estat espanyol, afronta un ambiciós projecte que hi aportarà nous espais, a més de modernitzar-ne la infrastructura. D'aquesta manera, el museu multiplicarà el seu volum d'exhibició i ampliarà la presència institucional per a la investigació i la difusió de les seues col.leccions.

Ara, el Museu de Belles Arts acaba de finalitzar la primera fase d'obres, que inclou entre altres realitzacions el centre de transformació elèctric, que dóna servei a tot el complex, i la central de seguretat. A més, s'ha rehabilitat l'ala est del claustre, amb el saló d'actes de l'acadèmia i dues grans sales d'exposició permanents. Són precisament aquestes dues sales les que han servit d'espais per a l'exposició "Nàpols i el Barroc Mediterrani", que ha inaugurat la nova etapa del Museu de Sant Pius V. A la mostra barroca s'han incorporat alguns quadros procedents dels fons del museu restaurats per a l'ocasió.

Des d'EL TEMPS hem realitzat un número especial sobre la renovació arquitectònica de Sant Pius V, un projecte que sens dubte marcarà la projecció cultural de la ciutat de València i del panorama museístic del País Valencià en aquesta dècada.

Carles Gàmez

El projecte de reforma del Museu de Belles Arts supera els 1000 milions

Felipe Garín: "S'han modificat algunes parts del projecte inicial"

Felipe Vicente Garín Llombart es director del Museu de Belles Arts de València, per a molts especialistes, la segona pinacoteca de l'estat.

***S**enyor Garín com s'han format els fons del Museu de Belles Arts?*

—No és cap secret que el Museu de Belles Arts de València compta amb unes col.leccions importants des del punt de vista del seu contingut. El col.leccionisme entorn del museu i a València s'inicia al segle XVIII al voltant de l'Acadèmia, primer anomenada de Santa Bàrbara després de Sant Carles. A partir dels propis fons acadèmics s'incorporen després els fons de l'aventura napoleònica amb la supressió dels convents, i sobretot amb la desamortització de Mendizábal que significa l'arribada d'un important nombre d'obres. Tot això, a més dels donatius, fa del conjunt del museu unes col.leccions molt riques i molt importants.

—El Museu de Belles Arts ha passat per diferents etapes al llarg de la seua història.

—És conegut que el trasllat del museu on ha estat des de la desamortització (el vell Convent del Carme), que es realitza després de la Guerra Civil, a l'actual edifici de Sant Pius V, en aquell moment hospital militar, es fa en unes condicions de parquedat econòmica notòria. Tot això ha fet que a partir de la inauguració de les primeres sales l'any 1946 el Museu ha hagut d'adaptar-se constantment als seus fons riquíssims i a les seues col.leccions amb escassos recursos econòmics.

Aquesta situació és la que heretem i la que tenim fins als anys 83-84. Cal recordar que en els anys setanta hi va haver per part del desaparegut Ministeri d'Educació i Ciència uns esforços per millorar el museu, tot i que no arribaren a quallar. Anys després, a l'empara de la Constitució espanyola, que cataloga aquest museu com de titularitat estatal i gestió transferible, la Generalitat valenciana assumeix dins del seu estatut aquesta possibilitat. Es va fer un conveni

entre el govern central i el govern autonòmic i es va transferir la gestió.

—¿Què vol dir això exactament?

—El museu continua sent estatal però de gestió transferida. El Ministeri, d'una banda continua tenint un pes específic en els grans temes com el de l'edifici del museu i els seus fons, però també té una funció decisiva la Generalitat, i dins de la Generalitat, la Conselleria de Cultura, que s'ocupa de tot el que són despeses de manteniment, de personal, etc. És un model d'administració potser una mica complex, però que en el nostre cas està funcionant perfectament.

—Pel que fa als pressupostos del projecte de reforma de Sant Pius V, ¿com es divideix entre el Ministeri de Cultura i la Generalitat valenciana?

—El Ministeri crec que assumeix entre la meitat i els dos terços de tot el projecte. Però més que compartir, en principi el que s'ha fet és dividir entre les dues parts les despeses. Per exemple, la Conselleria assumirà el que és l'expropiació de tots els terrenys... Al final de *la batalla* l'equilibri serà entre les dues parts. El projecte de reforma estarà per damunt dels 1.000 milions de pessetes.

—Aquest projecte del nou Museu de Sant Pius V, contempla d'una banda la restauració històrica i de l'altra l'ampliació de nova planta.

—Des del punt de vista tècnic es tracta d'un projecte molt complex. L'edifici del museu és del segle XVIII, fet amb pocs mitjans econòmics, que patirà cap als anys vint del nostre segle l'enderrocament de la cúpula a causa d'un perill de ruïna. El projecte consta de tres parts molt diferenciades: per una part, la repristinació del que era l'edifici històric, adaptant-lo a les condicions actuals d'un museu. Per una altra, se li afegeix un cos nou per donar cabuda a nous serveis, com l' ampliació de l'edifici històric. Finalment, que tot aquest conjunt tinga un sentit harmònic, que el públic que entre puga visitar les col.leccions, acudir al saló d'actes o a la sala d'exposicions, etc. D'altra banda, dins de la problemàtica mundial sobre la dicotomia, tant a nivell ideològic com metodològic, de museus en edificis antics i museus en edificis nous, jo crec que en el nostre cas, el del Museu de Sant Pius V té la particularitat que s'ha intentat conjugar els dos elements. No fer un museu nou solament, perquè no tindria sentit en una ciutat com València amb un pes històric, amb un edifici exquisit. Però les exigències des del punt de vista científic i tècnic de l'adequació d'un edifici històric per a museu fan que aquesta adequació cada vegada siga més difícil. Quan es demanem uns controls cada vegada més exigents pel que fa a la humanitat, temperatura, comoditat del públic, il.luminació, etc. tot això fa difícil no tocar un edifici històric i al mateix temps donar aquests serveis.

—S'han introduït algunes modificacions respecte al projecte incial, ¿no?

—La lectura d'una versió nova del projecte en els últims mesos, ha fet que es modifique, millor dit, que es perfeccionen algunes parts del projecte inicial. Així s'ha suprimit el soterrani, s'ha creat la sala d'exposicions annexa a la gran sala central. Jo crec que es tracta d'un magnífic projecte dels dos arquitectes, Manuel Portaceli i Alvaro Gómez-Ferrer, però en qualsevol cas és un projecte en què els tres cossos, administració, personal tècnic del museu i arquitectes han funcionat treballant sempre en equip, cosa que ha fet que les exigències d'uns i altres s'hagen pogut contemplar i ser discutides abans de prendre una decisió.

—¿Per què s'està realitzant el projecte en una sèrie de fases?

—La conveniència d'adaptar-lo per fases respon a tres motius. En primer lloc per a poder assumir la càrrega econòmica que representa el projecte. En segon lloc, pel que suposa d'anar executant en fases cada una de les parts del museu. I en tercer lloc, i segurament el més important des del punt de vista del museu, del seu funcionament, s'ha estudiat moltíssim la sectorialització perquè almenys una meitat del museu fóra sempre oberta. Això significa dues coses: no perdre el vincle amb el públic i que els serveis del museu continuen funcionament i que la seua incorporació al nou edifici siga en funcionament normal.

Ara, aquest mes d'abril s'ha obert la primera fase. Per fase zero hauria estat la instal.lació del transformador que és general de tota l'obra, i que es tracta d'un treball complex. Aquesta primera fase ens servei com a element de prova del que serà tota la part de l'edifici antic pel que fa al tractament de les ales. I a més, ens permet tenir unes sales per a exposicions temporals, de fons propis o de fora, que mantenen el testimoni cultural del museu.

—"Nàpols i el Barroc mediterrani "és el títol de l'exposició que ha servit per a inaugurar aquesta primera fase.

—L'exposició que obre aquesta fase es una gran mostra que ens arriba d'Itàlia, organitzada entre Espanya i Itàlia. Per a nosaltres es tracta d'una exposició centrada en la figura de Ribera i de tota l'escola napolitana, a més d'altres escoles com la genovesa, romana, i de la repercussió d'aquesta escola barroca en la pintura espanyola de l'època. A l'exposició que ocupa les dues noves sales reformades nosaltres hem volgut unir els fons propis del museu que són afins amb l'exposició: per una banda les obres italianes de les col.leccions del museu i de l'altra, les espanyoles realitzades sota aquesta influència del barroc italià. En conjunt hem incorporat deu peces, algunes de Valerio Castello, de Fiacella, d'Onofrio Lot, un paisatgista italià del qual posseïm dos magnífics bodegons firmats. I també algunes peces espanyoles com un quadro de la predicació de Sant Vicent d'Alonso Cano comprat per la Conselleria i que encara no s'ha exposat al públic, com també dues batalles d'Esteve Marc, etc.

Tot això indica, a banda de la capacitat del museu per a poder afrontar la repristinació d'aquestes obres, una reflexió important: el fet que amb fons del mateix museu puguem afrontar una exposició.

"A partir de la inauguració de les primeres sales l'any 1946 el Museu ha hagut d'adaptar-se constantment als seus fons riquíssims i a les seues col.leccions amb escassos recursos econòmics".

—¿Pel que fa a la fase dos, com està el projecte d'execució?

—La fase dos es la recuperació de l'espai de l'església octogonal, la cúpula que servirà com a gran vestíbul d'entrada per a poder accedir a les diferents zones del museu. D'aquesta fase s'està ultimant el projecte d'execució i es preveu el començament de les obres per després de l'estiu. Paral.lelament a la fase dos s'està desenrotllant el projecte d'expropiació dels solars de darrere del museu per a tot seguit abordar el que seria la tercera fase o la construcció del nou cos, que és el més apratós pel que fa a la grandària, però també per ser nou, el més ràpid de construcció.

"Aquesta primera fase ens serveix com a element de prova del que serà tota la part de l'edifici antic pel que fa al tractament de les ales".

—¿Com quedarien les dates que s'han marcat de realització del projecte?

—A nivell de dates cal ser realistes. Anant tot bé, cal parlar d'uns tres o quatre anys, si pensem que es tracta d'un projecte complex. A mi, com a director del museu, el que m'importa és que el que realitze servesca i estiga ben fet. Al voltant de quatre anys es una data realista per a poder acabar tot el projecte.

—¿Quina serà la suite o itinerari a seguir en el nou museu?

—S'entrarà per l'octògon, l'antiga església. Des d'aquí es podrà accedir al cos nou, amb la sala de pintura gòtica, els serveis del museu, els fons de reserva i en la planta superior de la zona nova, les obres del XVI i del XVII fonamentalment. També des del gran vestíbul es pot accedir a la sala d'exposicions temporals o també entrar per si hi ha cap acte públic, al claustre històric i al saló d'actes. L'entrada actual es manté com a entrada de serveis de la Reial Acadèmia de Sant Carles, que tindrà la seua ubicació en els despatxos actuals.

Des de la planta superior de l'edifici nou s'accedirà a les ales de l'edifici antic, on s'instal.larà la pintura del XXVIII i del XIX.

—¿Quina destinació es pensa donar a col.leccions com les d'arqueologia o d'escultura del segle XX?

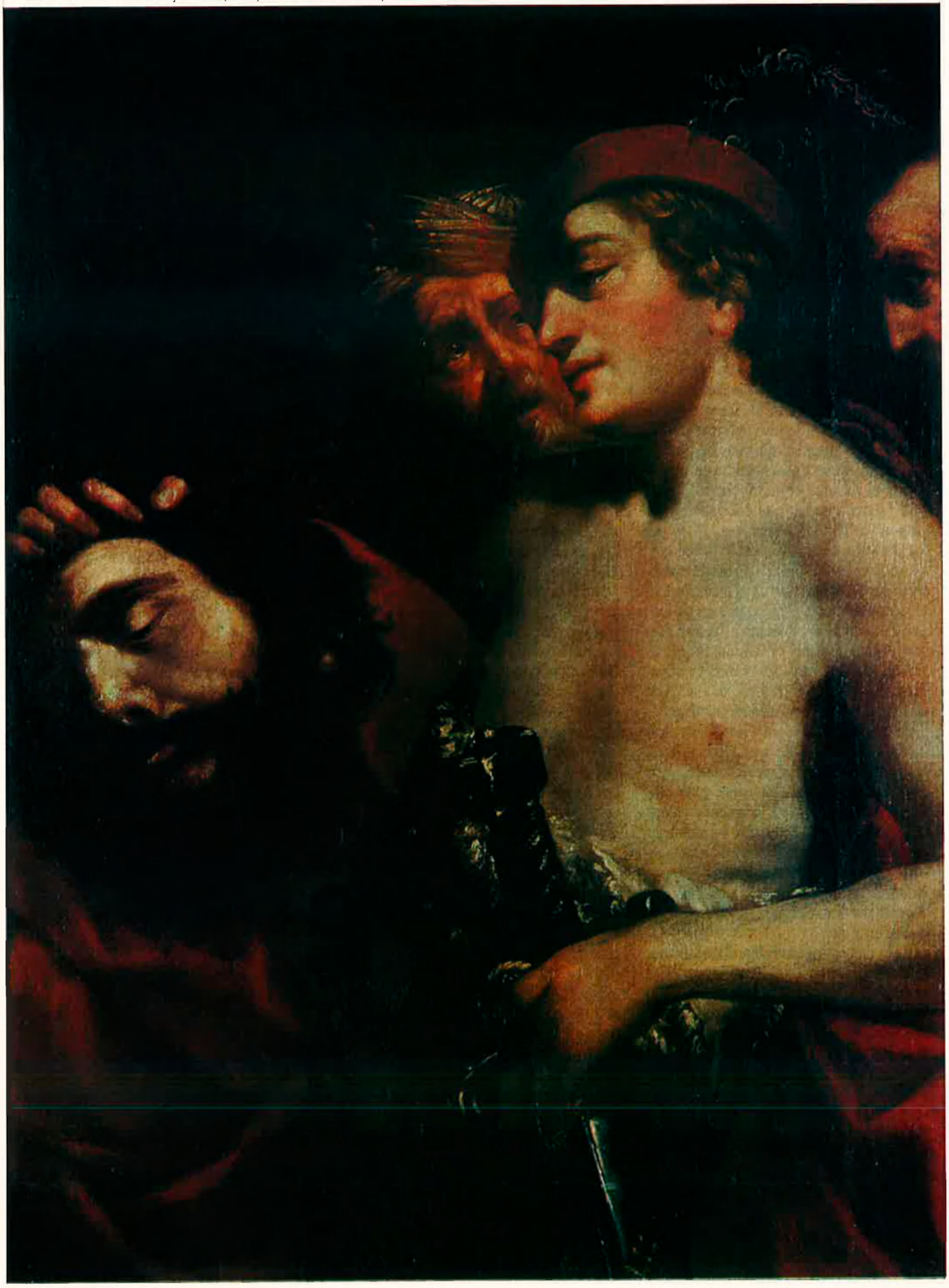
—Està previst per part de la Conselleria de Cultura, amb col.laboració del Ministeri de Cultura, pel que fa a les peces d'arqueologia, buscar-los una ubicació adequada, ja siga al Museu de la Romanització o al Museu de Prehistòria.

—Hi ha una qüestió, motiu d'especulació, que són els famosos fons del museu no exposats.

—La mateixa evolució del museu obliga a un repàs i a una posada en ordre de tots els fons no exposats del museu. Uns fons que són importants, no diria jo excepcionals, perquè les obres més importants han estat exposades i són conegudes. Es cert que hi ha fons que completen aspectes mal estudiats fins ara de la pintura del XVIII. El projecte obliga a un replantejament amb vista als nous espais, intentarem exposar les obres més significatives dels fons. A més, cal trencar amb aquella idea dels fons ocultes del museu, el projecte va permetre que els fons estiguen tots ordenats en un sala de reserva que podrà inclús ser visitada pel personal especialitzat, estudiosos, investigadors...

Carles Gàmez

"Els fons del museu són importants per a poder afrontar una exposició".

4000 pintures configuren el fons de Sant Pius V

Sobre la procedència dels quadros del Museu de Sant Pius V

La fusió de les pintures propietat de l'Acadèmia de Sant Carles, les pintures procedents dels convents valencians suprimits i les donacions de particulars conformen la col.lecció de Sant Pius V.

La catalogació del Museu de Sant Pius V és una de les tasques primordials que l'actual Direcció General del Patrimoni pareix decidida a afrontar sense demora. Pendent el museu d'un rigorós estudi dels fons, els intents de catalogació de les pintures es revelen ineficaços. Les últimes informacions facilitades pel museu asseguren que el seu fons està format per 4.000 pintures, però tots sabem que no n'hi ha cap relació disponible i no és possible citar-les per un nombre d'identificació o inventari. ¿Com són i on estan...? ¿D'on procedeixen i quan entraren en el museu...? ¿Qui en són els autors...? ¿Quantes en pertanyen a l'acadèmia i quantes a l'estat? Preguntes lògiques que es fa qualsevol interessat en el tema i sorgeixen precisament perquè no tenim a mà un estudi de conjunt o catalogació general d'elles.

La col.lecció de Sant Pius V està formada per la fusió de tres fons: primer, les pintures propietat de l'Acadèmia de Sant Carles; segon, l'enorme lot de pintures procedents dels convents valencians suprimits; i finalment les nombroses donacions de particulars a València a través de l'acadèmia o el museu. S'imposa doncs, estudiar aquests tres fons per separat per a conèixer el volum real de cadascun d'ells.

Com tantes vegades s'ha dit, el primer intent d'obrir un museu a la ciutat tingué lloc el mes de gener de 1812, quan el mariscal Suchet, recent vingut a València, convocà l'Acadèmia de Sant Carles i la instà perquè "es formara un museu que recollira les Pintures, Escultures, Medalles i Llibres que hi havia en els convents regulars". El mateix Suchet, a partir del marc legal establert per José Bonaparte, donava el mes de febrer de 1812 l'ordre d'ingressar a l'edifici de la Universitat —on s'allotjava l'acadèmia— més de quatre-centes pintures de convents, seleccionades per una comissió d'acadèmics presidida pel pintor Vicent López. Però aquest embrió de museu no arribaria a quallar perquè, una vegada restablert el govern nacional el 1813, els quadros es van tornar als ordes religiosos, si bé alguns ordes, en agraïment a l'acadèmia per haver salvaguardat el patrimoni artístic durant la invasió francesa, feren donació de molts quadros a lliure elecció.

S'ha d'advertir que la pinacoteca de l'acadèmia fins el 1812 estava formada per 117 quadros de qualitat molt mediocre, entre els quals només sobresortien el de Camaron i els de Vicent López. No obstant, a partir d'aquell moment, el museu comptà amb cinc pintures antigues d'alguna entitat (Maçip, Joanes, Vicent Castelló i dues d'Espinosa), gràcies a l'esmentada donació conventual. La idea d'aquesta donació, alentada sens dubte des de la voluntat museística promoguda per Suchet —no consta públicament que el "museu Suchet" arribara a dissoldre's— degué d'afavorir un clima de confiança i entusiasme que es va reflectir prompte en llegats successius. El mateix any 1813 hi arribaven les quatre *Batalles* de Miquel Marc, cedides pel baró de Frignestani. El 1815, el pintor de cort Marià Salvador Maella, a instàncies de Vicent López, hi lliurava l'esbós de la volta del Palau Reial. El 1816, Enric Bellan, beneficiat de la catedral, hi donava sis pintures de procedència estrangera. El 1823, el monestir de la Murta dipositava en l'acadèmia la sèrie de 31 retrats ribaltians de *Valencians Il.lustre s* llegats a aquell cenobi per Dídac Vich el 1645. El 1831, Salvador Perellós i Lanuza feia donació de vint quadros de la seua propietat, entre els quals hi havia la menuda *Sagrada Família* d'Espinosa que avui guarda el museu.

El 1815 té lloc l'important llegat de Martínez Blanch, format per 79 pintures, 36 de les quals —i entre elles la miniatura de Jacob Hoefnagel, els deliciosos quadrets de paisatges d'Orizzonte, Agricola i Dughet, el tapís de la *Sibil.la* de Domenichino, el *Sant Sebastià* de Maties Stomer i l'*Autoretrat* de Velázquez— eren quadros trets del Vaticà per les tropes franceses, inútilment reclamats, que des de Niça i per disposició testamentària de J. Martínez Blanch, cònsol d'Espanya a Gènova, foren enviats a l'Acadèmia de Sant Carles. La mateixa acadèmia també va continuar augmentant els seus fons amb els mediocres quadros que els alumnes pintors hi lliuraven en ser nomenats acadèmics segons el costum.

La instauració definitiva del museu com a tal té lloc amb la Llei de Desamortització de 1837 que en l'article 25 disposava que amb les obres que pertanyien als convents suprimits es formaren museus provincials de Belles Arts, que es confiaven al zel de les acadèmies. Comença així a aplegar-se pintures, primer en el Temple i, després, el 1838, es va cedir a l'acadèmia el convent del Carme perquè s'hi instal.lara junt al Museu Provincial de Belles Arts. Les pintures incautades eren 2.452, xifra que se sumada a les quasi 300 pintures, entre pròpies i cedides, que custodiava l'acadèmia. Segons sembla, l'acadèmia va considerar com a pròpies algunes de les que, en època de Suchet, ja havien passat per les seues mans.

Sens dubte, el fons d'incautació enriquí el museu amb obres cabdals per a estudiar la pintura valenciana en les èpoques més glorioses: la col.lecció de *primitius* amb el retaule de Bonifaci Ferrer, el de la Santa Creu de Miquel Alcanís, el de Sant Martí de Gonçal Peris, obres del segle XVI, dels Falcó, Perea, Cabanyes, Yáñez i Llanos, Felipe Pablo, Maçip i Joanes, Borràs..., o peces clau del XVII, dels Ribalta (retaule de Portacoeli o *Abraçada de Sant Francesc al Crucificat*), Espinosa, Marc, Salvador Gómez, etc.

Donat el volum d'obres incautades es

Detall de la sala de restauració.

va procedir a una primera selecció per a exhibir-les en el Carme i a la redacció d'un inventari el 1847 —només del que s'exhibia— que seria la base del primer catàleg imprès de la col.lecció museística. El catàleg va aparèixer el 1850 amb un total de 586 pintures, totes de titularitat estatal, amb anotacions temàtiques i de l'autor.

El 1863 veia la llum un nou catàleg que aplegava per primera vegada els fons de l'acadèmia i els del museu en conjunt, amb un total de 1.184 obres. Les de titularitat estatal s'acompanyaven amb la lletra *M* i les procedents de l'acadèmia amb una *A*. No es feia menció individual de les taules gòtiques, anotades simplement com "190 pintures del segle XII al XV", perquè no se sabia res sobre els *primitius* valencians i per tant, les seues obres eren inclassificables. En qualsevol cas s'ha de fer notar que les pintures de propietat estatal exhibides al museu doblaven ja en aquell moment el nombre de les de l'acadèmia.

El següent catàleg data de 1867 i repeteix les mateixes peculiaritats que l'anterior, si bé ofereix una nova numeració i redueix el nombre d'obres exposades a 1.125.

Aquests catàlegs del segle XIX, realitzats per acadèmics que encara van arribar a conèixer les pintures en els convents d'origen o aplegar informació molt directa per a consignar els autors, donen bona idea del gran nombre de pintors valencians dels segles XVII i XVIII que tenien obra a la vista en aquell moment: penseu en noms com Yepes, Orient, Marzo, Huerta, Guillo, Garcia Ferrer, Saura, Palomino, Lagarra, Evarist Munoz, etc., elogiats per Orellana en *Biografía pictórica*, dels qui el museu no exhibeix ara cap obra.

La raó d'aquestes pèrdues és deguda en gran part al fet que aquests antics catàlegs no estaven fets per historiadors i no reflectien les mesures dels quadros ni, d'altra banda, la numeració proposada que es va consignar en els quadros amb palets o anotacions. Això provocaria que, en canviar els quadros de lloc en èpoques posteriors a mans d'altra gent, mancaren les referències d'identitat segures i començara a produir-se un caos del qual només es lliurarien les peces més conegudes que podien ser identificades per elles mateixes.

Per Reial Decret de 24 de juliol de 1913 es reorganitzaven els museus provincials de Belles Arts. El de València, complint el reglament de 18 d'octubre del mateix any, publicava una nova

Obra de Munoz Degrain llegada pel mateix artista.

Guía del Museo el 1915, confeccionada pel zelós director Lluís de Tramoyeres, que només donava compte dels quadros més importants. El 1932, Elies Tormo tornava a referir la col.lecció amb concisa notícia en el seu treball *Valencia: Los Museos*, aquesta vegada, però, donant una nova numeració a les obres que, també en aquest cas, es recollien en quantitat inferior respecte els vells catàlegs del segle XIX que, segons sembla, no va tenir en compte perquè variava les atribucions dels quadros.

Després de la guerra civil es decideix traslladar el museu i l'acadèmia a l'antic col.legi de Sant Pius V. La nova seu s'inaugura el 1946. Pel que es pot veure el trasllat dels quadros es va fer sense prendre les precaucions degudes per a una posterior identificació. Això va motivar la pèrdua de la tradicional atribució de moltíssims d'ells que passaven a ser *anònims*, la paternitat dels quals només podria ser aclarida per una detallada labor de rastreig.

Durant l'últim terç del segle XIX i al llarg del present segle la col.lecció del museu s'augmenta amb els anomenats printors *moderns* per mitjà de llegats dels mateixos pintors o de les seues famílies, i també per part d'altres particulars que continuaren donant-li pintura antiga i moderna. No podem oblidar tampoc els depòsits fets pel Museu del Prado (30 pintures), Diputació de València, etc., o les adquisicions més recents del Ministeri de Cultura i de la Conselleria, com ara el retaule de Pere Nicolau o obres de Murillo, Valdés Leal, Alfonso Cano, Orrente, Lucas Jordan, Esteve, López Mezquita..., pintors que no tenien cap pintura en el museu.

En total, el lot d'*obra moderna* suma quasi 600 quadros que, naturalment, no figuren en els catàlegs del segle XIX, si bé alguns ja es troben en les relacions de Tramoyeres i Tormo, i més àmpliament en el catàleg de 1955, l'últim aparegut, confegit per Felipe Garín Ortiz de Taranco –que segueix bàsicament Tormo– i que constitueix la part més important que s'exhibeix actualment en la segona planta del museu. El lot de *pintura moderna* no ha representat mai un problema de catalogació perquè es tracta de quadros d'història molt recent, perfectament firmats i en molts casos datats. En aquest grup destaquen els de Muñoz Degrain (54 obres donades pel mateix autor), Pinazo (60 quadros, 28 dels quals foren lliurats pels seus fills junt a 108 dibuixos), Sorolla (38 obres, cap d'elles donada per ell), Josep Benlliure (35 obres), Robert Domingo (20 obres), etc. D'entre les donacions de peces de diverses èpoques i escoles s'ha de recordar la donació de Martínez Vallejo (16 obres, amb la *Resurecció* de Llanos, el *Calvari* de Morales o les *Al.legories* de M. Marc); el llegat Tarazona (16 obres, entre les quals dues de Goya); el de la víuda de Puig (62 peces d'autors moderns); el de Francesc Català (28 obres, amb les quatre interessants taules del Mestre de Villahermosa) o l'important llegat Goerlich-Miquel (amb 130 peces de pintura, escultura i ceràmica), entre altres... No fóra de massa que el museu –com sol fer-se en altres parts– gravara els seus noms de manera ben visible per a memòria de tots, perquè a la seua generositat devem el gaudi de moltes obres que, avui, estan al nostre abast i el record dels quals podria estimular noves donacions.

Fernando Benito Domènech

L'obra final del museu tindrà 12.000 m2

Entrevista amb Manuel Portaceli

Ara fa uns anys, en accedir Tomàs Llorens a la Direcció General del Patrimoni Artístic de la Generalitat valenciana, s'engegà un pla de museus en què es preveia la creació d'un Museu de la Romanització, la reforma del Museu de Sant Pius V i la construcció de l'edifici de l'Institut Valencià d'Art Modern.

"L'edifici original és el que estableix la norma d'intervenció".

Quan naix el projecte de reforma i ampliació del Museu de Sant Pius V?

—Naix quan arriba Tomàs Llorens a la Conselleria de Cultura com a director general del Patrimoni Artístic i estableix la xarxa de museus del País Valencià. En aquell moment ja se sentia la necessitat de millorar les condicions en què es trobava el Museu de Sant Pius V de València. Sobretot si tenim en compte que pels seus fons es tractava d'un dels museus més importants de l'estat espanyol. A més, ja se sabia que el museu necessitava no sols una rehabilitació, sinó també una ampliació. En aquell moment Sant Pius V estava mancat de la més mínima infrastructura que es pot exigir a un museu d'aquesta envergadura: magatzems, laboratori de restauració, sales temporals, etc. No n'hi havia res. En conseqüència, la intervenció en el museu es va plantejar com una necessitat imperiosa.

—*¿Quin equip es va nomenar per a aquesta labor?*

—Des dels seus orígens l'equip l'integràrem l'arquitecte i urbanista Álvaro Gómez Ferrer i jo mateix. En aquelles dates, Álvaro ja havia fet algunes menudes modificacions en el museu, amb la qual cosa hi aportava també uns coneixements sobre el tema.

—*¿Qui patrocina aquest projecte?*

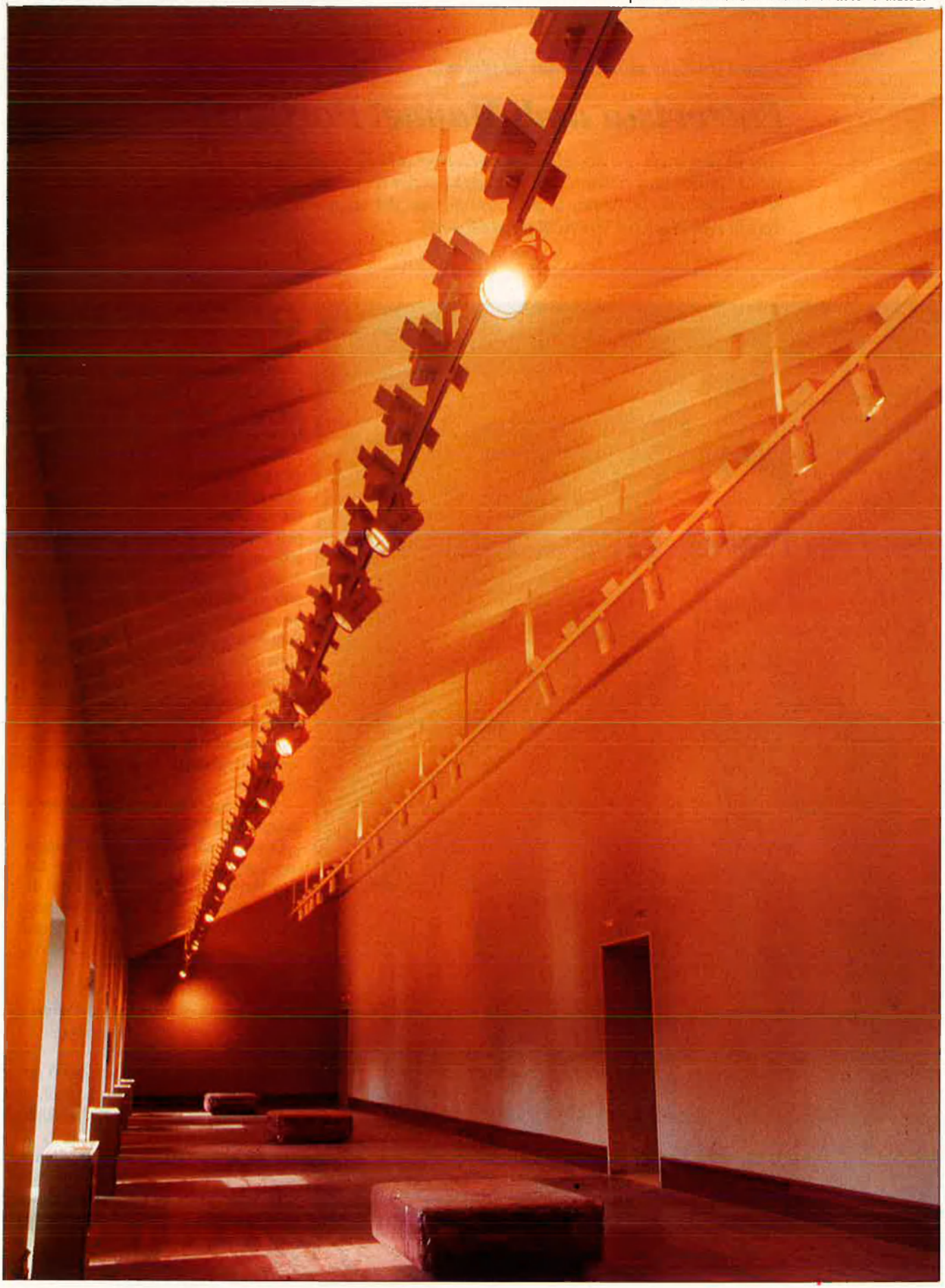
—D'un costat, el Ministeri de Cultura i de l'altre, la Generalitat valenciana.

—*¿A quant en puja el cost?*

—Al començament eren uns 1.000 milions de pessetes; aquest era, però, el cost de 1983. Ara, segurament, ho duplicarem.

—*¿En quantes fases es realitza el projecte?*

—En quatre fases. Ara inaugurem la primera fase, que és una fase pilot, perquè es tracta d'una ala del bloc claustral que

Aspecte d'una de les noves sales reformades del museu.

ens servia per calcular les possibilitats de l'edifici actual. La segona fase està en marxa i consisteix en la restauració del vestíbul o antiga església, que és el recinte annex al claustre. Després manprendrem el bloc d'administració, que és el bloc de cases del costat del riu i, més tard, farem l'ampliació de noves plantes. Finalment, ens ocuparem de la resta del claustre. Això ha estat així perquè des del començament es va plantejar de no tancar mai el museu al públic.

—¿Des de quan existeix el Museu de Sant Pius V?

—Realment des de fa molt poc de temps. Si no recorde malament s'instal.là oficialment en la postguerra.

—¿Com és l'edifici original del museu?

—Realment és un edifici de mala qualitat de construcció. Hi ha massa desnivells, tot i que, originalment, és un edifici del segle XVIII, fet fragmentàriament, que s'acabà de construir al voltant de 1750. El 1800, aproximadament, passa a ser propietat militar i esdevé hospital, patint diverses modificacions.

—¿L'església tenia una cúpula barroca de Pérez Castiel i Josep Minguez d'algun interès?

—Sí, però va desaperèixer el 1924. No tenim clar per què. Fins ara no ha aparegut cap document que done llum sobre les raons de l'enderrocament. Seguramente s'esquerdaria i, després, l'enderrocarien. En algun moment vam arribar a pensar que hi hauria problemes amb el terreny, però no ha estat així.

—¿Quins criteris d'intervenció han seguit?

—Tenint en compte les intervencions successives que ha sofert el convent barroc original, dreçat per la Fundació de l'arquebisbe Rocabertí per a clergues seculars menors, el primer criteri del projecte fou el d'eliminar aquestes construccions adventícies per a deixar clarament l'estructura bàsica de l'edifici. És a dir, l'estructura claustral de planta quadrada. Després conservàrem l'octògon de l'antiga església, on es construirà una capella menuda i s'utilitzarà com accés i distribució al futur museu. I després mantindrem el bloc lineal adjacent.

—¿Quins criteris s'han seguit respecte al paisatge urbà original?

—Sí, volem recuperar aquest paisatge urbà primigeni que apareix als gravats del segle XVIII. El conjunt de la façana del claustre, la cúpula original de l'església, etc. Volem, doncs, recuperar la imatge urbana de la ciutat a l'altra vora del riu. Per això plantegem la reconstrucció d'aquest octògon i d'aquesta volta que ja hem esmentat abans.

—És a dir, que té en compte l'entorn enjardinat dels vivers, la proximitat del convent gòtic de la Trinitat, el caràcter popular dels carrers que donen a la Creu Roja...

—Sí, sense cap dubte. S'hi dissimulen vàries idees. Hi ha temes de restauració. Altres de reconstrucció. I un d'ampliació d'acord amb les exigències museogràfiques actuals.

—¿Com aconseguiran l'homogeneïtzació entre la salvació d'un edifici d'origen barroc i la construcció d'un edifici modern?

"Volem recuperar el paisatge urbà primigeni que apareix als gravats del segle XVIII".

—El plantejament que he seguit sempre en aquest tipus d'edificis és que l'edifici original és el que estableix les normes d'intervenció. El monument, per a dir-ho altrament, és el que mana. Per a fer l'ampliació el que queda clar és que es tracta d'una composició per addició, és a dir: hi ha un quadrat, un octògon i un bloc rectangular. Doncs, bé, amb aquesta idea de l'addició d'elements arquitectònics es planteja la intervenció. I de vàries plantes. Després, s'ha de tenir en compte la importància del mur com a element constructiu de l'edifici claustral. Del convent preexistent. Aquest element il.lustra la forma de construir la part nova. Fins i tot, les dimensions de les galeries noves seran proporcionals a les existents, de manera que sempre hi haja un ritme visual. Només s'hi alterarà una cosa: mentre en l'antic convent hi havia plantes d'uns tres metres i vint centímetres d'alçada, en les noves, hi arribarem als sis metres.

—¿L'alçada general del museu es veurà modificada?

—No, l'alçadà de l'edifici vell serà la que marque l'alçada general de la resta del museu. El museu existent marcarà les alçades, proporcions i volums, però amb les respectives diferències entre la part vella i la nova. Es tracta d'una intervenció analògica, que es diu avui en dia, entre el que hi ha i la intervenció, per a aconseguir l'harmonia.

—¿Quants metres quadrats tindrà el futur museu?

—Ara té uns 6.119 metres quadrats i al final de l'obra en tindrà uns 12.000.

—¿S'eixamplaran també els accessos?

—Hi haurà dos accessos. El principal, per al públic, per la façana original de l'església, i el de carregament i descarregament de mercaderies artístiques per la futura ampliació del carrer Genaro Lahuerta. És a dir: darrere de l'actual museu. Un carrer paral.lel als Vivers. Després hi haurà també una part enjardinada i una altra d'aparcament.

—¿S'ha tingut en compte la proximitat del convent de la Trinitat?

—Sense cap dubte. Per exemple, els murs de les sales temporals s'han resolt amb contraforts que ens remeten a la tradició de les esglésies d'una sola planta, i també, és clar, a les característiques que té el convent d'enfront del de la Trinitat.

—¿Hi ha hagut unitat de criteris entre l'arquitecte, l'urbanista i el director del museu?

—Sí, és clar que sí. Abans d'iniciar el projecte vam tindre moltes reunions a propòsit d'aquest tema. Des de 1983 hi hem treballat per tal d'aclarir les necessitats del museu. Allí hi havia des del començament Tomàs Llorens, Alvaro Gómez Ferrer, Felipe Vicente Garin, etc.

—¿Té previstes el museu sales monogràfiques?

—Sí, en funció de la qualitat de les peces, la representativitat de l'artista, hi haurà sales monogràfiques.

—¿Ha plantejat algun problema el fet que la propietat de l'obra del Museu de Sant Pius V siga de distintes institucions?

—En la pràctica, no. Tot s'ha resolt bé. La col.laboració de la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Carles i la de la Diputació Provincial de València ha estat absoluta.

—Per cert, ¿on s'ubicarà la Reial Acadèmia?

—Es traslladarà a la planta baixa del claustre perquè tinga més independència respecte a l'accés, activitats, etc. També se li milloraran les instal.lacions amb una sala de conferències digna.

—¿No hi ha hagut cap problema fins ara?

—Home, en la gestió, l'únic problema ha estat en la lentitud de l'expropiació de la part de darrere del museu, on va l'ampliació, perquè la gestió del projecte la duu el Ministeri de Cultura i la gestió administrativa, la Conselleria de Cultura. Tot això vinculat a un conveni de col.laboració conjunta.

—¿I quan s'acaben les obres?

—El 1993. Si haguérem tacant el museu, haguérem acabat abans.

—¿Conserven el jardí del claustre?

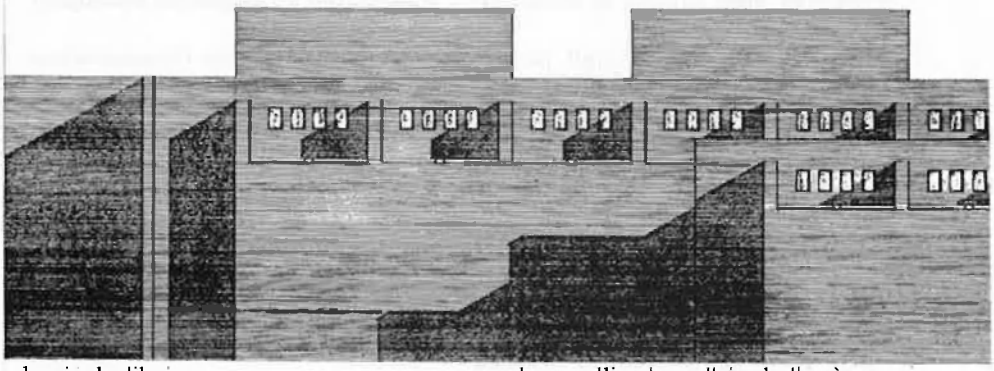
—Sí, sense cap dubte.

—¿Alguna novetat?

—Sí, hi haurà un segon claustre o pati dedicat segurament a l'escultura a l'aire lliure i també recuperarem tot el llegat arquitectònic que s'hi conserva.

—¿I els gravats de l'acadèmia?

—També hem previst la seua exhibició: farem una distribució d'acord amb les característiques de les sales, segons la dimensió, la llum, etc. Això ens permetrà d'exhibir alhora la important col-

leccio de dibuixos.

—El projecte del Museu de Sant Pius V s'ha fet en dues etapes distintes: ¿quina novetat hi aporta l'últim projecte?

—Una de les novetats és la desaparició del soterrani inicial. Ara, tot apareix en la superfície. Les sales d'exposició temporal estan lligades a l'eix de l'octògon, s'organitzen a mode de *boxes*, cosa que permet un ús independent i també la possibilitat d'usar indistintament el museu, la sala de conferències, les sales temporals d'exposició, etc.

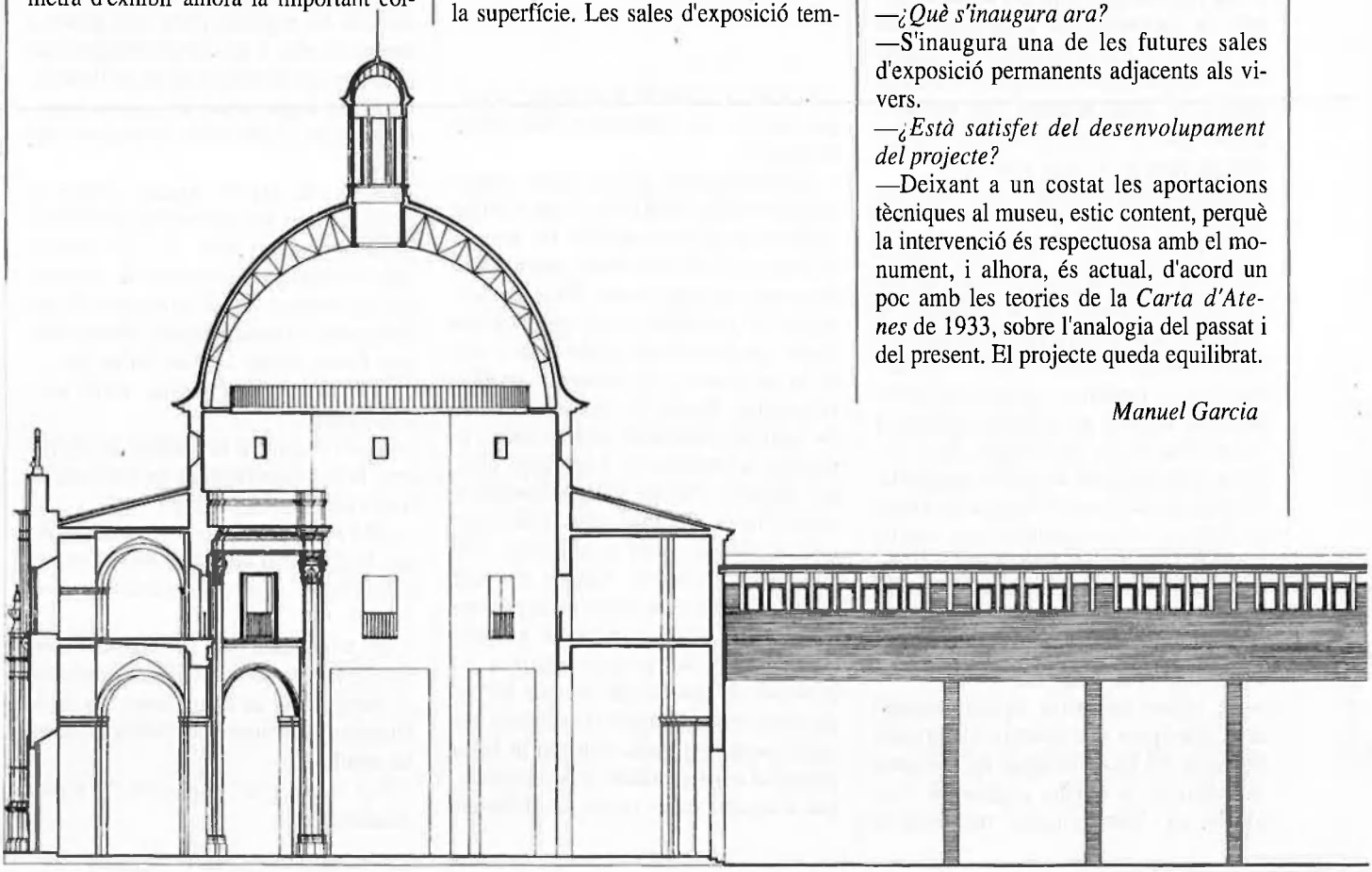
—¿Què s'inaugura ara?

—S'inaugura una de les futures sales d'exposició permanents adjacents als vivers.

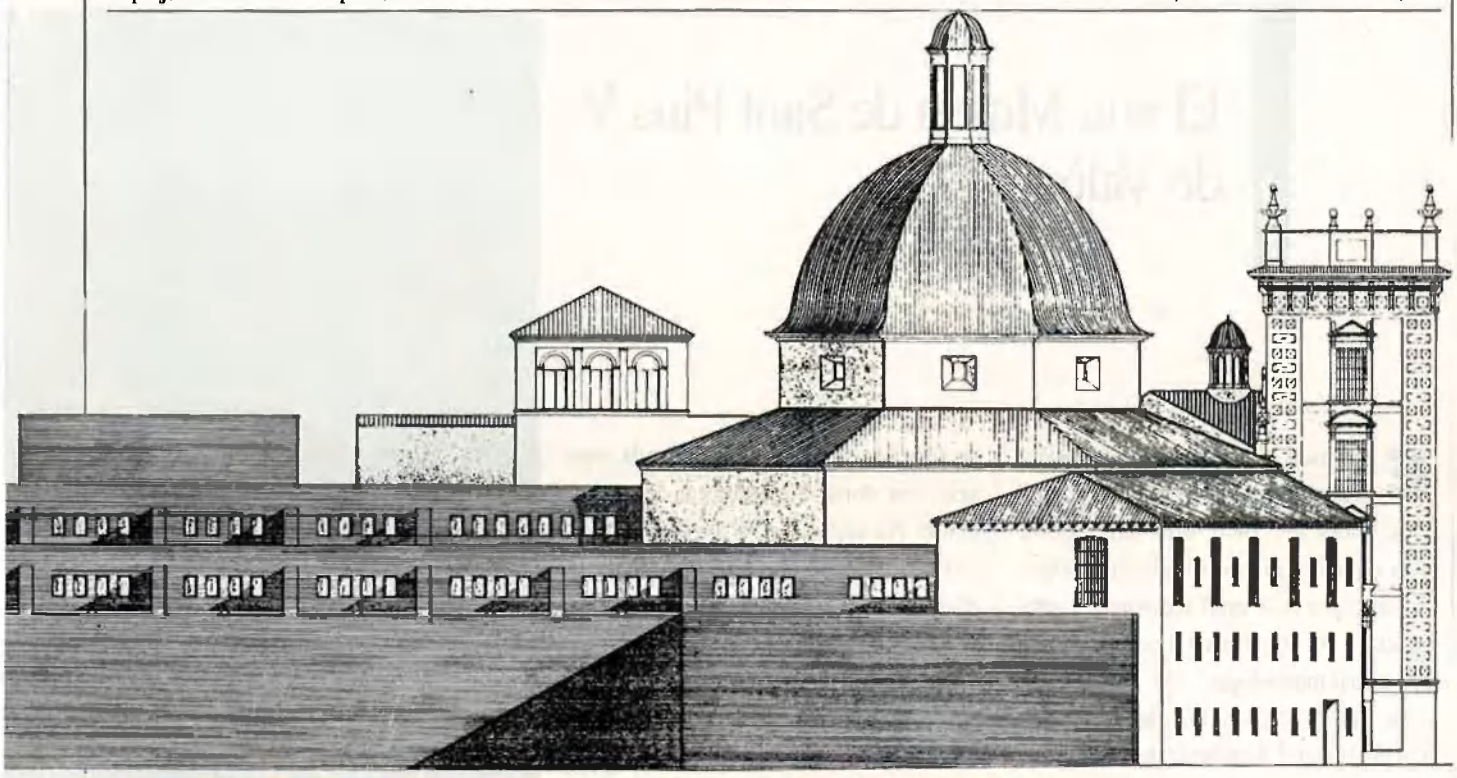
—¿Està satisfet del desenvolupament del projecte?

—Deixant a un costat les aportacions tècniques al museu, estic content, perquè la intervenció és respectuosa amb el monument, i alhora, és actual, d'acord un poc amb les teories de la *Carta d'Atenes* de 1933, sobre l'analogia del passat i del present. El projecte queda equilibrat.

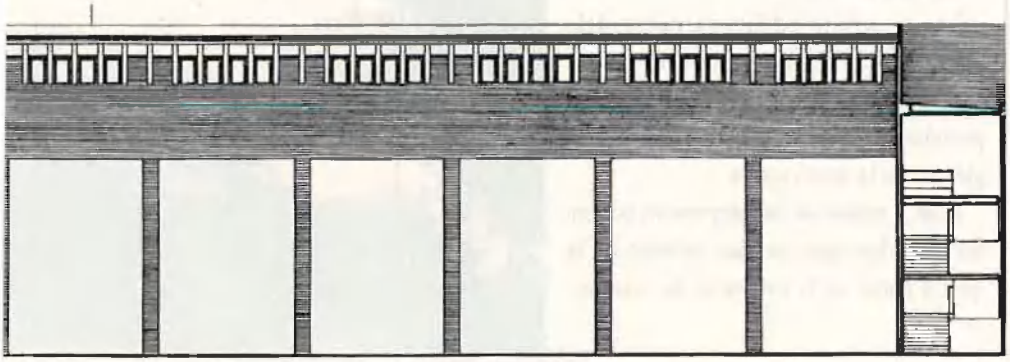
Manuel Garcia

El projecte es realitzarà en quatre fases.

Perfil d'un arquitecte: Manuel Portaceli

Aproximadament fa ara una dècada, l'arquitecte Manuel Portaceli iniciava la seua trajectòria com a restaurador del patrimoni històric i artístic amb la intervenció en la recuperació de les Drassanes de València. Poc després, l'Ajuntament de València li encomanva la remodelació del Palau del Marqués de Campo, on l'actuació d'ell acompanyada de la intervenció artística del pintor Jorge Teixidor -deixant de banda la divergència de criteris suscitats en aquesta ciutat–, ha estat recollida recentment en una mostra patrocinada per la Junta d'Andalusia. Finalment, la Generalitat valenciana li encomanava, amb l'arquitecte italià Giorgio Grassi, la restauració del Teatre Romà de Sagunt.

Al llarg dels anys, Manuel Portaceli, antic professor d'història de l'art de l'Escola d'Arquitectes de la Universitat Politècnica de València, s'ha convertit en un dels primers especialistes valencians en la recuperació, remodelació i restauració del patrimoni artístico-històric d'aquesta comunitat.

Manuel Portaceli, junt a Juan-José Estellés i Emilio Jiménez, conforma avui dia el grup d'arquitectes als que les institucions valencianes, a través de diversos encàrrecs, han confiat la restauració de la fisonomia, salvació i remodelació d'edificis públics d'aquest país. *M.G.*

OPINIÓ

El nou Museu de Sant Pius V de València

El Museu de Belles Arts de València, situat en el convent de Sant Pius V. des del 1946, està sent objecte d'un complex procés urbanístic i arquitectònic per a la total renovació i adequació a les necessitats i condicionants de l'actual museologia.

La vida del museu, lligada íntimament a la de la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Carles, fundada el 1768, ha entrat recentment en una nova fase amb la transferència de la gestió a la Generalitat valenciana a final de 1984, tot i mantenir encara la titularitat estatal.

És a partir d'aquesta data que s'inicia un ampli programa d'accions encaminades a resoldre els problemes derivats d'un cert sentit de provisionalitat que fins aquell moment havia caracteritzat la seua ubicació en el convent de Sant Pius V.

En aquesta data es va redactar un Pla Especial de Protecció del Museu i un avantprojecte general que preveia la rehabilitació del vell convent, la recuperació del volum de l'església, la cúpula de la qual i l'estructura havien estat enderrocades el 1924 perquè amenaçava ruïna, i l'ampliació del museu amb un cos d'obra nova.

Realitzada una primera fase de les obres que consistia en la restauració de l'ala est, que dóna a Vivers, com també de certs treballs previs al projecte de reconstrucció de l'església, l'aprovació final del Pla General d'Ordenació Urbana de València, amb una nova delimitació de l'àrea destinada a usos culturals –museu–, ha donat l'oportunitat de revisar tant el Pla Especial de Protecció del Museu com el Pla Director o avantprojecte d'aquell.

Aquesta revisió es basa en dos criteris fonamentals: l'urbanístic, que consisteix en l'ocupació total de l'illa situada entre el carrer de Sant Pius V, el carrer de Vuelta del Ruisenor i els jardins del Real; i l'arquitectònic, que elimina de l'anterior la proposta d'espais situats en soterrani i amplia l'ocupació en planta, atesa la major superfície de parcel.la.

S'ha d'assenyalar una nova proposta d'actuacions per etapes que traslladen l'horitzó de la realització total a final de 1993, com també una actualització de les previsions econòmiques que es calculen en uns 2.100 milions de pessetes en 1990.

El museu manté la seua activitat i, per tant, les etapes de realització de les obres preveuen el trasllat dels fons a les àrees que successivament s'hi vagen condicionant.

La superfície de parcel.la en què s'assenta l'actual museu és de 4.124 m2 i s'amplia a 12.661 m2.

La superfície edificada passa dels 7.788 m2 a 12.584, mentre el volum augmenta de 29.016 m3 a 73.602 m3, especialment per la reconstrucció de l'església i de la seua cúpula.

Com a resum de la intervenció podem dir que s'ha optat per una solució en la qual a partir de la valoració de l'eix for-

mat per l'església, lloc de nou accés al museu, s'estableixen els itineraris i volums de l'ampliació, constituïda per tres braços de doble crugia cadascun, que recolzen sobre un bloc d'enllaç amb l'església, més un altre cos paral.lel a l'anterior, però de menor llargària, que naix dels costats de l'octògon de l'església. Les crugies d'aquells braços tenen una modulació sensiblement igual a l'amplària de les naus que formen l'antic convent. Es manté el volum i la imatge de l'edifici adossat a l'església en la façana del riu, alliberant-lo d'elements afegits posteriorment i permetent d'aquesta manera que sobre tres dels costats de l'octògon de l'església es forme la unió amb els nous elements d'ampliació del museu. A més, es refarà la façana posterior d'aquesta ala, que quedarà envoltada per un semipati de dimensions anàlogues al claustre actual.

Amb la regularització dels terrenys del museu i dels Jardins del Real i amb la vianantització del carrer de Vuelta del Ruiseñor s'aconseguirà ordenar la zona i assolir un entorn de gran qualitat, alliberat dels elements dissonants, com també potenciar una imatge d'alt valor ambiental i paisatgístic.

En la proposta d'intervenció s'ha de destacar la recuperació de l'espai avoltat de l'església octogonal tant interiorment com pel que fa a la imatge urbana i a la realització d'una nova arquitectura a la qual s'integrarà els altres –que avui encara existeix– tres cossos de l'octògon. Aquest espai esdevé el nucli articulador d'eixos i acessos que permetrà a través d'ell mateix un ús diferenciat del museu, perquè des d'allí es pot accedir separadament al bloc d'oficines, a la sala d'exposicions temporals, a les ales del museu o a la Reial Acadèmia de Sant Carles i al seu saló d'actes.

Els paràmetres de la restauració analògica fonamenten la intervenció en la recerca de l'harmonia i de la diferència en una relació dialèctica antic-nou, d'un costat, i entre arquitectura i espai urbà, de l'altre. La referència a l'antic estarà present no sols en l'aspecte formal i global amb el sistema d'addició tan propi del barroc, que es mostra ja en les macles arquitectòniques del convent: quadrat del claustre, octògon de l'església, rectangle del bloc paral.lel al riu, sinó en l'elecció dels materials, en l'atenció als detalls, en una paraula, en la reinterpretació arquitectònica realitzada a partir de la lectura històrica de l'edifici i de la seua lògica constructiva.

Esperem, doncs, la feliç i ràpida realització d'aquest projecte que representarà l'actualització d'una de les millors pinacoteques espanyoles, que traurà a la llum molts dels seus fons, avui encara no massa coneguts, i aconseguirà la recuperació d'un espai urbà de molt valor.

Álvaro Gómez-Ferrer Bayo

(Autor, junt amb Manuel Portaceli Roig, del Pla Especial i del Projecte de Restauració del Museu de Sant Pius V de València).

La major part dels quadros seleccionats corresponen a la temàtica religiosa cristiana

Aspectes iconogràfics de l'exposició 'Nàpols i el Barroc mediterrani'

Per a Santiago Sebastian els estudis iconogràfics són els més efectius a l'hora de revelar el context cultural d'una època.

La idea de la revista EL TEMPS d'oferir en aquest número aspectes valoratius d'aquesta mostra, entre els quals, els iconogràfics, em sembla molt oportuna.

No hi ha prou de donar el títol del quadro, els estudis iconogràfics són els més efectius a l'hora de revelar el context cultural d'una època, i més encara si es tracta del segle XVII, que representà una revaloració dels aspectes formals i de contingut com a característics d'una de les èpoques més brillants de la cultura occidental: el barroc, que en el sud d'Europa va tenir una especial rellevància.

El tema demana un desenvolupament més ampli, però em veig obligat per l'espai assignat, de forma que tan sols assenyalaré alguns aspectes. En primer lloc el llenguatge mitològic que fou consubstancial amb la mentalitat barroca, hereva de les tradicions medievals i renaixentistes. La peça més important és l'*Apol.lo escorxant Marsyas* del Museu Nacional de Sant Martí de Nàpols, obra del valencià Josep de Ribera, que pintà el 1637. Lamente que Denise Maria Pagano, autor de la fitxa del catàleg, no s'haja adonat d'un breu article que vaig publicar el 1974 (*Traza y Baza*, núm 4) precisament sobre aquesta peça, en el qual done a conèixer que bona part de la composició deriva d'una gravat germànic d'autor anònim conegut com Mestre M.F. 1536. La novetat de Ribera es concreta en la figura d'Apol.lo que hi adquireix un fort dinamisme, però sense perdre l'ascendència clàssica, i augmenta el dramatisme de l'atroç mite. En la mateixa línia compositiva del barroc se situa el llenç de Massimo Stanzione *Orfeu*

assassinat per les dones tràcies. La raó d'aquesta violència no fou altra que l'odi d'aquestes dones vers aquest atractiu personatge que es rodejava de xiquets, fins al punt que es va arribar a dir que fou l'inventor de la pederàstia.

No hi falten les escenes del cicle troià, entre altres el *Sacrifici d'Ifigènia* de Pietro Testa (c. 1640) de la Galeria Spada de Roma. El tema no sols es troba en la literatura grega i romana, sinó que ja inspirà en l'antiguitat el pintor Timantes, i la seua obra fou escrita per Plini. Aquesta peça reflecteix fidelment el mite del sacrifici voluntari, bé que *in extremis* Ifigènia fóra substituïda per un cérvol. Un dels temes més estimats de la pintura genovesa de la primera meitat del segle XVII fou el de la maga fetillera Circe, que apareix en el llibre desè de l'*Odissea*; ho intentaren Castiglione, Assereto i Vasallo entre d'altres, ací es presenta el llenç de Sinibaldo Scorza en el palau genovès Bianco; ella hi apareix amb la vareta màgica al costat d'Ulisses, en un paisatge a la flamenca amb arbres i animals, que recorda el tema d'*Orfeu amb els animals* del qual féu una desena de versions el mateix pintor. Al cicle mitològic s'han d'afegir els temes d'història llegendària de Roma com ara el *Rapte de les Sabines* i *Lucrècia*.

La major part dels quadros seleccionats corresponen a la temàtica religiosa cristiana i, especialment, els de caràcter marià. S'ha de destacar un llenç d'efectes barrocs notables del pintor granadí Juan de Sevilla del Museu del Prado sota el títol de *Presentació de la Verge en el Temple*, amb visió de baix a dalt i la verge arribant als últims esglaons; el temple té forma de rotonda per a indicar que és el de la Llei Antiga, segons ho presentava ja la iconografia del segle XV.

El tema general de *L'Anunciació* està representat per dos pintors, l'italià Sebastiano Mazzoni, que sotmet els personatges a un fort dinamisme, i els efectes de profunditat que s'acusen en la finestra emmainellada de l'estança de la verge, mentre les flors de la puresa no aprareixen en el gerro sinó que les porten els àngels. L'altre pintor és l'espanyol Francisco Rizi, qui no dóna marge al moviment en el seu quadro del Museu del Prado, només un angelot alça la cortina del temple perquè la llum del cel inunde l'escena, per un altre costat, les assutzenes apareixen en la mà de Sant Gabriel.

El tema universal de la Verge amb Infant compta amb la feliç representació d'Alonso Cano, amb un encisador Jesuset que mira l'espectador mentre deixa de mamar. Per contra el pintor genovès Domenico Piola en el seu llenç *Sagrada Família amb Sant Joanet* basa la composició apaïsada dins d'un esquema més propi del *Descans en la fugida a Egipte*. La Verge amb l'Infant torna a aparèixer en el llenç vertical de Pietro Novelli, flanquejat per dos sants, Sant Joan Baptista i Santa Rosalia; el llenç va ser pintat el 1637 i, un poc abans (1625), l'esmentada santa fou aclamada patrona contra la pesta de Palerm, per això la calavera inferior indica el seu poder sobre la mort.

"Nàpols fou l'epicentre d'un barroc que es va escampar per les platges del Mediterrani".

La vida pública de Jesús està representada per dues composicions. Al valencià Vicent Salvador Gómez pertany *Crist expulsant els mercaders del Temple*. La importància d'aquesta iconografia rau en la concessió de l'espai interior per mitjà d'una perspectiva arquitectònica. Un altre fet ben conegut de la vida pública de Jesús fou *El curament del cec*, representada ací en forma dramàtica per Orazio de Ferrari al voltant de 1650, amb influència de Van Dyck i Guido Reni. Quasi no hi ha res de la Passió de Crist, en lloc del lavatori tenim *Sant Agustí llavant els peus a Crist*, tema ja conegut en la Catalunya del segle XV, com mostra el retaule de Sant Agustí de Barcelona. Aquesta temàtica abunda en l'art del segle XVII, segons mostren obres de Murillo, Lanfranco i Orazio de Ferrari. La peça presentada ací és de Bernardo Strozzi, amb una composició de diverses figures i el color accentuat del seu *pathos*. Tema propi de la Passió és la composició de l'*Ecce Homo*, pintura d'Orazio de Ferrari que apareix com vinculada a la influència de Van Dyck.

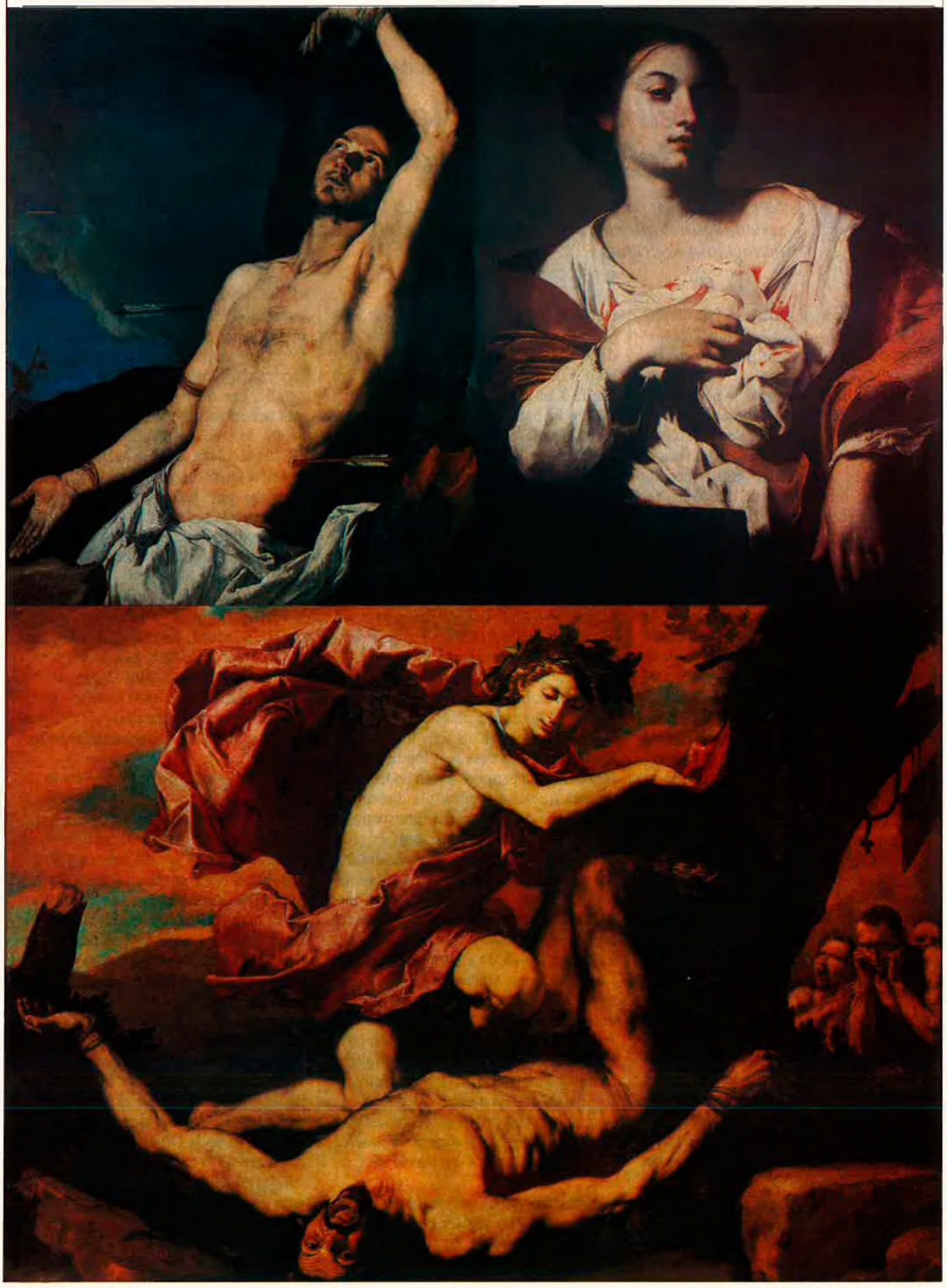
Nota característica del segle XVII serà la temàtica de l'Antic Testament, amb interpretacions lliures com la de Giovanni Benedetto Castiglione sobre l'*Encontre d'Isaac i Rebeca*, del Museu Nacional de Sant Martí. No reflecteix el context bíblic del Gènesi (24, 62-67), i hi ha elements que ens parlen d'una interpretació emblemàtica de l'amor matrimonial, com el gos del primer terme que beu en la font, que és una al.lusió a la fidelitat amorosa en el matrimoni, igual que la vinya que recolza en el tronc. Castiglione va destacar per l'elaboració de temes del Gènesi, cosa que s'explica per l'interès que hi hagué des de final del segle XVI pels comentaris al voltant d'aquest llibre bíblic. Entre aquests autors destaquen Saluste de Bartas, Torquato Tasso, Alfonso de Acevedo, Felipe Passero i Andreini. La influència de Castiglione es deixà sentir sobre el pintor sevillà Francisco Antolínez y Sarabia, autor d'una sèrie de sis quadros sobre la història de Jacob; en la catedral de Sevilla es troba el llenç de *Jacob removent la pedra del pou* per a donar a beure al ramat de la seua cosina Raquel (Gènesi, 29, 9-15). Aquest quadro de la catedral de Sevilla pertany a aquest tipus de relat bíblic amb diverses figures i animals, que Orrente desenvolupà en l'esmentada ciutat durant el primer terç del segle XVII.

En aquest context bíblic l'interès pel quadro bèl.lic el representa en aquesta exposició el valencià Esteve Marc amb el llenç *Josuè deté el curs del sol*, del Museu de Belles Arts de València, que ens presenta una escena plena de dinamisme, si bé en la seua composició es va servir d'estampes de Tempesta, segons ha assenyalat Pérez Sánchez.

Una de les versions més originals és la del pintor romà Domenico Fetti en l'original llenç del *David* de la Galeria de l'Acadèmia de Venècia. Ens el presenta com a personatge al.legòric de la joventut, amb no poca arrogància en el posat i molt d'exhibicionisme en el vestit; no duu cap altre atribut que una espasa com a guerrer i el mateix gest melancòlic que veiem en el representat en relleu en l'atlant esquerre de la portalada del palau del marquès de Dosaigües.

No és possible estendre's més. Si com a mínim ha quedat clar el paper estel.lar de València en aquesta exposició amb la figura cabdal de Ribera i amb les menors de Vicent Salvador i Esteve Marc. Nàpols fou l'epicentre d'un barroc que es va escampar per les platges del Mediterrani com les ones marines en pleamar.

Santiago Sebastián

Sant Pius V representa la recuperació d'un llegat artístic molt important

Evangelina Rodríguez: "Cal un llibre blanc dels museus valencians"

La creació d'un patronat del Museu Sant Pius V i un llibre blanc dels museus valencians serien algunes qüestions pendents per a l'actual directora de Patrimoni Cultural, Evangelina Rodríguez.

Senyora directora de Patrimoni Cultural, ¿quina ha estat la gènesi d'aquest projecte de reforma de Sant Pius V?

—A partir de la transferència per part del govern central de la gestió del Museu de Belles Arts o Sant Pius V, s'adverteix que es necessita una entrada a fons en l'actual museu, que s'ha quedat obsolet per als seus usos. Tot això, a més, dins d'uns espais, com en la majoria dels nostres museus, nobilíssims però pensats per a albergar obres d'art. En aquest sentit, la Generalitat valenciana l'any 1984 comença a treballar i s'encarrega un projecte de realització i ampliació. El projecte es confia als arquitectes Portaceli i Gómez-Ferrer i després de presentat ha estat remodelat parcialment. D'altra banda, estem veient que en la pràctica quotidiana de les rehabilitacions d'edificis, sobretot per a museus, s'ha comès l'error que vagen dissociats, un producte purament de concepció arquitectònica dels usos concrets que ha d'incloure un museu. En el cas del Museu Sant Pius V, una volta establertes les bases i les diferents fases d'actuació es calcula que cap a l'any 1984 estarà enllestit. Però, a més d'estar obert al públic, s'espera que també estiga acabat el museu per dins, amb la catalogació completa de les seues obres i el discurs o projecte museològic que ha d'integrar aquest museu.

—¿Quines funcions ha de complir el Museu de Belles Arts de València?

—Es diu que són tres funcions les que ha de complir essencialment un museu: conservar, investigar i mostrar. I això és el que pretén aquest projecte de Sant Pius V. ¿Com s'articulen aquestes funcions? Per tres elements: l'edifici, les col.leccions i el públic. Pel que fa a l'edifici, es tracta de recuperar històricament potser una franja històrica de València que segurament no s'ha assumit del tot. L'esplèndid segle XV es té perfectament assumit, però no és aquest el cas del nostre passat barroc. I en aquest projecte de Sant Pius V es recupera el perfil barroc d'una part de la ciutat. En aquest sentit, em sembla molt vàlida la intervenció barroca. Pel que fa a les col.leccions, allò fonamental és que hi haja un projecte museològic amb la catalogació completa i l'avaluació científica de les col.leccions del museu, que es farà per un equip d'experts coordinats per l'actual directors del Museu del Prado, Alfonso Pérez Sánchez i especialistes com Fernando Benito, Carmen Gràcia, Antoni Josep Pitarch i el mateix Garín, director del museu.

—Una de les qüestions pendents del Museu de Belles Arts de València és la formació d'un patronat, un òrgan que encara no posseeix el museu.

—Pel caràcter excepcional d'algunes de les seues col.leccions –segurament Sant Pius V és la segona pinacoteca de l'estat espanyol pel que fa als seus fons i el valor d'aquests–, la cosa més lògica seria la formació d'un patronat. És en aquest punt on està treballant com a pla director la Conselleria de Cultura. El futur patronat del Museu de Belles Arts, com és obvi, s'articularà a través de la representació del Ministeri de Cultura, de la Conselleria de Cultura i altres institucions, tant públiques com privades. I a més, la presència inexcusable en el patronat de la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Carles, el llegat artístic de la qual és fonamental per a la mateixa existència del museu. Per a nosaltres el patró de referència més pròxim amb què comptem és el del Museu del Prado. En definitiva, es tracta d'integrar d'una manera activa la societat entorn del museu.

—¿Com es vertebra el projecte del nou Museu de Sant Pius V dins de la política museogràfica de la Conselleria de Cultura?

—S'articula com un projecte molt important ja que estem parlant del centre amb més quantitat d'obra artística en aquest moment al País Valencià. És un projecte preferencial però no solament pels esforços pressupostaris, sinó perquè ha de servir com a model dins d'un pla museogràfic, que no m'importa dir-ho, encara està per subratllar en les seues línies generals. Jo crec que hauríem d'anar cap a un llibre blanc dels museus del País València. Això no significa donar marxa enrere al que s'ha realitzat fins ara, però sí que necessitaríem saber en primer lloc cap a quin tipus de museus concrets hauran d'anar els esforços de gestió de la Conselleria.

Jo crec que tenim un model clar de museu sobre el qual s'ha actuat fins ara. És el tipus de museu cosmopolita, urbà, com és l'IVAM o el de Sant Pius V que significa la recuperació d'un llegat artístic molt important en el qual estem compromesos, i que són exemples de museus que necessiten un finançament molt important.

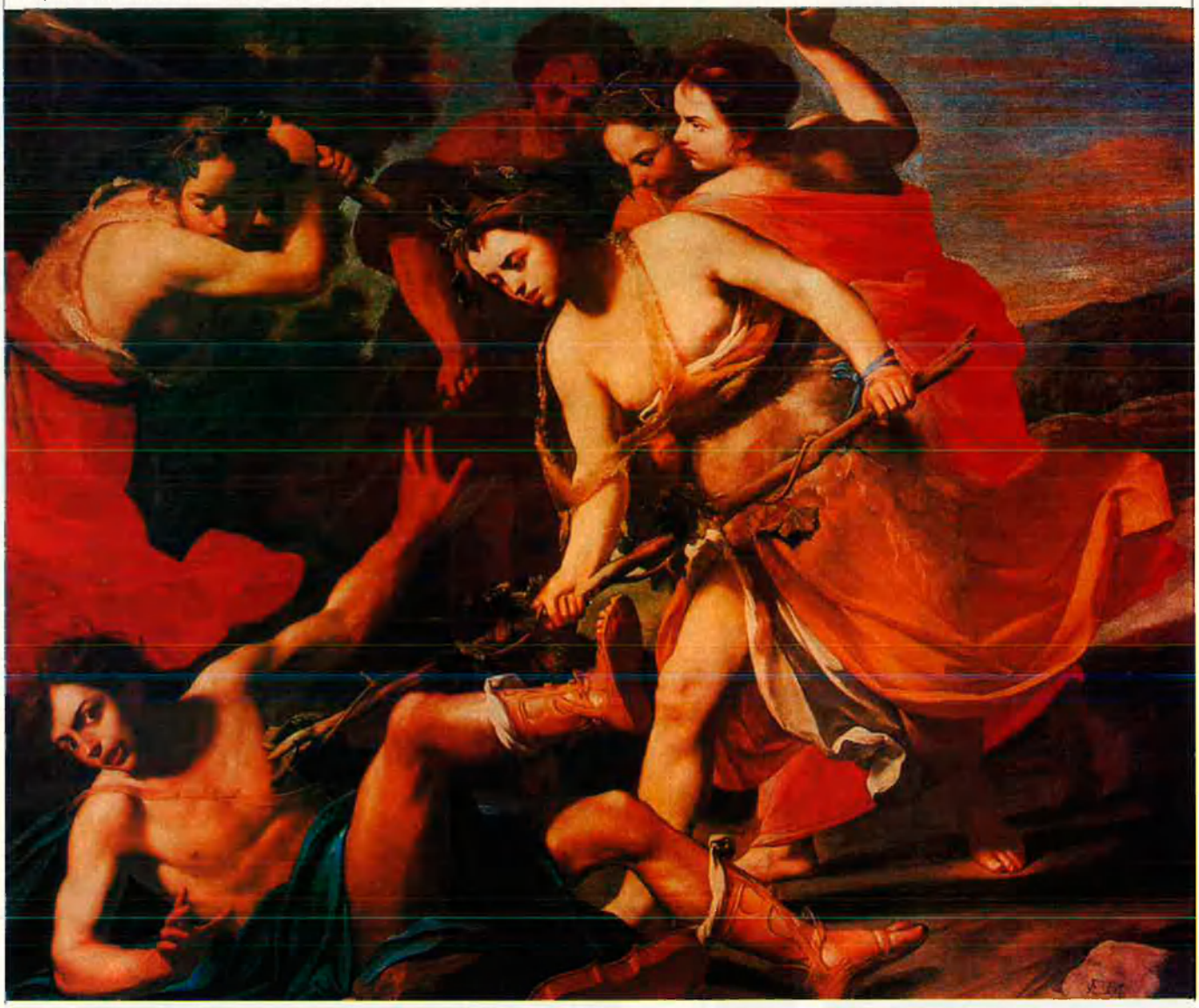
—Pero al País Valencià tenim altre s museus.

—A Europa en aquests moments s'està buscant un equilibri entre aquests tipus de museus que ja hem mencionat i el museu que diríem *provincial*, és a dir, un museu localitzat en una zona i amb fons de la mateixa zona o comarca. Assolir aquest equilibri no es treball facil ja que l'esquema comarcal quasi mai ens han funcionat en l'aspecte cultural. A pesar d'això cal observar que tenim una sèrie de museus de caràcter més local i que hauran de tenir una atenció prioritaria perquè representen un esforç molt positiu per haver reagrupat les seues col.leccions artístiques, com per exemple el Museu Municipal de Xàtiva o els museus provincials dependents de la Diputació de Castelló o d'Alacant. O el cas d'un museu com el de Vilafamés, que ha complit en un determinat moment una funció històrica i que ara cal protegir.

Hi ha també un altre tipus de museus,

"Pel caràcter excepcional del museu seria lògica la creació d'un patronat".

com el del Joguet a Ibi, que si vols no entraria dins d'una política de patrimoni tal com s'ha entès fins ara, per al qual la Conselleria està dedicant una sèrie de subvencions; o un model encara no creat, el Museu Arqueològico-Industrial, que caldria potenciar. Per acabar, diria que falta una reflexió sobre una llei de museus com hi ha en altres comunitats autònomes i que nosaltres simplement tenim com una normativa, un esborrany de normativa amb exigències mínimes que demanem als museus per tal de garantir les ajudes que els donem.

—¿Quina és la situació actual del Museu de l'Assegurada d'Alacant?

—El Museu de l'Assegurada, que compta amb la donació Sempere, en aquest moment depèn d'una fundació, d'un patronat del qual forma part l'ajuntament i després, una sèrie de personalitats que, si no m'equivoque, el llegat de Sempere va exigir que hi foren. En les meues converses amb l'Ajuntament d'Alacant vaig suggerir que l'única manera que intervinguera la Conselleria seria canviant els estatuts, amb l'objectiu d'entrar a formar part del Patronat. Jo pense que en aquests moments Alacant està necessitada d'un bon centre d'art modern, i crec que aquest museu pot ser-ne el nucli. Tot i així, cal recordar que Eusebi Sempere va imposar unes condicions massa rígides. En la mesura que es modifiquen els estatuts la intervenció de la Conselleria serà més significativa amb vista a ajudar en la seua gestió. Mentrestant, la relació serà purament de subvenció.

—Temps arrere vostè va declarar que els pressupostos de què disposava el seu departament per a restauració resultaven del tot insuficients, fins i tot es parlava que això posava en perill el recent acord entre la Conselleria i l'Església.

—M'agradaria matisar aquelles declaracions. En primer lloc perquè les necessitats que té en aquest moment de restauració, sobretot en patromoni noble, és a dir, en patrimoni artístic d'ordre arquitectònic siga eclesiàstic o no, però fonamentalment d'origen religiós, sempre seran insuficients. Evidentment estem preocupats per l'escassa pujada del pressupost en relació amb altres anys, però mai no vaig dir que el conveni Església-Conselleria estiguera en perill, perquè a més, el conveni està per damunt de totes aquestes coses.

Dit això, cal precisar que tot el tema de la restauració és summament complex, segurament perquè les necessitats sempre van per davant de nosaltres. Hi ha hagut un abandó secular i unes necessitats que augmenten dia a dia. Després es dóna un factor de risc que nosaltres no podem controlar i que reclama intervencions d'urgència, com ha estat el cas de les pluges de la passada tardor. D'altra banda, seria ingenu pensar que les necessitats

del patromoni noble es poden resoldre en un any. Per exemple, l'església del Salvador de Sagunt són 60 milions d'inversió. Conselleria és possible que no la puga fer en un any pressupostari, però sí en dos, de manera que es planifica en dos anys.

—¿Com ha actuat el Ministeri de Cultura en el tema de les restauracions?

—En el tema de patrimoni arquitectònic, tant el Ministeri com la Conselleria estem realitzant una sèrie d'accions conjuntes. Per exemple, hi ha un pla de restauració de catedrals a nivell de tot l'estat, en el qual el Ministeri es compromet a fer unes inversions sempre que Conselleria ho faça de manera equivalent. Així, es pensa actuar en conjunts com Oriola i Xàtiva. Hi ha també convenis, sobretot amb els ajuntaments, que multipliquen els esforços i els pressupostos. Un exemple, actuar en la reconstrucció i en la restauració de les muralles del conjunt històric de Sagunt pot representar per a la Conselleria una inversió d'un gran esforç i de molt de temps. Amb el conveni que hem firmat entre l'Ajuntament de Sagunt i la Caixa de Sagunt es triplica la inversió i per tant es redueix el temps necessari per a restauració de les muralles. Aquest és el model a què es pretén arribar i sobre el qual estem actuant.

—¿Per què la figura del patrocinador resulta tan escassa en la restauració al País Valencià?

—Hi ha un marc general i és que l'estat espanyol no té una llei de mecenatge. Segurament perquè tampoc no tenim un hàbit cultural i social en aquest sentit. Nosaltres, ara, a nivell estatal ens estem plantejant una llei de mecenatge, en altres països hi ha oficines en els ministeris exclusivament dedicades a gestionar els fons que arriben del mecenatge. Com que no hi ha una llei de mecenatge, no hi ha un incentiu clar perquè és evident que el mecenatge es fonamenta a base d'unes contrapartides d'ordre fiscal. Al País Valencià, qualsevol patrocinador a qui s'ha ofert aquesta patrocini ens ha contestat que els resultava més rendible publicitàriament actuar des de Madrid o Barcelona.

—¿S'ha contemplat la idea de crear una oficina o departament de patrocini dins de la Conselleria?

—No s'ha pensat, que no vol dir que no em semble pertinent, i fins i tot necessari. Jo crec que arriba un moment en què els purismes en l'ordre cultural queden desfasats. Cal ser contemporani del nostre present i el nostre present és aquest. Jo em pregunte si alguns artistes de la cort dels Mèdici es plantejaren problemes de consciència a l'hora de ser patrocinats. Vivim una situació en què l'administració estatal o autonòmica ha de ser prou lúcida per a saber que les seues accions han de multiplicar-se.

Carles Gàmez

La pintura del 'seicento' a l'abast

Observacions sobre l'exposició 'Nàpols i el Barroc Mediterrani'

Primer a Barcelona i ara a València es pot contemplar aquesta important mostra de pintura barroca amb el títol Nàpols i el Barroc Mediterrani.

Gràcies a uns acords de cooperació cultural entre Itàlia i Espanya hem vist a Barcelona, i ara es presenta a València, fins al 31 de maig una notable mostra de pintura italiana del segle XVII amb el títol "Nàpols i el Barroc Mediterrani". Es tracta d'una excel.ent ocasió per conèixer de primera mà un fenomen tan valuós —i només puntualment popular— com és la pintura del *Seicento*.

Després de diverses dècades d'insistència en la cultura artística del caravaggisme, o millor, dels *pintors de la realitat*, al llarg dels anys 80 hem vist créixer un seguit d'investigacions i d'exposicions als EUA, a Itàlia, a Anglaterra i a França, que pretenen divulgar i fer apreciar les tradicions carracistes i acadèmiques del segle XVII i alhora destacar la importància de les escoles regionals: Bolonya, Gènova, Florència, Venècia i Nàpols. Un evident prejudici pseudo-progessista i un ja centenari reflex antiacadèmic ha lliurat aquesta extraordinària pintura al reducte dels especialistes. Per sort l'eclecticisme ideològic de la postmodernitat potser ens haurà de permetre ara una justa reparació historiogràfica i estètica. Efectivament l'exposició ens presenta unes quantes teles antològiques, excepcionals: l'*Apol.lo i Màrsies* de Ribera, la *Santa Àgata* de Cuario, la *Verge i Sants* de Lanfranco, *L'almoïna de Sant Tomàs de Villanueva* de L. Giordano, el *Sant Andreu* de Andrea Sacchi, la *Verge i Sants* de Pietro de Cortina, L'*almoina de Sant Llorenç* de B. Strozzi i la *Visió de Sant Jeroni* de J. Liss. Només amb aquestes peces la mostra ja està justificada, esdevé la millor, o una de les millors presentacions de pintura barroca que hem tingut mai a casa nostra. D'altra banda, la procedència provincial, quasi rural d'algunes de les teles exposades fa que siguin obres gens conegudes, descobertes en sentit estricte. En definitiva, una ocasió excel.lent per a fruir d'una pintura excepcional.

El títol de l'exposició prové d'una mos-

tra presentada a finals de 1988 a Marsella que es deia "Escales Du Baroque", i on es presentaren una sèrie prou valuosa de pintures genoveses, napolitanes i venecianes del segle XVII, restaurades i catalogades de nou, del fons dels museus provincials del Midi. Alhora, a París es realitzava una gran exposició sobre la pintura italiana del *Seicento* també de les col.leccions públiques de França. Cal aclarir que aquest patrimoni tan notable de pintura italiana barroca —unes 1.800 teles— guarda relació amb la intensitat del botí napoleònic, que només fou en part restituït. L'exposició de Marsella va fer escala a Nàpols a la primavera de 1989 on ja prengué el nom de "Barocco mediterraneo. Genova, Napoli, Venezia nei Musei di Francia".

Les escales de Barcelona i València no tenen res a veure, però, amb aquesta exposició francesa malgrat l'evident mimetisme del títol. La proposta francesa tenia sentit per la unitat de procedència de les obres, en canvi ara passa a primer terme la suggerència d'una certa unitat artística derivada de les rutes marítimes, sembla que se'ns proposa una mostra vinculada a una idea, a una teoria, i és aquí on comencen els problemes.

La tesi primera de l'exposició ens sembla prou acceptable: la pintura napolitana a partir d'un cert moment, potser ja a partir dels anys trenta i sens dubte abans de la pesta de 1656, manifesta una evolució sensible cap als models del classicisme romà-bolonyès i cap a un registre cromàtic més viu que anomenen, per convenció, neovenecià. Les biografies dels artistes italians de l'època són plenes de viatges i d'encàrrecs creuats entre Nàpols, Roma, Bolonya, Venècia i Gènova. Un

estudi massa regionalista, per escoles, d'aquest moment de la pintura italiana pot estar abocat a desenfocaments i simplificacions. Exposar un nucli significatiu de pintura napolitana posterior a 1630 i una selecció estricta d'obres de mestres d'arreu que han contribuït a l'evolució d'aquesta escola, és una opció possible. El resultat seria una determinada interpretació d'una visió de conjunt del *Seicento* italià. Per això no entenem per què s'ha exclòs l'escola bolonyesa, que és molt important i alhora molt estretament lligada a l'escola romana. Si volem tenir —com sembla que amb l'exposició s'intenta— una visió de conjunt, falten noms essencials: Domenichino, Reni, els Gentileschi (pare i filla), Guercino, Maratta. Si es pretenia una exposició més sectorial, potser hauria estat més rigorós fer una proposta més monogràfica, centrada només a Nàpols i Gènova, per exemple. La presència a la mostra d'algunes pintures espanyoles de qualitat discreta no ens ajuda gaire a entendre el complex problema de les relacions pictòriques entre Itàlia i Espanya.

Aquestes vacil.lacions es manifesten també al catàleg, que en algunes qüestions resulta massa divulgatiu i poc crític. En concret en el comentari de les obres no sempre, o millor rarament, es fa referència detallada a la història del quadro, quan es coneix, i sobretot no es comenta la iconografia, malgrat que en diverses ocasions es tracta de motius relativament poc freqüents. La raó depèn potser de l'orientació metodològica exclusivament formalista dels historiadors de l'art italians que han escrit el catàleg. No és ara el moment per a discutir aquests problemes sempre delicats. Ens sembla, però, que s'ha de començar a manifestar, a dir públicament, que aquesta mena de discurs mutila la nostra capacitat de fruïment i de diàleg amb les pintures renaixentistes i barroques, que no són només —recordem-ho— liníes i colors sobre una tela. Es tracta de mirar més enllà de les pinzellades i de les composicions, per belles que aquestes siguin, i entendre que la pintura guarda relació amb un univers intel.lectual i moral que encara és d'alguna manera nostre.

La valuosa herència crítica de Roberto Longhi, gestionada ara ja pels deixebles dels seus deixebles, comença a no servir ni per a fer formalisme ben fet.

Posarem alguns exemples per tal de mostrar com aquesta manera de fer història de l'art pot esdevenir absurda. La pintura de G.B. Castiglione del Museu de

Capodimonte que es presenta com a *Anunci als pastors*, pintada el 1663, en realitat és una sortida de Jacob de la terra de Laban (Gènesi 31), on veiem l'escena de l'anunci de l'àngel a Jacob a la zona esquerra al fons i els preparatius per a la sortida de Jacob amb tots els seus bens, família i criats a la zona dreta. L'autor de la fitxa catalogràfica declara amb innocència "cap obra d'aquesta temàtica (*Anunci als pastors*) i atribuïda a ell no s'ha trobat en els inventaris de les conegudes col.leccions de Gènova o Màntua". Tal vegada la trobaria si la busqués pel seu tema veritable. Un altre cas: la magnífica pintura de Gregorio de Ferrari titulada *Moisès presentat al Faraó*, en realitat representa un episodi dels apòcrifs de l'Antic Testament: *Moisès nen que fa caure i trepitja la corona del Faraó*, motiu que prefigura la futura victòria de Moisès sobre els egipcis i que té el seu desenllaç narratiu en el tema *pendant* de *Moisès nen sotmès a la prova de foc*. Es tracta per tant d'una escena dramàtica i no purament cortesana. Només cal mirar la gesticulació dels personatges i l'aspecte del faraó per entendre-ho. Al catàleg naturalment no es fa cap menció al tema del quadro.

Un darrer exemple, que dec a l'agudesa del professor Milicua. No es pot presentar el quadre de l'*Èxtasi de Sant Aleix* de Pietro da Cortona sense advertir que aquest sant, que va tenir el privilegi singular de saber el dia del seu traspàs, fou una advocació molt popular per a la bona mort. Per això la pintura no representa una visió mística, sinó l'agonia del sant, que duu una carta amb la història de la seva vida i ocupa un sota d'escala de la casa del seu pare on va diure disset anys en extrema penitència sense ser reconegut pels seus familiars. De nou cap dada del culte i de la biografia de Sant Aleix figura al catàleg. Algú pot pensar que aquests exemples són qüestions de detall sense importància, erudició de sacristà. No ho creiem així, són símptomes d'una actitud intel.lectual que rebutgem, que ens allunya les obres, que ens les segresta amb un llenguatge pseudocientífic. Si la història de l'art, si els historiadors de l'art no ens donen els instruments per a entendre d'una forma completa el que tenim davant els ulls, si no ens faciliten el diàleg amb les obres, ¿quin sentit tenen la història de l'art, els catàlegs i les exposicions?

B. Bassegoda i Hugas
Professor d'Història de l'Art Modern de la UAB

OPINIÓ

Senzillament una lletra

El dissenyador gràfic Enric Satué realitzarà la imatge d'identitat del nou Museu de Sant Pius V. El mateix dissenyador ens avança la filosofia del futur logotip.

La imatge d'identitat del nou Museu de Sant Pius V consisteix, senzillament, en una lletra. Una lletra convencional, en aquest cas l'ema de museu, que també podria ser la del Metro de Barcelona, el Musée d'Orsay de París, el MacDonald's de tot arreu, la del 3M, Mors o Morinaga o, fins i tot, la del Mopu ministerial.

Aquesta, però, té una característica ben especial que la desconvencionalitza tot d'una, i és que està ajaguda. Així, la lletra perd en significació lingüística tot el que guanya en força i novetat formals, en veure-la *d'una altra manera*.

Tot i ajaguda, li podem manllevar, per exemple, l'amplitud extraodinària del seu camp de percepció visual, molt més ampli que el de qualsevol altra forma: dibuix, fotografia o traç. De fet, la capacitat de reducció d'una lletra amb prou garanties de legibilitat és, aproximadament, d'1'5mm. ¿Quin dels logotips construïts amb formes no alfabètiques podria resistir reduccions semblants?

Tot i la novetat que representa l'ema ajaguda, aquesta forma té altres propietats simbòliques dignes de consideració. La cal.ligrafia gòtica, per exemple. A més d'apadrinar un dels fons més importants del museu, és també l'expressió de la primera idea d'unitat cultural europea, implantada per Carlemany al segle VIII amb la imposició de la lletra carolíngia. És, per tant, la lletra dels manuscrits medievals que tan dignament acompanya les il.lustracions o miniatures d'un període artístic impressionant que va del Romànic al Renaixement.

La anormal visió de la lletra en posició horitzontal, per exemple, transforma els tres pals en formes pràcticament autònomes: pot semblar una bandera, un trident, un signe alquímic, un vitrall i un miler de coses més.

D'altra banda, i en aquesta còmoda postura, els tres pals de la lletra accepten perfectament la incorporació de la llegenda completa, presentada amb una tipografia contrastant: contemporània, eficaç, convencional i codificada a bastament.

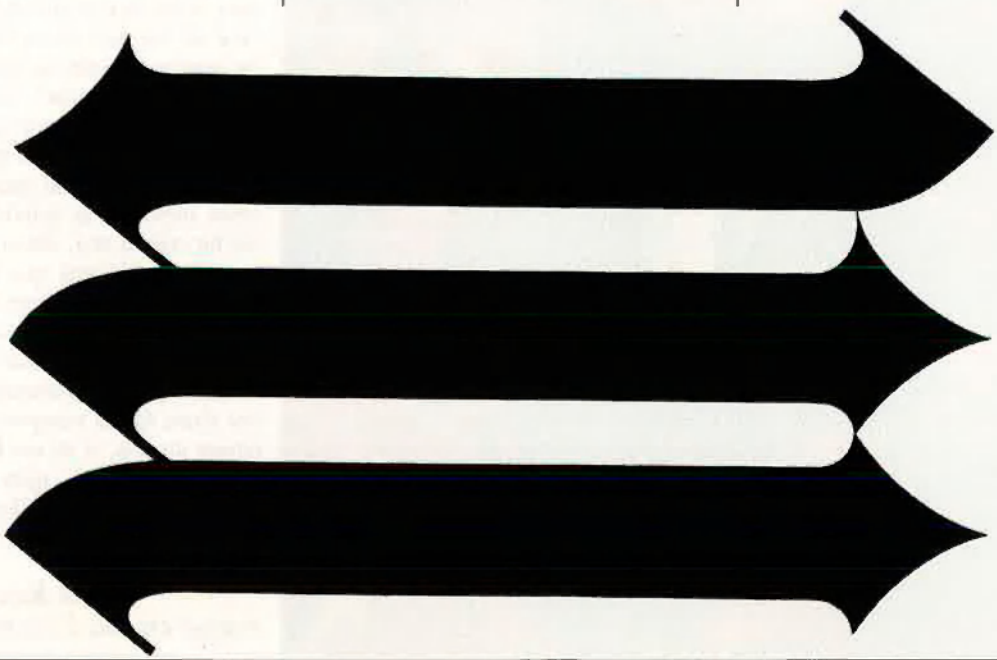
Els colors de les lletres de la llegenda i, sobretot, els dels pals de l'ema, generen una nova sèrie d'analogies, aquesta vegada plàstiques, que van del ja esmentat vitrall (en aquest cas del gòtic al barroc) a les fórmules més elementals de tractament del color per part de les avantguardes artístiques del segle XX.

I, com en els bons còctels, un toc de sensibilitat i cuina gràfica.

Tot plegat, així ho pensem, un projecte prou raonable per a sintetitzar visualment d'una manera digna, personalitzada, característica i original, la nova època del Museu de Sant Pius V.

Tot i que, com deia Pedro Almodóvar el passat diumenge 22 d'abril a *El País,* probablement jo sóc la darrera persona per a jutjar –en aquest cas el meu logotip–, crec que, efectivament, sóc el qui millor pot explicar les meues intencions.

Enric Satué

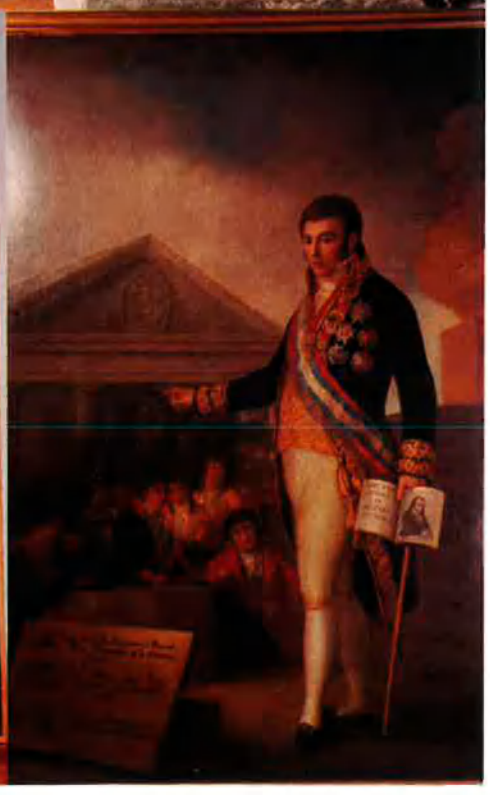

AMB EL SUPORT DE:

GENERALITAT
VALENCIANA

CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ I CIÈNCIA

La *lambada* ha estat una recreació de mercat sobre danses regionals.

la conseqüència industrial que europeus i nord-americans, tips de les repeticions, el descafeïnament gradual i el *papanatisme* del *rock* d'última volada es fixéssim en això que anomenem *World Music*, calaix de sastre on entren des del xerric insuportable dels llaüts egipcis fins als cants funeraris hindús –no gaire més divertits. Per proximitat –¿qui, si no, va inventar el *rock* ?–, la música africana bé podria ser la música popular del futur, la que salvés el *pop* actual de la mort per encefalograma pla. I el Brasil, amb els seus aires de tròpic, de *llatinitat* i de calidesa, ha d'ocupar el lloc que correspon al poble que ha inventat el *samba* i els *caipirinha*.

Un consell, doncs, balleu la *lambada* –ni que sigui per reivindicar el gust pels balls de parella amb un punt escandalós (els bisbes sud-americans van de bòlit condemnant la *lambada* com a dansa diabòlica i prohibida per a les bones parelles cristianes). Balleu-la, si teniu cossos *Danone* i bona salut. Però escolteu MPB de la bona de seguida que pugueu.

Les botigues de discos comencen a reaccionar i, perduts entre les de còpies de *lambada* i bandes sonores de les pel.lícules que reivindiquen l'*originalitat* de l'invent, trobareu joies de Chico Buarque, Gilberto Gil, Caetano Veloso o, si teniu sort, Vinicius de Moraes. Fins i tot, i això va per als incrèduls, els líders indiscutibles de la bona música *rock*, com ara el *talking head* David Byrne, reivindiquen la MPB i en fan recopilacions per captar el públic més reticent, el que, i que Déu els perdoni, confon la música popular del Brasil amb la porqueria sense nom que esperits poc cultivats solen posar com a música de fons a aeroports, avions i fils musicals de tota mena.

Albert Mas-Griera

Damerograma

(*Nostromo*, Joseph Conrad. Edicions 62) Aquest damerograma es resol traslladant les lletres de les solucions a la casella corresponent de la graella superior, on es podrà llegir un text extret de la pàgina 59 de la elassica novel.la *Nostromo* de l'autor polonès britanitzat Joseph Conrad, editada per Edicions 62. Per facilitar la tasca, el títol d'aquesta impressionant novel.la es llegeix acròsticament a partir del primer mot-solució.

Màrius Serra i Anna Genis d'Olissip.

Tendent al color del carbó.

95 71 48 137 113 34 21

Persona retinguda o segrestada.

119 144 5 87 61 139 102

Pertanyent a l'espai celest, astral.

132 57 151 10 15 44 83

Posar la mel als llavis del diabètic.

136 26 53 104 93 128 39

Cant de difunts.

66 74 111 33 90 99 30

Fulletó, llibret.

142 64 112 18 118 153 38

Trofeu olímpic.

58 124 129 24 126 84 69

Rovellador.

4 91 134 43 149 108 78

Pubilles.

68 41 51 76 25 59 156

Forquilla demoníaca.

3 55 146 123 107 27 88

Coneixement adquirit.

105 22 120 1 52 73 29

Ancoratge, moll, port.

141 14 47 62 6 135 110

Prou.

148 79 37 101 35 60 96

Perjudicada seriosament.

56 140 103 150 20 98 121

Vividor precoç.

77 82 16 86 65 49 152

Animal lloat per l'Oriol Tramvia.

31 154 11 80 138 46

Roig.

70 131 155 45 17 115 9

Clatell.

23 89 7 13 54 114 127

Abaixar bandera.

116 72 130 40 94 143

Solució:

Text ocult: "I totes les cartes acabaven amb una sèrie d'amargs remordiments per haver-se estat, ell mateix, tant de temps en aquella cova de lladres, intrigadors i bandolers". (*Nostromo*. Joseph Conrad. Pàgina 59. Edicions 62).

Mots-solució: 95-Negrenc. 119-Ostatge. 132-Sideral. 136-Temptar. 66-Rèquiem. 142-Opuscle. 58-Medalla. 4-Oxidant. 70-Vermell. 23-Bescoll. 68-Hereves. 3-Trident. 105-Saviesa. 141-Dàrsena. 148-Bastant. 56-Damnada. 77-Setmesó. 31-Bèstia. 116-Arriar.

SANDOVAL&GÀMEZ

Grassi, Teresa Lozano i Manuel Portaceli

RAFA GI

De les belles arts i el 'streap-tease'

Amb un cert retard respecte als plaços marcats en un principi es va inaugurar la primera fase de la reforma del Museu de Sant Pius V de València el passat divendres dia 27 d'abril. La reforma arquitectònica gestada durant l'era Ciscar-Llorens va comptar amb la presentació de la mostra "Nàpols i el Barroc Mediterrani", que estrenava les noves sales del museu. L'Honorable **Lerma** va estar acompanyat pel director general de Belles Arts del Ministeri de Cultura, **Jaime Brihuega**, en l'efemèrides. El Museu de Sant Pius V és un exemple de cohabitació cultural entre el Ministeri de Cultura i la Generalitat valenciana.

A la inauguració, hi eren presents també els arquitectes reformistes, **Manuel Portaceli**, acompanyat de la seua senyora, l'actriu **Teresa Lozano**, ara a Barcelona per qüestions de treball, i **Alvaro Gómez Ferrer**. Un altre arquitecte, **Giorgio Grassi**, coautor junt amb Portaceli, del Teatre Romà de Sagunt, una obra problemàtica que comença a posar-se en marxa. De Madrid va arribar el director del Museu del Prado, **Alfonso Pérez Sánchez** i, per descomptat, l'actual director del Museu de Sant Pius, **Felipe Garín**. La directora de Patrimoni de la Generalitat, **Evangelina Rodríguez**, amb maxifaldilla d'estampat primaveral, i **Carme Alborch**, en vestit de jaqueta i faldilla en tons obscurs i floquets. Per la mostra barroca, el comissari, **Nicola Spinoza**, i el dissenyador gràfic, **Enric Satué**, encarregat de fer el logotip del nou Museu Sant Pius V per a la Conselleria de Cultura. L'organista **Vicent Ros** va posar la nota musical, i un excel.lent xampany va segellar l'acte en el delicios claustre del museu.

Javier de Zarate i **Sara Rodríguez** decidiren unir les seues vides –ell per segona volta– el passat dissabte dia 29. Al matí, cerimònia civil al Puig, a la nit, àpat al restaurant *Asador Aurora* de València. Javier, entre altres ocupacions, ha estat restaurador –Venta del Toboso– i gerent de la Mostra de Cinema. Sara, per la seua banda, després d'alguns anys de dirigir el restaurant Tapineria, s'encarrega de les relacions públiques de la galeria Rafael Samper. Pel restaurant es donaren cita amics i coneguts de la parella, com el conseller d'Hisenda, **Antoni Birlanga** i la seua dona **Blanca Blanquer**, ex-directora general d'Obres Públiques; la socialista i diputada, **Adela Pla**, la pintora **Chipi Garrido** i el seu marit, **Pablo Ramírez**, coordinador de la Sala d'Exposicions de la Caixa de Pensions a València, el dissenyador de mobles i altres artilugis, **J.J. Belda,** i la fiscal **Isabel Santos**. No podia faltar La Pandilla Basura amb **Eva Vizcarra** al capdavant inundada de Halston i minifaldilla transparent, l'escultor **Pepe Navarro**, entre Lord Byron i Sherlock Holmes i **Luis El Águila**, un dels personatges més singulars d'aquesta ciutat, i en un altre temps *enfant terrible* de la moda i la nocturnitat valenciana. També hi va fer acte de presència **Rafa García**, responsable junt amb

Juli Leal, de la Caty televisiva que cada nit acomiada la programació de Canal 9.

En acabar la festa, els nòvios marxaren rumb a Marràqueix mentre els invitats continuaven la nit entre *Mitropa* i *Jerusalén,* que s'havia posat d'acord en la cosa ornamental amb bous, fires d'abril i altres foteses.

No es podia acabar la setmana sense fer menció a la inauguració dels primers locals de *streap-tease* masculí a la ciutat de València. *La Font* i *Chez Nous* s'encarreguen d'animar les vetllades femenines, tot i que el segon tinga un accent marcadament gai. La discoteca *La Font* presenta cada dimecres, en dos passes, els penjolls d'Andros, Roo m i Blond Men entre l'alegria de la concurrència, autèntic espectacle de la nit, que canta, anima i destapa els ballarins. Els promotors de la història ja estan pensant d'ampliar el *casting* masculí, donat l'èxit de la convocatòria.

Dalt a l'esquerra, Enric Satué i Carme Alborch. A la dreta, Evangelina Rodríguez, Jaime Brihuega i Joan Lerma. Baix, Alfonso Pérez Sánchez i Nicola Espinosa.

¡Ah! per si no ho sabien, la representació espanyola al Festival d'Eurovisió d'enguany, o siga, les xiques d'**Azúcar Moreno** –nom de ressonàncies rollingstonianes– foren vestides de gases i tuls pel valencià **Francis Montesinos**. I és que la cosa racial i rumbera de sempre ha marcat molt el modista valencià.

Carles Gàmez

SANGTRAÏT

PRESENTACIÓ A BARCELONA DEL GRUP
•2on. DISC•

ESTUDI 54
Ada. Paral.lel, s/n.

Dijous 17 de maig
a les 22 hores

Amb la col.laboració
d' EL TEMPS

II Premi d'Assaig
JOAQUIM XIRAU

L'Ateneu Barcelonès, amb el suport de la Caixa de Pensions, vol contribuir a la promoció de la reflexió i el debat entre els escriptors catalans. Amb aquesta finalitat, convoca ara el II Premi d'Assaig Joaquim Xirau.

El premi és dotat amb 1.000.000 de pessetes per a l'obra guanyadora.

Tots els assaigs presentats hauran de ser originals, inèdits i escrits en català.

La data límit per a la recepció de les obres és el 15 de maig de 1990.

Si voleu més informació, truqueu a la secretaria de l'Ateneu Barcelonès, tel. 318 86 34, carrer Canuda, 6.

CAIXA DE PENSIONS
"la Caixa"

ATENEU BARCELONÈS

PAÍS VALENCIÀ

Dijous

Música: Concert de Jerry Lee Lewis, el rei del *rock'n'roll*. La màgia del més pur i autèntic *rock'n'roll*. 22.30 hores. Arena Auditòrium. Emilio Baró 71-73. València.

Música: Simfònica de Budapest. Director: Andras Ligeti. Piano: David Lively. Interpretaran la Suite de Dances, Sz77; el Concert núm.3 per a piano i orquestra, Sz 119, i el Concert per a orquestra, Sz 116; totes tres de Béla Bartók. 20.15 hores. Palau de la Música. València.

Divendres

Teatre: *Los últimos días de Emmanuel Kant*, de Alfonso Sastre. Dirigida per Josefina Molina. Obra presentada pel Centre Dramàtic Nacional. Fins al 13. Teatre Principal. Barques, 15. València.

Música: Recital de *jazz* a càrrec d'Eddie Gómez Group. 22.30 hores. Saló d'Actes del Centre Cultural de la Caixa de València. Plaça de Tetuan, 23. València.

Exposició: Victoria A. Gil Ferrer. Pintures. Fins al 12. Sala d'Exposicions de l'Ajuntament d'Almussafes. Almussafes (l'Horta).

Dissabte

Teatre: *Basted*, de Mona Teatre. Dirigida per Carles Alfaro. Interpretada per Cristina García, Paco Zarzoso, Pep Ricart i Amparo Canet. Fins al 13. Teatre Trapezzi. Padre Rico, 8. València.

Exposició: Just Cuadrado. Mostra d'olis, dibuixos i aquarel.les. Sala d'Exposicions de la Caixa d'Estalvis d'Ontinyent. Fins al 13. Gandia (la Safor).

CATALUNYA

Exposició: "Dall'Italia". Mostra col.lectiva de quatre artistes d'origen italià: Debiasi, Haka, Kostner i Montesano. Centre d'Art Contemporani Espais. C/ Bisbe Lorenzana, 31-33. De les 17.00 a les 10 del vespre. Girona.

Música: The Young Gods. Actuació d'aquest grup francès que trau profit de la manipulació de la música clàssica en una perfecta simbiosi amb el *rock*. Zeleste 2. C/ Pamplona, 88. A les 22.00 hores. Barcelona.

Exposició: Percepció: Fast Forward. Darrera *perfomance* de Das Synthetische Mischgeweb, grup experimental alemany de formació variable que cerca noves formes de percepció. Ultima representació. Transformadors. C/ Ausiàs Marc, 60. A les 20.30 hores. Barcelona.

Música: 9 Festival de *Jazz* a Terrassa. Actuació del grup Terrassa all stars. Centre Cultural Caixa de Terrassa. Rambla d'Egara, 344. A les 22.00 hores. Terrassa.

Cinema: Films realitzats als anys trenta pels fotògrafs Paul Strand i Ralph Steiner. Fundació Joan Miró. A les 12.00 hores. Parc de Montjuïc. Barcelona.

Teatre: *One more kiss*, obra representada per la Companyia italiana de Titelles Claudio Cinelli, dins del Festival Internacional de Titelles de Barcelona. Teatre El Llantiol. Poble Espanyol. Parc de Montjuïc. A les 02.00 hores. Barcelona.

BALEARS

Teatre: Representació de l'obra *A on anam?*, a càrrec del grup malloquí Picadís de S'Arenal. Teatre Principal. Dues funcions, a les 19.00 i les 22.00 hores. Palma.

Conferència: El pare Josep Amengual del Centre d'Estudis Teològics de Mallorca, parlarà sobre "L'Església, comunicació en la solidaritat en el món". Sala d'Actes de la Banca March. A les 20.15 hores. Palma.

Música: Dins dels "Concerts de Primavera", recital del duo de violoncel i piano format per Claudia Gabrielli i Sussanne Bradbury. Auditòrium. A les 20.00 hores. Palma.

Teatre: Representació de l'obra *Tot Déu al Cel*, a càrrec del grup Bunyola Teatre. Teatre Principal. A les 22.00 hores. El dia 12 a les 19.00 i a les 22.00 hores, i el dia 13 a les 20.00 hores. Palma.

Música: Dins del "III Cicle de Música Polifònica", actuació de la Coral Sagrat Cor. Església de Sant Felip Neri. A les 20.15 hores. Palma.

Música: Tarda d'òpera amb la interpretació de *Tosca*, de G. Puccini. Aula Tercera Edat. A les 18.00 hores. Palma.

Poesia: Organitzat pel Cercle Poètic, es celebrarà un Col.loqui sobre poesia, obert a la participació de tots els interessats. Col.legi Gabriel Alzamora. A les 18.30 hores. Palma.

Música: Actuació de la Banda de Música de Felanitx i del grup Rondalla de Maristel.la. Sala d'Actes. 20.00 hores. Costitx.

Exposició: Oscar Pous exposa les seves darreres obres. Sala d'Exposicions de la Biblioteca. Horari de matins i horabaixa. Maó.

Diumenge

Música: Banda d'Alzira. Director: Francisco Hernández. Orgue: Vicente Ros. Interpretaran obres de Johann Sebastian Bach, Eduardo López de Chavarri, Salvador Giner, José Serrano i Charles Saint-Saëns. 11.30 hores. Palau de la Música. València.
Teatre: *Funció de gala*, de Rodolf Sirera. Dirigida per Juli Leal. Interpretada per Rosana Pastor, Juli Cantó, Lluís Fornés, Empar Ferrer, Neus Agulló, Clara Esmeralda, Pep Palanca i Jaume Mallafré. Últim dia. Sala Rialto. Plaça de l'Ajuntament, 17. València.

Exposició: Meccano. El Centre d'Iniciatives i Recursos per al Joc organitza un recorregut per la història i possibilitats lúdiques d'aquest joc. Tallers monogràfics, material i models diversos a disposició de tothom fins al dia 9 de Juny. Casa del Mig. Parc de l'Espanya Industrial. De les 17 a les 21 hores. Barcelona.
Música: Actuació de Houston Person i Etta Jones Quartet, dins el Festival de *Jazz* de Terrassa. Centre Cultural de la Caixa Terrassa. Rambla d'Egara, 344. A les 12.00 hores. Terrassa.

Música: Concert de la Banda Municipal de música, dins dels concerts dels diumenges matins organitzats per l'Ajuntament de Palma. Parc de la Mar. A les 12.00 hores. Palma.
Hípica: Curses de Tret Enganxat, la típica especialització mallorquina de l'hípica. Hipòdrom de Son Pardo. A les 17.30 hores. Palma.
Golf: Campionat "Exagonal de Balears". Golf Son Vida. A partir de les 10.00 hores. Palma.

Dilluns

Música: Joaquín Palomares, violí. Aníbal Banados Lira, piano. 19.15 hores. Palau de la Música. València.
Música: Jove Orquestra de Cambra Pau Casals. Concertino-director: Miguel A. Tarrasó. 20.00 hores. Saló d'Actes del Centre Cultural de la Caixa de València. Plaça de Tetuan, 23. València.
Exposició: "Vanguardias italianas de entreguerras: futurismo i racionalismo". IVAM-Centre Julio González. Guillem de Castro, 118. Valènca.

Exposició: Pintures i escultures de l'artista Mariona Millà, realitzades en els darrers anys, on combina la força expressiva de colors i matèria amb sentit compositiu. Aula de Cultura Santa Eulàlia. C/Anselm Clavé, 24. De les 14.00 a 22.00 hores. L'Hospitalet de Llobregat.
Exposició: Inauguració de l'exposició de l'artista Ed Ruscha. Centre Cultural Caixa de Pensions. Passeig de Sant Joan, 108. A les 20.00 hores. Barcelona.

Seminari: Amb el títol genèric de La Societat Contemporània, es tractarà el tema de la "Dinàmica de les Institucions Polítiques". Aula de la Tercera Edat. A les 18.00 hores. Palma.
Cuina: Novament es presenta al públic la Mostra de Cuina Mallorquina que tant d'èxit ha tingut els darrers anys. Una oportunitat per a gaudir de les especialitat gastronòmiques de l'illa. Recinte Firal del Polígon de Llevant. Cada dia obert fins a les 20.30 hores. Palma.

Dimarts

Cinema: *Dublineses* (*The dead*) de John Huston. Film inclòs dins del cicle "Las películas de la década". 20.00 hores. Sala Juan Piqueras. Plaça de l'Ajuntament, 17. València.
Exposició: "Nàpols i el Barroc Mediterrani. La pintura mediterrània de 1630 a 1670". Museu de Sant Pius V. San Pio V, 9. València.
Música: María Garzón, piano. Concert inclòs dins del cicle "Música de Cambra". 20.00 hores. Saló d'Actes del Centre Cultural de la Caixa de València. Plaça de Tetuan, 23. València.

Dansa: *Derives*. Última creació de la prestigiosa companyia de dansa de Phillipe Genty. Espai A del Mercat de les Flors. C/ Lleida, 59. Fins al 20 de maig. A les 22 hores. Barcelona.
Música: Representació de *Carmen*, de G. Bizet, pel Cor d'Amics de l'òpera de Sabadell i l'Orquestra Simfònica del Vallès. Teatre Fortuny. Pl. Prim, 4. A les 22.00 hores. Reus.

Teatre: Representació de *Imatge Mullada*, a càrrec del grup Taula Rodona, dins de la I Fira de Teatre a Mallorca. A les 22.00 hores. Teatre Principal. Palma.
Exposició: Mostra amb el títol "Horitzó matemàtic". Capella de la Misericòrdia. Fins al dia 31. Palma.
Conferència: La historiadora de l'art Joana Maria Palou i Sampol parlarà sobre "El Patrimoni arquitectònic dels nostres pobles i la seva conservació", dins del cicle Xerrades de Primavera. Centre Social. A les 18.00 hores. Alaró.

Dimecres

Conferència: "La participació de la dona a la vida pública i política". Intervenen: Clementina Ródenas Villena, alcaldesa de València; Luz Coloma, de l'Associació d'Ames de Casa Tyrius; Tania de la Torre, periodista; María Ángeles Arazo, periodista. Moderador: Ferran Belda, director del diari *Levante*. 19.30 hores. Centre Cultural de la Caixa de València. Plaça de Tetuan, 23. València.
Música: Mano Negra. 23.30 hores. Arena Auditòrium València. Emilio Baró, 71-73. València.

Exposició: Col.lecció x Col.lecció. Recorregut per la fotografia europea a través de nou col.leccions de diversos museus. Entre els quals cal destacar l'obra de Steiner, Koudek, Molinnier i Gabriel Cualladó, presentat per l'IVAM. Palau Robert. Passeig de Gràcia, 107. Barcelona.
Música: Actuació de la *mezzo-soprano* Teresa Berganza. Interpreta obres de Garcia Leoz, Rodrigo i Rossini. Gran Teatre del Liceu. Rambla, 65. A les 21 hores. Barcelona.

Exposició: Mostra que sota el títol genèric de "L'avantguarda de l'escultura catalana", presenta al públic mallorquí un recull de l'obra escultòrica més significativa d'artistes com Joan Miró, Salvador Dalí, Àngel Ferrant, Jaume Sans o Ramon Marinel.lo, entre altres. Sa Llotja. Fins al dia 15 de juny. Palma.
Conferència: L'especialisteaveterinari Joan Oliver parlarà sobre "Les malalties del conill". Casa de Cultura de l'Ajuntament. A les 21.30 hores. Felanitx.

CANAL 9

Dijous

Divendres

Excalibur (1981, 130 minuts) de John Boorman. Protagonitzada per Nigel Terry, Helen Mirren, Nicholas Clay i Nicol Williamson. La millor adaptació de la llegendària història del rei Artur i els cavallers de la taula rodona. 21.35 hores.

Dissabte

Sonora (1969, 70 minuts) d'Alfonso Balcázar. Interpretada per George Martin, Gilbert Roland i Rosalda Neri. 14.55 hores.

Will: Gordon Liddy (*Will: Gordon Liddy*, 1983, 97 minuts) de Roger Leiberman. Amb Robert Conrad i Kathy Cannon. 18.20 hores.

La coartada (*L'alibí*, 1969) de Vittorio Gassman. Amb Vittorio Gassman i Luciano Lucignani. 23.30 hores.

TV3

Soldats de plom (*Toy soldiers*, 1984, 82 minuts) de David Fisher. Amb Jason Miller, Cleavon Little, Rodolfo de Anda i Terri Garber. Un grup de fan un creuer per la costa d'Amèrica Central. Per una broma, naufraguen. En aplegar a terra, part del grup és capturat per un batalló de la mort. La resta, tornen a Estats Units i organitzen un escamot d'alliberament. 21.45 hores.

Ninot diabòlic (*Devil doll*, 1963, 80 minuts) de Lindsay Shonteff. Amb Bryant Haliday, William Sylvester i Yvonne Romain. Història terrorífica sobre un ninot assassí. 15.35 hores.

Nosaltres, els vius (*For us, the living*, 1984, 87 minuts) de Michael Schultz. Amb Howard E. Rollins Jr, Irene Cara i Margaret Avery. Film sobre la lluita racial als Estats Units. 21.30 hores.

TV-1

Cristóbal Colón, de oficio descubridor (1982, 85 minuts) de Mariano Ozores. Protagonitzada per Andrés Pajares, Luis Varela, Fiorella Faltoyano i Juanito Navarro. Espècie d'astracanada el voltant de la mítica figura de Cristóbal Colon. La història es localitza en el Renaixement amb punts de referència contemporània referents al mapa polític espanyol. 00.40 hores.

Hombres intrépidos (*The long voyage home*, 1940, 100 minuts) d'Eugene O' Neill. Protagonitzada per John Wayne, Thomas Mitchell, Ian Hunter i Ward Bond. Un vell vaixell de càrrega navega per l'Atlàntic cap el port de Londres amb municions i explosius. La tripulació conviu amb l'amenaça dels submarins alemanys en plena guerra mundial. 00.50 hores.

Es grande ser joven (*It's great to be young*, 1956, 92 minuts) de Cyril Frankel. Amb John Mills, Cecil Parker i Jeremy Spenser. 16.05 hores.

Grupo Salvaje (*The wild bunch*, 1969, 137 minuts) de Sam Peckinpah. Amb William Holden, Ernest Borgnine i Robert Ryan. 22.25 hores.

Un tigre en la red (*Il tigre*, 1967, 101 minuts) de Dino Risi. 01.00 hores.

TV-2

Vida de mi vida (*Our very own*, 1949, 86 minuts) de David Miller. Protagonitzada per Ann Blyth, Farley Granger i Joan Evans. Una jove adoptada tracta de trobar els seus autèntics pares. 17.30 hores.

Muerte en Roma (*Rappresaglia*, 1972, 99 minuts) de George Pan Cosmatos. Amb Marcello Mastroianni i Richard Burton. 22.50 hores.

El fenómeno (1956, 84 minuts) de José Ma. Elorrieta. Protagonitzada per Fernando Fernán Gómez, María Piazzai, Antonio Riquelme i Juan Calvo. Una agència esportiva madrilenya aconsegueix fixar un famós futbolista rus. Però a Barajas el confonen amb un professor alemany. El futbolista és víctima d'intrigues i amenaces de mort. 17.45 hores.

Diumenge

Principiantes (*Absolute beginners*, 1985, 103 minuts) de Julien Temple. Amb per Eddie O'connell, Patsy Jensit i David Bowie. Film musical que barreja el *rock* i les baralles del carrer. 14.55 hores.

L'harem (*L'harem*, 1967, 90 minuts) de Marco Ferreri. Amb Carroll Baker, Gastone Moschin i Renato Salvatori. Tres homes es sotmeten als desitjos d'una dona. 22.20 hores.

El quart protocol (*The fourth protocole*, 1987, 118 minuts) de John Mac Kenzie. Protagonitzada per Michael Caine, Pierce Brosnan, Joanna Cassidy i Alan North. Un agent soviètic atemptarà contra una base nord-americana a Gran Bretanya. Vol fer esclatar una bomba atòmica en les proximitats de la base. Un agent britànic ho descobreix i intenta evitar-ho. 16.20 hores.

Arreglo de cuentas en San Genaro (*Operazione San Gennaro*, 1966, 97 minuts) de Dino Risi. Amb Nino Manfredi, Senta Berger i Mario Adorf. 16.05 hores.

1941 (1979, 113 minuts) de Steven Spielberg. Amb John Belushi, Nancy Allen i Dan Ackroyd. El film narra la història que es viu a Califòrnia durant el començament de la segona guerra mundial. 21.55 hores

La rebelión de los bucaneros (1971, 88 minuts) de José Luis Merino. Amb Charles Quiney, Satan Cooper, Loretta Tovar i María Pía Conte. 10.30 hores.

Después de...II. Atado y bien atado (1980, 80 minuts) de Cecilia Bartolomé. Documental que mostra els canvis polítics i socials ocorreguts després de la mort de Franco. 00.15 hores.

Dilluns

Fría como un diamante (*Lady Ice*, 1973, 90 minuts) de Tomas Gries. Protagonitzada per Donald Schuterland, Jennifer O'Neill, Robert Duvall i Patrick Magee. La policia segueix la pista d'un robatori de tres milions de dòlars que els lladres han amagat en una barra de gel. El cap de l'organització és una bella lladre coneguda al món de la-xusma com Lady Ice. 21.35 hores.

El campió (*The champ*, 1979, 122 minuts) de Franco Zeffirelli. Amb Jon Voight, Faye Dunaway, Ricky Schroder i Jack Warden. Pel.lícula lacrimògena que tracta el tema de la custòdia dels fills de pares divorciats. Un xiquet es veu obligat a anar-se'n amb la seua mare. Però el seu pare torna a la boxa per aconseguir per al seu fill un futur sense problemes. 21.45 minuts.

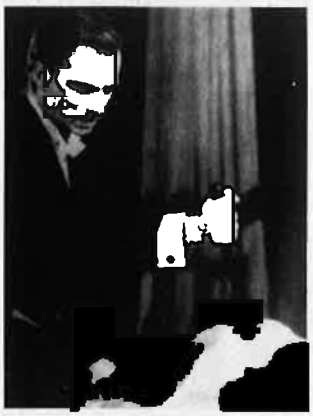
La abeja reina (*Una storia moderna: l'ape regina*, 1963) de Marco Ferreri. Pel.lícula protagonitzada per Ugo Tognazzi, Marina Vlady, Walter Giller, Igi Polidoro i Nino Vingelli. 1.00 hores.

Torero a la fuerza (*The kid from Spain*, 1932, 87 minuts) de Leo McCarey. Amb Eddie Cantor, Lyda Roberti i Robert Young. Una bona comèdia musical en la qual un home és confós amb un torero. 17.30 hores.

Algo en que creer (*Mass appeal*, 1984, 87 minuts) de Glenn Jordan. Amb Jack Lemmon, Zelko Ivanek, Charles Durning i Louise Latham. 22.30 hores.

Dimarts

Noche de riesgo (*Danger in the dark*) de Sergio Gobbi. Interpretada per Stephane Ferrara, Christiane Jean i Daniel Ubaud. Un boxador professional lluita pel títol europeu dels pesos mitjans. Manté una relació amb una presentadora de televisió. Perduda tant la relació sentimental com el combat, busca situacions de risc en la nit. 23.10 hores.

Frenesí (*Frenzy*, 1971, 111 minuts) d'Alfred Hitchcock. Amb Jon Finch, Barry Foster i Alec MacCowen. Per culpa d'un maníac sexual que estrangula amb corbates les dones, un ex-pilot de la RFA es veurà acusat d'un dels crims. 22.20 hores.

El doctor Mabuse (2a. parte) (*Dr. Mabuse der spieler II*, 1922, 95 minuts) de Fritz Lang. Amb Rudolf Klein-Rogge. 1.00 hores.

Tu y yo somos tres (1962, 89 minuts) de Rafael Gil. Protagonitzada per Analía Gadé, Alberto de Mendoza, José Rubio i Katia Loritz. Quan Manolina acudeix a l'encontre de Manolo, un promés que només coneix per correspondència, la seua sorpresa no pot ser major. Aplega acompanyat del seu germà bessó i a més siamès. 17.30 hores.

Dimecres

Terciopelo azul (*Blue Vellvet*) David Linch. Protagonitzada per Dannis Cooper i Isabela Rossellini. Escabrosa història que fa trontollar les bases del *american wave of live*. Excepcional la seua banda sonora que ha estat rebaixada a sintonia d'un producte lacti. 21.35 hores.

Angoixa (1986, 90 minuts) de Josep Joan Bigas Luna. Protagonitzada per Zelda Rubinstein, Michael Lerner, Talia Paul i Angel Jové. Uns joves van a una sessió matinal de cinema. Els aspectes hipnòtics del film que veuen fa que es trobin en una estranya situació. L'espectador veurà un film durant el qual estarà sotmès a missatges subliminals i a una forma suau d'hipnosi. 22.15 hores.

La república perdida II (1983) de Miguel Pérez. Segona part del documental de nacionalitat argentina que tracta el tema del colp d'estat i la dictadura militar a Argentina. 1.00 hores.

Pepita Jiménez (1975, 99 minuts) de Rafael Moreno Alba. Amb Sarah Miles, Stanley Baker i Pedro Díaz del Corral. Molt mediocre producció, empresa després de *Tormento* i *La Regenta*. Horrorosa adaptació de la novel.la de Juan Valera. 17.30 hores.

The three Wishes of Billy Grier (1984) de Corey Blechman. Amb Ralph Macchio i Betty Buckley. 23.30 hores.

CRÍTICA

El sentit còmic i el sentit tràgic de la vida

CINEMA

Delitos y faltas. *Direcció i guió: Woody Allen. Fotografia:Sven Nykvist. Intèrprets: Martin Landau, Woody Allen, Alan Alda, Mia Farrow, Angelica Huston, Sam Waterston. EUA.1898*

Hi ha qui lamenta que les pel.lícules de Woody Allen siguin progressivament melangioses, dramàtiques, i troba a faltar l'humor desbocat, feliç dels seus començaments. ¿*Annie Hall* o *Septiembre*? Aquesta seria la qüestió. Però no és la qüestió. Perquè Allen fou sempre procliu a la malenconia i al pessimisme. I les preocupacions metafísiques –una de les seves comèdies curtes es titula *Dios*, com si res– no falten ni en les seves comèdies més desgavellades. Així, *La última noche de Boris Grushenko –Amor y muerte* és el més eloqüent títol original– on acabaran afusellant l'infeliç heroi per una broma pesada del més amunt esmentat Déu... El cas és que, amb el temps, aquest còmic ficat a cineasta s'ha atrevit, cada vegada més segur d'ell mateix, no ja a imitar els seus ídols, Bergman i Fellini, sinó a escriure i dirigir pel.lícules cada vegada més serioses, construïdes i acabades amb un impecable zel artesanal. I ha acabat per aconseguir que el públic respecte i accepte –i compre– les seves obsessions. Per no dir una cosa que mai va aconseguir el Chaplin d'*Una mujer de París*: que el públic accepte una pel.lícula on ell no és el protagonista.

Dins d'un ordre. Perquè el seu contracte amb els executius d'Orion –els mateixos que impulsaren els inicis de la seva carrera en United Artists– preveu que ha d'actuar en una de cada tres pel.lícules que dirigesca per a la companyia. *Delitos y faltas* és la feliç excepció del seu darrer trio de realitzacions. I ha aprofitat aquesta necessitat per a intentar un curiós experiment –Allen és un dels pocs directors americans d'avui que cerquen, s'arrisquen– i que consisteix en una inusual síntesi de comèdia i drama. No per atzar hi ha una cita directa en *Matrimonio original*, l'única comèdia d'Alfred Hitchcock, un altre humorista sever.

Allen es posa, doncs, davant de la càmera per a contar-nos la trista història d'un documentalista fracassat, que s'entén malament amb la seva dona i que ha d'acceptar, a falta d'un treball millor, l'encàrrec d'un retrat firmat d'un cunyat que odia –un pròsper petulant, odiós productor de televisió– el qual a més li furtarà la dona que s'estima. Es un personatge i una història de bessons d'altres, no ja més tristos, sinó que voregen la tragèdia: els turments d'un oftalmòleg d'èxit, aclaparat per una amant neuròtica i obsessionada, víctima final d'un assassí de la màfia, proporcionat gentilment per un germà ben relacionat.

Aquestes dues línies narratives contraposades, però, es complementen, s'enriqueixen admirablement. I les nostres dues ànimes turmentades es troben, es coneixen en una festa d'esponsals, per a confrontar les seves experiències, una de les grans escenes del cinema dels últims anys. Perquè Allen ha après a sentir, contar, el pes insondable, la ironia sense límits de la vida humana.

José Luis Guarner

DISSENY

Un manifest que ve d'Itàlia

En l'erm actual del debat crític sobre disseny gràfic els italians s'han despenjat amb un manifest (benvingut sia) que posa al dia una qüestió fonamental: la transcendència del projecte gràfic en la dècada que encetem.

A criteri de les forces vives de la cultura visual italiana (el manifest el signen els més distingits professionals –joves i vells–, crítics, historiadors, fotògrafs, il.lustradors, etc.) el disseny gràfic, considerat l'element central, assolirà als anys noranta una posició estratègica en la cultura del projecte. Des de l'autoritat moral d'una cultura que té en l'arquitectura del Renaixement la primera referència històrica de pes en la guia de les disciplines del projecte, els italians certifiquen que aquest paper específic va concloure apoteòsicament als anys trenta.

Capdavanters en el desenvolupament del disseny industrial dels anys cinquanta ençà, els italians consideren –amb la força moral que els avala– que als anys seixanta el disseny d'objectes (mobiliari, electrodomèstics, vehicles automòbils, etc.) va prendre el relleu en el paper coordinador conceptual de la cultura projectual, en la transició de la producció al consum.

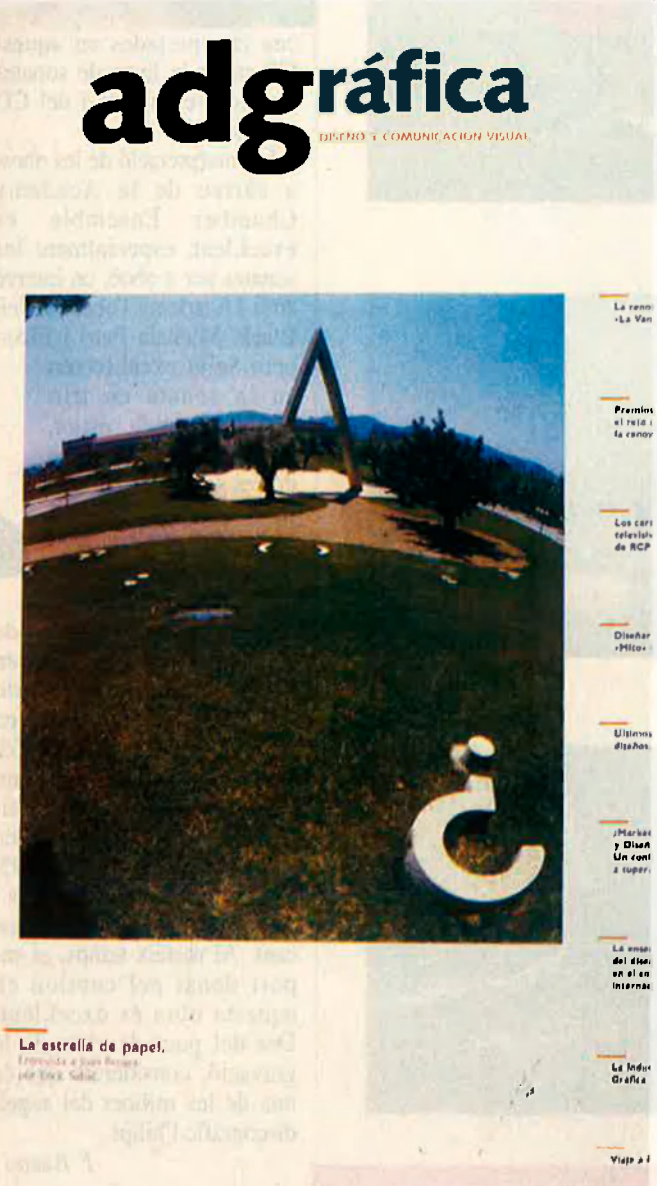
Ara, en plena vigència de la cultura de la imatge i gràcies al poder de la indústria dels mitjans de comunicació, la torxa de la responsabilitat projectual davant la societat ha de passar inevitablement a mans del disseny gràfic. De fet, aquesta tesi no és nova. Resumeix posicions teòriques prou conegudes: Wright Mills, Dorfles, Habermas i Moles, per a citar els més coneguts, han insistit de sobres, des de diversos plantejaments, en la responsabilitat que plana sobre els dissenyadors gràfics.

En fer seva aquesta tesi que podeu llegir sencera al número 1 de la nova revista *Adgràfica*, editada per l'ADG/FAD, els italians encaren amb valentia la reivindicació de la qualitat del projecte i la responsabilitat davant l'audiència, al temps que reclamen un compromís professional internacional capaç de dur a terme una acció cultural intensa i coordinada.

Això no obstant, en un país com el nostre, que s'omple la boca de disseny, els "petits demiürgs" que segons el sociòleg Abraham Moles som o serem els dissenyadors gràfics en aquesta dècada agònica, no semblen gens afectats per aquesta responsabilitat social que l'omnipotència de la indústria de la comunicació ens ha servit en safata.

Això sí, l'efecte hedonista d'aquesta demiürgia l'hem assumit molt a gust. Potser massa, perque amb la frivolitat que caracteritza les modes (i no els modes) els petits demiürgs no tindran temps de madurar, i corren el risc que la responsabilitat del projecte gràfic sigui mentrestant liderat pels aprenents de bruixot, que és el destí natural dels petits demiürgs que no creixen.

Enric Satué

DISCOS

Händel

Händel: 3 sonates per a oboè. *3 trio-sonates (sonates en trio). Academy Chamber Ensemble*

Les obres interpretades en aquest compact disc abasten dos aspectes diferents dins de la nombrosa producció musical de cambra de Georg Friedrich Handel: d'una banda, les sonates *a solo* i, de l'altra, les sonates en trio. Les sonates *a solo* creiem que són les sonates més representatives, ja que responen al model barroc de melodia acompanyada pel baix continu. Les sonates *a solo* que s'inclouen ací són sonates per a oboè, i pertanyen a l'Op. 1 del compositor alemany resident a Anglaterra. Tres són les sonates: la primera en la tonalitat de *do* major HWV 366, la segona en *si* bemoll major HWV 357, i la tercera en *fa* major HWV 363 a. Són totes obres de joventut i que revelen la influència d'Arcangelo Corelli i els seus deixebles. Dos d'aquestes sonates tenen moviments de dansa: una *bourrée* anglesa (la HWV 366 i la 363 a). A més, la sonata en *fa* major incorpora un minuet final.

La sonata en trio és un dels gran gèneres instrumentals del barroc, el qual fou tractat per la quasi totalitat dels compositors de l'època. Dos instruments melòdics, generalment aguts, són acompanyats per una tercera melodia, que és la que constitueix el baix continu. La sonata en trio per a dos violins i baix continu és una de les formes més típiques del Barroc, encara que s'empraren quasi totes les combinacions instrumentals. Un altre exemple de sonata en trio també present és el HWV 405. Per acabar, la sonata per a dos flautes travesseres i continu en *mi* menor, HWV 395, al temps que introdueix un contrast modal dins de les pe-

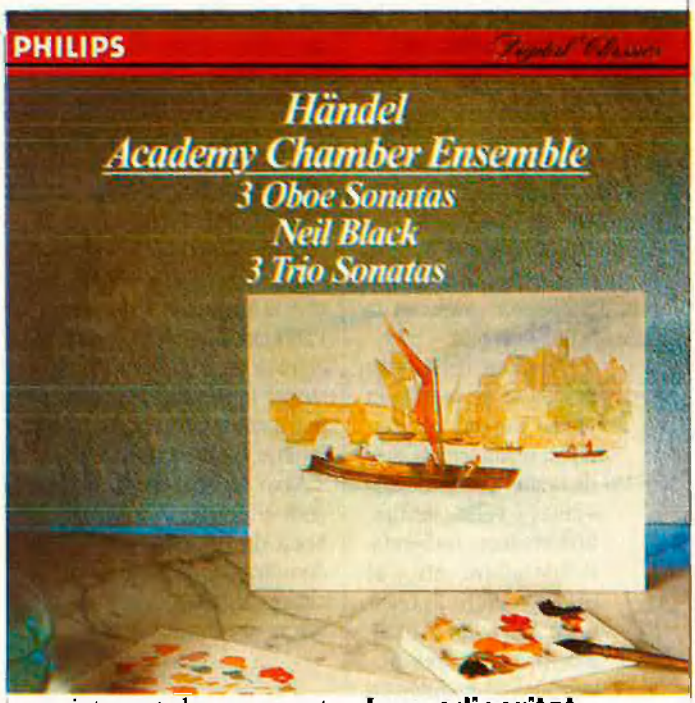
MEYBA®

ces interpretades en aquest CD tanca la llista de sonates en trio presentades i del CD en general.

La interpretació de les obres a càrrec de la Academy Chamber Ensemble és excel.lent, especialment les sonates per a oboè, on intervé amb l'Academy l'oboista Neil Black. Michala Petri i Elisabeth Selin excel.leixen en la sonata en trio HWV 405 en *fa* major, fent sonar les flautes dolces sopranos. Pel que fa a Kenneth Sillito i Malcolm Latchem, hem de dir que difícilment es pot trobar una versió tan convincent des del punt de vista de l'estètica barroca, en interpretar la sonata en trio per a dos violins i continu en *si* bemoll major, HWV 338. Per la seua banda, William Bennett i Trevor Wye ofereixen una versió de la sonata en trio en *mi* menor HWV 395, per a dos flautes travesseres i continu que ens pareix refrescant. Al mateix temps, el suport donat pel continu en aquesta obra és excel.lent. Des del punt de vista de la gravació, considerem que és una de les millors del segell discogràfic Philips.

F. Bueno

MÚSICA

La mediocritat interpretativa

Conjunt Honved. *Palau de la Música, dimecres 11 d'abril de 1990, 20.15 hores.*

Teníem molta il.lusió per acudir al recital del Conjunt Honved. Era l'única incursió en la *música antiga* de tipus vocal que el Palau havia preparat per aquesta primavera. I la música antiga és una música obligada –en línies generals– en la programació de l'Auditori. El públic també s'oblida d'aquesta riquíssima i desconeguda parcel.la de la música clàssica. I com que no és coneguda, no és popular; excepte per a una minoria de joves addictes. És el lluç que es mossega la cua. Si no es dóna publicitat, no es coneix. Si no es coneix, la gent no acudeix. I si les masses no mostren interès per aquest tipus de música, no és rendible per a la publicitat.

Així, i si exceptuem el recital de l'Orfeó Universitari de València, aquest ha estat l'únic conjunt estranger que ha interpretat música antiga, al

Palau, en aquesta temporada. D'altra banda, el recinte musical amb prou feines estava cobert en la meitat de les localitats. Malgrat això, els assistents al recital esperàvem gaudir amb aquest tipus de música, que abasta des de l'Edat Mitjana fins al Renaixement i, inclús, el Barroc primitiu. Però el conjunt hongarès no va satisfer les nostres il.lusions.

Una de les primeres desil.lusions fou la supressió de l'obra amb la qual començava el recital: l'interessant *Magnificat* de John Dunstable, un compositor anglès del segle XV, mestre de l'escola franco-flamenca, des del punt de vista estilístic.

La interpretació de Palestrina (*Pueri hebraeorum*), Ludovico Viadana (*Ave veru m corpus*) i Giovanni Croce (*Cantate Domino*), constituí l'únic detall rel.levant d'aquest conjunt de veus masculines, on els contratenors aconseguiren un timbre líric i espiritual, i les peces –cantades pel cor en conjunt– resultaren de bella factura.

Les obres de Thomas Tallis, compositor amb el qual finalitzava la primera part, foren pobrament interpretades, (els membres del cor inclús van perdre el to esperant el final).

La segona part, la *Missa de Szekszárd,* de Liszt, ens projectava cap a un altre horitzó sonor, fora ja de la música antiga: l'obra religiosa del compositor romàntic hongàres. Una obra de menor entitat respecte a la seua producció orquestral i pianística.

Els cantants solistes, encara que en els seus currículums figuraven intervencions com a solistes en alguna obra com el *Rèquiem* de l'esmentat compositor, no podien negar el fet de ser cantants de cor. I, és clar, les interpretacions foren amateurs i no professionals, plenes d'errors, i faltes d'una tècnica vocal exigible per a cantar una partitura solista. Especialment lamentable fou el tenor solista Janos Gurszky.

Per acabar, fou lamentable també el fet de no tenir un mínim currículum de l'organista, Tamas Bodiss, el qual tingué una actuació digna, dins de la mediocritat general.

F. Bueno

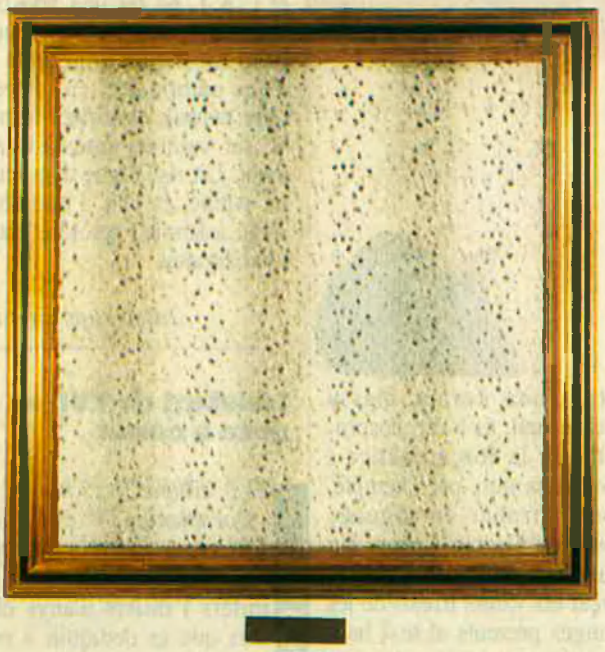
Carmen i Ana Navarrete: mà a mà amb l'escultura

ART

Galeria Rita Garcia i Sala de La Caixa de Pensions, València.

Continuem assistint, en l'actual horitzó de l'art valencià, a la proliferació del quefer escultòric.

Curiosament, hem tingut ocasió d'assistir a una sèrie de mostres, totes coincidents cronològicament, en les quals les escultores valencianes han exposat en diversos espais de la nostra ciutat els seus respectius treballs. Ens referim en concret a les mostres d'Ángeles Marco, a l'exposició de Carmen Navarrete, d'Ana Navarrete i a la de Salomé Cuesta. Tot un rècord de coincidències.

Carmen Navarrete ha donat en aquesta ocasió un gran pas qualitatiu en el seu quefer, obrint-lo a altres influències i a altres dimensions, però mantenint la seua predilecció per certs materials constructius, pels jocs de l'intern i l'extern, dels efectes entre escenogràfics i intimistes. Les seues *e s-tances* –amb aquest sentit de *penetració* i *permanència* que el mateix terme comporta– de semblants característiques constructives, ofereixen quatre opcions d'*environnements* individualitzats, des d'aquells que rellig hàbilment tota una tradició artística, per constituir d'una vegada altres habitacles que, tots plegats, marquen un trajecte seriat en l'espai de la galeria.

Així, Carmen Navarrete combina el recurs a la instal.lació, a les formes constituents de jocs espacials, a les concepcions fortament estructuradores amb mínims elements, a la confrontació d'experiències preceptives diverses i a l'evocació contraposada de suggerències diferents. D'altra banda, Ana Navarrete ha anat desenvolupant, a través de les seues coherents propostes, un món ple sobretot d'intimisme i privacitat. Intensament reflexiva –tal volta fins a extrems sorprenents– sembla haver-se proposat de forma prioritària la reformulació de les més com-

plexes experiències personals abocades en escarits protocols d'intervenció artística: simples, esquemàtics i fins i tot elementals en la seua resolució nua. D'ací la seua sagacitat. No amaga ni posa fre al poder de la *conscient innocència* transmutada en bisturí per la mirada. Sempre ens pot inquietar precisament per la seua directa irrupció, per la seua immediata efectivitat per a reformular qüestions.

Concepció, procés i percepció solen agermanar-se sense excessives sofisticacions. Ana Navarrete prefereix no emmascarar sinó descobrir, no dissimular sinó mostrar. I aquesta és la sorpresa que ens espera: volem llegir molt més que allò escrit. Una frase, unes lletres retallades, un espill, unes inicials o una definició se'ns ofereix en la seua oberta nuesa. Però ella sap que prendrem tots aquests elements només com a punt de partida, com a d'altres presències virtuals. I ací prefereix amagar-se i abandonar-nos a la nostra sort, sense compassió.

Allò que era inicialment una simple contraposició, un enllaç conceptual, una autoreferència, una duplicitat o una cita es transforma, per la nostra apetència associativa, en un grapat de cireres quasi interminable. Però aquesta és ja responsabilitat nostra i no seua. Per això la innocència conscient és perillosa en la seua sincera sagacitat quan traspassa els límits d'allò privat. I el món d'Ana Navarrete és, fonamentalment i essencial, un espill d'intimitat que rebutja vestir-se amb guarniments complexos i, en traduir-se en formes elementals, arriba a ser sumament revulsiu i inquietant. Ens deixa lliures i no ens angoixa.

Aquest és el seu mèrit. Aconsegueix que ens sentim innocents, amb ella, o perduts.

Romà de la Calle

Variacions sobre el retorn d'Ulisses

TEATRE

El hombre que murió en la guerra, *d'Antonio i Manuel Machado. Versió i direcció de Pedro Álvarez-Ossorio; muntatge del Centro Andaluz de Teatro.*

Hi ha en l'*Odissea* diversos episodis que poden ser considerats plenament dramàtics o, com a mínim, són susceptibles d'un tractament teatral. Així ho han entès nombrosos escriptors que, al llarg de la història, adés n'han dramatitzat alguns, adés se n'han servit per fer una recreació més o menys lliure. En el cas que ens ocupa, els germans Machado van construir aquesta peça (pràcticament desconeguda, d'altra banda) jugant amb els elements simbòlics que es desprenen de l'arribada d'Ulisses a la seua pàtria. No hi ha ací esposa fidel ni pretendents ambiciosos, però s'hi manté l'episodi de l'anagnòrisi (recordem el primer capítol de la *Mímesi* d'Auerbach), ja que del que es tracta és de reflexionar –molt en la línia d'altres dramaturgs espanyols contemporanis seus, Unamuno especialment– sobre el problema de la identitat, d'una identitat que no és tant el fruit mecànic de la sang o de l'herència com de les relacions socials i afectives establertes al llarg de la pròpia existència.

Apunta encertadament al programa Pedro Álvarez-Ossorio, director i responsable de la present versió, les dificultats de dur a l'escena un text d'aquestes característiques, carregat de símbols ben elaborats, és cert, però exposats d'una forma massa intel.lectual, és a dir, desproveïts de la força poètica i evocadora que, per exemple, podem trobar en algunes obres de García Lorca: Un muntatge en la línia de reforçar els valors irreals de les imatges presents al text hauria estat una opció més aviat perillosa: no fa tant de temps que tinguérem ocasió de patir les conseqüències d'una opció semblant amb el muntatge d'*El hombre deshabitado* d'Alberti. Per sort, Álvarez-Ossorio crec que ha fet una tria intel.ligent (molt ben servida per la proposta escenogràfica d'Andrea d'Odorico i Mario Bernedo) i ha sabut crear una atmosfera adequada per a emmarcar uns diàlegs que, altrament, podrien semblar-nos una mica massa retòrics i, fins i tot, forçats. Particularment brillants em semblen solucions com la de la suspensió del temps i la de mantenir no sols una unitat espacial (qüestionada, això sí, amb l'ús de la plataforma giratòria i les projeccions) sinó també una presència –quasi ritual– dels personatges en escena. Afegim, finalment, que el to general dels intèrprets és més que correcte i contribueix decisivament, amb la seua contenció, a mantenir la coherència d'aquest muntatge d'una obra, malgrat tot, difícil i en molts aspectes llunyana a la nostra sensibilitat.

No hi ha dubte, doncs, que el C.A.T. ha fet una aposta, important, en seleccionar una peça molt poc coneguda i d'uns autors que, en el terreny teatral, es troben lluny de ser valorats entusiàsticament. Un risc digne d'un teatre públic, és clar, i que s'ha sabut assumir i resoldre amb total dignitat

Josep Lluís Sirera

L'elefant de TVE es posa a córrer

TELEVISIÓ

TV1, dilluns 23.25 h.

Documentos TV és el primer espai que teòricament s'haurien de trobar d'aquí a milers i milers d'anys els sers que es dediquin a rebuscar la nostra civilització entre runes. Es creu en la representativitat contemporània d'aquest programa informatiu d'ençà que el 27 d'octubre de 1986 va donar sostre a la primera autocrítica de TVE, tot reconeixent –entre al-

tres pecats– l'espoli de material filmat, que *Starsky y Hutch* era un telefilm feixista i que *Mazinger Z* reproduïa l'esquema dels adults en el qual la violència és imprescindible per a guanyar.

Documentos TV és per la seva pròpia definició nominal un recull viu de la nostra època i és per la seva estructura, la galeria noble on llueixen les peces informatives més destacades de les cadenes internacionals. De vegades, a causa de la mancança de periodisme d'investigació a Torrespaña, el racó dels dilluns és també l'únic on és possible gaudir del periodisme d'investigació, del periodisme de sabates brutes, que no s'ha de confondre amb el d'espardenya. Si la televisió pública moderna té el lema d'*informar, informar, informar,* espais com *Documentos TV* són el seu símbol. Anem més enllà: si *Documentos TV* va bé, TVE va bé, i a la inversa.

L'emblemàtic programa ja ha donat els signes puntuals que alguna cosa està canviant al capdamunt de l'Ens Públic, arran de l'excepcional reportatge emès un diumenge a finals d'abril per la televisió francesa (TF-1) sobre la farsa judicial que van patir els tirans de Romania, Nicolae i Elena Ceausescu, el passat desembre. La història de la casa d'aquestes imatges a càrrec de TVE és plena d'elements estimulants i inèdits en l'ex-monopoli. Primer: el director, Ramon Colom, compra el reportatge perquè el veu des de Canes, on està treballant. Això són reflexos. Segon: TVE demana un unilateral amb París –que es carríssim quan es tracta d'un material llarg– per tenir *Caida, juicio y muerte de Ceausescu* la mateixa nit del dilluns. Tercer: les imatges van arribar massa tard (10 del vespre) per traduir-les i aixecar el *Documentos TV* previst, però TVE va desfer la seva programació comercial del dimecres següent –sí, sí, amb anuncis– per col.locar un testimoni televisiu de transcendència històrica i sense publicitat. Senyors, alguna cosa es mou en el fins ara elefant hivernat de TVE.

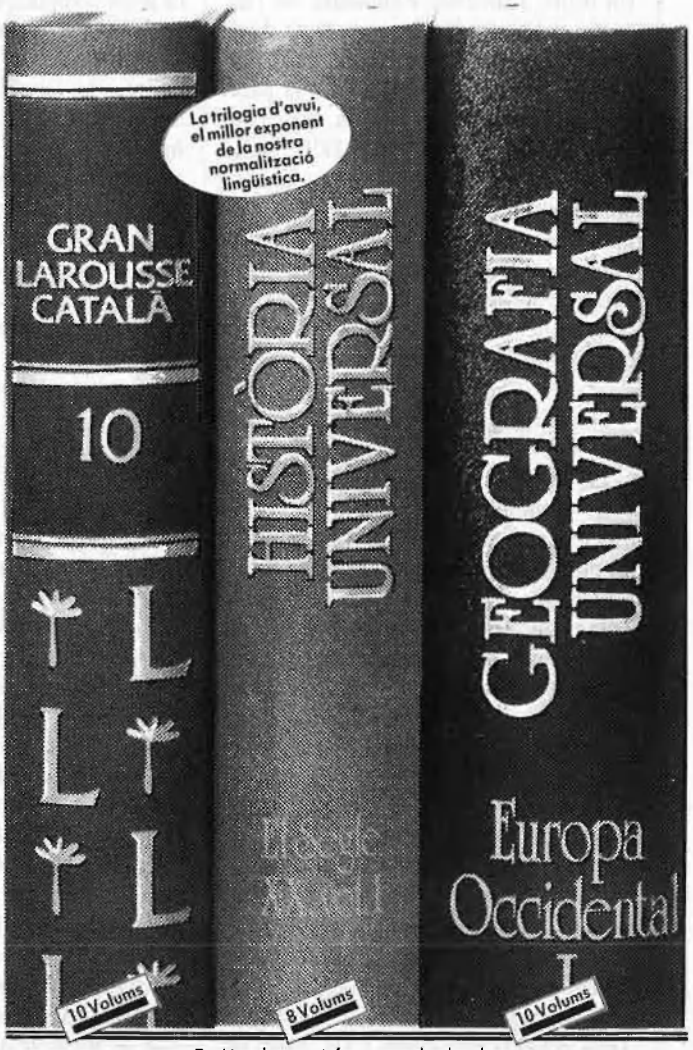

El document de Ceausescu va ser espatllat finalment per la pèssima traducció –d'espardenya– i per les *finestre stes* d'uns inoportuns comentaristes que trepitjaven els passatges més importants. No es pot posar en quarentena l'afirmació que els morts de la revolució romanesa ja no són els milers que estem sentint en el *judici,* sinó un centenar, perquè aquesta ucronia ben intencionada té resultats perversos i desvirtua el document original. Però, ben mirat, val més pecar per excés de zel que per excés de ganduleria.

Ramon Miravitllas

LES OBRES BÀSIQUES UNIVERSALS MÉS ACTUALS

GEOGRAFIA UNIVERSAL
Realitzada amb la col·laboració del Departament de Geografia de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB).
HISTÒRIA UNIVERSAL
Doctors universitaris, coordinadors científics de l'obra: Jordi Cassasas, Salvador Claramunt, Pere Moles, Eduard Ripoll, Josep Termes i Javier Tusell.
GRAN LAROUSSE CATALÀ
262 000 definicions. L'enciclopèdia universal més nova de Larousse, adaptada pels millors especialistes del país.

CATALANA DE SUBSCRIPCIONS
Rosselló, 508
08026 Barcelona
Tel. 433 08 62

Desitjo rebre més informació sobre les obres
☐ GEOGRAFIA UNIVERSAL, ☐ HISTÒRIA UNIVERSAL i
☐ GRAN LAROUSSE CATALÀ.

Nom _____
Adreça _____ Tel _____
D.P. _____ Població _____

CULTURA

L'obra d'Edmond Rostand, l'autor de Cyrano de Bergerac és filla les pompositats romàntiques

Història i anècdota dels dos 'Cyranos'

Quasi un segle després de la seva estrena, París viu de cor l'esperit del Cyrano, de la mà dels dos grans actors que són Jean paul Belmondo i Gerar Depardieu.

Aquests dies París viu una de les seves paradoxes: l'apassionament renovat per l'obra teatral d'Edmond Rostand *Cyrano de Bergerac*. Darrerament, els màxims artistes del cinema francès representen l'il.lustre i tòpic personatge. Un d'ells, Jean Paul Belmondo, en l'escenari del teatre Marigny de París. L'altre, Gerard Depardieu, protagonitza un film de Jean-Paul Rappeneau. I la paradoxa es repeteix una vegada més, com en el moment de l'estrena el 1897, ara fa quasi un segle, l'entusiasme per aquesta obra que no correspon en absolut al moment literari, estètic, social i artístic de França. *Cyrano de Bergerac*, el 1990, no deixa de ser tan anacrònic, tan contra el corrent literari com en el moment en què es va estrenar, el 1897.

AL PARÍS DE FI DE SEGLE

En els últims anys del segle passat, a París triomfaven les tensions polítiques, espetegaven els escàndols financers, es produïa l'exacerbació del nacionalisme, l' *afer Dreyfus* –no oblidem que Emile Zola publica el seu manifest *J'accuse* un mes després de l'estrena de Rostand– i s'encetava el moment més racionalista i anticlerical de la Tercera República. I si el gran poeta era Stephan Mallarmé, el novel.lista triomfant fou Emile Zola i els seus deixebles, naturalistes sinistres i avorrits. I el teatre estava en mans d'homes tan rigorosos i realistes com Antoine, que pretenia que les seves representacions de teatre fossin exactes a la vida. Així doncs, els decorats d'Antoine esdevenien tan reals, tan precisos, tan complets i esgarrifosos com la descripció d'una novel.la naturalista i els autors no podien ser una altra cosa que Henri Becque, tan enutjós, maligne i concís, o Octavi Mirbeau que, satíric i amarg, tenia una certa grapa, o personatges molt pitjors com Paul Hervieu Bataille. Tot plegat de poca qualitat, menys encara que el *Cyrano* de Rostand. Només al teatre còmic continuava el gran prestigi de París amb dos noms: Courteline i Feydeau, que encara duren.

El conjunt no resulta extraordinari, si es té en compte que a l'última dècada del segle XIX el teatre representava el màxim prestigi com a espectacle i s'oferia en totes les seves formes: drama, comèdia, vodevil, gran guinyol, opereta, gran òpera i ballet. Llavors els escenaris atreien els espectadors, perquè de fet no existia un altre espectacle ciutadà, ja que el cinema s'acabava de presentar a París.

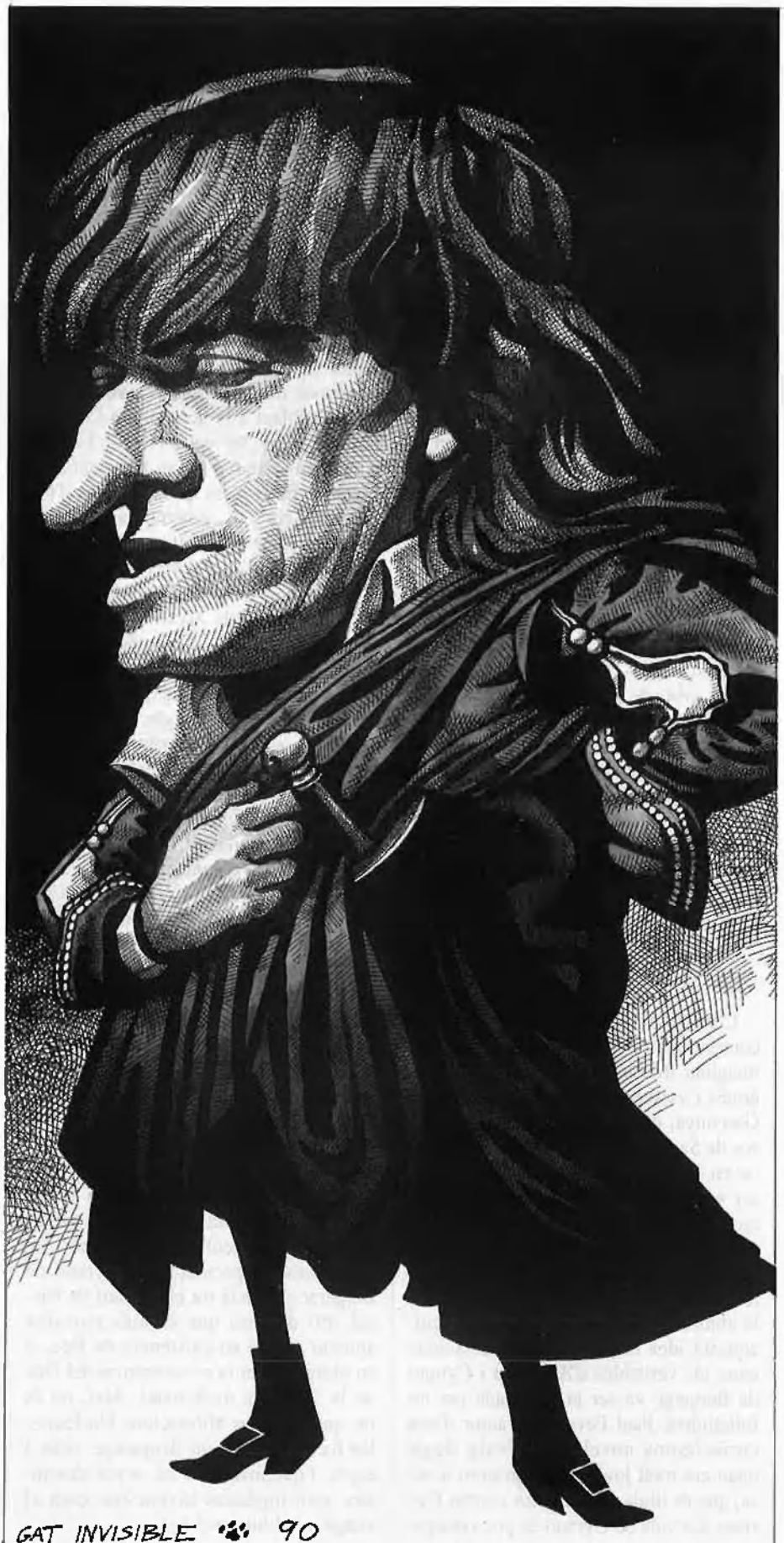
Tot just els germans Lumière el novembre de 1895 havien donat a conèixer el seu invent –en el que no creien com a lucratiu– al Salon Indien del Grand Café del Boulevard des Capucines.

EDMOND ROSTAND L'AFORTUNAT

L'autor de Cyrano, Edmond Rostand, havia nascut a Marsella d'una família de la bona burgesia, gent rica i lletraferida. (El seu pare va perpetrar no menys de sis llibres de poemes mediocres, però plens d'una bona voluntat adorable). Més tard, la família Rostand es va traslladar a París. Com que no tenien cap preocupació d'ordre econòmic, Edmond Rostand va estudiar al primfilat i formalista col.legi Stanislas de París, on fou condeixeble de Marcel Proust, encara que no van lligar cap amistat . Hem de dir que des del primer moment el tendre Rostand va escriure amb una facilitat prodigiosa. Més tard es va enamorar d'una poetessa, Rosamond Gérard, aquella que es va inventar aquell vers: "Avui t'estimo més que ahir i menys que demà", que ha estat un notable eslògan d'una acreditada indústria de joieria per a promoure la medalla de l'amor. Diguem que malgrat les infidelitats un xic indiscriminades del malaltís Edmond Rostand, el matrimoni va suportar totes les proves i dels dos poetes van ser fills el biòleg Jean Rostand, que va pertànyer a diverses societats científiques, i que com el seu pare fou també membre de l'Acadèmia Francesa, i el poeta Maurice Rostand, home de poc vent a la flauta –lírica, s'entén.

APAREIX L'ACTOR COQUELIN

El cas és que Edmond Rostand havia fet uns intents més o menys reeixits de triomfar en el teatre. Després el lligà l'amistat –possiblement primer voluptuosa i després maternal– de Sarah Bernhardt, que tenia vint-i-quatre anys més que ell. I a casa de Sarah Bernhardt, Rostand conegué un dels grans actors de la segona meitat del segle XIX: ens referim a Constant Coquelin. Era l'únic monstre sagrat –frase inventada posteriorment per Jean Cocteau pensant en aquest– que es podia comparar a Sarah Bernhardt. Constant Coquelin no sols fou un gran actor: era l'actor. Va lluir en totes les especialitats del teatre francès clàssic, romàntic i còmic i ha restat com el més gran intèrpret de les obres de Molière que s'hagi conegut. Coquelin, el 1896, s'havia barallat amb la tirànica Comédie Française i havia muntat una companyia seva i cercava peces que es poguessin convertir en una novetat detonant. Com que era home perspicaç –ulls enfonsats, astúcia de guineu i impaciència de fura– es va adonar de seguida de com es podia aprofitar la brillantor de Rostand i li va encomanar una obra. Aquest es va posar a la feina i reinventà un personatge, el famós escriptor del segle XVII Cyrano de Bergerac (1619-1655). Aquest escriptor era molt diferent del personatge de Rostand, només s'hi assemblava superficialment. El Cyrano de Rostand era més

aviat fill de les pompositats romàntiques de Victor Hugo, de la gràcia d'Alexandre Dumas –D'Artagnan, concretament, i els Tres Mosqueters–, dels *matamoros* del Capitano de la *commedia dell'arte,* del vell heroisme corneillià. Tot plegat, un còctel destrament barrejat, i servit amb una retòrica gentil, un xic acrobàtica, deliciosa i estovada.

Rostand tenia un cert sentit crític i no creia encara en la seva obra, i quan la va donar a Coquelin, li va dir amb recança: "Perdoneu-me, estimat amic, per oferir-vos una obra tan inepta". Però Coquelin, pur animal de teatre, es va adonar de seguida de les possibilitats i el va encisar, d'altra banda, que el seu paper fos el més copiós del teatre francès: 1.400 versos, dos-cents més que el *Ruy Blas* de Victor Hugo.

Així, convençut, va dir a Rostand que no es capfiqués i que l'èxit era més que assegurat. I, efectivament, el 27 de desembre de 1897, en el teatre Porte Saint-Martin es va produir el deliri d'entusiasme més gran que coneix la història del teatre francès. En caure definitivament el teló, tancant cinc actes apoteòsics, sobrevingué l'explosió. Quaranta-dues vegades s'alcà la cortina com a homenatge a Rostand i a Constant Coquelin, de tal manera que, fatigats els camàlics, decidiren deixar-lo aixecat davant del públic que aplaudia embogit. L'endemà, la crítica, que havia estat més aviat adversa en les anteriors obres de Rostand, es va trastocar. El més conspicu dels crítics, l'oracle Emile Faguet –un personatge de confusa higiene, grafòman de tinta laboriosa, que era el dictador de la crítica teatral– va escriure impúdicament que Rostand era igual, si no millor, que Esquil o Shakespeare. Al costat de Faguet, els austers François Sarcey i Jules Lemaître van ponderar la transcendència d'aquella estrena.

I això ha durat fins als nostres dies, malgrat un corrent advers dels intel.lectuals que comença amb el seu contemporani Lleó Daudet, qui trobava Rostand irrisori, d'una obvietat llastimosa. André Ferdinand Hérold deia que el drama estava enginyosament imaginat i deplorablement escrit i constatava "que era una obra mestra de la vulgaritat". Rémy de Gaumont s'extremia palesant que Rostand "havia engiponat alguns dels versos més dolents que han afligit la poesia-francesa". I el maligne Jules Renard, tan envejós, escrivia secretament en el seu

Diari: "Rostand és el poeta de les multituds que es creuen minories". El frígid André Gide no era més pietós: "Cada públic té el Shakespeare que es mereix".

CYRANO I DE GAULLE

Però la severitat de tots aquests primmirats i llepafils no té res a veure amb el sentiment de França. Aquell geni de la vulgaritat que va ser el general De Gaulle era un entusiasta de *Cyrano* i durant la seva estada a l'Acadèmia Militar sembla que havia compost un melodrama sobre aquest model. I evidentment, Cyrano i De Gaulle tenen molts punts comuns, començant per la insolència del seu nas. Una revista especialitzada en història ha organitzat recentment una enquesta i De Gaulle ha sortit com l'home més important que ha tingut França mai. Així doncs, no és estrany que *Cyrano* continuï escalfant al bany maria els cors simplicíssims dels vanitosos francesos. A més, amb la mateixa retòrica ressonant, el mateix valor militar, el mateix idealisme tòpic, grandiós, estrafolari, amb una petita tremolor de sentimentalisme. Bé, el que se'n diu el *panache* de França.

EL VERITABLE CYRANO

El Cyrano de Rostand és l'únic dins i fora de França per a qui no coneix la literatura francesa del XVII. I no obstant... Hector Savinien de Cyrano existí, un home real, autèntic, que no va ser un gascó, sino que va nàixer a París. Tampoc no era un poeta sentimental, sinó un escriptor filosòfic, partidari del lliure examen, possiblement ateu, i deixeble del materialista Pierre Gassendi. Punts de contacte, n'hi ha, com és natural. Era un home de nas prominent, lleugerament bulbós. Tenia un coratge a prova de les més cruels ferides. Era un foll dels duels, un home que parlava amb paradoxa i un tipus extravagant. Així doncs, el seu nom no va ser el de les alegries del teatre, els epigrames i els amors, com el Cyrano de Rostand, sinó el de la recerca de la veritat, la persecució en defensa de les seves idees, el lluitador contra l'esperit tridentí. Un personatge lliure, misteriós i estrambòtic del qual es coneix molt poc. En vida va imprimir una tragèdia de sang i fetge, *Agrippine* d'un barroc copiós, amb uns versos esgarrapats, on deia les impietats més estarrufades contra tota mena de divinitats. Va escriure també dos grans narracions grotesques, la *Història còmica dels estats i els imperis de la Lluna*, que va publicar el 1657 i la *Història còmica dels estats i els imperis del Sol*, que aparegué cinc anys més tard. Són uns llibres d'una crítica irònica, amarga i espessa del sistema astronòmic físic de Tolomeu, de l'ortodòxia religiosa dels miracles, de l'espiritualitat i de la immortalitat de l'ànima. Aquests llibres no es van conèixer en la versió autèntica fins el 1911. Aquest Cyrano va ser tingut sempre per natural de Bergerac, al Périgord, i malgrat que no existia la més mínima mostra que justifiqués aquest naixement a Bergerac, en el poble l'honraven com a fill il.lustre. Sembla que no en tenien prou amb un altre filósof que va nàixer al segle XVIII, aquest importantíssim, l'auster Maine de Biran. Aquesta llegenda de Cyrano de Bergerac, va durar dins a 1875, en què es va descobrir la seva certificació de naixement datada el 15 de març de 1619 a la parròquia, tan significativa avui, de Saint Germain de París. Amb aquest paper es va aclarir que el seu pare era un bon burgès anomenat Savinien de Cyrano, que comprava peix per als mercats de París. Tenia una petita possessió a Mauviers, a la vora de Chevreuse, amb una modesta granja anomenada Bergerac. D'aquest mas i del segon cognom del seu pare, va construir el seu nom literari, Cyrano de Bergerac.

CYRANO I D'ARTAGNAN

Certament existeixen alguns punts de contacte amb el milhomes gascó que va imaginar Rostand: va tenir per ofici les armes i va servir en el cos de cadets de Gascunya, que eren els mosqueters grisos de Sa Majestat amb els quals va lluitar en el setge d'Arras el 1640. Allà potser va conèixer el vertader d'Artagnan, que era tinent del mateix cos de mosqueters. Seria curiós saber les relacions dels dos personatges que van experimentar les més glorioses tranformacions fins a la immortalitat literària. Sigui com sigui, aquesta idea de les possibles relacions entre els veritables d'Artagnan i Cyrano de Bergerac va ser ja explotada per un fulletinista, Paul Feval, fill, autor d'una curiosíssima novel.la que vaig llegir quan era molt jove i que conservo a casa, que es titula *D'Artagnan contra Cyrano*. La vida de Cyrano és poc coneguda. Alguns contemporanis recorden el personatge estrafolari, els seus duels i les seves extravagàncies i que era tan valent que el van anomenar *le démon de la bravoure*. És segur que va ser ferit en el setge d'Arras per una bala perduda i sense curar la ferida va tornar a la lluita, i resultà fora de combat d'una ferida d'espasa al coll i a l'abdomen que va estar a punt de costar-li la vida. Dels seus duels, recorden els memorialistes el més grotesc, que fou el que va mantenir victoriosament amb el mico Fagotin en el teatre de Titelles de Brioché. Havien disfressat el simi amb una vestimenta molt semblant a la del Cyrano i aquest, jutjant-se ofès, va reptar l'infeliç Fagotin a un combat mortal i el va travessar amb l'espasa. És evident que no té res d'estrany que els seus contemporanis creiessin que li faltava un bull.

Els seus *Viatges còmics a la Lluna i el Sol* són un precedent clar dels contes filosòfics del segle XVIII, des dels Gullivers de Swift, al Micromegas de Voltaire. S'ha considerat també com un llunyà precedent de la ciència-ficció que agrada tant al nostre segle. Però de tota manera això no és absolutament cert, perquè la fantasia, en el cas de Cyrano de Bergerac, només és un pretext, un emmascarament per expresar les seves idees revolucionàries. Si es llegeixen, són una crítica completa i autèntica sobre l'ortodòxia religiosa de l'absurda astronomia de l'època, i sobretot representen una exposició molt gosada de la filosofia de la naturalesa que era l'atomisme, tal com el seu amic i admirat Gassendi ensenyava. Cyrano no pretenia una altra cosa que trencar amb la tradició retrògada del cristianisme i lligar amb els antics. Així, les seves idees presenten una concepció del món lligada a l'antiguitat racionalista, sobretot a Alexandre d'Afrodísia, comentador d'Aristòtil en el segle III. Es desprèn en absolut de tot catolicisme ortodox i sobretot de totes les teologies tridentines. En cert sentit, l'especulació de Cyrano de Bergerac decideix tot el contrari de Pascal. Ell defensa que és més raonable apuntar per la no-existència de Déu, o en últim cas per la no-existència del Déu de la Teodicea tradicional. Així, no és rar que aquestes afirmacions blasfemes, les formulés amb un llenguatge mític i espès, i que maquillés les seves enormitats amb ingènues invencions com el viatge a la Lluna o el Sol.

El veritable Cyrano fou, doncs, un tipus molt diferent del sentimental espadatxí i xarlatà infatigable que va imaginar Edmond Rostand. Un personatge malhumorat, inadaptat, lògic i escorxat que sostenia correspondència amb Campanella, que era amic de Gassendi, del savi físic Jacques Rouhault i que s'escrivia amb el duc de Longueville-Goutier... La seva mort, sobtada i misteriosa, li va estalviar que anés a la presó com el seu admirat Teophile de Viau, o que s'hagués d'exiliar com el seu contemporani Charles de Saint-Evremont, militar i deixeble també de Gassendi que va romandre els seus últims quaranta anys de vida a Londres. (Va viure noranta-tres anys. Per cert que aquest escriptor lliure pensador que fou un dels infinits amants de Ninon de Lenclos, a Londres es va guanyar la vida gràcies a ser el primer importador de xampany escumós, que s'acabava d'inventar.

Al costat dels seus mèrits literaris i de la seva actitud tan alliberada, aquest cavaller, que als trenta-nou anys era ja general, va finir la seva vida sent el primer propagandista del xampany a Londres, malgrat que a ell no li agradava gens).

LA 'PANACHE'

Retornant al *cyranisme* que en aquest moment domina París, a través dels dos grans actors Belmondo i Depardieu, direm que el secret de l'èxit és degut a la

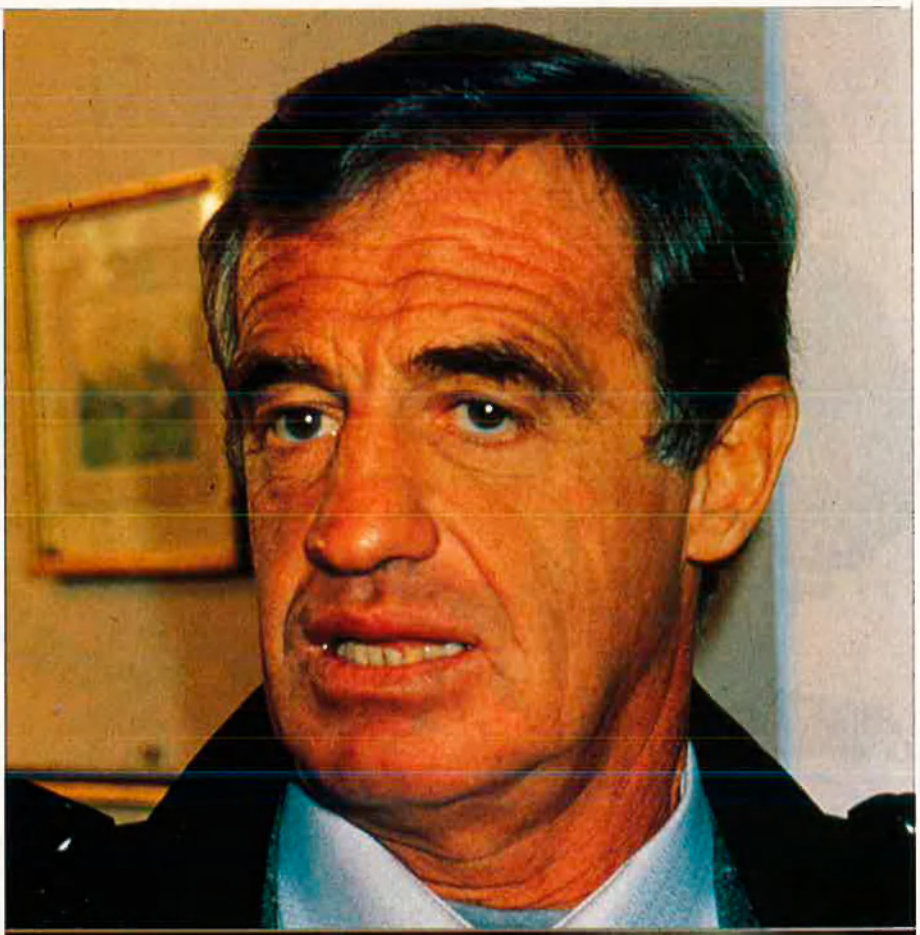
seva poesia, al seu lirisme, a la seva idea de la *grandeur* francesa i a la seva resplendent vulgaritat. També, com notava molt bé Jean Paul Belmondo abans de la seva estrena al teatre Marigny, Cyrano triomfa perquè exalta una cosa molt francesa, el que el mateix autor en diu *la panache*, a la frase final. Efectivament, avui a França, com diu Belmondo, falten homes de plomall, els galls de la cresta francesa. Per tornar a De Gaulle, segons Belmondo, "un podia estimar o no la seva política, però ell sabia imposar-la: quan arribava a l'estranger, quan parlava, quan escrivia, era un actor genial" i l'actor lamenta que la vida moderna sigui tan monòtona i hagi fet desaparèixer aquests grans personatges histriònics, amb una frase curiosa de George Bernanos: "La igualtat consisteix a tallar els caps que depassen la mitja dels homes".

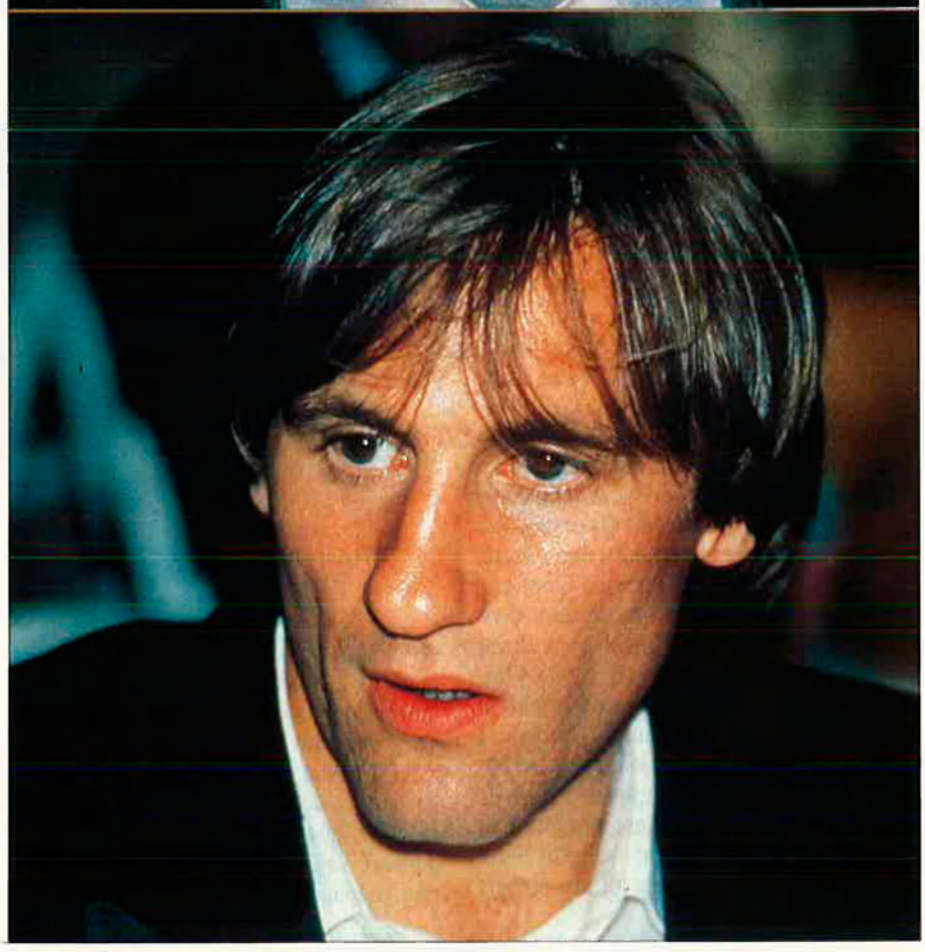
Com que els lectors que van ser espectadors del desgraciat *Cyrano* de Josep Maria Flotats –de qui el menys que es pot dir és que és l'actor a qui menys li escau el vol de Cyrano– no poden saber com acabava realment l'obra, em permetré citar els últims tres versos de l'obra de Rostand:

"Quelque chose que sans un pli, sans une tache
J'emporte malgré vous (es llança amb l'espasa alta)
et c'est (l'espasa escapa de les seves mans i cau en braços de Le Bret i de Ragueneau)
(Roxane, inclinant-se sobre ell i besant-lo al front):
et c'est...(Cyrano obre els ulls, la reconeix i diu somrient):
Mon panache".

Quan Coquelin, el 1897, va pronunciar la frase "Mon panache", l'últim vers dels 1400, el públic es va posar dret i va estar aplaudint dues hores seguides. Això no va poder passar al Teatre Poliorama de Barcelona, perquè el senyor Flotats i els seus adaptadors, recordant que l'altre Cyrano havia escrit sobre viatges estratosfèrics se'l van emportar pels aires a la Lluna, al Sol o als llimbs, com si fos un estaquirot. Si el senyor Flotats s'atreveix a representar aquest *Cyrano* a París no tindrà l'èxit de Jean Paul Belmondo o Gérard Depardieu, en pot estar més que segur.

Nèstor Lujan

L'OU COM BALLA

Joan de Sagarra

Emmanuelle

Dijous passat, TV2 va programar *Emmanuelle* a les 22.50. J. Batlle Caminal, el comentarista d'*El País*, es mostra radical: una estrella, és a dir, la pel.lícula és dolenta. Malgrat l'acceptable fotografia, una planificació notable i un muntatge plausible, el resultat és totalment negatiu. "No hi ha solució possible", diu Batlle Caminal: "No valen les nostàlgies d'aquella sopa de peix que vam prendre a Perpinyà quan la vam veure. La criatura va nàixer granota i cap factor aleatori la convertiria en paó..."

En la *tele*, en la tertúlia de l'Hermida (sense Hermida), tampoc hi ha qui la salvi. Una senyora fins i tot arriba a dir que es va adormir mentre veia *The last Tango in Paris*, cosa que significa confondre faves per llanternes. Emilio Romero i Francisco Umbral discuteixen, per enèsima vegada, sobre la diferència entre erotisme i pornografia...

Veig *Emmanuelle* en un bar, prop de casa. Som quatre gats: dues parelles de joves que ni se la miren, només riuen quan Emmanuelle gemega i sospira mentre s'escorre al lavabo de l'avió. Un home, ja madur, amb aires de ser un expert, comenta al *barman* que la postura és incòmoda però que acaba produint un gran plaer...

La pel.lícula de Just Jaeckin és dolenta, d'acord, però és entranyable. I és entranyable perquè fa que vegem totes les dones que vam estimar, i que avui ja han fet els quaranta, amb vint anys menys. És entranyable perquè em recorda una nit a Avinyó que Alain Cluny, el Mario que adoctrina Emmanuelle, em contava que ell mateix improvisava, entre grans riallades i generoses racions de *whisky*, la nit anterior al rodatge, aquells discursos avorridíssims amb què el cínic Mario intenta, amb sort, mostrar a Emmanuelle l'imperi dels sentits. Pel que es veu, els diàlegs que li havien donat a Cluny –un gran actor, un dels millors intèrprets de Claudel– eren il.legibles i ell es divertia *millorant-los*.

És entranyable perquè ens mostra les últimes deixalles d'un món colonial que a la Barcelona d'aquells anys setanta –*Emmanuelle* és un any anterior a la mort de Franco, es va estrenar el 1974– es concretava en el servei domèstic d'origen filipí. Un dels meus amigots d'aleshores es va endur una d'aquestes domèstiques a Perpinyà, a veure la pel.lícula, i després, en una habitació de l'Hotel de France, en comminar la xicota que es fumés un cigarret per l'orifici menys indicat, només va aconseguir que s'hi fes una bona cremada.

Entranyable Emmanuelle... Amb aquella Sylvia Kristel, tan *mona*, amb l'idiota del seu marit; amb el rostre somrient de Paul Newman gronxant-se en la cuixa de Marie Agnès mentre aquell monstre de nena es masturba...

A més, i això potser és la cosa més entranyable de la pel.lícula, literalment parlant, aquella gent no feia servir condons.

LLIBRE DE LA SETMANA

Etcètera, etcètera

Després de l'èxit aconseguit amb *Botxenski i Cia,* els lectors esperaven amb avidesa el següent llibre de J. M. Fonalleras.

J.M. Fonalleras. Avaria. *Editorial Empúries. "Narratives",11. Barc elona, 1990. 123 pàgs.*

L'*Oceanografia del Tedi* d'Eugeni d'Ors comença quan un Doctor prescriu repòs absolut a un Autor. Durant tres hores, l'Autor se sotmet a la disciplina d'evitar la presència de cap pensament. Passa els capítols de la novel.la ajaçat sobre una "chaise longue", ocupat en la contemplanció passiva d'irrellevants percepcions i sensacions. La immersió en el Tedi esdevé apòleg amb l'afirmació –per reducció a l'absurd–, d'allò que la ficció havi anegat: l'acció i el pensament.

La Cartografia del Lleure de Josep Maria Fonalleras comença quan un Operari s'endú la màquina d'escriure avariada i l'Autor es queda durant una hora sense possibilitats de seguir endavant. Llavors es fa conscient de la natura morta que l'envolta i se li imposa. Queda atrapat durant aquesta hora en l'escena quotidiana de "Materials per a una hora de lleure", la pintura de William Michael Harnett que podem contemplar a la portada del llibre. L'avaria esdevé declaració de principis quan l'autor agafa un llargavistes i decideix dedicar l'hora a la Cartografia del Lleure: "Faig anar el meu llargavistes sense una direcció clara. Això sí, amb un ritme constant, sense tenir un objectiu concret, a la recerca de qualsevol situació que pugui ser ampliada". Queda feta l'aposta, sabem a què es jugarà i que es jugarà al descobert. No es tracta aquí d'evitar que els pensaments agafin consistència, es tracta d'enfocar i triar els mateirals (de lleure) des del llargavistes, sense arrosegar per davant dels personatges cap mirall de Stendhal.

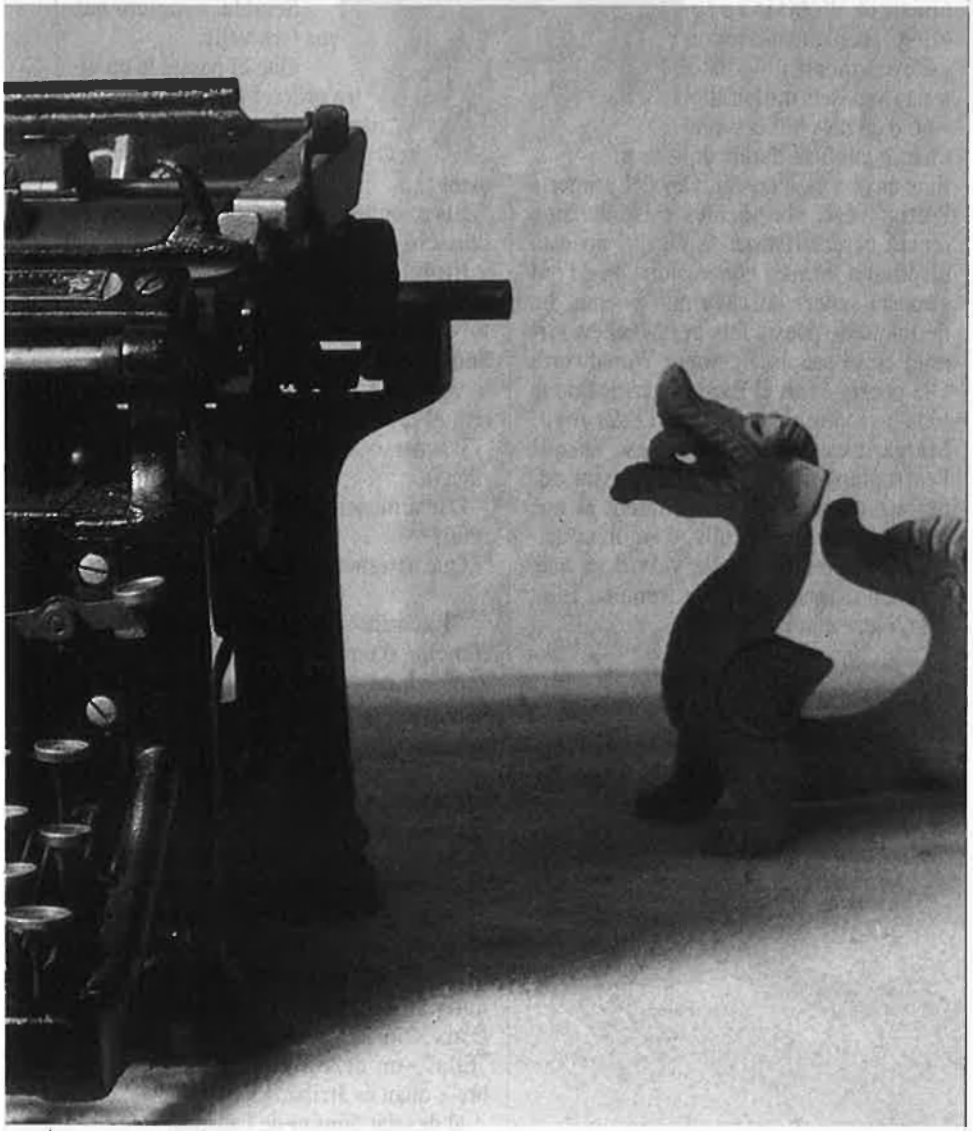
Després hi ha tretze contes que dibuixen una mena de biografia episòdica, lateral i fragmentària del protagonista, Fabià Cots, un personatge alhora clònic i singular, amb un cert aire de família amb Botxenski, pel que té d'home anònim enmig de les multituds, d'home de les mil cares, dels mil llocs i dels mil oficis.

La història de la màquina d'escriure avariada –marc narratiu que obre i tanca el llibre–, l'ordenació temporal biogràfica i la repetició d'alguns personatges i motius en diferents contes són aspectes que més aviat accentuen –també per reducció a l'absurd–, l'absència del Gran Relat, l'absència d'Argument en el sentit fort de la paraula, l'absència de psicologisme i de qüestions palpitants que exigeixin una rigorosa i hermenèutica reflexió (¿tenen sentiments els galàpets?, es

pregunta en la seva tendra adolescència el nostre heroi). L'avarícia de la màquina d'escriure (i potser sobreinterpreto, però ja m'està bé) constata el caràcter inoperant (com a mínim per a Fonalleras i el seu llibre) d'uns models narratius que es pretenen omnicomprensius, profunds i esqueixats. també queda el problema del gènere, però no m'acabo de decidir entre si això és una quasi-novel.la en tres actes o més aviat una parabiografia intrahistòrica. De moment, deixem-ho córrer.

El model de la llengua d'*Avaria* s'alimenta de l'oralitat, estilitzant hàbilment la parla en una varietat de registres que van del llenguatge col.loquial a la narració dramatitzant. Es tracta d'un model de llengua enraonat, versemblant i molt eficaç a l'hora de plasmar les ficcions. Aquest és un dels aspectes –que ja es va constatar amb *Botxensi i companyia*– més i més interessants de l'escriptura de Fonalleras.

Els tretze contes més que avançar de forma linial, s'escampen com taques de tinta o com la xarxa que teixeix l'aranya i atrapa el lector. La veu d'una enunciació sempre present s'explica saltant sense manies d'una cosa a l'altra. Fent un paral.lelisme amb el llenguatge musical, l'escriptura de Fonalleras em sembla propera a la improvisació jazzística (no necessàriament Be Bop) que es polaritza al voltant de motius i patrons, amb un fraseig aparentment casual que crea tensions i distensions respecte al suport harmònic i que es basa en el moviment, el canvi i el ritme. Una escriptura més sintàctica i combinatòria que no pas semàntica i substancial.

Enmig de paisatges quotidians, trivials i banals, sorgeix el detall insòlit, l'anècdota sorprenent o el personatge excèntric. L'objectiu escombra tota mena d'escenaris. Veiem Fabià Cots mantenint una conversa amb dos siamesos a la granja de les germanes Gotzens, que sempre que arriba un nou client expliquen el tràngol que van passar quan les va visitar un inspector de sanitat estricte i rigorós. També en el ram de l'alimentació sabem de les disfuncions gastrointestinals de Fabià Cots provocades per l'abusiu consum de menges exquisides, exigit per la feina d'inspector de la guia Michelin, i també per l'adicció compensatòria al quetxup. Durant la temporada que va passar a l'híper com a vigilant va ensopegar amb una cleptòmana professional especialitzada en expropiar llibres. Fabià Cots va passar també una temporada a la presó i va treballar en una pastisseria.

Pel que fa a la seva educació sentimental el veiem de jove explicant amb una barreja d'enveja i admiració les agendes on dos amics col.leccionen petons i maneres de treure la roba interior. Més tard s'enamora d'una noia que vigila un quadro en un museu i que experimenta un curiós procés de ressonància mòrfica amb els pigments i textures del llenç. El dia que fa els discurs d'ingrés a un club de gent amb idees fixes (ell es confecciona els seus calendaris particulars i s'organitza el temps amb obsessiva precisió –com no sé quin famós poeta i acadèmic, d'altra banda) coneix la que serà la seva dona, Flora Mas, fisonomista d'un casino. Més tard tindrà una amant que l'embolica en un cruel episodi, versió brillant de la *Tragèdia de Caldesa* del cultivador de la valenciana prosa Joan Roís de Corella. En acabat, Flora Mas ingressa amb la canalla en una secta mil.lenarista i ell s'hi infiltra però és inútil. Etcètera, etcètera.

A aquell que s'entesti –obcecat pels quilograms d'aparell conceptual, de teoria pesant i d'idees preconcebudes, a trobar en aquest llibre només incontinència verbal i esquí aquàtic sobre la pell esgarrifada de la "realitat" (o de no sé què) no se m' acut res millor que citar-li (fora de context, es clar) aquest fragment d'un dels contes: "Si hi ha algú que no li interessa, el millor que aquest algú pot fer és estirar-se sobre la màrfega i fer veure que dorm. Ara, aquí tampoc és que hi hagi coses més interessants. Si poguessis fugir, potser en Ben es quedaria sense clients, però ¿què més pots demanar? De totes maneres, encara que et tapis amb el coixí pollós, la veu d'en Ben és profunda i has d'escoltar les seves històries encara que no vulguis".

Manel Ollé

SEDUCCIONS

Joan Margarit, en plena 'Edat roja'

Cas ben singular, el de Joan Margarit. La seva segona naixença com a poeta ha estat realment espectacular: catorze llibres en deu anys. Durant els cinc primers va passar comptes amb el temps perdut, *perdut* pel fet d'haver escrit en una altra llengua: "Restava el sentiment del temps perdut. És veritat que aquest sentiment només fa referència a un temps interior; és veritat que no n'hi ha, de temps objectivament perdut, però aquest sentiment es referia, sobretot, a la basarda per tots els poemes que ja havien d'estar escrits i que no existien més que en una vaga premonició". Més endavant, en aquest pròleg de *L'ordre del temps (Poesia 1980-1984)*, diu: "La recuperació dels poemes perduts, la pau amb la pròpia obra, els he assolits en aquests cinc anys (...) Però tornar a casa no és un fet senzill..." Bé, el fet és que l'entrada d'en Margarit a la poesia catalana, als quaranta anys, ha estat de cavall sicilià, tant en qualitat com en quantitat. Però la mateixa energia que l'ha projectat amb tanta força ha estat també una arma de doble tall: en bastants moments d'aquests primers anys el lector tenia la impressió que en Margarit havia trobat un motlle i que l'aplicava d'una manera un pèl abusiva. Hi havia una certa monotonia temàtica i també d'ordre musical. Alguns d'aquells primers poemes sonaven massa iguals... Hi havia poques sorpreses en l'ordre dels continguts i les formes. Amb tot, a cada recull hi trobàvem sempre uns quants poemes sensacionals, d'aquells que feien presagiar el millor.

Passada aquella primera fase de retrobament exultant amb la pròpia llengua i tradició, amb tot el que això comporta, és en els següents llibres que endevinem un Margarit més pacient, més astut, més savi. És sobretot a partir de *Llum de pluja* (1986) que la poesia de Margarit s'asserena i comença a donar els seus fruits més madurs. D'ací que la recent aparició d' *Edat roja* (1990), constitueixi tot un esdeveniment: no sols es tracta del seu millor llibre, sinó d'un dels millors que s'hagin publicat durant aquests últims anys a casa nostra. Des del primer a l'últim vers, els poemes traspuen una tensió característica: la de qui no està disposat a fer més concessions, la de qui s'aposta sencer en cada nou poema. La definició de poesia feta per Matthew Arnold en el seu assaig sobre Worsdworth ("la poesia és en el fons una crítica de la vida") recorre de cap a cap l'*Edat roja*. Margarit es troba ja en la fase en què l'enfrontament amb el propi passat adquireix un sentit del tot diferent al que tenia en anteriors reculls, o sigui, en anteriors etapes de la seva vida. I és que, com tan magistralment va formular Eliot als *Quatre quartets:*

Sembla, a mesura que ens fem vells,
Que el passat té un altre ordre, i deixa d'ésser una mera seqüència.
O fins i tot un desenvolupament (...)
Els moments de felicitat –no pas la sensació de benestar,
Fruïció, acompliment, seguretat o afecte,
Ni fins un excel.lent sopar, sinó la il·luminació sobtada
Vam tenir l'experiència però en perdérem el sentit,
I acostar-se al sentit restaura l'experiència
D'una manera diferent, enllà ja de tot sentit
Que assignem a la felicitat. (...)

"I acostar-se al sentit restaura l'experiència/ d'una manera diferent": heus aquí la clau. Arriba un moment en què la vida d'un és la vida que hem viscut i la que no hem viscut, i també la que han viscut no sols els nostres contemporanis sinó els nostres antecessors. D'això un se n'adona en plena *Edat roja,* quan el que et succeeix, com diu el mateix Margarit, "ja no és mai aleatori, quan tot esdevé més difícil, més complex, més mental, menys físic, i, també, per tant, més ric; quan el propi camí es complica, es fa sinuós, i et porta de cap al laberint". D'això un se n'adona, com se'ns diu a "Ella" –un dels millors poemes del llibre–, quan és arribada l'hora de tornar
al desolat domini de l'absurd,
a sentir-se culpable, a la vulgar
por de perdre el que sempre ha estat perdut.
A l'inútil i sòrdid temps moral.

Alex Susanna

La filosofia del llibertinatge

La filosofia al tocador. Sade. Traducció de Josep-Anton Fernández. La Magrana. La Marrana, 12. Barcelona. 1990. 205 pàgines.

Hi ha persones que mai no apareixeran a les històries *serioses* del pensament. Aquest és el cas, per exemple, de Sade. Sí, perquè Sade ha estat prohibit per tots, un *tots* que inclou una àmplia gamma de persones i règims polítics. ¿Cal recordar que totes les persones *serioses* i *racionals* han condemnat sempre les *foteses* i *poqueries* d'aquest marquès? ¿Cal recordar que Sade va estar a punt de passar per la guillotina, de la qual es va salvar poc menys que per miracle? Curiós destí el d'un home que es va esforçar per convertir els francesos en autèntics republicans.

Avui, cent cinquanta anys després de la seva mort, Sade continua marginat/ oblidat, *col.locat* no se sap exactament on. Es cert que els francesos l'han canonitzat en paper bíblia tot incloent-lo a la col.lecció de *La Pléiade,* però el Marquès continua sent una mena d'*outsider* o, el que és encara pitjor, se'l considera com una curiositat que *està aquí* i que de tant en tant fa somriure per les coses que diu.

Sade, és cert, *està aquí*, com ho demostra *La filosofia al tocador,* de recent traducció al català. Aquest llibre és alhora un text eròtic i pedagògic, perquè l'autor –a través de l'educació d'una jove innocent– ensenya tot allò que s'ha d'ensenyar en matèria de sexe. Un ensenyament ben complet que no s'atura davant de cap *perversió* o *desviació.* En matèria de sexe, ve a dir-nos Sade, tot és possible, tot està permès, tot s'ha de conèixer. La contrària també val: en matèria de

sexe res no és impossible, res no està prohibit, res no s'ha d'amagar.

La trempera de *La filosofia al tocador,* però, va més enllà del sexe i s'endinsa en el forat de la filosofia. Sí, perquè aquest llibre de Sade –com *Les cent vingt journées, Le philosophie soi-disant,* etc.– ofereix un autèntic tractat de filosofia, una mena de *Philosophia perennis* que avui –amb els retocs del cas i dels temps– encara té una certa actualitat. La crítica de la religió (i/o de les velles i noves deïtats que pul.lulen davant dels nostre ulls), l'amoralisme, l'escepticisme, etc., són alguns dels temes encara vigents de la filosofia –de la racionalitat, fins i tot– del Marquès de Sade.

La filosofia al tocador és un d'aquells llibres que té la virtut d'agradar o molestar. Hi haurà qui no combregarà gens amb les idees d'aquest llibertí desvergonyit, però hi haurà que sí combregarà amb moltes de les idees de Sade per una simple raó: per regirar-ho tot. En tot cas, aquest és un llibre que entra o no entra. No paga la pena d'utilitzar vaselina.

Miquel Porta Perales

Horror tou

AAVV. *El triangle de les set punxes.* Ed. Tanagra, col.lecció Gàrgola, núm 1. Barcelona, 1990. 186 pàgines.

La nova editorial Tanagra ha decidit entrar en aquest circ de la forma més difícil possible en aplegar en un volum de contes set autors ben diferents entre ells, amb l'encàrrec de fer una història d'horror en sentit ampli. Ha estat una opció valenta alhora que mostra l'aposta d'innovació i risc que pretén desenvolupar Tanagra. Ara bé, els resultats de l'encàrrec són molt desiguals en interès, en ambició i en factura.

La nòmina del primer llibre de Tanagra la formen, per ordre d'aparició, Julià Guillamon, Andreu Martín, Miquel de Palol, Joan Perucho, Pere Rovira, Jordi Sarsanedas i Jaume Subirana. Hi ha, doncs, debutants, semidebutants i autors consagrats. Un bon còctel. De les set narracions que inclou el llibre trobem un *divertimento* molt menor de Perucho; una narració que vol ser clàssica, interessant, però poc desenvolupada d'Andreu Martin; dos relats de desdoblament de personalitat, un ambientat en els anys trenta i l'altre ja en l'era dels ordinadors (Jordi Sarsanedas i Jaume Subirana respectivament); una descripció irònica del procés de destrucció de la Costa Brava amb gos de Baskerville inclòs per part de Miquel de Palol; una interessant narració de Pere Rovira, una de les millors, amb certa connexió amb Stephen King, però que no acaba de funcionar bé; per últim, el relat dens, *popero* i ambiciós de Julià Guillamon que és, sens dubte, el més interessant de tots, encara que hi hagi problemes quant al llenguatge.

Excepte aquest darrer, *Paradise* es titula, i *Les velletes de Baudelaire* de Pere Rovira, tots els altres contes exhibeixen una ingenuïtat entendridora. No hi ha hagut un repte assumit: Perucho s'ha limitat a fer una de les seves típiques històries d'erudició i falsa erudició, Sarsanadas no aconsegueix transmetre cap neguit, Subirana no explora l'angoixa present en el seu relat, Martín no resol bé la seva narració, Miquel de Palol insinua només una temàtica que s'havia d'haver investigat millor. Els altres dos, en canvi, han optat per un camí poc convencional. Només en ells hi ha un plantejament previ sobre la construcció d'un món inquietant, no tant a partir de la temàtica com de la descripció dels objectes, la definició d'atmosferes, l'observació de la neguitosa existència de les coses. En definitiva, al llibre hi ha massa poca ambició per resoldre un repte del gènere més difícil. Massa tous, caldrà esperar encara.

Josep M. Lluró

Maria Mercè Roca: "M'interessa la part de la gent que habitualment es dóna per sabuda"

En poc temps es va donar a conèixer, els premis Recull, Víctor Català i Josep Pla hi ajudaren, i ara, Maria Mercè Roca ha publicat una nova novel.la, *Temporada baixa*, que enceta una nova col.lecció d´Edicions de l´Eixample.

–A Temporada baixa *hi ha un canvi evident de plantejaments pel que fa a altres novel.les teues. Hi has fet una novel.la molt més dura i potser amb uns pressupostos vitals més oberts.*

–Les novel.les surten de pensaments, sentiments, interessos, conflictes... que amb el temps maduren i es van fent grans i prenen cos i forma d´història. *Temporada baixa* va sortir, en part, de la necessitat d´allunyarme una mica dels mons tancats, molt personals, que havia pintat en els meus primers llibres, i de dibuixar una història més universal, menys subtil, adreçada a un públic més adult, sense, sobretot, cap tabú sexual.

–¿Que hi ha molt de la teua vida als llibres?

–Mira, al *Ben estret*, que és el meu primer llibre, sí que hi ha molt de mi, però a mesura que he anat escrivint, cada vegada menys. La meva experiència ja no necessita la realitat al peu de la lletra, sinó que és una altra cosa. Però maneres de fer, records, sempre n´hi ha.

–A Temporada baixa *t´enfrontes amb el repte d´un personatge masculí.*

–Sí, i ho faig amb el mateix respecte i la mateixa dificultat amb què en altres obres m´he enfrontat a un personatge femení. Crec que les escriptores i els escriptors han de saber canviar, sortir d´ells mateixos, imaginar altres veus i posarse en pells diverses. *–De fet, el teu llenguatge habitual ha canviat en aquesta última novel.la.*

–¡És clar! A *Temporada baixa*, com que és un home que parla, i a vegades parla tan ràpid, potser seria un error fer-lo escriure en un llenguatge molt ben fet perquè sonaria fals.

–Als teus llibres sembla haver-hi una preferència per l´intimisme, no per la teua intimitat, sinó per la intimitat dels teus personatges. Això es concreta sovint en textos breus, proses, contes, fragments.

–Sí, de fet és l'única cosa que m´interessa. O sigui, m´interessa la gent, el dins de la gent, aquella part que sovint es dóna per sabuda, i és clar, la narració curta va molt bé perquè et permet no haver d´explicar l'abans, ni haver d´explicar quin és el moment, sinó solament quina és la sensació. Això, a la novel.la, em costa molt més perquè l´has d´explicar i fins i tot tu has de tenir molt més clar quin és el caràcter de la persona, el sentiment, el que li passa a aquesta persona; en canvi, una narració breu és un moment només de l´existència.

–Tinc entès que col.leccioneu llibres de cartes.

–Sí, en compro molts, tots els que trobo, que tampoc en són massa. Sempre he dit que és una pena que la gent no s´escrigui cartes.

Xulio Ricardo Trigo

Pornografia

Hi ha crítics que viuen rellogats en un recambró de l'acadèmia on mai no entra el sol. En la fosca humitat de la cel.la coven un virus dogmàtic que els deixa cecs. Però ells no ho poden reconèixer. Si mai, el dia que surten a fer el passeig preceptiu, algú els posa a les mans un llibre que no és en cap dels racons de la biblioteca que la seva flaca memòria encara controla, tenen a punt la respos-ta: "Això no és literatura". En una de les seves passejades de dijous, un crític d'aquests va fer imprimir la frase en qüestió a propòsit d'uns llibres pornogràfics de Guillaume Apollinaire i de Pierre Louys. Veurem, amb l'exemple d'aquest segon, fins a quin punt s'equivoca.

És cert que Pierre Louys és més conegut per *Les cançons de Bilitis* que per *Pybrac*. I que té més fama per *Afrodita* que pel *Manual d'urbanitat per jovenets* o pels *Diàlegs de cortesanes*. Però la seva obra constitueix gairebé sempre una recreació de tradicions potser mal controlades des de l'acadèmia però molt ben establertes en el curs de la història. Fixem-nos en els llibres pornogràfics que he esmentat: el *Manual d'urbanitat per jovenetes* (l'obra desconsiderada pel nostre crític) pertany evidentment al gènere més volgudament *literari* (i un dels més nobles): la paròdia. *Pybrac*, al seu torn, és una col.lecció de quartetes d'alexandrins cadascuna de les quals condemna irònicament (amb el *je n'aime pas* inicial) una *depravació* descrita amb eficàcia epigramàtica, com en aquest exemple: *No m'agrada de veure que, al tramvia, l'alumne/ es masturba, pensant-se que és a casa, i de cop/ es torba, es ruboritza, acota el cap, s'atura/ i amb el posat més innocent diu:"No he estat jo";* el joc paròdic, aquí, parteix d'un clàssic menor de la literatura francesa del XVI: els *Quatrains moraus* (1574) de Guy de Faur de Pibrac. Finalment, els *Diàlegs de cortesanes* són un cas semblant: l'estructura formal i en part també el contingut procedeixen d'una obreta de Llucià de Samòsata (traduïda al francés, el 1894, pel mateix Louys) que, ja al segle II d. C., reelaborava motius de la rica tradició grega precedent.

Si són pornogràfiques o castes, si són millors o pitjors, ja és una altra qüestió. Però unes obres que tenen, d'una manera tan franca, aquesta filiació de vell rang literari no poden ser sinó literatura, i només un podrit de literatura les hauria pogut escriure. Cap crític, doncs, no n'hauria de poder negar la naturalesa: per miop que sigui, no hauria d'escampar el virus que l'infecta.

Jordi Cornudella

La televisió del futur

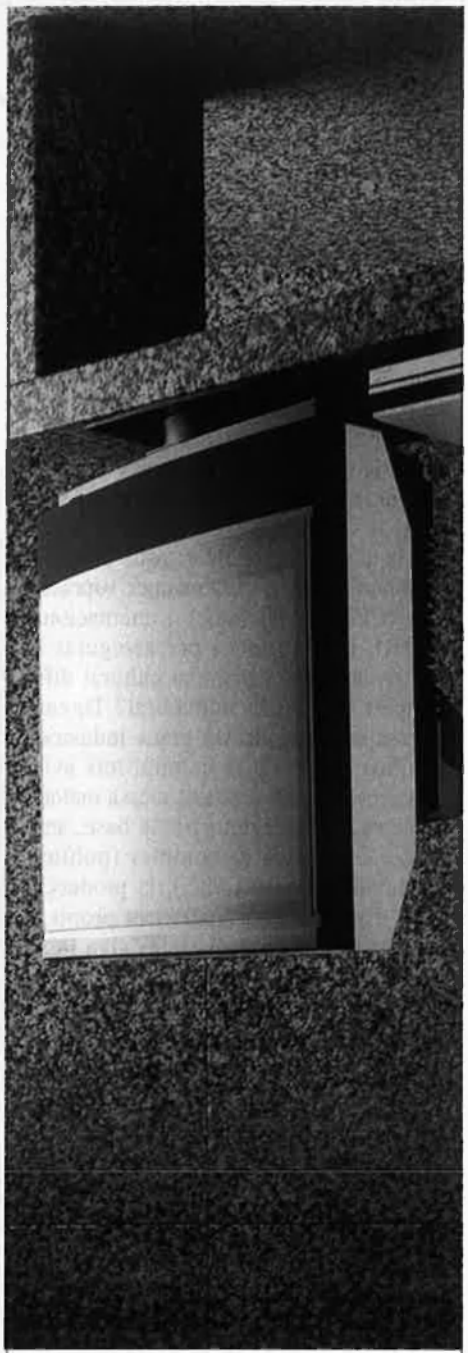
Arriba la hipertele

Al les llars del 2010 els actuals televisors i les seves possibilitats estaran tan fora de lloc com avui ho estan les aparatoses ràdios dels nostres avis.

Des de la seva invenció en els anys 20 la televisió no ha parat d'evolucionar, però el que es prepara en aquesta última dècada del segle serà una autèntica revolució del mitjà. Aquesta revolució no es basa solament en noves invencions sinó també en la combinació i integració de tecnologies que ja porten uns anys de desenvolupament, sigui en laboratori (alta definició) o en el mercat (cable i satèl.lit).

La televisió del futur proper seguirà sent –a l'espera encara de les tres dimensions– una pantalla per on passaran imatges en dues dimensions; el que canviarà serà la quantitat d'imatges, la qualitat i la forma de l'aparell de televisió.

La combinació de recepció per satèl.lit i distribució per cable farà que es pugui disposar a Europa de més de 100 canals a mitjans dels anys 90. Aquest fet, tot i les regulacions, constituirà de fet la fi de la sobirania àudio-visual ja que cap estat –almenys a Europa– no pot omplir aquesta immensa demanda d'emissions televisives. En aquest sentit, la CEE va obrir el 1989 la via a la televisió sense fronteres de cara al mercat únic del 93 que implicarà també l'àudio-visual. Això vol dir que un canal instal.lat en qualsevol estat de la CEE podrà difondre lliurement les seves emissions a tot l'àmbit comunitari, probablement a partir del 1991. Aquesta multiplicació de canals no pot significar altra cosa que la mort progressiva de les ones hertzianes com a sistema de transmissió televisiu, per les limitacions que comporta. La transmissió hertziana aporta al senyal televisiu una sèrie de *paràsits* que, per bé que les televisions digitals poden eliminar-los, mai poden assolir les garanties del cable i no diguem ja les seves capacitats. La prova és que els petits països europeus (àrea del Benelux) que es beneficien de les emissions dels seus veïns són també els més cablejats del continent.

L'alta definició esborrarà les fronteres entre imatge televisiva i imatge cinematogràfica.

Amb l'alta definició la imatge televisiva accedeix a uns nivells de qualitat similars als del cinema. Aquest sistema significa el pas de les 625 línies (estàndard europeu) a 1.250. La televisió d'alta definició va començar a ser desenvolupada el 1970 per la televisió pública japonesa NHK i el 1971 les grans empreses japoneses de l'electrònica ja hi col.laboraven, l'objectiu era buscar per a la imatge magnètica la mateixa qualitat que per a la química i això ja s'ha aconseguit. Aquest avanç ha estat, no obstant, una mica exagerat. De fet, la definició de la imatge no depèn exclusivament de si aquesta ha estat enregistrada en HDTV o no, cal tenir en compte la distància de l'observador i la grandària de l'aparell. L'ull humà tendeix a veure dues línies paral.leles molt properes com una de sola a mesura que es va allunyant en l'observació; així, un televisor de 25 centímetres d'alt de pantalla, en 625 línies, ofereix la mateixa definició d'imatge que un de 50 centímetres en 1.250 línies, considerant que s'observin tots dos des de la mateixa distància.

L'alta definició reserva, d'altra banda, sorpreses força espectaculars, com la generalització de la pantalla panoràmica similar al cinemascope o el desenvolupament del televisor ultraplà o televisor mural, que es podrà penjar a la paret com un quadro. Avui dia al Japó es poden trobar pantalles de HDTV en centres comercials, estacions i llocs públics, de moment encara no ha començat la producció en sèrie.Això no obstant, fa un mes i mig la firma Toshiba va anunciar que invertiria 36 milions de dòlars per a començar a fabricar aparells d'alta definició a partir de l'estiu, a un ritme de 20.000 al mes, per iniciar-ne la comercialització a finals d'any.

Perilla la salut mental de l'onanista televisiu

El professor de teoria de la comunicació social a la Universitat Autonòma de Barcelona, Josep Gifreu, valora i intenta fer prospectiva entorn de les conseqüències sòcio-culturals de la revolució en el mitjà televisiu.

—¿Quins efectes positius i negatius té la multiplicació de canals de televisió?

—Resulta difícil de contestar sense concretar de qui es parla. ¿Efectes sobre qui o sobre què? ¿Efectes a curt o llarg termini? Habitualment se sol plantejar aquesta qüestió com si la televisió baixés del cel, per satèl.lit o per les ones convencionals, i els individus en fossin purs receptors. A més pluja de canals, se sol dir, més lliberat d'opció. I fins a un punt és cert. Però, les coses no són tan simples. Ni els individus són illes ni són autòmates. La conversió de l'individu en un onanista televisiu és molt perillosa per a la salut mental, moral i política. La tendència dominant en una situació d'opulència de canals és la de convertir el televident en consumidor.

—¿En quina mesura canviarà això les relacions socials?

—La simple aparició d'un instrument d'intervenció social tan ambiciós com la televisió provoca progressivament canvis estructurals en les societats que l'han sofert. S'ha vist en les societats industrials i s'està comprovant en les no industrialitzades, on tot just comença a introduir-se la TV com a mitjà de masses. Efectivament, una nova fase d'articulació del sistema televisiu en una societat per exemple com la catalana, mig acostumada a un o dos canals (en castellà fins fa poc), induirà canvis importants a la llarga. ¿També en les relacions socials? En principi, algun impacte tindrà. De tota manera, cal relativitzar-ho en funció del diguem-ne *ecosistema* general de la televisió i de la comunicació de masses que s'implanti al nostre país. La gent no canvia d'hàbits tan fàcilment, però una generació aviat està passada.

—¿Tendim a una TV de peatge?

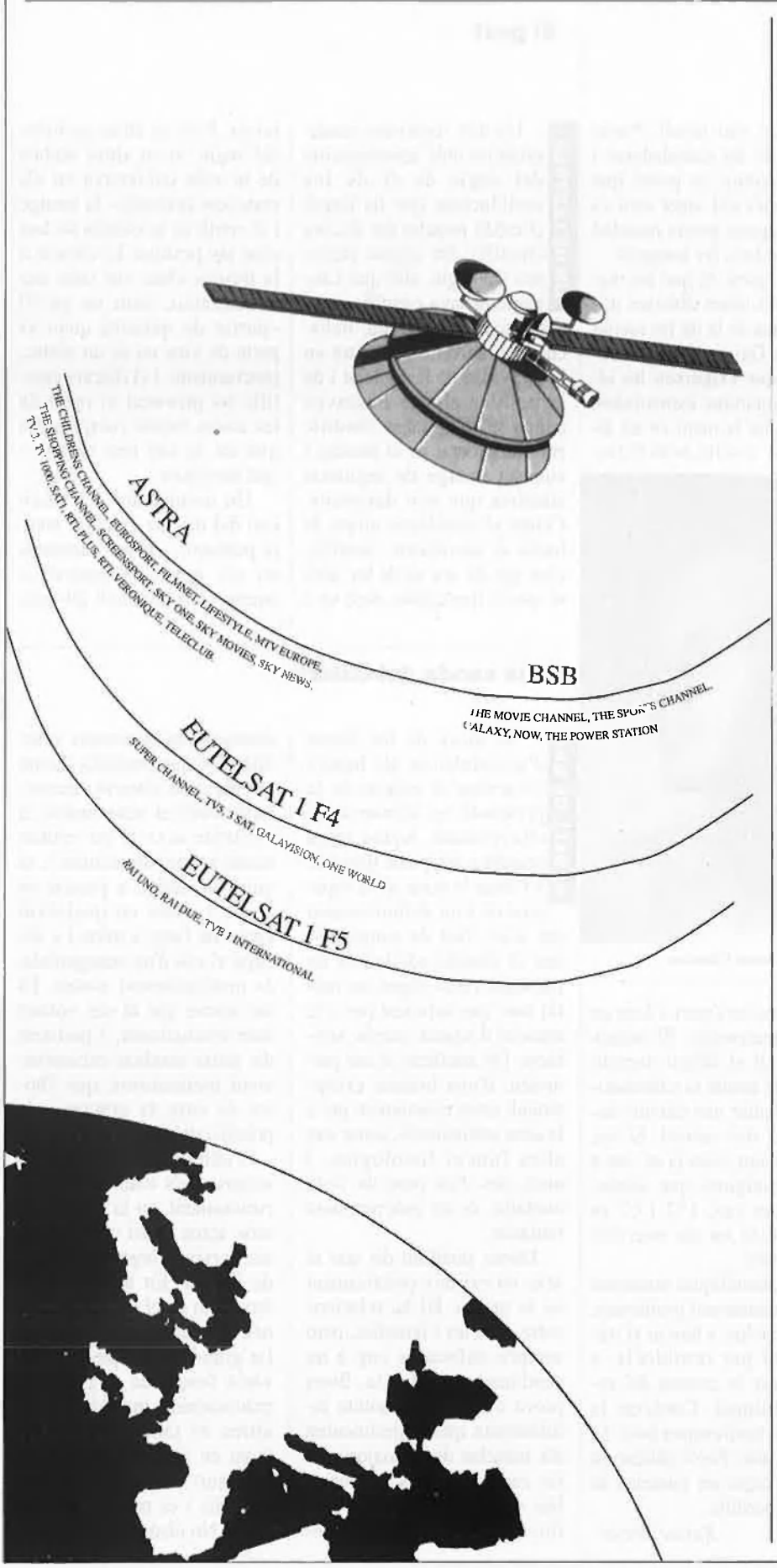
—No és fàcil d'introduir aquí una TV de peatge. I quan dic aquí em refereixo als països que estan acostumats a no pagar res per sintonitzar els diversos canals. La TV es considera, malauradament crec, un regal dels déus, un do del cel. I que no té preu. Però té un alt cost, i aquest fins ara l'ha pagat a Espanya, com a Itàlia o Amèrica –no és el cas de Gran Bretanya i d'Alemanya o d'Holanda, etc.– el déu anomenat publicitat. I la gent, en general, no sembla disposada per ara a pagar directament la disponibilitat de molts canals. Hi haurà excepcions, però seran excepcions de luxe.

—¿Què poden fer les cultures sense recursos àudio-visuals importants per no quedar ofegades davant aquesta dinàmica?

—Aquest és potser el problema més general que comença a ermergir des del punt de vista cultural arreu del món. No és *el* problema català, és el problema català com ho va sent per a la immensa majoria de cultures històriques presents (encara) sobre aquest petit planeta. Per tant, si s'accepta això, és hora de capgirar la qüestió i preguntar: ¿què poden, o què han de fer els organismes supraestatals (CEE, per exemple) o internacional (ONU, Unesco, etc.) per assegurar la pervivència del patrimoni cultural diferenciat de tota la humanitat? Davant l'omnipresència de les grans indústries multinacionals de la cultura, tots aviat ens sentirem com intrusos a casa mateix. Per tant, cal assegurar per la base, amb tots els recursos disponibles (polítics, econòmics, creatius, etc.), la producció dels rituals de reconeixement propis. I en temps d'abundància televisiva, això vol dir garantir en primer lloc la circulació d'uns referents informatius propis i en segon lloc la d'uns referents mítics propis (ficció i espectacle).*A.P.*

El Departament de Comerç dels Estats Units ha calculat, al seu torn, en 144 mil milions de dòlars el que els americans es gastaran en alta definició en els pròxims 20 anys. La HDTV és, a part d'un nou sistema, l'eix de la gran guerra comercial de l'electrònica als anys 90. Actualment tres propostes lluiten per aconseguir imposar-se en el mercat: l'americana, l'europea i la japonesa. Darrere, no només s'hi troben les corporacions més grans del món, sinó els governs. I és que el problema és seriós: si s'imposa el sistema japonès, s'hauran de llançar tots els televisors del món ja que és incompatible amb els aparells actuals. Els sistemes europeu i americà, en canvi, són compatibles i permetrien una difusió menys

brusca de la HDTV per raó de no haver-se de fer la renovació.

La televisió del futur no només oferirà una gran diversitat de canals i unes imatges de somni, sinó moltes altres coses. Pel que fa al so, a part de l'estereofonia i el sistema dual que ja comencen a ser habituals, les emissions plurilingües seran la solució per guanyar audiència continental en el cas europeu. Fa poc, set televisions públiques europees han decidit crear Euronews, un canal de notícies via satèl.lit, a imatge del famós CNN, que transmetrà simultàniament en set idiomes.

Com hem dit, el cable permet una millora en la distribució de les imatges televisives i combinat amb el satèl.lit facilita la recepció de gran nombre de canals, però les possibilitats del cable van més enllà de la televisió-entreteniment per obrir el terreny de la televisió-servei, això últim a través de la interactivitat. Les xarxes per cable de fibra òptica permeten que l'abonat pugui accedir a una àmplia gamma de comunicacions com bases de dades, teletext, videotext, correu electrònic, vídeo-conferències, en definitiva, serveis d'informació i comunicació en què l'usuari interactua amb el mitjà de manera que cada vegada serà més difícil dir que la televisió crea personalitats passives.

Així, amb la suma d'entreteniment i de serveis útils, la televisió deixarà de ser una cosa i l'altra per esdevenir una elegant pantalla ultraplana de cristall líquid amb més microxips que els ordinadors que tenim avui a les nostres cases i, sobretot, integrarà en un sol nucli funcions que abans estaven disperses (ordinador, telèfon, correu, videoteca i àudio amb el compact-disc vídeo).

Davant d'aquests avanços l'admiració no és l'única postura possible, ja el 1966 el director François Truffaut ens mostrava la televisió del futur i els seus efectes devastadors al film *Farenheit 451*, ni més ni menys que la mort de la cultura escrita. En els anys 70 i 80 el sociòleg nord-americà Alvin Toffler, en els seus llibres *El xoc del futur* i *La tercera ona*, va advertir també dels perills de desestructuració social en substituir-se les relacions socials pels freds contactes a través de la pantalla. Però ja sabem per experiència que, tret d'honroses excepcions, les visions futuristes del passat acaben fent riure quan el futur arriba de veritat.

Albert Punsola

Sense matemàtiques

TUB D'ASSAIG

Recordo uns articles publicats fa uns quinze anys, on un pedagog es preguntava per la utilitat de les matemàtiques, les quals veia com un luxe innecessari. Seria absurd omplir aquesta columna amb la llista de camps que les necessiten. Més breu seria apuntar aquells que no les fan servir. Tot i així, la reforma educativa de la Generalitat de Catalunya deu tenir en la ment les idees del pedagog. Les assignatures obligaròries en el nou batxiller –de 16 a 18 anys– són educació física, llengües, idioma, ètica o religió i història contemporània.

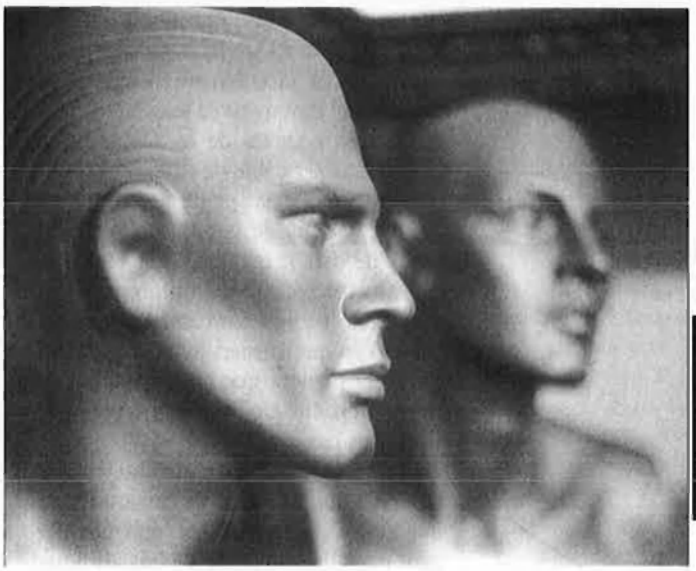
Cada alumne es farà el currículum com cregui convenient, segons allò que vulgui estudiar. Per això hi ha les assignatures optatives. Però a banda d'això, totalment lògic, em pregunto quins criteris porten a pensar que tothom ha de conèixer la història contemporània, però pot passar molt bé sense saber matemàtiques.

Potser, darrere d'això hi ha la idea que les matemàtiques són molt abstractes i que es compliquen enormement a partir d'un cert nivell. Potser en l'era de les calculadores i els ordinadors, es pensa que és molt més útil saber com va anar la segona guerra mundial que aprendre a fer integrals.

El cas, però, és que les matemàtiques tenen diverses utilitats. I una és la de fer raonar l'alumne. Davant de la memorització que exigeixen les altres assignatures esmentades, fer treballar la ment en un altre sentit resulta beneficiós, encara que no s'entri a fons en el món matemàtic. El mateix passa amb el càlcul mental. Deixar de banda la calculadora fa treballar uns circuits determinats del cervell. Si no, ens exposem, com ja es veu a moltes botigues, que sumar, posem per cas, 172 i 67 es converteixi en un exercici compromès.

Les matemàtiques ensenyen a llegir atentament problemes, a plantejar-los, a buscar el millor camí per resoldre'ls, a comprovar la certesa del resultat obtingut. Conèixer la història contemporània és apassionant. Però oblidar la base de totes les ciències és absurd i perillós.

Xavier Duran

Una de les utilitats de les matematiques és la de fer raonar l'alumne.

El gest

UN DE LLETRES

Un dels fenòmens comunicatius més apassionants del segle és el de les oscil.lacions que ha tingut el crèdit popular del discurs científic. En alguns períodes del segle, allò que s'autoanomenava científic semblava matèria sagrada, indiscutible, solvent. Fins i tot en l'observació de la societat i de la política alguns buscaven copiar el llenguatge científic per vampiritzar-ne el prestigi i aquesta imatge de seguretat absoluta que se'n desprenia. Contra el socialisme utòpic hi havia el socialisme científic, com per dir ara va de bo, això sí que és irrefutable, això va a missa. Però en altres períodes del segle –o en altres àmbits de la vida col.lectiva en els mateixos períodes– la imatge i el crèdit de la ciència no han estat tan positius. La ciència o la tècnica s'han vist com una adulteració, com un perill –parlar de química quan es parla de vins no és un afalac, precisament– i el discurs científic ha provocat el recel de les coses massa complicades que no se sap ben bé per a què serveixen.

Un termòmetre del crèdit real del discurs científic entre la població –en uns moments en els quals en aparença aquest crèdit és molt alt– ens

En la senda del clítoris

BADALL DE GAT

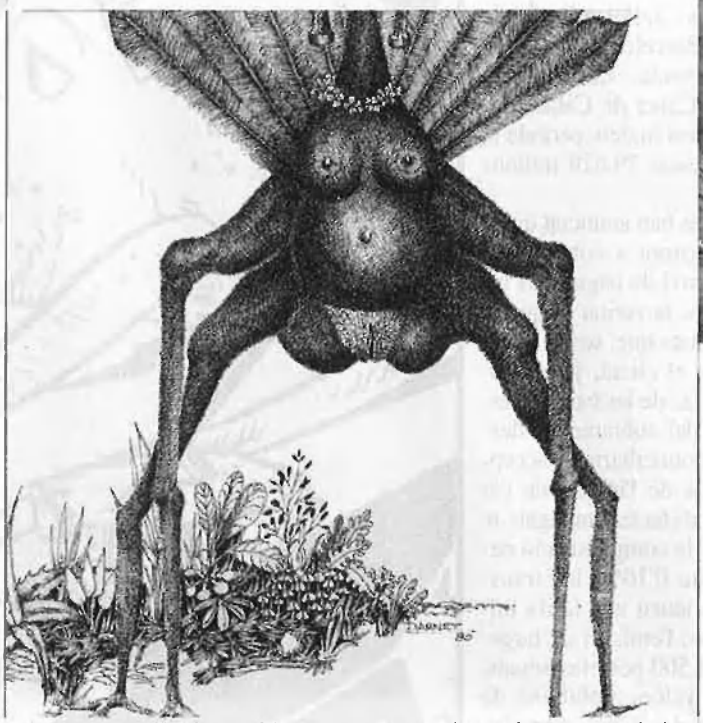
El desig de les dones d'assemblar-se als homes va arribar al màxim de la pretensió en formar-se el clítoris humà. Aquest òrgan homòleg del penis masculí, va dotar la dona de la capacitat de fruir definitivament del sexe. Tant de temps sentint el mascle adelitar-se de les seues carns degué ser motiu més que suficient per a la creació d'aquest curiós artefacte. Un artefacte, si em permeteu, d'una luxúria excepcional, creat exactament per a la seua estimulació, sense cap altra funció fisiològica. I això, des d'un punt de vista evolutiu, és un esdeveniment fantàstic.

Doncs podríem dir que el sexe no existeix pràcticament en la natura. Hi ha relacions entre mascles i femelles, però sempre enfocades cap a un sentiment reproductiu. Bona prova d'això és l'absoluta indiferència que experimenten els mascles de la majoria de les espècies cap a les femelles durant gran part de l'any, fins que aquestes ovulen i es desencadena un frenesí vasodilatador que produeix durant uns dies una situació desesperada. Però el sexe humà, el veritable sexe (i no voldria semblar antropocèntric), el que ens obliga a pensar en coses i coses en qualsevol època de l'any, a mirar i a desitjar el cos d'un conegut/uda, és profundament nostre. Es tan nostre que al seu voltant hem evolucionat, i podríem dir sense semblar excessivament pretensiosos, que l'home és com és gràcies a la pràctica del sexe.

El clitoris està present en la majoria dels mamífers. Així, curiosament, en la rata el clítoris actua quasi com un penis, servint d'òrgan d'expulsió de l'orina. En altres mamífers, com en el cas de les hienes, té una funció hormonal. La grandària d'aquest també varia força, de vegades és pràcticament inexistent però altres és tan desenvolupat (com en alguns primats) que sobresurt per entre els llavis vaginals i es confon amb un penis. No obstant això, aquest

el dóna la necessitat que tenen els polítics de tant en tant de fer un gest personal, visible, per falcar i donar credibilitat a les paraules de la ciència. Un cas molt clar, com a exemple: la nena Montse, de Màlaga, portadora d'anticossos de la sida. Durant molts dies, els metges més prestigiosos, els especialistes més incontestables, van anar dient per terra, mar i aire que el risc de contagi era francament petit, mínim. Els pares dels nens que havien de compartir escola amb la Montse no s'ho van creure. El conflicte va anar a la baixa a partir del dia que aquests discursos científics van desembocar en un gest polític: el ministre de Sanitat va anar a veure la nena, va portar la seva canalla a la visita i van abraçar davant dels fotògrafs la Montse. El que diuen els metges la gent s'ho creu però amb recel. I ves que han de dir, els metges. Cadascú diu una cosa diferent. Però perquè el discurs científic sigui percebut com a incontestable, cal el suport del gest. Els informes que l'aigua del minitransvasament és bona per beure necessiten que el conseller en begui un vas. Les opinions sobre l'absència de risc en el cas de la Montse, necessiten que hi vagi el ministre. De fet, això ja s'ho va inventar Fraga, quan es va anar a banyar a Palomares després de la caiguda de la bomba. I no devia ser dolent, perquè mirin com està, Fraga.

Vicenç Villatoro

botonet prodigiós sembla que sols produeix el seu efecte libidogenerador en la nostra espècie. La causa no es coneix exactament, però és fàcil d'imaginar la cara que posaria el primer antropoid en relacionar-se carnalment amb l'antropoida agraciada per aquesta naturalesa. Una sensacional sorpresa degué inundar les valls del Pliocè en descobrir-se el punt estratègic de la felicitat. Gemecs, crits i laments devien omplir un espai fins aleshores buit i rúfol, de poques alegries i esperances. I davant de la perplexitat dels congèneres, entre facècies i flirtejos, s'inicià un camí d'exploració, de rialla i de complicitat.

Martí Dominguez Romero

Reflexions sobre l'ensenyament de les ciències

LLIBRES

Des de fa uns anys, s'observa un interès creixent per l'estudi de com fer arribar els coneixements científics als alumnes. Dins aquest camp, acaba d'aparèixer una bona aportació, amb el llibre de Joan Aliberas *Didàctica de la ciència. Perspectives actuals* (EUMO, 1989; 153 pàgs.). L'autor és químic i treballa a l'ensenyament. Amb aquest treball va guanyar el premi "Baldiri Rexach" 1988 i l'edició ha merescut un ajut de la Fundació Jaume I.

Per tal d'estudiar la manera de comunicar la ciència als alumnes, cal veure de quina forma progressa el coneixement científic. Aliberas exposa diverses interpretacions del canvi científic, com la de Kuhn i la Toulmin, entre altres. Després analitza quatre grans marcs psicològics en els quals es situen els estudis actuals sobre didàctica de la ciència: Gagnés, Piaget, Ausubel i el model de "Processament de la Informació". Aliberas explica que algunes d'aquestes diferents teories no són excloents, sinó més aviat complementàries. I com passa sovint amb els models teòrics, no ens podem decantar per un de sol, sinó que s'ha d'arribar a un compromís que prengui coses dels uns i dels altres.

La ciència evoluciona, com ho fa la societat. És lògic, doncs, que l'ensenyament de les ciències també variï. Al llarg del temps les escoles han estat més interessades a introduir molts coneixements en els caps dels alumnes que a fer-los assimilar el mètode científic. Però tan important pot ser tenir uns determinats coneixements com la forma en què s'han assolit. L'experiència i el raonament són indispensables per a entendre bé aquestes assignatures.

L'ensenyament de les ciències varia com ho fa la societat

Epistemologia, psicologia, pedagogia, tenen coses a dir en els nous models de didàctica de la ciència. Però més enllà d'aquesta discussió, enriquidora i probablement necessària, cal fer el pas més difícil: passar a l'aplicació pràctica. L'aportació d'Aliberas, com d'altres, és interessant. Però ha de rebre l'ajut d'una transformació general del sistema d'ensenyament.

Xavier Duran

ECONOMIA

El sector bancari generalitza el cobrament dels serveis

Cobrar més per perdre menys

Elevar els tipus d'interès dels crèdits, cobrar els serveis i les comissions, reduir les dotacions i les plantilles són algunes de les mesures preses pel sector bancari per tal d'afrontar la reducció del marge financer i el compte final de resultats com a conseqüència dels supercomptes.

Des que el Banc de Santander va iniciar la batalla de l'alta remuneració del passiu, la majoria de la banca de l'estat ha seguit aquesta mesura per tal de no quedar-se enrere i frenar així la possible pèrdua de clients que poguessin desviar-se cap a aquesta entitat. Però des dels seus inicis el mateix sector bancari ha avisat dels perills que aquesta acció comportava quant al compte de resultats dels bancs, els quals veurien disminuir el seu marge financer (la diferència de preu que percep la banca via crèdit i el tipus d'interès que paga pels comptes). De fet, segons un estudi realitzat pel Banc d'Espanya, el marge financer de la banca es reduirà aquest any un 0'5% sobre els seus actius, és a dir, uns 187.000 milions de pessetes com a conseqüència, precisament, de l'encariment del passiu.

L'any 89 el benefici obtingut per la banca privada de l'estat va ser de 579.512 milions de pessetes, cosa que significà un increment del 28'8% respecte als resultats de l'any anterior. Per a aquest any 90 les previsions apunten que els beneficis de la banca creixin entre un 15 i un 20% respecte a l'any passat. Un dels factors que farà que el marge de beneficis sigui més estret és el del llançament dels supercomptes.

LA FACTURA DELS SERVEIS

La mateixa banca està prenent mesures per tal que l'alta remuneració dels depòsits no els sigui gaire perjudicial. Algunes d'aquestes mesures són l'augment, en els darrers mesos, dels tipus d'interès en una mitjana de dos punts, com també la reducció de dotacions i sanejament en els seus balanços i l'augment dels ingressos provinents dels cobraments dels serveis i comissions.

En aquest sentit les caixes d'estalvi van ingressar en el primer semestre de 1989 un 25% pel cobrament de serveis amb un volum de comissions cobrades de 25.010 milions de pessetes (19.888 milions el primer semestre del 88). La principal partida van ser les comissions de serveis financers i bancaris amb 22.632 milions, mentre que els avals van arribar a 2.378 milions.

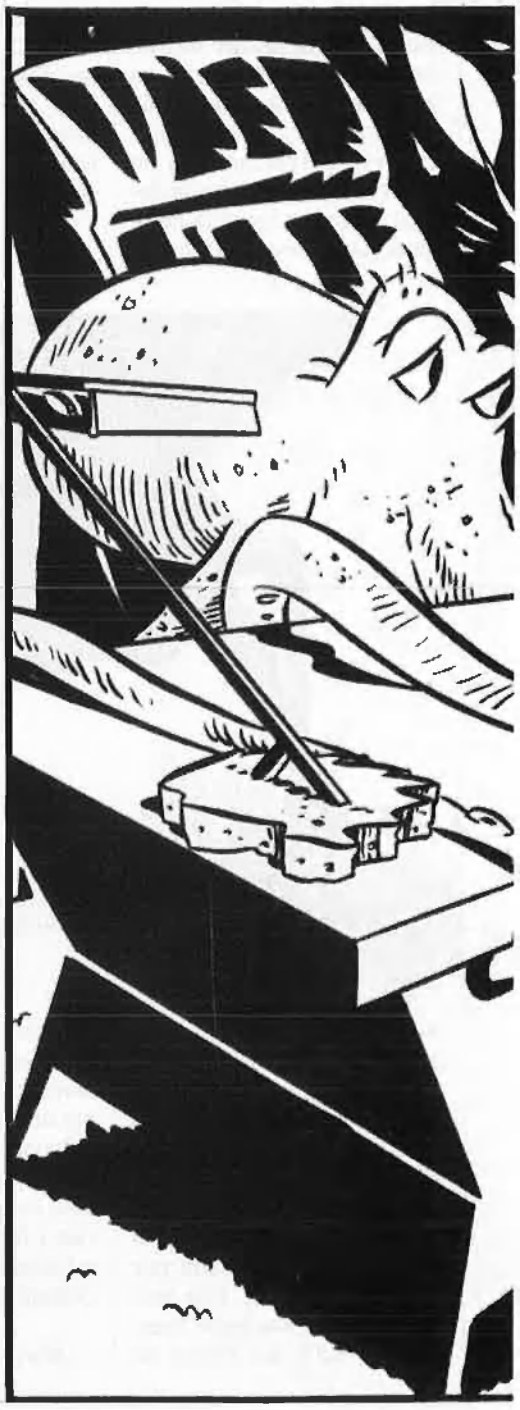
Per ordre, en el primer semestre de l'any 1989 la Caixa de Pensions va ingressar per serveis 3.489 milions de pessetes; Caixa de Barcelona, 1.714 milions; Caixa de València, uns 700 milions de pessetes i Caixa de Catalunya, 478 milions. En aquest mateix període la gran banca va ingressar 79.628 milions de pessetes.

Si bé bancs i caixes han anunciat que a partir d'ara començaran a cobrar pels serveis prestats a canvi de pagar més interessos pels estalvis, la veritat és que ja hi havia moltes entitats que, sense informar-ne directament el client, ja els cobraven. Així, en el cas de les caixes d'estalvi, per la gestió del cobrament i descomptes d'efectes domiciliaris i acceptats cobren el 0'40% de l'import de l'efecte, la devolució d'efectes impagats té una tarifa del 2'5%, la compensació i negociació de xecs un 0'10%, les transferències bancàries tenen una tarifa mínima de 50 pessetes, l'emissió de targetes de crèdit costa 1.500 pessetes anuals, per comissions de valors mobiliaris de borsa la comissió és del 0'25% sobre l'efectiu i 0'10% sobre el nominal...

Aquesta mesura, a partir d'ara generalitzada, torna a *castigar* el petit estalviador ja que, sense la possibilitat de beneficiar-se d'una alta remuneració pels seus petits estalvis, se li cobraran igualment els serveis.

EL DESCOBERT TAMBÉ ES PAGA

En el cas dels comptes descoberts, és a

dir els comptes en *nombres vermells*, en l'exercici de l'any passat la banca de l'estat va obtenir uns ingressos addicionals d'uns 150.000 milions de pessetes. En aquests casos, les entitats financeres apliquen uns tipus d'interès i comissions que ronden el 30%. Però, tal i com han denunciat les organitzacions de consumidors i usuaris, moltes vegades aquests descoberts no són deguts al client sinó al fet que les entitats de depòsit no compleixen les normes de valoració. Es habitual, segons la UCE, deixar l'usuari en *nombres vermells* i uns dies després l'entitat financera abonar la mateixa quantitat tot disculpant-se de l'error, però mentrestant ja ha cobrat els interessos.

Els interessos bancaris sobre els descoberts van des del 32'3% en el cas del Banc de Santander fins al 23'8% de Cajamadrid, passant pel 31'2% del Popular, el 30'6% del Zaragozano, el 28'6% del BBV i Exterior, el 27'4% de La Caixa i Banesto i el 24'3% de Caja Galicia.

Segons posa de manifest l'Institut Interregional Europeu, les entitats de crèdit europees han convertit en costum retardar al màxim l'anotació dels ingressos dels seus clients en els seus comptes i alhora accelerar la notificació de les despeses. Això permet disposar a bancs i caixes d'importants fluixos de diners no retribuïts. A més a més, disposar d'aquests dipòsits els permet prestar diners i ingressar el cobrament dels interessos corresponents.

Una altra mesura que han pres les entitats financeres per obtenir una mica més de beneficis és la de reduir les seves pròpies despeses d'explotació. Així, han accelerat el programa de reestructuració que havia de concloure el 1992. Donada la sobredimensió de bancs com BBV, Banesto, Central, Hispano i Exterior, la banca està reduint les seves plantilles a un ritme de l'1% anual i està suprimint el nombre d'oficines. Tot fa suposar, doncs, que la negociació del conveni de la banca per enguany serà força conflictiva.

BANCS I CAIXES GUANYEN

Si bé en el període 1979-1989 les caixes d'estalvi havien esgarrapat un 13% de la quota de mercat als bancs, una vegada iniciada la *guerra del passiu* aquestes podien témer retrocedir en el percentatge de participació donat que les caixes eren susceptibles de perdre clients ja que aquests podien sol.licitar el cancel.lament dels comptes per tal d'obrir-los en entitats bancàries. Però el cert és que les caixes han augmentat els seus depòsits en 227.500 milions de pessetes durant el mes de març mentre que els bancs els han vist augmentar tan sols en 121.300 milions de pessetes en el mateix període.

I si ara la *guerra del passiu* és la que està d'actualitat, hi ha banquers que pronostiquen que no trigarà gaire a produir-se una *guerra de l'actiu,* és a dir, que s'iniciarà la competència entre entitats bancàries per veure quina és la que ofereix els crèdits i préstecs en unes millors condicions de preu. Ara bé, caldrà esperar, d'una banda, que les restriccions creditícies (per enguany només està permès un 10% més de concessió de crèdits respecte al nombre concedit l'any passat) decretades pel Ministeri d'Economia deixin d'estar en vigor i, per l'altra, que el sistema financer s'hagi incorporat al Mercat Únic i que hi hagi lliure circulació de capitals .

Sílvia Monfort.

Entrevista al secretari general de CNT-AIT

Vicent Villanova, l'inconformista

Vicent Villanova Gardó (Barcelona, 1938), secretari general de CNT-AIT des del passat mes d'abril, analitza el paper de l'anarco-sindicalisme en els anys 90 i les propostes d'acció sindical plantejades al VII congrés del sindicat.

Procedent de família de tradició anarco-sindicalista, Vicent Villanova arriba a la secretaria general després de 32 anys de militància i 20 d'exili. Bregat per la resistència antifranquista i el maig del 68, el seu discurs es basa en la recuperació per al final de mil.lenni dels principis que tenien vigència el 1936.

—¿Els sindicats poden dividir-se en dos grups, la CNT i la resta?

—Sí, la CNT, des de la mort de Franco, no ha fet altra cosa que rebre colps. Quan realment, a principis de la democràcia, es van adonar de la força que tenia la CNT, com va demostrar la manifestacio de Montjuïc amb 400.000 treballadors reunits, tots es van bolcar contra la CNT. A banda dels governs, que es lògic que estiguen contra nosaltres, ja que la CNT també està contra ells, la CNT va tenir en contra la UGT, que eren companys de lluita el 36, en l'exili i en la clandestinitat. La UGT ens va ignorar i va donar el segell d'antiguitat a CCOO. A partir d'aquell moment es va desfermar una campanya contra la CNT i fins i tot Marcelino Camacho va declarar "¿CNT, això que és?". Fins i tot en la història gràfica realitzada pel PSOE la CNT apareix mínimament. Són raons suficients per a considerar que hi ha dues classes de sindicats.

EL *CAS SCALA*, COM EL DE SACCO I VANZETTI

—¿A quinze anys vista vostè pensa que es pot parlar d'orquestració entre les forces polítiques o que va ser alguna cosa casual?

—Hi va haver una orquestració i n'hi ha proves que ho avalen. El cas del 23-F és el més evident, on no s'ha dit ni el 10% del que va passar. Aquella nit es va traçar un pla per a Espanya i tot està eixint perfectament, excepte nosaltres.

—¿Què hauria estat de la CNT sense el cas Scala *de Barcelona?*

—Sense el *cas Scala* no estaríem en la situació en què ens trobem ara. En aquell moment es va alçar un dubte sobre el comportament del sindicat i va provocar la retirada de certs militants. Va ser la culminació de 40 anys en els quals s'ha estat repetint que la CNT ha fet desastres, 40 anys repetint que en l'anarquisme està l'origen de tots els desastres que hi ha al món i després resulta que no és així. El *cas Scala* és similar al de Sacco i Vanzetti, la Història encara ha d'aclarir aquest cas.

I aquest és tan sols un cas entre molts. Perquè a Espanya en cap moment s'han reconegut els tres anys de revolució social. El PSOE té un interès especial a oblidar tot el que va passar en aquella època, i no parlem dels comunistes. I amb el passat, per a moltes coses del present, cal comptar.

—En el VII congrés que la CNT acaba de realitzar el sindicat ha ratificat els principis anarquistes que l'identifiquen, com ara la negativa a participar en eleccions sindicals o la proposta de constituir els comitès d'empresa. ¿Són viables aquestes propostes?

—Evidentment. De fet, fins i tot la UGT s'ha adonat que cal potenciar les seccions sindicals perquè tal i com estan muntats els comitès d'empresa van a favor del patró i no dels treballadors. Cal donar protagonisme a les seccions i suprimir la delegació de decisions en els comitès, perquè els comitès signifiquen burocratitzar la reivindicació en unes persones que tendeixen a perpetuar-se en el càrrec. Els sindicats han de recuperar el seu component de lluita. No val únicament a pagar la quota, cal treballar en el sindicat. La UGT demana que els seus afiliats paguen per compte bancari, amb la qual cosa encara es distancia més el treballador del sindicat i s'arriba a un extrem en el qual no fa falta ni passar pel local, és com l'assegurança El Ocaso.

—Els analistes assenyalen que és precisament aquest radicalisme el que li lleva força i capacitat de creixement a la CNT

—Jo no ho crec. Hi ha tota una sèrie de qüestions que cal tenir en compte. La televisió, per exemple, que distrau a la classe treballadora, com la ràdio i la premsa. El treballador ha de trencar tots aquests cercles i adonar-se dels seus veritables problemes, com és l'existència d'un desocupat en cada família, o els 8 milions de pobres que hi ha a Espanya. Per no parlar del que pensa Europa sobre l'existència de 10 milions d'analfabets. És urgent trencar tots aquests cercles. L'atur, per exemple, es pot combatre amb la implantació de les 30 hores setmanals.

—Vostè ha declarat recentment que la CNT vol destrossar l'Estatut dels Treballadors. ¿Quin abast té aquesta proposta?

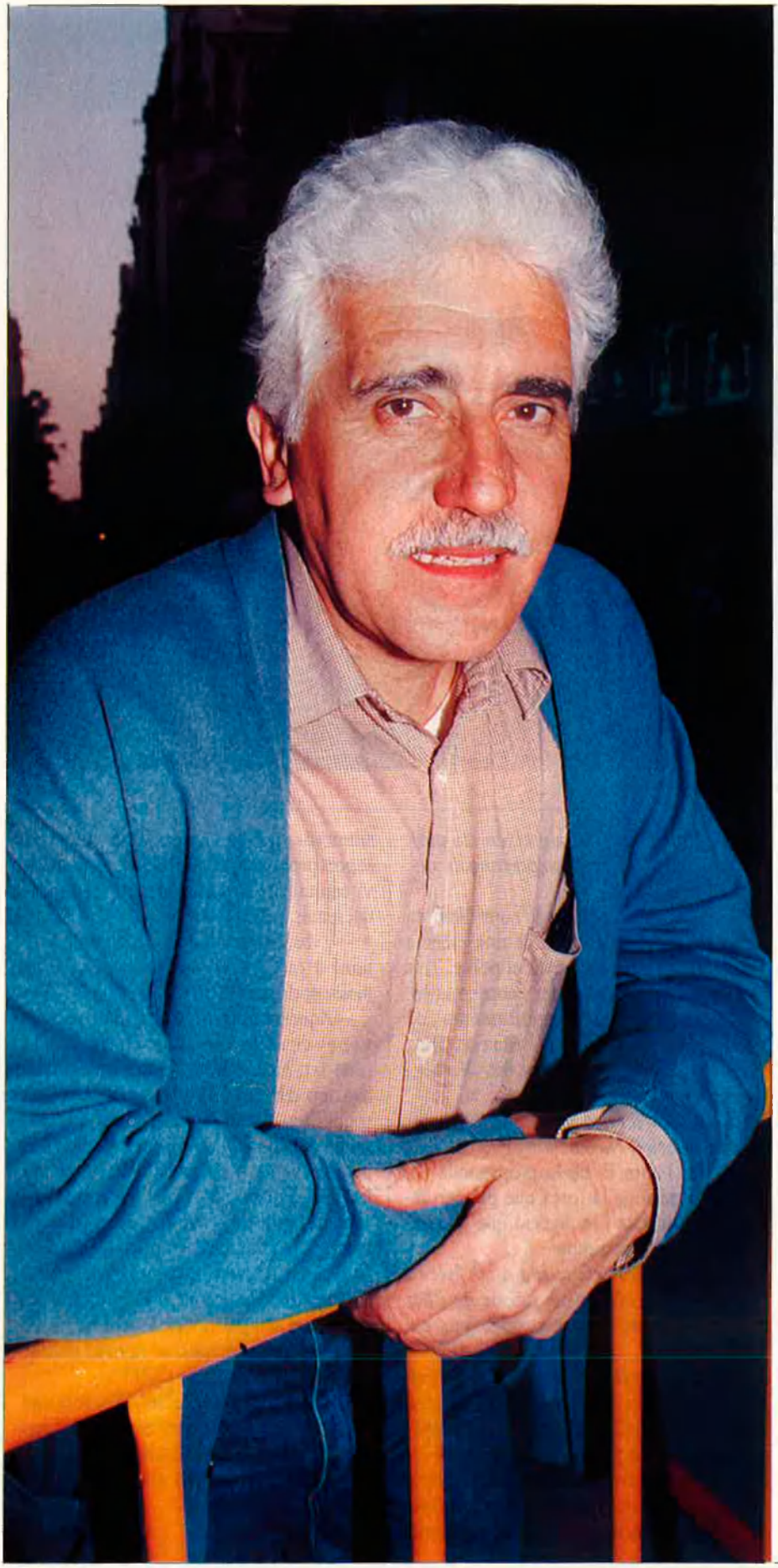
—Es tracta de recuperar per als treballadors la llibertat que els quinze anys de democràcia els ha llevat. Es com intentar legislar la vaga general perquè és l'única arma de què disposa el treballador. L'Estatut dels Treballadors no té res positiu, la classe treballadora ha de recuperar les condicions del 36.

—Vostè insisteix a tornar al 1936, ¿no té la sensació d'anar contra la Història?

—No, no...cal recuperar la situació en la qual es trobava el treballador en aquell moment

—Però el treballador d'avui és molt diferent al del 1936

—Ací està el problema, al treballador li han retallat les ambicions. Avui és im-

pensable plantejar una vaga general perquè als 15 dies els treballadors ja es plantegen acabar la vaga perquè han de pagar la lletra de la rentadora. Han incorporat el treballador a la societat de consum, en la qual tens de tot però has de pagar-ho. Han tancat el treballador, abans li posaven cadenes i ara ho fan amb lletres bancàries. Totes aquestes qüestions cal liquidar-les.

LA UGT S'HA BUROCRATITZAT

—¿Com valora el darrer congrés de la UGT?

—Per a mi la UGT s'ha burocratitzat massa. Ells reben ajudes del govern, reben diners, i al final tot queda reduït a matèria econòmica.

—Per tant vostè deu condemnar la decisió dels sindicats d'ampliar els seus serveis mitjançant la constitució d'assegurances, promotores de vivendes o agències de viatges...

—Jo no critique aquestes iniciatives sinó la forma de dur-les endavant. La CNT també voldria fer-ho, però amb els comptes clars, sabent que tots els diners ixen del sindicat. Crec que m'explique amb claretat.

—¿En el futur és possible una major confluència d'estratègies entre CNT i UGT, després que el sindicat socialista haja decidit potenciar les seccions sindicals?

—Sí, així ho esperem. De fet, sempre ens ha sorprès l'oblit que ha tingut la UGT respecte a la CNT des del 1975. La prova que les nostres propostes tenen ressò és que ja són moltes les coses que hem proposat i que després ells incorporen com a pròpies. Per exemple, les 37 hores setmanals o la potenciació de les seccions sindicals.

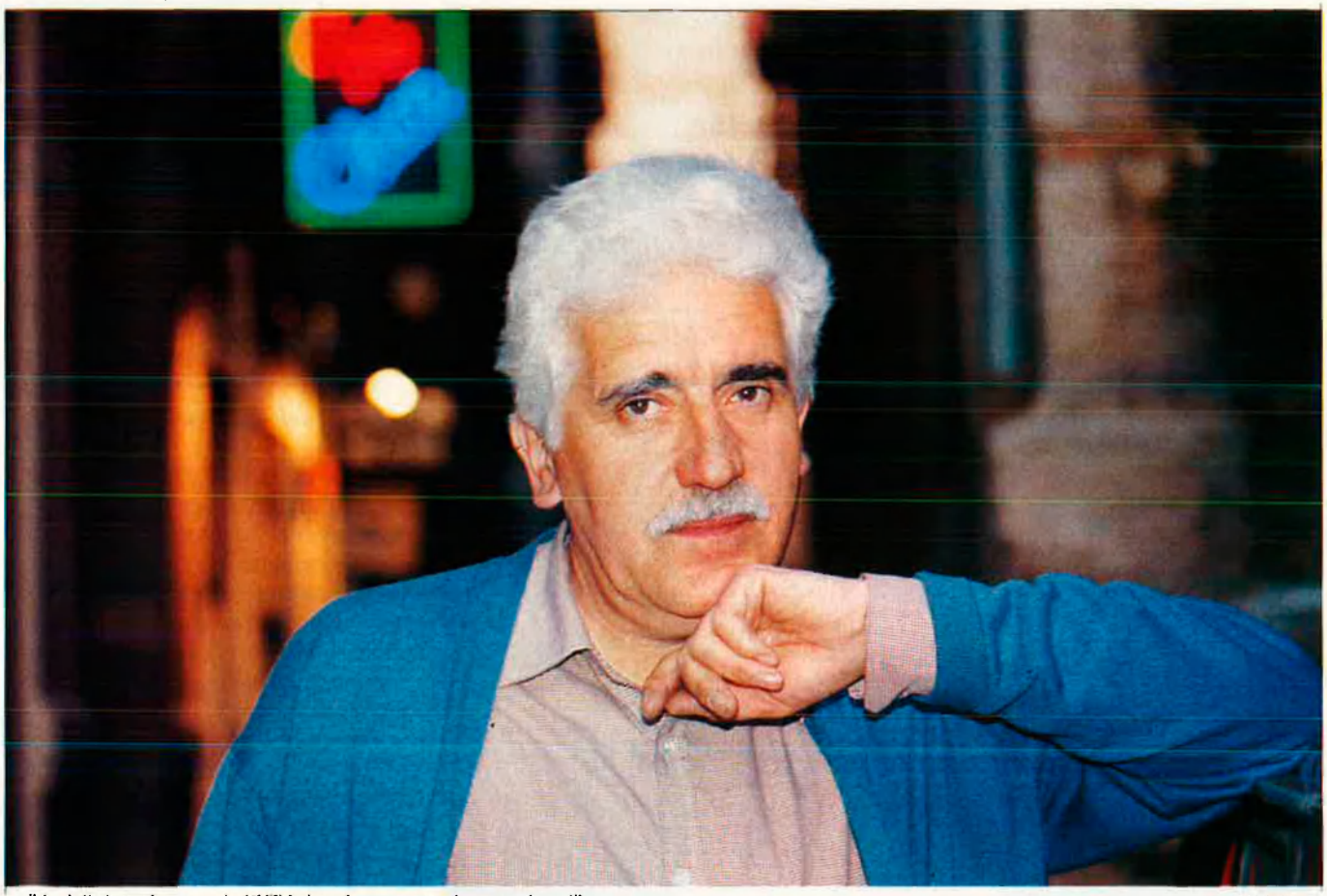
—¿Està previst que vostè s'entreviste amb Nicolás Redondo?

—Sí, però de moment la cosa està encara una mica freda. Jo ho veuria bé.

—Plantejar una jornada de 30 hore s és l'antítesi del pacte de competitivitat que planteja l'actual govern

—Jo no crec en aquest tipus de competitivitat entre els treballadors d'un estat contra els treballadors de la resta d'Europa. Des del punt de vista internacionalista cal arribar a una entesa entre tots i aplicar els avanços socials d'uns països a la resta.

—¿Com valora els pactes entre sindi-

"Amb Suàrez al govern, la CNT ja hauria recuperat el seu patrimoni". RAFA GIL

cats i govern en la primera fase de la concertació?

—Fins ara la concertació ha donat uns resultats pobres, es podria haver aconseguit molt més perquè el 14-D hi va haver 8 milions de treballadors al carrer. El 14-D va ser, d'alguna manera, com el maig del 68, ningú s'ho esperava i de sobte ix el descontentament. Ha calgut que passara més d'un any perquè la concertació arribe i la raó és que després del 14-D les mobilitzacions es van aturar malgrat la resposta que la convocatòria va tenir al carrer.

—Un sector de la Guàrdia Civil exigeix el dret a la sindicació, ¿són compatibles els dos conceptes, guàrdia civil i sindicat?

—Un membre de la UGT apareixia l'altre dia en la televisió defensant aquest dret per als membres de la Guàrdia Civil, mentrestant la mateixa Guàrdia Civil i l'Armada carregaven contra un grup de peixcadors del port d'Algesires. És una proposta incongruent, per això a la CNT no es permet ni un sindicat de policies ni de funcionaris de presó.

—¿Quina opinió li mereixen els partits polítics i el seu comportament actual?

—Són partits polítics i, com diem en aquesta casa, la política és una ciència que s'aprèn per a enganyar el poble. Tots volen aconseguir el poder i conservar-lo. Es poden matisar comportaments, no són iguals Anguita i Ruíz Mateos. Ruíz Mateos és un titella mogut des de dalt i Anguita és capaç de pensar.

—¿El 92 servirà perquè a la classe treballadora li claven molts gols?

—Tal i com es du la propaganda, sí. Tot dependrà de la força que puguen tenir els sindicats i la reacció que tinguen davant aquest nou repte.

—¿Quin futur els queda a les forces anarco-sindicalistes als països de l'Est davant l'onada de perestroika *que els envaeix?*

—El principal problema d'aquests països és que no han tingut comunisme, perquè hi haja comunisme cal eliminar l'estat i ells no van eliminar l'estat ni les forces repressives. Hi ha hagut una oposició important, anarquistes inclosos, malgrat la persecució a què hem estat sotmesos des de l'època de Stalin. I el segon problema és que aquest és un canvi capitalista, propiciat des de les multinacionals i el consum.

—¿Vostè té confiança que l'estat tornarà a la CNT el patrimoni que hi ha pendent des del 1939?

—Aquesta és l'eterna pregunta que nosaltres ens fem. Nosaltres creiem que sí i, de fet, havent-hi un govern socialista, haurien d'haver-lo entregat ja. Però els socialistes saben que un patrimoni valorat en més de 10.000 milions de pessetes pot servir per a rellançar definitivament la CNT. I hi ha por a que l'anarco-sindicalisme, que és un sindicalisme no domesticat, torne. Ara, jo crec que si Adolfo Suàrez haguera continuat en la presidència del govern, la CNT ja hauria recuperat el seu patrimoni.

—¿És possible superar la crisi actual amb els escindits de la CGT?

—No, no hi ha solució. Ells se'n van anar, van trair les idees. Si bé és veritat que hi ha hagut altres escissions, aquesta és l'única on s'han traït els principis ideològics.

Albert Vicent

La Llibreria de la Generalitat de Catalunya

ESPAI PER CONÈIXER

Un espai important per a Catalunya.
Al centre de Barcelona.
Obert a tot el món.
Per conèixer totes les publicaciones de la Generalitat —llibres, catàlegs, Diari Oficial (DOGC), cartells, etc— i les publicacions d'organismes internacionals com l'ONU, la UNESCO, etc.
Ofereix tots els serveis relacionats amb el DOGC: venda d'exemplars, contractació d'anuncis, etc.

Disposa de servei de vídeo i bancs de dades informatitzats tant del DOGC com de publicacions.

I posa al vostre abast més de 800 títols.
El volum editorial de la nostra institució requeria un espai funcional propi.
Ara en té un a mida:
la Llibreria de la Generalitat de Catalunya. Veniu a conèixer-la.

Horari Llibreria:
De dilluns a dissabte, de 9 a 14,30 i de 15,30 a 20 hores

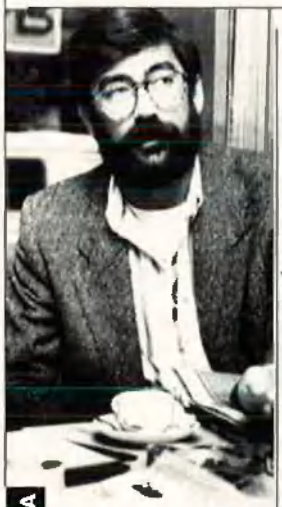
Horari contractació d'anuncis:
De dilluns a divendres de 9 a 13 hores

Adreça:
Rambla dels Estudis, 118 (Palau Moja)
08002 Barcelona
Tels. 302 68 35 - 302 64 62

Generalitat de Catalunya
Llibreria

R&B Associats

PREGUNTA DE LA SETMANA

Víctor Navarro
Representant d'Acció Ecologista-Agro en l'Agència del Medi Ambient

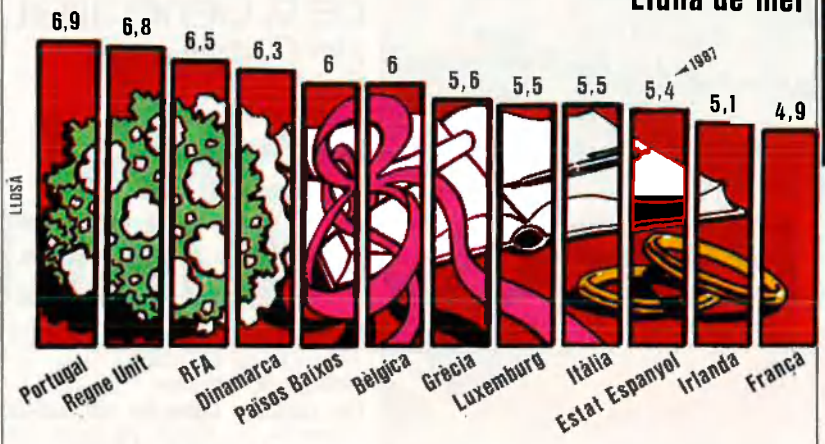
¿Són suficients les multes que sancionen les empreses contaminants?

Si s'aplicaren, sí. El problema és que difícilment s'executen. No hi ha una política del medi ambient seriosa, la qual cosa és un error ja que provocarà que les empreses no estiguen homologades el 1993 i per tant no seran competitives. A partir d'aquesta data, les empreses comunitàries exigiran a les espanyoles les mateixes despeses. En cas contrari, moltes d'elles poden rebre denúncies i hauran d'acomodar-se a la normativa europea. *A.V.*

LA XIFRA

300 multinacionals del sector d'arts gràfiques opten a la compra de tres empreses de la RDA. La lluita del més fort ha començat fins i tot abans que fructifique la reunificació. *A.V*

Lluna de mel

Casar-se és una opció que prefereixen portuguesos, anglesos, alemanys i danesos —amb més de sis matrimonis per cada 1.000 habitants (xifres del 1988)— davant de la sequera matrimonial que pateix França —amb 4'9 matrimonis per cada 1.000 habitants—. El matrimoni té un paper molt important en les variacions de la taxa d'activitat de la població femenina. Aquest fenomen és particularment evident en el grup d'edats compreses entre els 25 i 49 anys, on de cada 10 dones casades menys de 4 formen part de la població activa, mentre que les no casades són 8 de cada 10. *A.V.*

L'atur és femení

Entre els anys 1985-89, dels nous llocs de treball creats a Catalunya, el 53'8% han estat ocupats per homes i el 46'2% per dones. Igualment, l'atur registrat el mes de març d'aquest any era del 20'17% en el cas de les dones i del 6'22% en els homes.

Precisament, per a combatre aquestes diferències i afavorir l'equiparació laboral de les dones, la Conselleria de Treball de la Generalitat de Catalunya, juntament amb l'Institut Català de la Dona i la Direcció General d'Ocupació, ha presentat el Programa de Promoció Ocupacional de la Dona 1990, que té un pressupost de 760 milions de pessetes.

El programa planteja tres tipus d'accions: la intervenció en el mercat de treball mitjançant accions de motivació, formació, orientació i ocupació, promocions publicitàries i treballs d'estudi i preparació d'activitats futures. *S. M.*

EN BREU

Ordenances fiscals. L'Ajuntament de Barcelona acaba d'editar les noves ordenances fiscals i els preus públics vigents durant l'any 1990. Aquestes ordenances es poden consultar o adquirir a l'oficina d'informació ubicada a la plaça de Sant Jaume. *S.M.*

Rodatur. El Saló Internacional del Turisme, Rodatur, obrirà les seues portes a Barcelona del 9 al 13 de maig. Tot just clausurat aquest certamen, el dia 15 s'inaugurarà el Saló de la Rehabilitació i l'Equipament, **Rehabitec**, que estarà en la Fira fins al 20 de maig.*S.M.*

Cursos diversos. El Centre de Perfeccionament Empresarial (CEPEM), juntament amb la Cambra de Comerç de Barcelona, organitza diversos cursos durant aquest mes de maig. Del 7 a l'11 un curs de "Merchandising: productes de gran consum" i del 9 al 17 un curs de dependents per al comerç. *S.M.*

El marquès de Campo protagonitza el cicle de conferències que sobre la seua figura han organitzat l'Ajuntament de València i la Reial Societat Econòmica d'Amics del País. Els catedràtics d'història econòmica P. Tedde de Lorca i Gabriel Tortella abordaran la seua figura els dies 10 i 11 a València. *A.V.*

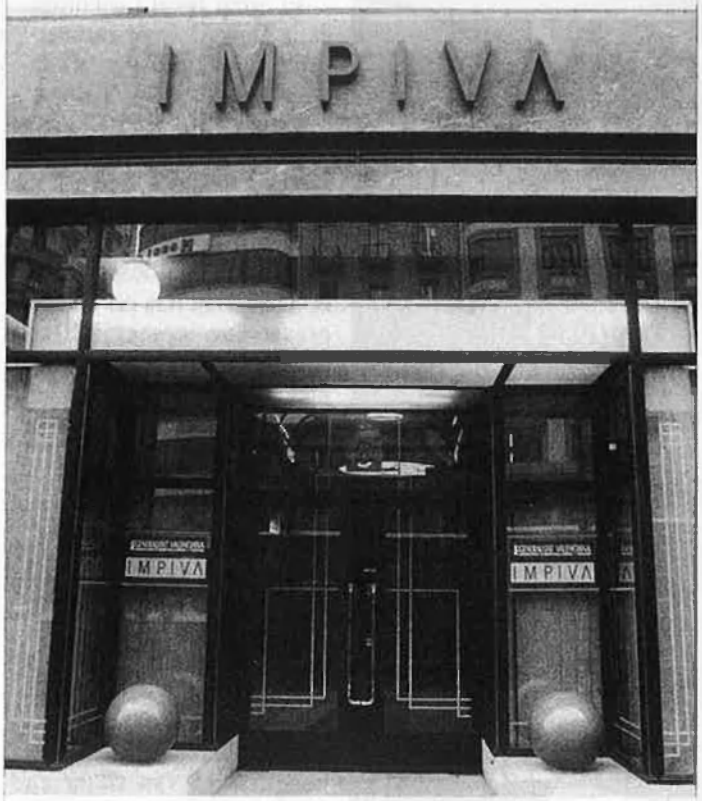
Incubadores d'empreses

Sis noves empreses, pertanyents als sectors de la química, el tèxtil, el *software*, la publicitat i l'agro-alimentació, han vist la llum en el Centre d'Empreses i Innovació (CEI) d'Alcoi. Algunes d'elles, com el *software* d'aplicació en Borsa, desenvolupat per l'empresa Phonochart, aporten novetats a nivell estatal. D'altres, el producte químic que reté l'aigua, no tòxic i d'aplicacions en la lluita contra incendis, comercialitzat per l'empresa Acqua Lider SL, representen una novetat a nivell mundial.

Més enllà de la novetat dels productes, la importància està en el paper desenvolupat pel CEI en la constitució de noves societats. El CEI d'Alcoi és una entitat promoguda per la Conselleria d'Indústria, Comerç i Turisme, a través de l'IMPIVA, i és el primer pas en la constitució d'una xarxa de CEI al País Valencià que quedarà completada amb la posada en marxa dels centres d'Elx, València, Castelló i Alacant. L'objectiu final de la xarxa és potenciar la diversificació del teixit industrial valencià per tal que, junt amb els sectors implantats, s'incorporen amb força els d'electrònica, automàtica, informàtica, química, biotecnologia i terciari avançat.

Els CEI, també coneguts com *incubadores d'empreses*, han començat a implantar-se a Europa en la segona meitat dels 80, fins arribar als 53 que hi ha en l'actualitat, a imitació d'un projecte similar posat en pràctica als EUA els anys 70. Els resultats no han pogut ser més optimistes: si la taxa de fracàs de noves empreses és del 60-70%, els CEI amb major experiència a Europa han reduït aquesta xifra a tan sols el 10-20%.

A. Vicent

L'IMPIVA aposta per l'assessorament en la creació de noves empreses.

EL PRONOSTIC

Fabià Estapé

Els consells del FMI

El Fons Monetari Internacional (FMI) ha examinat la situació de l'economia espanyola. Les seves recomanacions, que ha publicat tota la premsa, reconeixen el moment dinàmic que travessa la nostra economia, i assenyala, com no podia ser altrament, les dues grans amenaces que ens acompanyaran fins al cèlebre 1 de gener de 1993. La primera és la inflació, que el 1987 vorejava el 7% –6,9%– i que no dóna senyal de remetre a pesar dels successius paquets de mesures monetàries que subministra el Banc d'Espanya.

L'enquadrament del crèdit, assenyalant a cada banc i a cada caixa d'estalvis el sostre que no van poder superar el 1989 i que no podran superar el 1990, s'ha revelat poc eficaç i contrari, per descomptat, a la filosofia mateixa de l'economia de mercat que el Banc d'Espanya no deixa de proclamar. Tenim, doncs, una inflació que s'acosta als dos dígits i que ens fa veure l'evolució des del començament del govern de Felipe González; en efecte, l'IPC ha estat del 14,0 el 1982; del 12,2% el 1983; del 9,0% el 1984; del 8,2 % el 1985; del 8,3 % el 1986, del 4,6% el 1987, del 5,8% el 1988 i del 6,9% el 1989. Les xifres indiquen que la batalla contra la inflació s'ha saldat amb més derrotes que victòries.

Però, junt amb la inquietant progressió de la inflació, subsisteix el segon gran problema de l'economia espanyola: el dèficit de la balança comercial. La distància entre les importacions i les exportacions ha atès el 1989 l'esgarrifosa xifra dels tres bilions 200.000 milions de pessetes. I en això, enfront d'una lleu desacceleració de les importacions, fruit de la reducció de l'activitat econòmica, no es poden consignar resultats positius. El dèficit per balança de compte corrent continuarà augmentant. Mentrestant, el FMI, sobretot pel que fa a la reforma fiscal, pot dir missa...

EMPRESES

Fusió culminada

La Caja de Ahorros del Mediterráneo (CAM) i Caixa Torrent van completar el procés de fusió de les dues entitats amb la signatura de l'acta de fusió, dut a terme el passat 30 d'abril.

Amb la formalització de l'escriptura pública per part dels presidents de les dues caixes d'estalvi, **Roman Bono** i **Benito Nemesio** respectivament, acaba un període de transició de 19 mesos que permetrà en el futur reconvertir el consell d'administració de Caixa Torrent en el nou consell de zona de la CAM, a través del qual l'entitat que presideix Roman Bono projecta obrir enguany 39 noves sucursals.

Quant als darrers resultats aprovats per l'assemblea de Caixa Torrent, aquests han ratificat la bona marxa de l'entitat, amb uns beneficis de 705 milions de pessetes per a l'exercici de 1989 i de 269 milions per al balanç corresponent als quatre primers mesos del 1990. *A.V.*

Lancia, amb el tennis

Per segon any **Lancia**, dins de la seua campanya publicitària, col.labora amb la Federación Española de Tenis en la celebració del Campionat d'Espanya de Tennis Junior que va començar el passat 9 d'abril i que consta de 17 fases territorials que conclouran en la final, que se celebrarà al marbellí club de tenis Manolo Santana/Puente Romano del 18 al 23 de juny.

Els guardons, que s'entregaran el 23 de juny després d'una sèrie de partits d'exhibició en què participaran entre altres els tennistes catalans Javier i Emilio Sánchez Vicario, seran un cotxe Lancia Delta 1300 per al campió individual masculí i un Lancia Y10 per a la campiona individual femenina. *A.V.*

Dalt, Caixa Torrent permetrà l'expansió de la CAM. Al centre, el Parlament Balear, usuari del TAD de Dimoni. Baix, falsificacions de Levi's.

Autoedició

Entitats i empreses són els destinataris del nou tren d'autoedició (TAD) creat per l'empresa gandienca **Dimoni Software.** La possibilitat del software del TAD de poder generar els propis documents, dissenyant-los i controlant el procés fins a la impressió final, permet arribar a l'autoabastament alhora que es rebaixen costos i limitacions de temps.

Bona prova de la seua aplicació és l'ús fet pel departament del Parlament Balear encarregat del *Butlletí Oficial.* El TAD és, per tant, una miniimpremta que consta d'ordinador, progames i impressora làser.

El preu varia segons l'especialització del *software* i les màquines emprades i se situa entre un i quatre milions de pessetes. *A.V.*

Falsificacions de Levi's

El grup fiscal i antidroga de la Guàrdia Civil va intervenir a València part d'una remesa de camises falsificades amb la marca Levi's. Aquestes peces havien estat confeccionades a Corea i la banda desarticulada n'havia introduït al mercat espanyol més de 7.000 falsicades, amb el consegüent frau per a l'empresa que comercialitza aquesta marca i per al consumidor, que veu lesionades les garanties que la marca ofereix. *A.V.*

Avidesa

L'empresa Luis Suñer-Avidesa va facturar, el 1989, 15.130 milions de pessetes per la venda de productes d'alimentació i gelats, amb un increment del 22% respecte a l'anterior exercici. Els beneficis es van situar en 1.367 milions de pessetes, xifra que representa un augment del 36%.

Entre els projectes més ambiciosos de l'empresa alzirenya hi ha el d'arribar a acords de col.laboració, en matèries de transferència tecnològica i de cooperació en la distribució de productes, amb grups alimentaris d'altres estats de la CE, com ara Itàlia, Alemanya i Regne Unit.

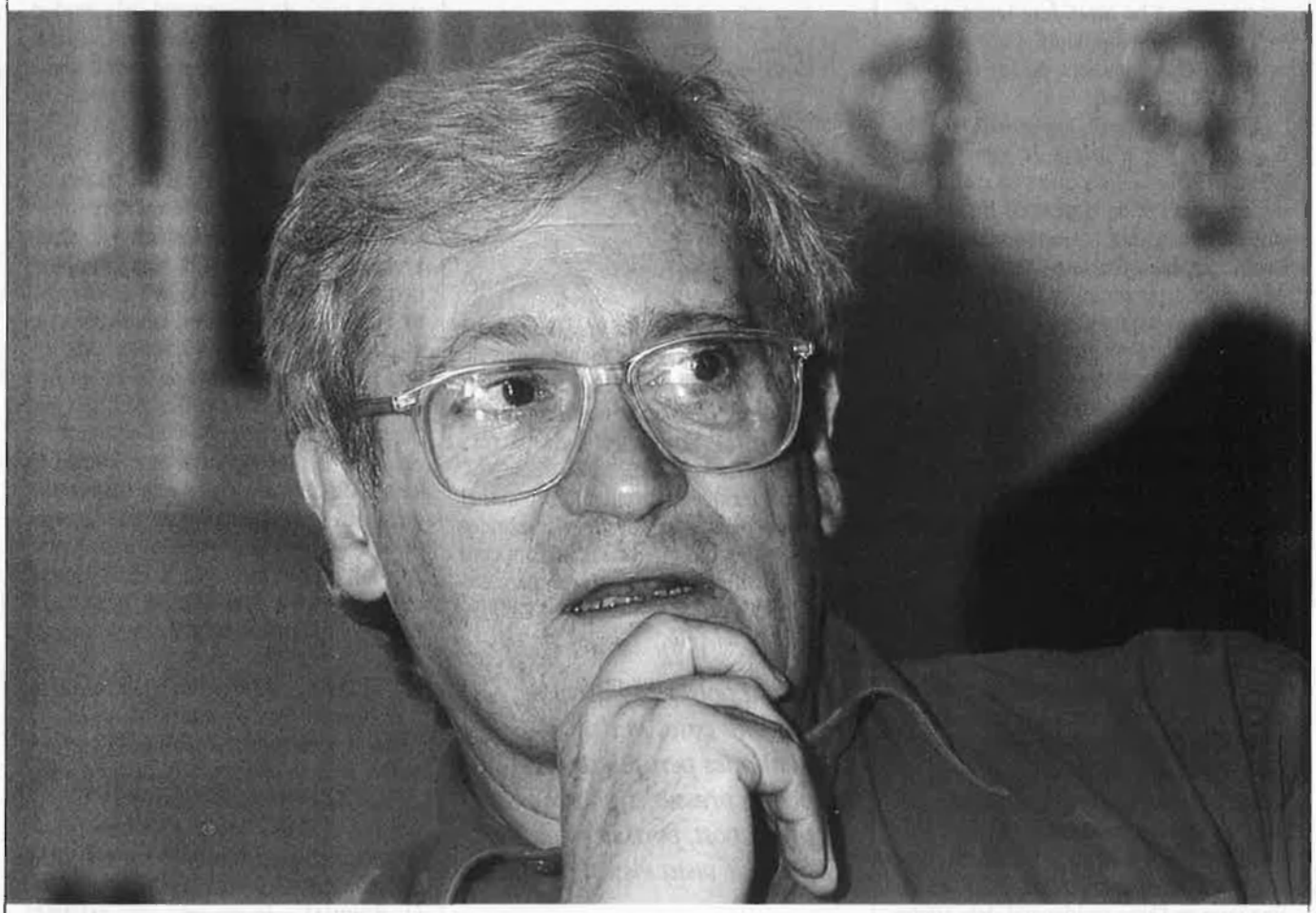
Avidesa també té prevista l'emissió de 2.000 milions de pessetes en obligacions convertibles, operació que es realitzaria a través de Bancapital, amb un interès del 12% i per un període de tres anys. *A.V.*

DOCUMENT

Les obres dels JJOO configuren els trets fonamentals de la renovació urbanística de Barcelona

Cerdà-Bohigas: després del 92

EL TEMPS us proposa un passeig per la Vila Olímpica de la mà d'Oriol Bohigas, dissenyador del futur traçat urbà de Barcelona, concebut amb criteris de tradició i modernitat.

Oriol Bohigas ha dissenyat el futur traçat urbà de Barcelona. DOMENEC UMBERT

L'emplaçament de les quatre àrees olímpiques (Vall d'Hebron, Diagonal, Montjuïc i Poblenou), l'expansió urbanística cap al Poblenou, la recuperació de la façana marítima de la ciutat, configuren els trets fonamentals de la renovació urbanística de més envergadura experimentada per Barcelona en tot el segle XX; renovació que representa una inversió pública de més de 100.000 milions de pessetes.

La fita (l'excusa) és evident: els JJOO del 92, adjudicats a Barcelona l'octubre de 1986. El protagonista directe: Oriol Bohigas, arquitecte i urbanista que a inicis de la passada dècada –quan ocupava el lloc de delegat de Serveis d'Urbanisme a l'Ajuntament de Barcelona, es féu càrrec de la replanificació urbanísitca de la ciutat.

Oriol Bohigas ens rep a la seu de l'Oficina Olímpica S.A., on treballen unes 90 persones en tasques tècniques, administratives i de gestió. Partim del cor mateix de la Vila Olímpica, on s'allotjaran 15.000 atletes l'estiu del 92, per iniciar un recorregut *impossible*, atès l'estat físic de la zona, si no fos per la destresa d'un excel.lent guia –Montserrat Rovirosa, cap de Comunicació i Relacions Públiques de VOSA– que ens condueix, en jeep, per terrenys enfangats, vorejats d'acumulacions de terres; per un autèntic laberint de carrers, sovint tallats per les obres.

O. BOHIGAS.- Aquestes terres estan col.locades aquí precisament per ajudar a l'assentament de les terres sobreposades en aquest sector.

EL TEMPS.- *Sembla que un dels principals problemes de construcció era*

que hi havia aigua a molt poca profunditat.

O.BOHIGAS.- ¿Poca?, hi ha aigua a poquíssima profunditat, a un metre i mig o dos.

EL TEMPS.-*¿A un metre i mig, i això s'està fent? ¿Ja és prou segur?*

O. BOHIGAS.- Si, és segur, però és car. El sistema de fonamentació sobre zones pròximes a la línia d'aigües és un problema resolt; es fa amb pilotatges i no té cap problema. A més, jo crec que les empreses que ho estan fent tenen un nivell de qualitat molt alt. Però aquesta operació d'assentament de les terres ha estat molt important.

Un altra operació important que s'ha fet aquí és la de neteja de totes les aigües. Hi ha una cosa que s'ha d'eliminar de la mentalitat de la gent de Barcelona, que es pensa que aquestes són platges –com han estat fins ara– molt contaminades; aquestes seran les platges higiènicament més segures de Catalunya perquè són les que tenen els sistemes de depuració més perfectes.

Enfilem l'avinguda d'Icària i passem per un edifici dels arquitectes Pinón i Viaplana, que és el primer que ha arribat dalt i que abocarà a una gran plaça rodona. Seguim, baixant cap al mar, i podem contemplar amb perspectiva una torre de gran alçada, a l'altre extrem de la V.O., que limita amb la Barceloneta.

O. BOHIGAS.- Cal distingir entre el que és pròpiament l'àrea residencial d'atletes i com han afectat aquesta zona uns canvis urbanístics importants. Per exemple, aquesta torre que es veu, i una altra de la mateixa alçada (136 m.) que es construirà al costat, no són Vila Olímpica, sinó que són serveis pròxims a la Vila Olímpica que es fan precisament per canviar tota aquesta zona. Així doncs, una cosa és l'àrea residencial dels atletes i l'altra és de quina manera afecta a la totalitat del barri els parcs, vies segregades, vies-parc, el cinturó del litoral, les noves instal.lacions esportives, tota la zona del port i les seves instal.lacions específiques.

La remodelació de la zona afecta unes 130 hectàrees, de les quals 42 estan destinades a la construcció dels habitatges que acolliran els atletes. Demanem al Sr. Bohigas que ens resumeixi els criteris urbanístics de remodelació de tota la zona afectada pel pla de la Vila Olímpica.

O. BOHIGAS.- Són uns criteris molt senzills; un és suprimir les barreres que aquest barri tenia, que eren els dos ferrocarrils i la no-utilització de la zona de platges. Per tant, vol dir rehabilitar les platges, fer el Port Olímpic i suprimir els trens, soterrant una via i eliminant l'altra.

Després, de fer un passeig per a vianants de 30 m. d'amplada, arran de mar, seguint les formes de la costa, de manera que això és una conquista de zona per a vianants de la línia de costa.

"La idea de transformar la ciutat ja existia abans del repte del 92".

Una altra idea va ser fer que la línia del cinturó litoral passés de manera que no constituís una nova barrera o tot soterrat o no soterrat, però en aquest darrer cas, passant per sobre de tots els carrers pròpiament de la ciutat.

També, fer que la circulació urbana, el servei de barri, passés superficialment amb un sistema normal de semàfors com el de l'Eixample, i amb un gran parc entremig; un parc que té entre 40 i 80 m. d'amplada.

"Al 92 potser hi haurà algunes coses mal acabades però no serà per les presses, sinó pel pressupost, però des del punt de vista visual ¡eh!".

Després ve la urbanització residencial, que són mansanes, fent continuar els carrers de l'Eixample, però fent que les mansanes, en lloc de ser de la mida de les de l'Eixample, siguin aproximadament tres vegades més grans.

EL TEMPS.- *¿Quina alçada tindran?*

O. BOHIGAS.- L'alçada serà de planta baixa i cinc pisos, exceptuant les dues torres destinades a hotel i oficines. Els edificis seran una mica més baixos que els de l'Eixample; hi ha algunes petites diferències, alguns edificis més alts, però no gaire.

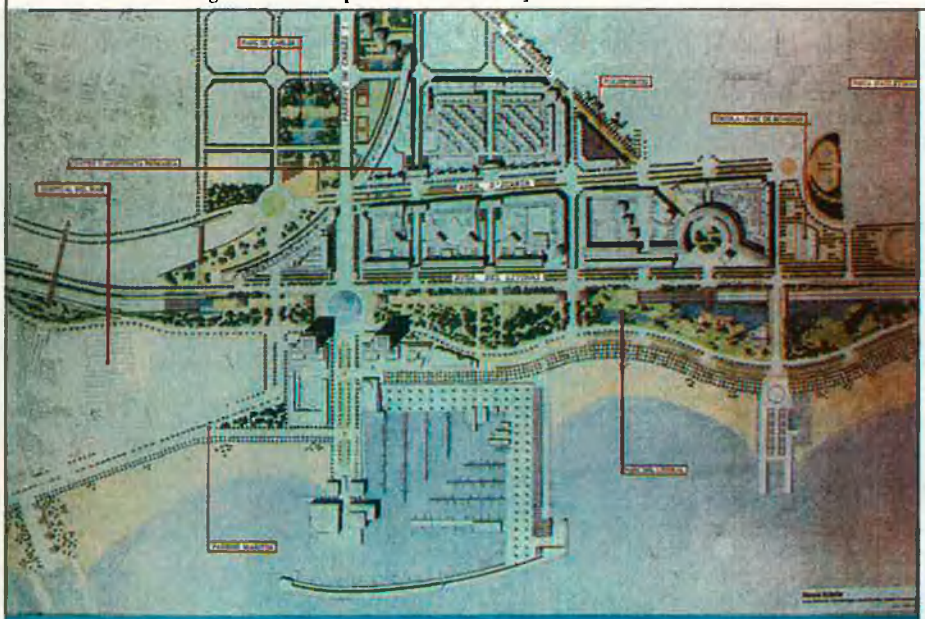
El fet que les mansanes siguin tres vegades més grans que les de l'Eixample permet una modificació en els límits exteriors d'aquestes mansanes i permet que els carrers importants tinguin el mateix aire, les mateixes característiques i la mateixa morfologia que els carrers de l'Eixample, de manera que serà una ciutat molt semblant a la ciutat que ja existeix, però en canvi, el fet de ser les mansanes més grans permetrà fer al seu interior un tipus de construcció més moderna, de jardins, de serveis esportius, d'edificis aïllats. Serà una ciutat que tindrà un límit molt tradicional i un interior, en canvi, molt modern.

Prenem el cinturó del litoral i, efectivament, circulem tan aviat per un pas interior com per una part descoberta.

O. BOHIGAS.- Aviat es tornarà a soterrar, precisament davant de la Vila Olímpica, de manera que davant de la Vila Olímpica i davant del Poblenou, aquesta via ràpida queda totalment soterrada. Ara estem passant per la zona on hi ha un llac que tindrà la forma de l'illa d'Icària i que permetrà, des d'aquesta via, començar a entendre la presència del mar. També es veurà tota la jardineria i tota l'estructura de la part superficial. Aquest pas interior és de materials molt simples però ha estat molt cuidat, molt ben acabat; sempre que això surt a fora tots els bastiments, tots els materials són de totxana, de maó.

EL TEMPS.- *Vostè parla de jardineria i de bastiments i de materials utilitzats per a la construcció, i això fa pensar en quina serà la imatge del paisatge urbà de la Vila Olímpica. Es a dir, ¿enllaçarà d'alguna manera amb la tradició mediterrània d'un determinat tipus de paisatge?*

O. BOHIGAS.- Jo no crec que existeixi cap tradició mediterrània, això per començar, i quan existeix és sempre bastant dolenta. Però bé, el que tindrà, diguem-ne de localista, és que és una forma urbana que és molt la continuïtat del que és la forma urbana tradicional de Barcelona; és a dir, que en lloc de fer un barri isolat i un *ghetto* com han estat totes les viles olímpiques de tots els JJOO, això serà una continuïtat de la trama urbana tradicional de Barcelona, de l'Eixample, amb una interpretació més moderna i que, a més a més, serà un pol d'eixamplament d'aquesta nova estructura cap a tota aquesta zona degradada que hi ha entre aquí i el Poblenou, per arri-

bar a fer del Poblenou un altre lloc de centralitat.

Pel que fa als materials utilitzats en la construcció, hem imposat com a criteri d'unificació que tots els edificis seran de maó vist. Jo crec que això donarà una certa harmonia al barri sense que la unitat sigui monotonia i uniformitat, és a dir, cada arquitecte farà una utilització pròpia i personalitzada d'aquest material.

Les vivendes de la Vila Olímpica s'estan construint a partir de 19 projectes diferents realitzats per 19 grups d'arquitectes, tots ells guanyadors, en diferents edicions i modalitats, dels premis FAD d'Arquitectura i Dissseny.

Quant a la jardineria, no solament sóc partidari de mantenir l'arbre propi de les costes del Mediterrani sinó que a la zona pròxima al mar només poden viure els arbres apropiats a les característiques de la salinitat del mar. La palmera és un arbre apropiat per a això, i, n'hi ha d'altres: les truanes, la línia de les acàcies, els tamarius... En això treballa tot un equip de botànics; nosaltres només hem indicat les grans masses i el tipus d'arbre amb fulla persistent o fulla caduca. Bàsicament hi haurà una gran línia de palmeres arran de mar, i després, a mesura que et vas ficant cap a dins, serà una vegetació més mediterrània, però d'aquesta que és més de muntanya pròxima al mar; inclús hi haurà pins, que en una segona línia poden aguantar bé. Després, en els carrers principals s'utilitzara el plàtan, que és un arbre molt tradicional de Barcelona i que ha donat molt bon resultat. De manera que jo crec que la imatge del paisatge, malgrat que hi haurà moltes especies –50 o 60 espècies d'arbres diversos– també per donar una mica més de varietat visual i de riquesa en les col.leccions vegetals de Barcelona, la intenció és que doni una visió molt pròxima a la imatge més tradicional.

Ens apropem al mar i en dirigir-nos al port podem apreciar l'impacte que produeix l'obertura de la ciutat al seu mar. La rehabilitació de les platges de la Barceloneta –a la nostra dreta– i la construcció de platges noves –a l'esquerra–, signifiquen la recuperació de més de 5 Km. de façana marítima que va des de la Barceloneta fins al Besòs.

O. BOHIGAS.- Veiem aquesta doble esplanada del port, que s'assemblerà una mica a l'esplanada del Moll de la Fusta; també hi ha una combinació de palmera alta i palmera baixa. Veieu també, que

"Els emplaçaments de les quatre àrees olímpiques comportaran canvis estructurals i dinamitzadors a la ciutat de Barcelona".

en compte d'estar fet com normalment es fan els ports, amb tirada de roca i de formigó, està fet amb aquesta escalinata que serà una escalinata molt concorreguda als estius. (L'escalinata segueix un angle recte orientat a nord i a llevant). El sistema d'escalinates no ha resultat gaire més car que l'altre sistema, i en canvi és una zona per on es pot transitar. El mar serà tranquil, perquè aquí les onades arriben només amb tempesta molt forta de l'est.

Hi ha dos molls, i al fons hi ha una última escullera que serà un passeig que arribarà fins al final. En el primer moll (el moll de terra) hi haurà els parkings, i les coses més implicades amb el funcionament esportiu del port. Sobre la plataforma de l'altre moll hi haurà set o vuit o nou restaurants, a més de les botigues i els comerços que hi haurà a sota. En aquella mena de bocana que es veu allà (més o menys a l'angle que formen les escalinates) hi haurà una escola de vela oficial amb una sortida pròpia, entre el port i la platja, per als entrenaments. Allà al fons (a tocar del moll de terra) hi ha un espai destinat a la reparació de vaixells, i al final un petit edifici d'entrada i control del port. Allà (més o menys enfront de l'angle que formen els dos molls), hi va un edifici circular on hi haurà el Servei Meteorològic.

I aquesta primera platja de la dreta (mirant a muntanya) és la platja –anomenada Platja de la Nova Icària– que durant els JJOO serà privada per als atletes que visquin a la Vila Olímpica. Això és un luxe que no han tingut mai enlloc.

Hi ha qui pensa que el luxe serà també per als que hi viuran després. El preu dels habitatges –un total de 2.012 viviendes–oscil.larà entre els 15 i els 40 milions de pessetes, depenent de la seva superfície i la proximitat al mar. La superfície variarà entre 75 i 160 m2. El preu mitjà per metre quadrat es preveu que serà d'unes 220.000 ptes. Aquests preus situen la Vila Olímpica, malgrat els auguris municipals i probablement la voluntat de l'alcalde Maragall (l'ajuntament està en negociacions amb Nova Icària S.A., promotora del 90% de les vivendes, amb la intenció d'adquirir-ne 200 ó 300 per tal de garantir l'assequibilitat d'uns lloguers posteriors) en una de les zones més cares de Barcelona. Les vivendes es posaran a la venda el 15 de maig. Els compradors podran ocupar-les el gener del 93.

EL TEMPS.- *Sembla que la Vila Olímpica serà una zona urbana, des de molts punts de vista, molt privilegiada. ¿En quina mesura la ubicació aquí pot afectar uns entorns urbanísticament degradats?*

O. BOHIGAS.- Hi ha unes quantes coses. Hi ha la part que va quedar afectada pel Pla Especial que es va fer aquí (modificació del Pla General Metropolità) on ja s'estan construint tres mansanes de vivendes, que en fa de promotor Banca Catalana i que són on abans era la indústria metal.lúrgica de Can Torres. Aquestes mansanes ja s'estan construint i no es troben a la Vila Olímpica, en el que és pròpiament residències de la Vila Olímpica; de manera que ja ha estat una primera influència important. Després, les altres influències importants són els parcs que s'urbanitzen al costat: tota aquesta zona de parc del litoral, el parc de Carles I... Després, hi ha tota una zona important que és una zona que era dels militars i que són moltes propietats públiques: una zona de casernes, una zo-

Al cor mateix de la Vila Olímpica treballa Oriol Bohigas amb un equip de vora 90 persones.

na de residències de militars, el Mercat del Peix, que és tota una zona que té una potència pròpia.

D'altra banda, jo crec que en aquests moments ja es pot gairebé dir que el futur d'aquest espai (al nord del passeig de Carles I i a l'entorn del parc del mateix nom) serà la Quarta Universitat de Catalunya; això encara no és segur i encara no està acordat, però jo crec que és gairebé segur i a més, jo crec que aquest serà un dels grans encerts urbanístics que farà Barcelona, fer la Universitat al costat de la Vila Olímpica, perquè llavors la Vila Olímpica té assegurat ser un pol d'atracció molt important; entre aquest hotel, que serà, sense cap dubte, el millor hotel marítim d'Europa, un gran centre d'oficines, un gran centre comercial, una ampliació de zones de vivendes que empalmarà cap al Poblenou i la Universitat, això serà, sense dubte, un nou centre vital de Barcelona i serà una xuclada del centre massa acumulat cap aquesta zona que havia estat oblidada, perquè havia quedat tancada per les dues línies de ferrocarril i per una utilització, ja obsoleta, de fàbriques molt antigues.

He de dir una altra cosa i és que hi ha un problema de legalització urbanística que és molt important, és a dir, tota aquesta zona industrial, de manera que, de moment, no s'hi poden fer vivendes, i jo crec que això és una cosa que després del 92 s'haurà de tractar i s'haurà d'afrontar amb un pla especial perquè es pugui fer aquesta transformació urbanística a zona residencial o zona complex. Amb això no vull dir que s'hagi de destinar tot a residència, però sí que és evident que és una zona que necessita un cert canvi de plantejament urbanístic, perquè avui dia ja no té sentit que hi hagi indústries aquí, perquè les indústries volen ser fora de Barcelona i això són terrenys que s'han convertit en massa bons per a ser simplement utilitzats com a indústries o com a magatzems de transportistes.

Després, la urbanització pròpiament s'acaba més o menys al començament de la Rambla del Poblenou i a partir d'aquí, amb l'autopista pel mig, tot és molt més extraurbà, de manera que n'hi ha per a molts anys, però també, en un futur, aquest traçat menys urbà s'haurà de convertir també en un traçat més de passeig urbà, de passeig per a vianants.

I fins a Sant Adrià és una zona que tota ella ja és molt industrial, i quan sortim de Barcelona, d'això ja no en parlem, perquè la veritat és que no ho conec. Hi ha tot un problema de com enllaçar això amb Mataró, hi ha el problema del ferrocarril i d'altres.

Ens adrecem, sempre amb el *jeep*, cap a les oficines de Bovis International, que construirà l'edifici destinat a hotel, amb una capital en un 90% americà. L'altra gran torre, la destinada a oficines, s'està construint amb capital 100% espanyol, sota la gestió de Mapfre.

O. BOHIGAS.- L'edifici destinat a oficines està construït amb un sistema de nucli central de formigó que puja fins dalt i després es completa amb estructura metàl.lica. El de l'Hotel farà les mateixes mides (35 per 35 cm.) però és una estructura diferent, és una estructura metàl.lica posada a l'exterior, i a dins reculada a un sistema de gratacels americà normal, de vidre. Però és molt bonic, perquè l'exterior de tots dos edificis serà molt clar, molt de color blanc i blau; seran uns edificis bastant mariners i mediterranis. L'estructura del d'oficines serà dalt de tot a finals d'estiu i el de l'altra

torre estarà dalt a finals d'aquest any, però només en aquest nucli central, i després començaran a pujar tota la façana.

Passem pel que serà un dels punts més importants de la Vila Olímpica: l'encreuament de l'Avgda. del Litoral amb Carles I; el punt on hi haurà una font monumental, enfront de les dues torres. Serà immensa aquesta font, molt més gran que la de Montjuïc.

El passeig de Carles I, com veieu, arribarà fins al mar. Al fons hi haurà una gran escultura. Una mica més enllà (final del passeig, a mà dreta mirant al mar) hi ha projectat de fer el Palau de Congressos, que això, evidentment, no es farà abans del 92; encara està en discussió de si es farà després...

EL TEMPS.- *¿Qui s'encarrega de fer aquesta font tan monumental?*

O. BOHIGAS.- Aquesta font també va anar a concurs i se n'encarrega un arquitecte català que està a Madrid i que es diu Mercè.

EL TEMPS.- *¿Què hauria passat amb tots aquests projectes si no s'haguessin aconseguit els JJOO?*

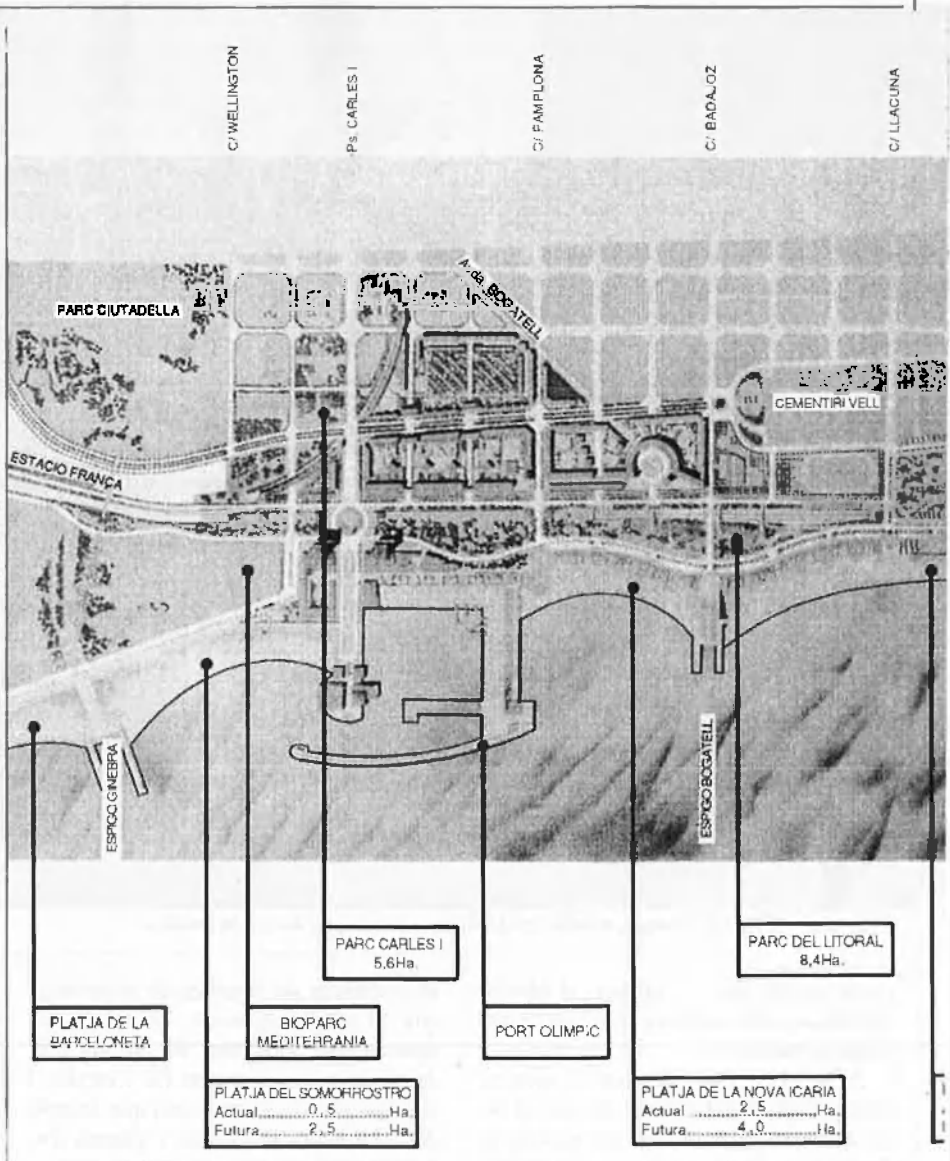
O. BOHIGAS.- La idea de transformació de la ciutat ja existia d'abans, però no s'hauria fet ara, s'hauria fet amb una altra lentitud, amb més problemes, tot hauria durat molt més, els sistemes de finançament segurament haurien estat diferents i, sobretot, el que hauria variat molt és l'empenta col.lectiva, l'esforç de que les coses vagin bé i que s'acabin l'any 92.

EL TEMPS.- *Mentre s'acabin bé..., vull dir, sempre que no passi el que va passar amb l'Estadi...*

O. BOHIGAS.- ¿Què va passar amb l'Estadi?

EL TEMPS.- *No sé, sembla que es va fer una petita inauguració sense que estigués en condicions, ¿no?*

O. BOHIGAS.- No, jo crec que no. Bé, una mica abans que estigués en condicions sí, perquè en condicions, condicions, no hi estarà fins el 92, però jo crec que no va passar res i en tot cas, el que va passar són dues coses: una pluja extemporània, que no passa mai, i que alguns elements de construcció no estaven acabats. La gent es va queixar que plovia a l'Estadi, però és que a l'Estadi plourà sempre. Jo crec que la qualitat més important de l'Estadi és que hi plou, és a dir, és un estadi, a diferència de tots els altres estadis que són tan lletjos, és que és un estadi molt obert. El que a mi m'interessa més d'aquest estadi és que jo

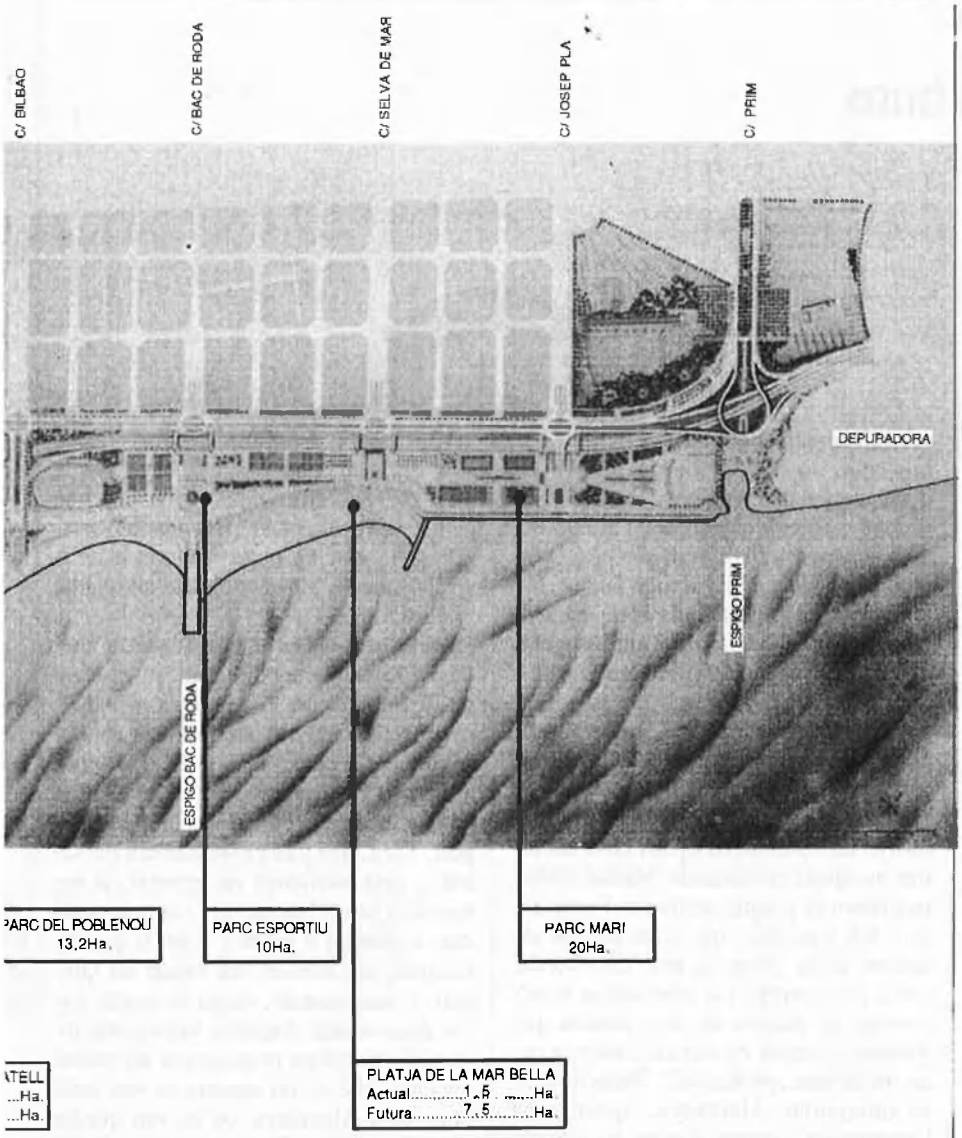

crec que és la peça arquitectònicament més important que s'haurà fet per aquests JJOO, que és un estadi amb voluntat de ser com eren els estadis clàssics: molt oberts i no preocupats per problemes de la pluja. Jo crec que en aquest moment l'espatllen amb aquesta obsessió que plogui o no plogui, tapant-lo, i també per problemes de seguretat. Han anat tapant precisament les coses més boniques de l'Estadi, que eren les transparències verticals. Al 92 potser hi haurà algunes coses mal acabades però no serà per les presses, sinó pel pressupost, però des del punt de vista visual, ¡eh!. Però vaja, això tampoc té massa importància des del punt de vista de l'envergadura de l'Estadi.

EL TEMPS.- *Mentre circulem, parli'ns una mica dels emplaçaments de les àrees olímpiques. ¿Com afectaran l'estructura física de la ciutat?*

O. BOHIGAS.- Jo crec que són uns emplaçaments que són crucials perquè tots quatre comporten uns canvis estructurals importats a Barcelona. Les quatre àrees olímpiques faran canviar rotundament la ciutat. Només cal veure aquí, al Poblenou, com els ha afectat la construcció de la Vila Olímpica: els preus dels terrenys han canviat d'una manera tremenda, les botigues comencen a marxar, hi ha tota una dinamització important. Heu de pensar que totes aquestes platges –que no existien ¡eh!– eren llocs on les fàbriques d'aquí anaven tirant els detritus i ara, entre el port i les platges, aquesta serà una zona d'activitat i utilització pública molt evident.

Totes quatre àrees han estat col.locades en punts crucials, punts en els quals hi ha parts entre la ciutat ja formalitzada

i acabada, i la ciutat encara caòtica, la ciutat poc formalitzada. I totes quatre són quatre àrees en les quals hi ha problemes fonamentals de l'estructura de Barcelona i que, a més, estan totes unides per línies que també representen problemes importants per a Barcelona. Per exemple: l'àrea de Montjuïc i aquesta zona estan unides per tota la línia de costes. Això vol dir no tan sols tenir dos punts solucionats arran de mar sino tenir tota la costa intermèdia ben unida. Entre Montjuïc i aquí hi ha la gran línia de la costa que comença en el Moll de la Fusta i que arribarà fins aquí, entre el Passeig Marítim –per a vianants– i amb tota la solució de la línia de cotxes.

Un altre exemple: entre l'àrea de la Diagonal i l'àrea de Montjuïc hi ha tota aquesta línia nova –la plaça d'Espanya, el carrer de Tarragona, el Parc de l'Escorxador, el Parc de l'Espanya Industrial, l'estació de Sants– que és tota una línia que té un futur tremend com a nou centre comercial, també. Joc crec que amb aquesta operació haurem aconseguit fer dos pols d'atracció importants: un aquí, a l'est de la ciutat, i un altre a l'oest de la ciutat, al voltant de Numància, el carrer de Tarragona i Montjuïc.

Després hi ha la Vall d'Hebron, que s'uneix aquí a través dels cinturons, les vies ràpides. I aquesta és també molt important perquè és la recuperació de la línia que passa per la plaça de les Glòries. Aquí, amb l'operació del nou Auditori i, possiblement, del Teatre Nacional –jo crec que el Teatre Nacional no es farà–, amb tota la regularització de la plaça de les Glòries es crea un altre eix de comunicació amb la Vila Olímpica.

No és una cosa matemàtica, però es podria parlar d'un quadrat que coincideix amb el límit del que és la ciutat ja consolidada i feta i on comença la part de ciutat menys organitzada.

EL TEMPS.- *¿I com van les connexions entre les diferents àrees olímpiques? ¿En quin estat es troben les obres dels cinturons?*

O. BOHIGAS.- Les obres estan molt bé; s'acabaran amb el temps just perquè totes les coses van justes de temps, però van a ritme suficient i s'acabaran bé. Tot va bé, a part d'aquests problemes de la *pota sud* que ja són problemes molt puntuals i que són més problemes polítics que tècnics. Però l'entramat important està tot en marxa. El litoral ja està fet.

Arribem a l'oficina dels *Dovis*. Lucilo Pena, encarregat de la promoció de l'edifici hoteler, ens mostra unes espectaculars fotografies de la maqueta de l'hotel on destaca, a gran escala, l'escultura d'un peix emplaçat a la base de l'edifici, a una determinada altura –el punt més alt, el de la cua, és a 38 m.–; un peix que fa 50 m. de llargada.

O. BOHIGAS.- Aquí, al peu de l'edifici podem veure una zona de cotxes, encara que no n'hi passaran gaires. Hi ha una sèrie de ponts per on passaran els vianants, que circularan per una zona comercial, de restaurants, piscina, etc. Això ja és platja. L'edifici serà un centre d'atracció important, enfront de la platja, sobre el port.

L. PENA.- Una cosa que ens ha preocupat molt és el dialeg (arquitectònic) de la torre amb la base, però s'està solucionant molt bé.

O. BOHIGAS.- El que està molt bé és l'escala del peix, una escala en la qual torna una altra vegada un element molt gran.

L. PEÑA.- El peix és d'acer inoxidable, banyat en coure. El color serà de bronze i farà com una malla metàl.lica que serà, en un 50%, transparent. Des d'un punt de vista urbà serà important perquè es veurà des de tot el passeig.

EL TEMPS.- *¿Qui l'ha dissenyat?*

L. PENA.- Frank Gehry, americà.

O. BOHIGAS.- Sí, és un element representatiu molt fort.

L. PEÑA.- Sota el peix hi haurà un mirador, de manera que qui vulgui podrà pujar-hi per una estructura i posar-s'hi gairebé dins, des d'on podrà veure el mar.

O. BOHIGAS.- Com Jonàs. ¿No era Jonàs, que se'l va empassar la balena? Es podrà dir Mirador Jonàs. Encara que em sembla que aquest és un peix volador, sembla que té ales.

Blanca Lucas

CONTRAPUNT

Joan F. Mira

La por als huns

Un altre fantasma –després de tants fantasmes de la història fets de vapors o d'acer– recorre Europa aquests darrers mesos: la por als alemanys. Tothom, governs, premsa i població en general, fa el que pot per dissimular. Tothom diu que està molt content davant dels esdeveniments de l'Alemanya Oriental, de la caiguda del mur i del final de l'estúpid sistema que governava en aquella banda. Tothom afrima que, naturalment, els alemanys, com qualsevol nació, tenen dret a reunir-se, a formar, si volen, un estat comú. Això pareix: ¿qui s'atreviria a dir, oficialment i públicament, el contrari? I tanmateix, en la consciència que no s'expressa, està la por. ¿La por a què? ¿La por a un Quart Reich, a un altre Hitler, a un altre horror semblant? No. És molt més simple: la por als alemanys.

No parle de les pors que poden sorgir als països de l'est, entre els pobles eslaus –russos inclosos, evidentment– que fa segles que viuen fascinats per Alemanya, i que dels segles medievals ençà n'han rebut comerciants, artesans, dirigents, reis, soldats, pagesos, idees, maquinària, i tot el que es pot rebre. L' "expansió cap a l'est", el *Drang nach Osten* que els nazis van entendre de manera tan bèstia, és una constant en la història germànica, i segurament ha continuarà sent. En definitiva, els pobles germànics –els bàrbars clàssics– venien de les mateixes terres de l'est que després van ocupar en bona part els eslaus. Entre uns i altres hi ha hagut una simbiosi, uns moviments d'anada i tornada, una quasi fraternal hostilitat, que en el pròxim futur ha de trobar noves manifestacions: Alemanya tornarà a mirar cap a l'est, i l'est tornarà a mirar cap a Alemanya. Allà, les pors tenen moltes compensacions: econòmiques, per exemple.

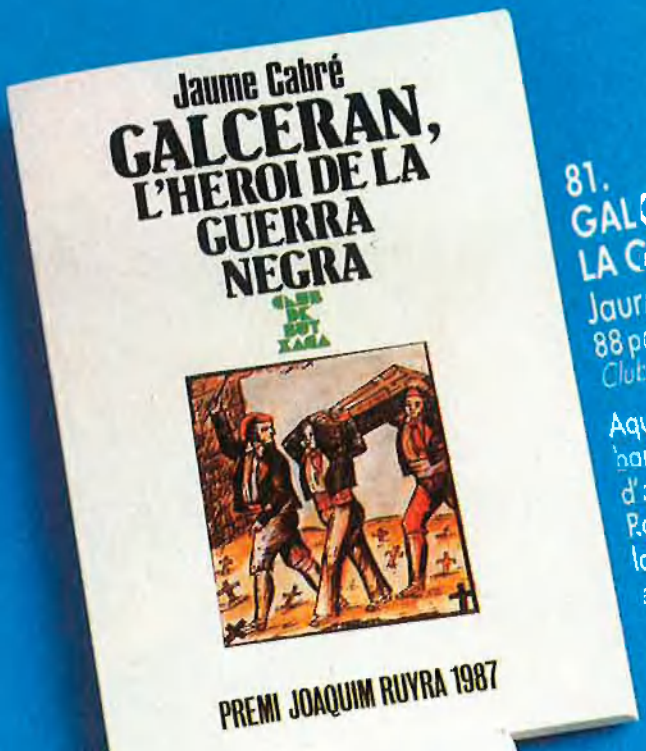
Parle, sobretot, de les pors dels europeus d'aquesta banda del Rin. Dels europeus que s'han –ens hem– considerat *vertaderament* occidentals, que no han acabat d'alliberar-se mai d'un sentiment ambivalent de cara als alemanys: sí, d'acord, són un poble que ha donat al món una gran civilització, catedrals gòtiques, Goethe, Mozart, Beethoven, Kant i Hegel, i tot el que vulguen..., però en el fons, ¿qui se'n pot fiar?, ¿qui pot assegurar que no els queda una resta profunda d'ànima bàrbara, que quan ix a la superfície arrasa tot el que troba per davant? El prejudici és antic i persistent: els alemanys no són uns europeus com els altres europeus *occidentals*. Michel Debré recordava fa poques setmanes l'antic recel: "Els francesos, que coneixem bé els nostres veïns, ¿com no hem de recordar a tots els europeus i al món sencer la necessitat de guardar-se dels abusos que Alemanya comet en tots els camps a penes troba una oportunitat?" Paraules sense ambigüitat: Alemanya, "quan troba l'oportunitat", comet abusos en tots els camps. Per tant, més val que no la trobe. Més val, implica, que continue dividida i, si pot ser, ocupada per tres o quatre exèrcits.

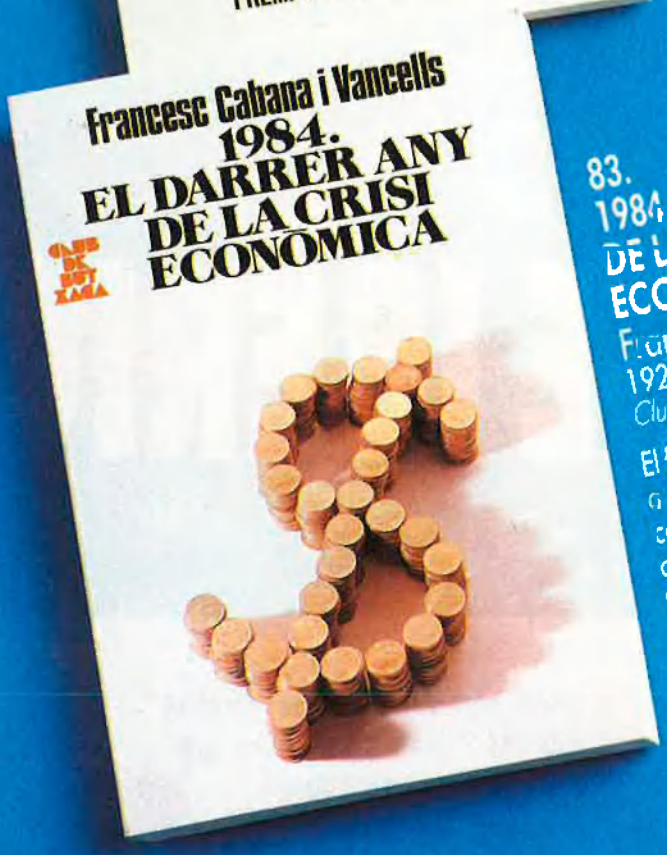
Fa més anys, un home tan tranquil com Winston Churchill, en va dir una altra de més grossa: "Els huns, quan no els tens aferrats als talons, els tens aferrats a la gola". Els *huns* eren els alemanys, no cal dir-ho: una mena de descendents d'invasors asiàtics, ferotges i encara sense civilitzar del tot. Centenars d'insignes músics, pintors, poetes, arquitectes, filòsofs, no comptaven per a res: els huns seran sempre els huns. Com si en la raça germànica hi haguera algun malefici genètic especial, alguna malformació maligna, que els portara a ser una cosa diferent. Més bestieses encara: el prejudici antialemany, com és natural, té a França un dels reductes tradicionals. El *boche* és, enveges a banda, un semibàrbar sense remissió. Un dels caps de la Comuna de París, crec que Blanqui, marcava la diferència en termes ben directes: "Els alemanys tenen un metre més de budells que els altres pobles", i això ja ho explica tot.

Qui sap si els europeus d'aquesta banda del Rin no hem oblidat encara el Bosc de Teutoburg, on tres legions romanes, civilitzades i civilitzadores, van ser ferotgement massacrades pels germànics salvatges, i Roma mai més no va intentar establir enllà del Rin la frontera de l'Imperi. Tàcit, que parla extensament del tema, i dels alemanys en general, ja esmenta el *furor Teutonicus,* i la propensió dels alemanys a beure i a fer la guerra. Després, els bàrbars van entrar en l'Imperi. I, curiosament, ningú no pensa que els descendents d'aquells bel.licosos invasors... es troben precisament als països invadits, que és on aquells es van establir. No a Alemanya, on es van quedar els més pacífics. En fi, que tot prejudici amb pretensions de base històrica és normalment tan estúpid com el seu contrari. Carlyle, des d'Anglaterra, allà pel 1870, estava molt content de veure l'hegemonia continental de França, "amb la seua desvergonyida vanitat, i la seua amenaçadora i contínua arrogància", substituïda finalment per "la ferma i noble raça dels alemanys, amants de la pau, industriosos i valents". Coses de la vida.

La veritat, prejudicis històrics i horrors nazis a banda, és que la *por als alemanys* és ara una altra mena de por: la que inspira una potència econòmica creixent (el 22% del producte brut de la CE, el 31% de les exportacions, un superàvit imponent), que encara creixerà més amb la incorporació de 17 milions d'altres alemanys *industriosos* i amb ganes de guanyar marcs i mercats. Davant d'això, els fantasmes del passat només són això: fantasmes.

CLUB DE BUTXACA

81.
GALCERAN, L'HEROI DE LA GUERRA NEGRA
Jaume Cabré
88 pàgines
Club de butxaca/81

Aquesta és la història d'un bandoler, l'home que, com tants d'altres des de Serrallonga i Rocaguinarda, mor lluitant sol per la seva llei. Llegiu la recreació que en fa l'autor de **La teranyina**.

83.
1984, EL DARRER ANY DE LA CRISI ECONÒMICA
Francesc Cabana i Vancells
192 pàgines
Club de butxaca/83

El final de la crisi econòmica porta a parlar de la història de la cervesa a Catalunya, dels negrers catalans, de la querella de Banca Catalana entre d'altres qüestions

59. La teranyina
Jaume Cabré

62. Quin temps farà?
Alfred Rodríguez Picó

66. Arrossos i paelles
Lourdes March

71. Revolució, guerra i repressió al Pallars. (1936-1939)
Manuel Gimeno

74. Els tres al·lucinats
Joan Puig i Ferreter

76. El retrat de Dorian Gray
Oscar Wilde
(Traducció de Rafael Tasis i Marca)

78. L'estrany
Albert Camus
(Traducció de Joan Fuster)

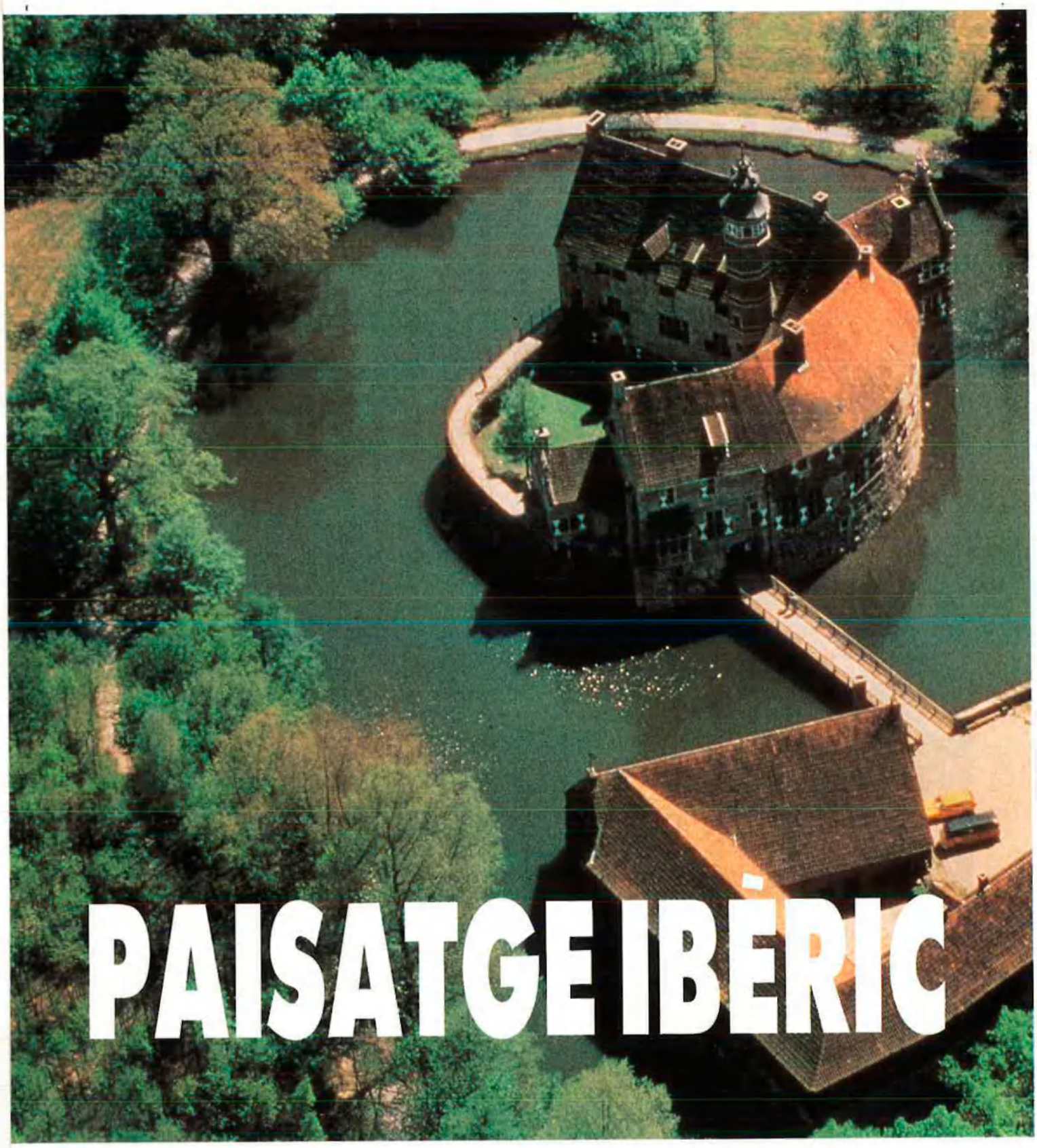
80. Els mots
J. P. Sartre
(Traducció de Josep M. Corredor)

81. Galceran, l'heroi de la guerra negra
Jaume Cabré

83. 1984. El darrer any de la crisi econòmica
Francesc Cabana i Vancells

Edicions Proa

Distribució: **L'Arc de Berà**
Centre Difusor d'Edicions Catalanes
Llull, 10, 14 - Tel. 300 32 51 / 300 33 00
08005 BARCELONA

Freigabenr, ALEMANIA

De Los Angeles a Tòquio. D'Estocolm a Buenos Aires. Sempre hi trobarà un tros del nostre paisatge. Sempre hi trobarà un avió d'Iberia on sentir-se com a casa. Molt prop del cel. Amb el món als vostres peus. I una gran companyia al vostre costat.

IBERIA
LINEAS AEREAS DE ESPAÑA

TAPSA/NW/Ayer